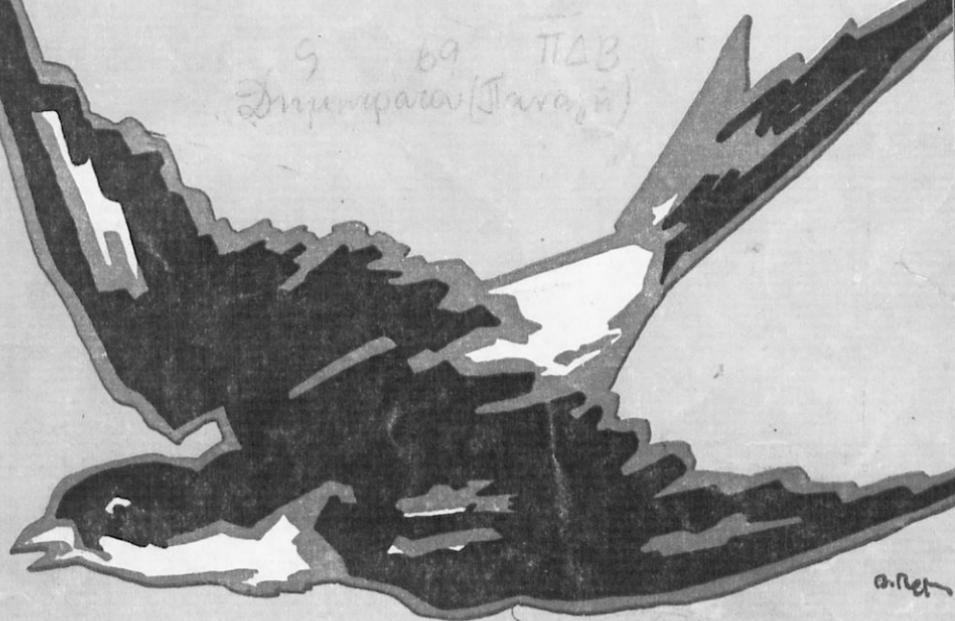

**002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
1364**

πό το ίματτοί πο Εκπαιδευτικό

ΠΑΝΑΓΗ ΔΗΜΗΤΡΑΤΟΥ ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

9 69 ΤΠΔΒ
Δημητρατού (Τανάγρα)

ΠΑΙΔΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΣΤ': ΤΑΞΗ

ΕΚΔΟΤΑΙ Ι. Α. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ ΑΘΗΝΑΙ

ΠΑΝΑΓΗ ΔΗΜΗΤΡΑΤΟΥ
ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

5 69 ΤΑΒ
Δημήτριος (Παναγή)

ΠΑΙΔΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

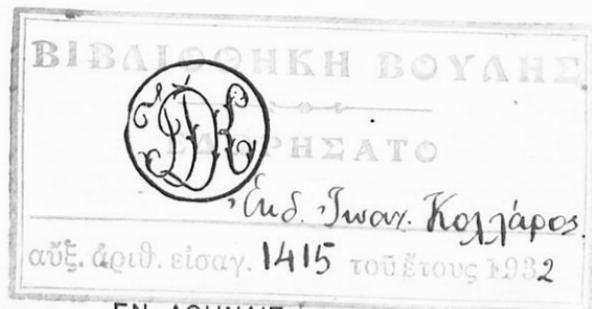
ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΤ' ΤΑΞΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

(ΓΛΩΣΣΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗ)

ΕΚΔΟΣΗ ΠΡΩΤΗ 1932

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ Β. ΓΕΡΜΕΝΗ

Εγκριτική άποφασης ἀριθμ. 39751-13189, 28 Ιουλίου 1932

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΑΙ: ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. Κ.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗ ΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ
46Α ΟΔΟΣ ΣΤ' Σ "ΕΣΤΙΑΣ"
1^ο ΑΔΙΟΥ 46Α
32

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
1364

Τὰ γνήσια ἀντίτυπα φέρουν τὴν ὑπογραφὴν τοῦ συγγραφέα καὶ
τὴν σφραγῖδα τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς «Ἐστίας».

ΤΥΠΟΙΣ "ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΥ ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ", ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΥ "ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗΣ", Α.Ε.
ΑΘΗΝΑΙ - ΠΑΠΑΣΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ 44.

Τὸ Ἀστερόωαιδο.

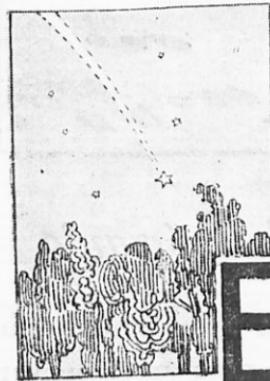
ΙΑ φορὰ κι ἔναν καιρὸν δυὸ φτωχοὶ ξυλοκόποι, γυρίζοντας σπίτι τους φορτωμένοι ξύλα, περνοῦσαν ἀπὸ ἔνα μεγάλον πευκῶνα. Ἡταν μιὰ χειμωνιάτικη νύχτα καὶ τὸ κρύο ἔφτανε ώς τὸ κόκκαλο. Ἐνα παχὺ στρῶμα ἀπὸ χιόνι σκέπαζε τὴ γῆ καὶ τὰ κλωνὶα τῶν δέντρων. Καθὼς περνοῦσαν, ἡ παγωνιὰ ἔσπαζε γύρω τους τὰ κλαδιά.

Οἱ δυὸ ξυλοκόποι προχωροῦσαν χουχούλιζοντας ἀδιάκοπα τὰ δάχτυλά τους καὶ χτυπώντας μὲ τὰ βαριά τους πατήματα τὸ σκληρὸν χιόνι. Κάποτε βούλιαξαν σ' ἔνα βαθὺ χαντάκι καὶ βγῆκαν ἀσπροί, σὰν τοὺς μυλωνάδες

δταν ἀλέθιουν οἱ μυλόπετρες. Μιὰν ἄλλη φορὰ γλιστρήσανε στὸν πάγο τοῦ βάλτου καὶ τοὺς ἔφυγαν ἀπὸ τὸ φορτίο τὰ ἔύλα κι ἀναγκαστήκανε νὰ τὰ ἔναμιαζέψουν καὶ νὰ τὰ ἔναδέσουν. Ἐπειτα νόμισαν πὼς ἔχασαν τὸ δρόμο, καὶ φοβήθηκαν πολύ, γιατὶ ἥξαιραν πὼς τὸ χιόνι εἶναι σκληρὸ γιὰ κείνους ποὺ κοιμοῦνται στὴν ἀγκαλιά του.

Ἐνῶ προχωροῦσαν προσεχτικά, βγῆκαν τέλος ἀπὸ τὸ δάσος καὶ εἶδαν μακριά, κάτω στὴν κοιλάδα, τὰ φῶτα τοῦ χωριοῦ, ὅπου κατοικοῦσαν.

Χάρηκαν τόσο, ποὺ δὲν ἔπαθαν τίποτε, ὥστε γέλασαν δυνατά, καὶ ἡ γῆ τοὺς φάνηκε σὰν ἀσημένιο λουλούδι καὶ τὸ φεγγάρι σὰν ἔνα λουλούδι χρυσό.

* * *

ΕΞΑΦΝΑ ἔνα λαμπρὸ καὶ ώραῖο ἀστέρι γλιστρᾶ στὸν οὐρανό, προσπερνᾶ τ' ἄλλα καὶ, καθὼς τὸ κοίταζαν, τοὺς φάνηκε πὼς ἔπεσε πίσω ἀπὸ κάποιες ἵτιές, ποὺ ἦταν λίγο παραπέρα, κοντὰ σὲ μιὰ μάντρα.

— "Ε, χρυσάφι ποὺ θὰ κερδίσῃ ὅποιος θὰ τὸ βρῆ! φύναξαν κι ἀρχισαν νὰ τρέχουν. Τόσο ποθοῦσαν νὰ βροῦν λίγο χρυσάφι!"

Κι δ ἔνας ἔτρεχε γρηγορώτερα ἀπὸ τὸν ἄλλο καὶ τὸν προσπέρασε. Πέρασε τὶς ἵτιές κι ἔφτασε στὸ ἄλλο μέρος, καὶ νά, ἔνα πρᾶμα χρυσὸ βρισκόταν ἀπάνω στὸ

χιόνι. "Ωρμησε, ἔσκυψε καὶ τὸ ἄρπαξε. Ἡταν ἔνα χρυσοῦφαντο φόρεμα, καλὰ τυλιγμένο καὶ κεντημένο μ' ἀστέρια. Φώναξε χαρούμενος στὸ σύντροφό του πώς βρῆκε τὸ θησαυρὸ ποὺ ἔπεσε ἀπὸ τὸν οὐρανό, κι ὅταν ἤρθε κι αὐτὸς κοντά, κάθισαν ἀπάνω στὸ χιόνι νὰ μοιράσουν τὸ χρυσάφι.

Μὰ δῖμέ! Δὲν εἶχε μέσα οὕτε χρυσάφι οὕτε ἀσήμι οὕτε κανέναν ἄλλο θησαυρό! "Ενα παιδάκι ἥταν μέσα, ποὺ κομιόταν.

Καὶ ὁ ἔνας εἶπε στὸν ἄλλο:

— Πᾶνε τὰ ὄνειρά μας! Τί θὰ κάνωμε τὸ παιδί; "Ἄς τὸ ἀφήσωμε ἐδῶ κι ἂς ἔξακολουθήσωμε τὸ δρόμο μας. Φτωχοὶ ἔμεις, καὶ μὲ τὰ δικά μας παιδιά. Δὲν μποροῦμε νὰ δώσωμε τὸ ψωμί τους σὲ ἄλλο.

"Ο σύντροφός του ὅμως τοῦ ἀπάντησε:

— "Οχι. Θὰ ἥταν σκληρὸ ν' ἀφήσωμε τὸ παιδί νὰ πεθάνῃ μέσα στὸ χιόνι. "Αν κι εἴμαι φτωχός, δπως κι ἐσύ, κι ἔχω πολλὰ παιδιὰ νὰ θρέψω, ώστόσο θὰ τὸ πάρω σπίτι μου, καὶ ἡ γυναῖκα μου θὰ φροντίζῃ γι' αὐτὸ δπως καὶ γιὰ τ' ἄλλα.

Καὶ λέγοντας αὐτά, σήκωσε προσεχτικὰ τὸ παιδί καὶ τὸ τύλιξε μὲ τὸ φόρεμα, νὰ μὴν κρυώνῃ. Κατόπιν ἄρχισε νὰ κατεβαίνῃ τὸ λόφο πρὸς τὸ χωριό, ἐνῶ δ σύντροφός του ἀποροῦσε γιὰ τὴν τρέλα του καὶ τὴν τρυφερότητα τῆς καρδιᾶς του. "Οταν ὅμως ἔφτασαν στὸ χωριό, δ σύντροφός του εἶπε:

— "Ἐσὺ ἔχεις τὸ παιδί, δῶσε καὶ σὲ μένα τὸ φόρεμα. "Ετσι εἶναι τὸ σωστό, νὰ μοιραστοῦμε ὅτι βρήκαμε.

Αὐτὸς ὅμως τοῦ ἀπάντησε:

— "Οχι, φίλε μου, δάχι, γιατί τὸ φόρεμα δὲν εἶναι οὔτε δικό μου οὔτε δικό σου, παρὰ τὸ παιδιοῦ ποὺ βρήκαμε, καὶ μονάχα τοῦ παιδιοῦ. "Ετσι τοῦ εὐχήθηκε τὴν καλὴ νύχτα, πῆγε στὸ σπίτι του καὶ χτύπησε τὴν πόρτα.

* * *

TAN τοῦ ἄνοιξε ἡ γυναῖκα του, χάρηκε ποὺ τὸν εἶδε πῆρε ἀπὸ τὴν φάκη του τὸ φορτίο τὰ ἔντλα, καθάρισε τὰ ποδήματά του ἀπὸ τὸ χιόνι καὶ τὸν προσκάλεσε νὰ μπῇ μέσα. Αὐτὸς ὅμως, χωρὶς νὰ κινηθῇ ἀπὸ τὸ κατώφλι, ἀπάντησε:

— Βρῆκα κάτι στὸ δάσος καὶ σου τὸ ἔφερα νὰ τὸ προσέχης.

— Τί πρᾶμα; φώναξε ἡ γυναῖκα. Γιά νὰ τὸ δῶ. Τὸ φτωχικό μας εἶναι τόσο γυμνὸ καὶ χρειάζεται πάρα πολλὰ πράματα!

“Εκεῖνος τότε τράβηξε τὸ φόρεμα καὶ τῆς ἔδειξε τὸ παιδί ποὺ κοιμόταν.

— Πῶς; ψιθύρισε· δὲν ἔχομε ἀρκετὰ παιδιά, καὶ μοῦ φέρνεις κι ἔνα ἔνεο; Ποιὸς ξαίρει ἂν δὲν εἶναι γρουσούζικο. Καὶ πῶς θὰ τὸ θρέψωμε; Κι ὅσο ἔλεγε, τόσο θύμωνε.

— Τὸ παιδί αὐτὸς εἶναι ἀστερόπαιδο, ἀπάντησε ὁ ξυλοκόπος, καὶ τῆς διηγήθηκε πῶς περιπλανήθηκε μὲ

τὸ σύντροφό του στὸ δάσος, μέσα στὰ χιόνια, καὶ πῶς εἶδαν τὸ ἄστρο νὰ γλιστρᾶ πίσω ἀπὸ τὶς ἴτιες, καὶ πῶς πηγαίνοντας ἐκεῖ νὰ βροῦνε χρυσάφι, βρήκανε τὸ παιδί.

Αὐτὴ ὅμως τὸν περιγέλασε, καὶ τοῦ μῆλησε μὲ θυμὸν καὶ φώναξε:

— Τὰ παιδιά μας δὲν ἔχουν ψωμί, καὶ θὰ θρέψωμε καὶ ξένο; Ποιὸς φροντίζει γιὰ μᾶς; Ποιὸς θὰ μᾶς δίνῃ τροφή;

— ‘Ο Θεὸς φροντίζει ὅχι μονάχυ μιὰ μᾶς, ἀλλὰ καὶ γι’ αὐτὰ τὰ σπουργίτια, καὶ τὰ τρέφει, καὶ γι’ αὐτὰ τὰ λουλούδια, καὶ τὰ ντύνει.

— Καὶ μήπως τὰ σπουργίτια δὲν πεθαίνουν ἀπὸ τὴν πεῖνα; καὶ τὰ λουλούδια δὲν ξεραίνονται τὸ χειμῶνα; ζώτησε ἡ γυναῖκα. Καὶ τώρα μοῦ φαίνεται πῶς εἶναι χειμῶνας...

‘Ο ἄντρας δὲν ἀπάντησε, ἀλλὰ καὶ δὲν κινήθηκε ἀπὸ τὸ κατώφλι.

‘Αέρας παγωμένος φύσηξε ἀπὸ τὸ δάσος. ‘Η γυναῖκα ἀρχισε νὰ τρέμῃ καὶ εἶπε:

— Δὲν μπαίνεις μέσα, νὰ κλείσωμε τὴν πόρτα; Φυσᾶ, καὶ κρυώνω.

— Στὸ σπίτι ὅπου ὑπάρχει μιὰ σκληρὴ καρδιά, δὲ φυσᾶ πάντοτε κρύος ἀέρας; τῆς ἀπάντησε ὁ ἄντρας της λυπημένος.

‘Η γυναῖκα δὲν εἶπε τίποτε, ἀλλὰ προχώρησε καὶ πῆγε κοντὰ στὴ φωτιά.

Σὲ λίγο ὅμως γύρισε καὶ τὸν κοίταξε, καὶ τὰ μάτια της ἤτανε γεμάτα δάκρυα. Τότε κι ἐκεῖνος μπῆκε μέσα

γρήγορα κι ἔβαλε τὸ παιδὶ στὴν ἀγκαλιὰ τῆς γυναίκας του, κι αὐτὴ τὸ φύλησε καὶ τὸ πλάγιασε στὸ κρεβατάκι, δπου κοιμόταν τὸ πιὸ μικρὸ ἀγοράκι τους.

* * *

HN ἄλλη μέρα δ ἔνδονόπος πῆρε τὸ χρυσοῦφαντο φόρεμα καὶ τὸ ἔβαλε μέσα σ' ἕνα μεγάλο ἐρμάρι μιὰ κεχριμπαρένια ἀλυσίδα, ποὺ εἶχε τὸ παιδὶ στὸ λαιμό του, τὴν πῆρε ἡ γυναῖκα του καὶ τὴν ἔβαλε κι αὐτὴ μέσα στὸ ἐρμάρι.

"Ἐτσι τὸ Ἀστερόπαιδο μεγάλωσε μαζὶ μὲ τὰ παιδιὰ τοῦ ἔνδονόπου. Καθόταν στὸ ἴδιο τραπέζι κι ἔπαιζε μαζί τους. Καὶ κάθε χρόνο γινόταν ὅλο καὶ πιὸ ὅμορφο, καὶ ὅλοι οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ ἀποροῦσαν, γιατὶ ἐνῶ ἦταν ὅλοι μελαχρινοὶ καὶ ἥλιοκαμένοι, αὐτὸ ἦταν ἀσπρό καὶ λεπτὸ σὰν τὸ ἐλεφαντοκόκκαλο, καὶ τὰ μαλλιά του ἦταν κι αὐτὰ σὰν τὸ ἔανθρωπον χρυσάφι, καὶ τὰ μάτια του σὸν τοὺς μενεξέδεις κοντὰ σ' ὅλοκάθαρο χράκι, καὶ τὸ σῶμα του σὰν τὸ ζουμπούλι σὲ χρωμάφι, ὅπου δὲν περνᾶ θεριστής.

Καὶ ὅμως ἡ ὅμορφιά του τοῦ ἔκαμε κακό, γιατὶ ἔγινε περήφανο καὶ σκληρό. Περιφρονοῦσε τὰ παιδιὰ τοῦ ἔνδονόπου καὶ τὸ ἄλλα παιδιὰ τοῦ χωριοῦ, καὶ τοὺς ἔλεγε πώς ἔκεινα ἦταν ἀπὸ ταπεινὴ γενιά, ἐνῶ αὐτὸς ἦταν

ἀριστοκράτης, ἀφοῦ ἔπεσε ἀπὸ ἐν' ἀστέοι. "Ετσι κατώρθωσε ν' ἀκοῦν τὰ παιδιὰ τὶς προσταγές του καὶ νὰ τὰ φωνάζῃ σκλάβους του. Δὲ λυπόταν τοὺς τυφλοὺς καὶ τοὺς ἄλλους φτωχοὺς ζητιάνους, παρὰ τοὺς πετοῦσε πέτρες, καὶ τοὺς ἔδιωχνε μακριά, καὶ τοὺς ἔλεγε νὰ ζητιανεύουν ἄλλοῦ τὸ ψωμί τους." Ετσι κανεὶς ἀπ' αὐτοὺς δὲν πήγαινε δεύτερη φορὰ στὸ χωριό νὰ ζητήσῃ βοήθεια.

Μόνο τὸν ἑαυτό του ἀγαποῦσε, καὶ τὸ καλοκαίρι, δταν δὲ φυσοῦσε ἄνεμος, ἔσκυψε στὸ πηγάδι, ποὺ ἦταν στὸ περιβόλι τοῦ παπᾶ, καὶ κοίταζε μέσα, καὶ καμάρωνε τὸ πρόσωπό του, καὶ γελοῦσε ἀπὸ εὐχαρίστηση, ποὺ ἦταν τόσο ὅμιορφο.

Συχνὰ δὲ ξυλοκόπος καὶ ἡ γυναικα του τὸ μάλωναν καὶ τοῦ ἔλεγαν:

— 'Εμεῖς σὲ λυπηθήκαμε. Γιατί ἐσὺ νὰ εἶσαι σκληρὸς σ' αὐτούς, ποὺ πρέπει νὰ τοὺς συμπονῆς;

Πολλὲς φορὲς δὲ παπάς, γέροντας σεβαστός, ἔστελνε καὶ τὸν προσκαλοῦσε, καὶ προσπαθοῦσε νὰ τοῦ διδάξῃ τὴν ἀγάπη στὰ ζωντανὰ πλάσματα.

— 'Η μύγα, τοῦ ἔλεγε, πονεῖ, μὴν τῆς κάνης κακό. Τὸ ἄγοια πουλιὰ ποὺ πετοῦν στὸν ἀέρα θέλουν τὴ λευτεριά τους. Μὴν τὰ πιάνης μὲ τὶς παγίδες γιὰ νὰ διασκεδάξῃς. 'Ο Θεὸς ἔκαμε τὴ σαύρα καὶ τὸν τυφλοπόντικα: ὅλα ἔχουν τὴ θέση τους στὸν κόσμο. Ποιός εἶσαι σὺ ποὺ σπέρνεις τὴ λύπη στὸν κόσμο τοῦ Θεοῦ;

Αλλὰ τὸ 'Αστερόπαιδο δὲν πρόσεχε στὰ λόγια τοῦ παπᾶ. Γύριζε στὰ παιδιὰ καὶ γινόταν ἀρχηγός τους. Καὶ τὰ παιδιὰ τὸ ἀκολουθοῦσαν, γιατὶ ἦταν ὅμιορφο καὶ μποροῦσε νὰ χορεύῃ καὶ νὰ παίξῃ μελωδικὰ τὴ φλογέρα.

“Οπου πήγαινε τὸ Ἀστερόπαιδο, τὸ ἀκολουθοῦσαν, κι δ, τι πρόσταζε νὰ κάνουν, τὸ ἔκαναν. Καὶ ὅταν τρυποῦσε μὲ κανένα μυτερὸ καλάμι τὰ θολὰ μάτια τοῦ τυφλοπόντικα, γελοῦσαν. Σ’ ὅλα τὸ Ἀστερόπαιδο κυβερνοῦσε, κι ἔγιναν καὶ τ’ ἄλλα παιδιὰ σκληρόκαρδα, ὅπως ἦταν κι ἀντό.

* * *

ΙΑ φορὰ πέρασε ἀπὸ τὸ χωριὸ μιὰ φτωχὴ ζητιάνα. Τὰ φορέματά της ἦταν ξεσκισμένα καὶ κουρελιασμένα καὶ τὰ πόδια της ματωμένα ἀπὸ τὶς κακοτοπίες ποὺ εἶχε περάσει. Ἡταν σὲ κακὴ κατάσταση. Ἡταν κουρασμένη, καὶ κάθισε κάτω ἀπὸ μὰ καστανιὰ νὰ ξεκουραστῇ. Ὁταν τὴν εἶδε τὸ Ἀστερόπαιδο, εἶπε στοὺς συντρόφους του:

— Κοιτάξτε τὴν ἐλεεινὴ ζητιάνα, ποὺ κάθεται κάτω ἀπ’ αὐτὸ τ’ ὡραῖο καὶ πράσινο δέντρο. Ἐλᾶτε νὰ τὴ διώξωμε, γιατὶ εἶναι ἄσκημη καὶ σιγαμένη.

Τὴν ἐπλησίασε καὶ ἄρχισε νὰ τῆς πετᾶ πέτρες καὶ νὰ τὴν περιγελᾶ, κι αὐτὴ τὸ κοίταξε τρομαγμένα καὶ δὲ σήκωνε τὰ μάτια της ἀπὸ πάνω του. Κι ὅταν ὁ ξυλοκόπος, ποὺ ἔκοβε ξύλα ἐκεῖ κοντά, εἶδε τί ἔκανε τὸ Ἀστερόπαιδο, ἔτρεξε, τὸ μάλωσε καὶ τοῦ εἶπε:

— Δίχως ἄλλο, ἔχεις σκληρὴ καρδιά. Κανένα δὲ λυπᾶσαι. Τί κακὸ σοῦ ἔκαμε ἡ δυστυχισμένη αὐτὴ γυναῖκα καὶ τῆς φέρνεσαι ἔτσι;

Τὸ Ἀστερόπαιδο κοκκίνισε ἀπὸ τὸ θυμό του, χτύπησε τὸ πόδι του στὴ γῆ, καὶ εἶπε:

— Ποιός εἶσαι σὺ καὶ μὲν φωτᾶς τί κάνω; Δὲν εἴμαι γιός σου, νὰ κάνω ὅτι μου λέσ.

— Αὐτὸς εἶναι ἀλήθεια, βεβαίωσε ὁ ξυλοκόπος ὅμως ἐγὼ σὲ λυπήθηκα, ὅταν σὲ βρῆκα στὸ δάσος.

“Οταν ἡ ζητιάνα ἄκουσε αὐτὰ τὰ λόγια, ἔβγαλε μιὰ δυνατὴ φωνὴ κι ἔπεσε λιπόθυμη. Ὁ ξυλοκόπος τὴν κουβάλησε στὸ σπίτι του, καὶ ἡ γυναῖκα του τὴν περιποιήθηκε. “Οταν συνῆρθε ἀπὸ τὴν λιποθυμία, τῆς ἔβαλαν μπροστά της κρέας καὶ κρασὶ καὶ τὴν παρακίνησαν νὰ φάγη ὅσο θέλει.

Αὐτὴ ὅμως δὲ θέλησε οὔτε νὰ φάγη οὔτε νὰ πιῇ, καὶ φώτησε τὸν ξυλοκόπο:

— Δὲν εἶπες ὅτι τὸ παιδί αὐτὸς τὸ βρῆκες στὸ δάσος; Δέκα χρόνια δὲν πέρασαν ἀπὸ τότε ποὺ τὸ βρῆκες ώς τὰ σήμερα;

Καὶ ὁ ξυλοκόπος ἀπάντησε:

— Ναί, σ' αὐτὸς ἐδῶ τὸ δάσος τὸ βρῆκα, κι εἶναι δέκα χρόνια ἀπὸ τότε.

— Καὶ τί σημάδι βρῆκες ἀπάνω του; φώναξε· δὲν εἶχε στὸ λαιμό του μιὰν ἀλυσίδα ἀπὸ κεχριμπάρι; Δὲν ἦταν τυλιγμένο μέσα σὲ χρυσοῦφαντο φόρεμα, κεντημένο μὲ ἀστέρια;

— Ναί, ἀπάντησε ὁ ξυλοκόπος. “Ετσι τὸ βρῆκα, ὅπως τὸ λέσ. Καὶ πῆρε τὸ φόρεμα καὶ τὴν ἀλυσίδα ἀπὸ τὸ ἔρμαρι, ὅπου ἦταν κρυμμένα, καὶ τῆς τὰ ἔδειξε.

Κι ὅταν αὐτὴ τὰ εἶδε, ἔκλαψε ἀπὸ χαρὰ καὶ εἶπε:

— Εἶναι ὁ μικρός μου γιός, ποὺ ἔχασα στὸ δάσος.

Σὲ παρακαλῶ, στεῖλε μού τον γρήγορα, γιατὶ τοι γύρισα
ὅλο τὸν κόσμο γιὰ νὰ τὸν βρῶ.

‘Ο ξυλοκόπος καὶ ἡ γυναῖκα του πῆγαν καὶ φώνα-
ξαν τὸ Ἀστερόπαιδο, καὶ τοῦ εἶπαν:

— Πήγαινε στὸ σπίτι. Ἐκεῖ θὰ βρῆς τὴν μητέρα
σου, ποὺ σὲ περιμένει.

“Ετρεξε μέσα γεμάτος ἀπορία καὶ χαρά.

“Οταν διως εἶδε ποιὰ τὸν περίμενε, γέλασε μὲ
περιφρόνηση καὶ εἶπε:

— Μπά, ποῦ εἶναι ἡ μητέρα μου;.. Λὲ βλέπω κα-
νέναν ἔδω παρὰ αὐτὴ τὴν ἐλεεινὴ ζητιάνα.

Καὶ ἡ γυναῖκα τοῦ ἀπάντησε:

— Ἐγὼ εἶμαι ἡ μητέρα σου.

— Εἶσαι τρελή, φώναξε τὸ Ἀστερόπαιδο θυμωμένο.
Δὲν εἶμαι γιός σου, γιατὶ ἐσὺ εἶσαι ζητιάνα καὶ ἄσκημη
καὶ κουρελιάρα. Φύγε ἀπὸ δῶ, καὶ νὰ μὴν ξαναϊδῶ τὸ
σιχαμερό σου πρόσωπο.

— Μὰ εἶσαι ἀληθινὰ τὸ παιδί μου, φώναξε, καὶ γο-
νάτισε μπρός του καὶ τοῦ ἀπλωσε τὰ χέρια. Οἱ ληστὲς
σὲ κλέψανε καὶ σ' ἀφήσανε ἐκεῖ νὰ πεθάνῃς, μουρμού-
ρισε. Ἄλλὰ ἐγὼ σὲ γνώρισα ὅταν σὲ εἶδα, καὶ τὰ σημιάδια
τὰ γνώρισα, τὸ φόρεμα τὸ χρυσοῦφασμένο, καὶ τὴν ἀλυ-
σίδα τὴν κεχριμπαρένια. Σὲ παρακαλῶ, παιδί μου, ἔλα
μαζί μου. “Ολο τὸν κόσμο γύρισα γιὰ νὰ σὲ βρῶ.” Ελα
μαζί μου, παιδί μου, γιατὶ ἔχω ἀνάγκη ἀπὸ τὴν ἀγάπη σου.

‘Ἄλλὰ τὸ Ἀστερόπαιδο οὔτε κινήθηκε ἀπὸ τὴν θέση
του. Τέλος τῆς μίλησε, καὶ ἡ φωνή του ἦταν σκληρὴ καὶ
ἄπονη, ποὺ πλήγωνε.

— “Αν ἀληθινὰ εἶσαι μητέρα μου, εἶπε, καλύτερα θὰ

ἔκανες νὰ μὴν ἐρχόσουν ποτὲ νὰ μὲν δῆς καὶ νὰ μὲν ντροπιάσῃς, ἀφοῦ ἐγὼ νόμιζα κι ὁ κόσμος ὅλος τὸ πιστεύει, πῶς ἥμουν τὸ παιδὶ κάποιου ἀστρου, κι ὅχι τὸ παιδὶ μιᾶς ζητιάνας, ὅπως μὲν βεβαιώνεις πῶς εἶμαι. Γι' αὐτὸ φύγε, καὶ νὰ μὴ σὲ ἔσαναιδῶ ποτὲ πιά.

— Ὁμέ, παιδάκι μου, φώναξε. Δὲ θὰ μὲν φιλήσης πρὸν φύγω; Υπόφερα τόσα γιὰ νὰ σὲ βρῶ...

— Οχι, εἶπε τὸ Ἀστερόπαιδο, εἶσαι τόσο σιχαμερή, ποὺ θὰ εἶχα καλύτερα νὰ φιλήσω καμιὰν ὅχια ἢ κανένα βάτραχο παρὰ σένα.

Καὶ ἡ γυναῖκα σηκώθηκε κι ἔφυγε πρὸς τὸ δάσος μὲ μάτια δακρυσμένα, κι ὅταν τὸ Ἀστερόπαιδο τὴν ἔχασε ἀπὸ τὰ μάτια του, χάρωκε πολύ, κι ἔτρεξε ἔσανὰ στ' ἄλλα παιδιά, γιὰ νὰ παῖξη μαζί τους.

* * *

ΤΑΝ ὅμως τὰ παιδιὰ τὸ εἶδαν νὰ ἔρχεται, τὸ περιγέλασαν καὶ εἶπαν:

— Καλέ, ἐσὺ εἶσαι ἐλεεινὸς σὰν τὸ βάτραχο καὶ σιχαμένος σὰν τὴν ὅχια. Φύγε ἀπὸ δῶ, δὲ σὲ θέλομε νὰ παῖξης μαζί μας. Καὶ τὸν ἔδιωξαν ἀπὸ τὸ περιβόλι.

Καὶ τὸ Ἀστερόπαιδο θύμωσε καὶ εἶπε ἀπὸ μέσα του:

— Τί μοῦ φλυαροῦν; Θὰ πάω στὸ πηγάδι, θὰ κοιτάξω στὸ νερὸ καὶ θὰ μοῦ πῆ τί ώραῖο ποὺ εἶμαι.

Πῆγε στὸ πηγάδι, καὶ κοίταξε στὸ νερό, καὶ ὅ! τὸ πρόσωπό του ἦταν σὰν πρόσωπο βάτραχου καὶ τὸ σῶμα του σκεπασμένο μὲ φολίδες σὰν τῆς ὄχιας.

Κι ἀμέσως ἔπεσε καταγῆς στὸ γρασίδι, κι ἔκλαψε, καὶ εἶπε μέσα του:

— Δίχως ἄλλο αὐτὰ τὰ ἔπαθμα γιατὶ ἀπαρνήθηκα τὴ μητέρα μου, καὶ τὴν ἔδιωξια, καὶ φάνηκα περήφανος καὶ σκληρὸς σ' αὐτή. Τώρα κι ἐγὼ θὰ πάω νὰ τὴ ζητήσω σ' ὅλο τὸν κόσμο, καὶ δὲ θὰ ἡσυχάσω ὥσπου νὰ τὴ βρῶ.

Καὶ ἡ μικρὴ κόρη τοῦ ἔυλοκόπου πῆγε κοντά του, ἔβαιλε τὸ χέρι της στὸν ὕμο του καὶ τοῦ εἶπε:

— Τί πειράζει, ἀν δὲν εἶσαι πιὰ ὠραῖος; Μεῖνε μαζί μας καὶ θὰ σ' ἀγαπᾶμε καθὼς καὶ πρῶτα.

Κι αὐτὸς τῆς εἶπε:

— "Οχι, τέρριθηκα σκληρὰ στὴ μητέρα μου, καὶ γιὰ τιμωρία μὲ βρῆκε τὸ κακό. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ φύγω καὶ νὰ γυρίσω τὸν κόσμον ὅλον, ὥσπου νὰ τὴ βρῶ γιὰ νὰ μὲ συζωρέση.

Κι ἔτρεξε στὸ δάσος, καὶ φώναξε στὴ μητέρα του νὰ γυρίσῃ πίσω. Ἄλλὰ καμιὰν ἀπάντηση δὲν ἔλαβε. "Ολη τὴν ἡμέρα τὴ φώναζε, κι ὅταν ἔπεσε ὁ ἥλιος, πλάγιασε ἀπάνω σ' ἔνα στρῶμα ἀπὸ φύλλα· μὰ τὰ πουλιὰ καὶ τὰ ξῶα ἔφευγαν μακριά του, γιατὶ θυμήθηκαν πόσο ἦταν σκληρός, κι ἔμεινε μόνο μαζὶ μὲ τὸ βάτραχο, ποὺ τὸν κοίταζε, καὶ τὴν ὄχια, ποὺ σεργόταν κοντά του.

Τὸ πρωῒ σηκώθηκε, μάζεψε μερικοὺς πικροὺς καρποὺς ἀπὸ τὰ δέντρα καὶ τοὺς ἔφαγε· κατόπιν ἀρχισε νὰ περπατᾶ στὸ μεγάλο δάσος κλαίοντας πικρά. Κι ὅποιον συναντοῦσε, τὸν ρωτοῦσε μήπως εἶδε πουθενὰ τὴ μητέρα του·

“Ετσι ρώτησε τὸν τυφλοπόντικα:

— Εσὺ μπορεῖς νὰ πᾶς κάτω στὴ γῆ. Πέ μου, μήπως εἶναι κεῖ ἡ μητέρα μου;

Κι δ τυφλοπόντικας ἀπάντησε:

— Μοῦ ἔβγαλες τὰ μάτια, πῶς θέλεις νὰ τὸ ξαίρω;

Καὶ εἶπε στὸ φλῶρο:

— Εσὺ μπορεῖς νὰ πετᾶς ἀπάνω ἀπὸ τὰ δέντρα καὶ νὰ βλέπῃς τὸν κόσμο. Πέ μου, βλέπεις πουθενὰ τὴ μητέρα μου;

Κι δ φλῶρος ἀπάντησε:

— Μοῦ ἔκοψες τὰ φτερά μου γιὰ νὰ διασκεδάσης, μὲ τί νὰ πετάξω;

Καὶ εἶπε στὸ μικρὸ σκίουρο, ποὺ ζοῦσε μοναχὸς ἀπάνω στὸν ἔλατο:

— Ποῦ εἶναι ἡ μητέρα μου;

Καὶ δ σκίουρος ἀπάντησε:

— Σκότωσες τὴ μάνα μου. Ζητᾶς τὴ δικῇ σου, γιὰ νὰ τὴ σκοτώσης κι αὐτή;

Καὶ τὸ Ἀστερόπαιδο ἔκλαιψε, κι ἔσκυψε τὸ κεφάλι του, καὶ ζήτησε συγγνώμη ἀπ’ ὅλα τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ, κι ἔξακολούθησε τὸ δρόμο του στὸ δάσος γιὰ νὰ βρῇ τὴ ζητιάνα. Τὴν τρίτη μέρα ἔφτασε στὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ δάσους καὶ κατέβηκε στὴν πεδιάδα. Κι ὅταν περνοῦσε ἀπὸ χωριά, τὰ παιδιὰ τὸ περιγελοῦσαν καὶ τοῦ πετοῦσαν πέτρες, κι οἱ χωρικοὶ δὲν τὸ ἄφηναν νὰ κοιμηθῇ οὕτε στὶς ἀποθῆκες, γιὰ νὰ μὴν κολλήσῃ ἀρρώστεια τὸ σιτάρι. Τόσο ἥταν σιχαμερό! Καὶ οἱ ἐργάτες ἀκόμη τὸ ἔδιωχγαν, καὶ κανεὶς δὲν τὸ λυπόταν. Οὕτε μπόρεσε νὰ μάθῃ πουθενὰ τίποτε γιὰ τὴ ζητιάνα τὴ μητέρα του.

"Ετσι τρία χρόνια γύριζε τὸν κόσμο, καὶ συχνὰ τοῦ φαινόταν ὅτι τὴν ἔβλεπε στὸ δρόμο μπροστά του. Καὶ τὴ φώναζε, κι ἔτρεχε ἀπὸ πίσω της, ὥσπου τὰ πόδια του μάτωναν ἀπὸ τὶς μυτερὲς πέτρες.

'Αλλὰ νὰ τὴ φτάσῃ δὲ μποροῦσε. Κι ὅσους ἀπαντοῦσε στὸ δρόμο, τοῦ ἔλεγαν ὅτι δὲν τὴν εἶχαν ἵδη ποτέ τους, οὔτε αὐτὴ οὔτε καμιὰν ἄλλη, καὶ γελοῦσαν μὲ τὸν πόνο του.

Τρία δλόκληρα χρόνια γύριζε τὸν κόσμο, μὰ δὲ βρῆκε οὔτε ἀγάπη οὔτε καλωσύνη οὔτε οἶχτο.

Καὶ ὁ κόσμος τοῦ φερνόταν ὅπως αὐτὸς ὁ ἴδιος στοὺς ἄλλους, τὸν καιρὸν ποὺ ἦταν περήφανος καὶ σκληρός.

* * *

FΝΑ βράδυ, ἔφτασε στὴν πύλη μιᾶς πόλης μὲ κάστρο, ποὺ βρισκόταν κοντὰ σ' ἕνα ποτάμι, καὶ κουρασμένος καθὼς ἦταν, μὲ πόδια πληγωμένα, θέλησε νὰ μπῇ μέσα. Οἱ στρατιῶτες ὅμως, ποὺ ἦταν σκοποί, βάλανε τὶς λόγχες τους μπροστά του καὶ τοῦ εἶπαν μὲ τραχύτητα:

— Τί δουλειὰ ἔχεις μέσα στὴν πόλη;

— Ζητῶ τὴ μητέρα μου, ἀπάντησε, καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ μὲ ἀφήσετε νὰ περάσω, γιατὶ μπορεῖ νὰ είναι σ' αὐτὴ τὴν πόλη.

'Αλλὰ τὸν περιγέλασαν, κι ἔνας ἀπὸ τοὺς στρατιῶ-

τες, ποὺ εἶχε μιὰ μαύρη γενειάδα, ἔβαιλε κάτω τὴν ἀσπίδα του καὶ φώναξε:

— Μὰ τὴν ἀλήθεια, ἡ μητέρα σου δὲ θὰ χαρῇ νὰ σὲ ἵδῃ, γιατὶ εἶσαι πιὸ ἀσκημός κι ἀπὸ τὸ βάτραχο, ποὺ εἶναι στὸ βάλτο, κι ἀπὸ τὴν ὁχιά. Φύγε, φύγε ἀπὸ δῶ. Ἡ μητέρα σου δὲν κατοικεῖ σ' αὐτὴ τὴν πόλη.

Κι ἔνας ἄλλος, ποὺ κρατοῦσε μιὰ κίτρινη σημαία στὸ χέρι, τοῦ εἶπε:

— Ποιὰ εἶναι ἡ μητέρα σου, καὶ γιατί τὴν ζητᾶς; Καὶ ἀπάντησε:

— Ἡ μητέρα μου εἶναι ζητιάνα σὰν καὶ μένα, τῆς φέρομηκα ἀσκημά, καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ μὲ ἀφήσετε νὰ περάσω γιὰ νὰ τῆς ζητήσω συζώρεση, ἃν τυχόν βρίσκεται σ' αὐτὴ τὴν πόλη.

‘Αλλὰ δὲν τὸν ἀφήσαν, καὶ τὸν κέντησαν μὲ τὰ οπαθιά τους.

‘Εκεῖ ποὺ ἔφευγε κλαίοντας, κάποιος, ποὺ εἶχε πανοπλία στολισμένη μὲ χρυσωμένα λουλούδια καὶ μιὰ περικεφαλαία μ' ἓνα λιοντάρι φτερωτὸ πλαγιασμένο στὴν κορφή, πλησίασε καὶ ζώτησε τοὺς στρατιῶτες, ποιός εἶχε ζητήσει νὰ μπῆ μέσα στὴν πόλη.

Καὶ τοῦ εἶπαν:

— ‘Ενας ζητιάνος, παιδὶ κάποιας ζητιάνας, καὶ τὸ διώξαμε.

— ‘Οχι, φώναξε κεῖνος καὶ γέλασε. Νὰ τὸ πουλήσωμε καλύτερα τὸ σιχαμερὸ αὐτὸ πλάσμα σκλάβο, γιὰ ἔνα ποτήρι γλυκὸ κρασί.

“Ενας γέρος ἄνθρωπος μὲ ἀσκημό πρόσωπο, ποὺ περνοῦσε ἀπὸ κεῖ, φώναξε καὶ εἶπε:

— Τὸ παιῶνω ἔγὼ σ' αὐτὴ τὴν τιμῆ. Καὶ ὅταν πλήρωσε ὅσα τοῦ ζήτησαν, πῆρε τὸ Ἀστερόπαιδο ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τ' ὁδήγησε στὴν πόλη.

* * * Αφοῦ πέρασαν ἀπὸ πολλοὺς δρόμους, φτάσανε σὲ μιὰ μικρὴ πόρτα. Ὁ γέρος ἄγγιξε τὴν πόρτα μ' ἔνα δαχτυλίδι, καὶ ἄνοιξε. Κατέβηκαν ἐπειτα πέντε σκαλοπάτια μπρούντζινα καὶ φτάσανε σ' ἔνα περιβόλι γεμάτο παπαρούνες καὶ πράσινα πήλινα λαγήνια. *

Τότε ὁ γέρος ἔβγαλε ἀπὸ τὸ σαρώκι του ἔνα μαντίλι μεταξωτό, ἔδεσε τὰ μάτια τοῦ παιδιοῦ καὶ τὸ ἔσπρωξε μπροστά του. Ὅταν τοῦ ἔβγαλε τὸ μαντίλι, τὸ Ἀστερόπαιδο εἶδε πὼς ἦταν μέσα σὲ μιὰ φυλακή, φωτισμένη ἀπὸ ἔνα φανάρι.

‘Ο γέρος τοῦ ἔβαλε μπροστά του ἔνα πιάτο μὲ λίγο μουχλιασμένο ψωμί, καὶ τοῦ εἶπε: «Φάγε!» Κι ἔνα ποτήρι θολὸ νερό, καὶ τοῦ εἶπε: «Πιέ!» Καὶ ὅταν αὐτὸ ἔφαγε καὶ ἤπιε, ὁ γέρος ἔφυγε, ἀφοῦ κλείδωσε καλὰ τὴν πόρτα καὶ τὴ στερέωσε μὲ μιὰ σιδερένια ἀλυσίδα.

* * *

HN ἄλλη μέρα, ὁ γέρος, ποὺ ἦταν μάγος, ἥρθε πάλι καὶ τοῦ εἶπε ἀγριεμένος:

— Σ' ἔνα δάσος, ποὺ βρίσκεται κοντὰ στὴν πόλη αὐτῆ, εἶναι τρία νομίσματα χρυσά. Τὸ ἔνα ἀπὸ ἄσπρο

χρυσάφι, τὸ ἄλλο ἀπὸ κίτρινο χρυσάφι καὶ τὸ χρυσάφι τοῦ τελευταίου εἶναι κόκκινο. Σήμερα θὰ μοῦ φέρης τὸ νόμισμα ἀπὸ τὸ ἄσπρο χρυσάφι. [”]Α δὲν τὸ φέρης, θὰ σοῦ δώσω ἐκατὸ καμπτικιές. Φύγε γρήγορα, καὶ μόλις πέσῃ ὁ ἥλιος θὰ σὲ περιμένω στὴν πόρτα τοῦ περιβολιοῦ. Πρόσεξε νὰ μοῦ φέρης τὸ ἄσπρο χρυσάφι, ἀλλιῶς θὰ τὴν ἔχης ἀσκημα, γιατὶ εἶσαι σκλάβος μου, σὲ ἀγόρασα γιὰ ἔνα ποτήρι κρασί. Κι ἔδεσε τὰ μάτια τοῦ παιδιοῦ μὲ τὸ μεταξωτὸ μαντίλι καὶ τὸ πέρασε ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ ἀπὸ τὸ περιβόλι μὲ τὶς παπαροῦνες καὶ τὰ πέντε μπρούντζινα σκαλοπάτια. [”]Ανοιξε τὴν πόρτα μὲ τὸ δαχτυλίδι του καὶ τὸ ἔβγαλε στὸ δρόμο.

Τὸ Ἀστερόπαιδο βγῆκε ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ κάστρου κι ἔφτασε στὸ δάσος, ποὺ τοῦ εἶχε πῆ ὁ μάγος.

Τὸ δάσος αὐτὸ φαινόταν πολὺ ώραῖο ἀπ’ ἔξω, καὶ γεμάτο ἀπὸ πουλιὰ ποὺ κελαηδοῦσαν καὶ ἀπὸ λουλούδια μυρουδάτα, καὶ τὸ Ἀστερόπαιδο μπῆκε μέσα εὐχαριστημένο. [”]Αλλὰ δὲν ὠφελήθηκε τίποτε ἀπὸ τὴν ὅμορφιὰ τοῦ δάσους, γιατὶ, ὅπου κι ἀν πήγαινε, ἀγριόβατα καὶ ἀγκάθια ἔεφύτρωναν ἀπὸ τὴ γῆ καὶ τσουκνίδες τὸ τσιμποῦσαν τόσο, ποὺ δὲν ἤξαιρε πιὰ τί νὰ πῆ καὶ τί νὰ κάμη. Οὔτε μποροῦσε νὰ βρῇ πουθενὰ τὸ ἄσπρο χρυσὸ νόμισμα ποὺ τοῦ εἶχε πεῖ ὁ μάγος, ἀν κι ἔψαχνε ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ μεσημέρι κι ἀπὸ τὸ μεσημέρι ὡς τὸ βράδυ. Κοντὰ νὰ βασιλέψῃ ὁ ἥλιος, κίνησε γιὰ τὴν πόλη, κι ἔκλαιε πικρά, γιατὶ ἤξαιρε πολὺ καλὰ ποιὰ τύχη τὸν περίμενε.

“Οταν ἔφτασε στὸ τέλος τοῦ δάσους, ἄκουσε ἀπὸ ἔνα θάμνο μιὰ φωνή, ποὺ φανέρωνε πὼς κάποιος πονοῦσε.

Λησμόνησε ἀμέσως τὴν θλύψη τοῦ, γύρισε πίσω, καὶ εἶδε ἔνα μικρὸν λαγό, πιασμένο σὲ μιὰ παγίδα ποὺ τὴν εἶχε στήσει κάποιος κυνηγός. Τὸν Ἀστερόπαιδο τὸν λυπήθηκε, τὸν ἐλευτέρωσε καὶ τοῦ εἶπε:

— Εἴμαι σκλάβος καὶ ἐγώ, ἀλλὰ μπορῶ νὰ σὲ λευτερώσω.

Καὶ δὲ λαγὸς τοῦ ἀπάντησε καὶ τοῦ εἶπε:

— Ναί, μου χάρισες τὴν λευτεριά μου, τί θέλεις τώρα ἀπὸ μέ;

Καὶ τὸ Ἀστερόπαιδο τοῦ εἶπε:

— Γυρεύω ἔνα νόμισμα ἀπὸ ἄσπρο χρυσάφι, ἀλλὰ δὲ μπορῶ νὰ τὸ βρῶ πουθενά.

— Ἐλα μαζί μου, εἶπε δὲ λαγός, καὶ θὰ σου τὸ δεῖξω, γιατὶ ξαίρω ποῦ εἶναι κρυμμένο καὶ γιὰ ποιὸ σκοπό.

Καὶ τὸ Ἀστερόπαιδο πῆγε μὲ τὸ λαγό, καὶ νά! στὴν κουφάλα μιᾶς μεγάλης βελανιδιᾶς εἶδε τὸ ἄσπρο χρυσό νόμισμα ποὺ ζητοῦσε. Καταχαρούμενο τὸ ἀρπαξε καὶ εἶπε στὸ λαγό:

— Τὴν καλωσύνη ποὺ σου ἔδειξα, χίλιες φορὲς μου τὴν πλήρωσες.

— Οχι, ἀπάντησε δὲ λαγός, ἀλλὰ δπος μου φέρθηκες ἐσύ, ἔτσι σου φέρθηκα καὶ ἐγώ. Κι ἔφυγε γρήγορα γρήγορα, ἐνῶ τὸ Ἀστερόπαιδο προχώρησε πρὸς τὴν πόλη.

Στὴν πύλη καθόταν ἔνας λεπρός. Τὸ πρόσωπό του ἦταν σκεπασμένο μ' ἔνα σταχτὶ πανί. Μέσ' ἀπὸ δυὸ τρύπες τὰ μάτια του ἔλαμπαν σὰν ἀνατιμένα κάρβουνα. Κι ὅταν εἶδε τὸ Ἀστερόπαιδο νὰ ἔρχεται, τοῦ φώναξε:

— Δῶσε μου χρήματα, εἰδεμὴ θὰ πεθάνω ἀπὸ τὴν πεῖνα, γιατὶ μ' ἔδιωξαν ἀπὸ τὴν πόλη, καὶ κανεὶς δὲ μὲ λυπᾶται.

— Ἀλίμονο! φώναξε τὸ Ἀστερόπαιδο. Δὲν ἔχω παρὰ ἓνα νόμισμα στὸ δισάκκι μου, καὶ ἂν δὲν τὸ πάω στὸν ἀφέντη μου, θὰ μὲ δείρη, γιατὶ μ' ἔχει σκλάβο του.

‘Ο λεπόδς διως τὸ παρακαλοῦσε τόσο, ποὺ τὸ Ἀστερόπαιδο τὸν λυπήθηκε, καὶ τοῦ ἔδωσε τὸ ἄσπρο νόμισμα. Κι ὅταν ἐφτασε στὸ σπίτι τοῦ μάγου, αὐτὸς τοῦ ἄνοιξε, τὸ ἔβαλε μέσα καὶ τοῦ εἶπε:

— Ἐγεις τὸ νόμισμα ἀπὸ ἄσπρο χρυσάφι;

Καὶ τὸ Ἀστερόπαιδο ἀπάντησε:

— Δὲν τὸ ἔχω.

‘Ο μάγος ὥρμησε κατὰ πάνω του καὶ τὸ ἔδειρε, κι ἔβαλε μπροστά του ἓνα ἄδειο πιάτο, καὶ τοῦ εἶπε: «Φάγε!» Κι ἓνα ἄδειο ποτήρι, καὶ τοῦ εἶπε: «Πιέ!» Καὶ τὸ ἔρριξε πάλι στὴ φυλακή.

* * *

HN ἄλλη μέρα δ μάγος ἦρθε καὶ τοῦ εἶπε:

— Ἄν σήμερα δὲ μοῦ φέρης τὸ νόμισμα ἀπὸ κίτρινο χρυσάφι, θὰ σὲ κρατήσω δίχως ἄλλο σ' δλη σου τὴ ζωὴ σκλάβο μου, καὶ θὰ σοῦ δώσω τριακόσιες καμπτικιές.

Τὸ Ἀστερόπαιδο πῆγε στὸ δάσος καὶ δλη τὴν

ἥμέρα ζητοῦσε τὸ νόμισμα, ἀλλὰ δὲ μποροῦσε νὰ τὸ βρῷ πουθενά. "Οταν ἔπεσε δὲ ἥλιος, κάθισε γάμῳ κι ἀρχισε νὰ κλαίη, καὶ κεῖ ποὺ ἔκλαιγε, πῆγε κοντά του δὲ μικρὸς λαγός, ποὺ εἶχε σώσει, καὶ τοῦ εἶπε:

— Γιατί κλαῖς; Καὶ τί ζητᾶς στὸ δάσος;

Καὶ τὸ Ἀστερόπαιδο ἀπάντησε:

— Γυρεύω ἔνα νόμισμα ἀπὸ κίτρινο χρυσάφι, ποὺ εἶνε κρυμμένο κάπου ἐδῶ, καὶ ἀν δὲν τὸ βρῶ, δὲ φέντης μου, ποὺ εἶναι πολὺ σκληρός, θὰ μὲ δείρη καὶ θὰ μὲ κρατήσῃ γιὰ πάντα σκλάβο του.

— Ακολούθησέ με, φώναξε δὲ λαγός, κι ἔτρεξε στὸ δάσος κι ἔφτασε σ' ἔνα λάκκο νερό. Στὸ βάθος τοῦ λάκκου βρισκόταν τὸ κίτρινο χρυσαφένιο νόμισμα.

— Πῶς νὰ σ' εὐχαριστήσω, εἶπε τὸ Ἀστερόπαιδο, εἶναι ἡ δεύτερη φορὰ ποὺ μὲ βοηθᾶς.

— Οχι, σὺ πρῶτος μὲ λυπήθηκες, εἶπε δὲ λαγός, κι ἔφυγε γρήγορα-γρήγορα.

Τὸ Ἀστερόπαιδο πῆρε τὸ νόμισμα, τὸ φύλαξε στὸ δισάκκι του, καὶ τράβηξε γρήγορα κατὰ τὴν πόλη, γιὰ νὰ φτάσῃ προτοῦ νυχτώσῃ.

Ο λεπρὸς ὅμως τὸ εἶδε νὰ ἔρχεται κι ἔτρεξε κοντά του. Γονάτισε μπροστά του καὶ φώναξε:

— Δῶσε μου λίγα χρήματα, ἀλλιῶς θὰ πεθάνω ἀπὸ τὴν πεῖνα.

Καὶ τὸ Ἀστερόπαιδο τοῦ εἶπε:

— Δὲν ἔχω στὸ δισάκκι μου παρὰ ἔνα νόμισμα ἀπὸ κίτρινο χρυσάφι, καὶ ἀν ἀπόψε δὲν τὸ φέρω στὸν ἀφέντη μου, θὰ μὲ δείρη πολὺ καὶ θὰ μὲ κρατήσῃ γιὰ πάντα σκλάβο του.

‘Ο λεπρὸς ὅμως τὸ παρακάλεσε τόσο πολύ, ποὺ τὸ Ἀστερόπαιδο τὸν λυπήθηκε καὶ τοῦ ἔδωσε τὸ νόμισμα ἀπὸ κίτρινο χρυσάφι.

“Οταν ἔφτασε στὸ σπίτι τοῦ μάγου, αὐτὸς τοῦ ἄνοιξε, τὸ ἔβαλε μέσα καὶ τοῦ εἶπε:

— “Εχεις τὸ νόμισμα ἀπὸ κίτρινο χρυσάφι;

Καὶ τὸ Ἀστερόπαιδο τοῦ εἶπε:

— Δὲν τὸ ἔχω.

‘Ο μάγος τότε ὤρμιησε κατὰ πάνω του καὶ τὸ ἔδειρε σκληρά, τὸ ἔδεσε μὲ ἀλυσίδες, χέρια καὶ πόδια, καὶ τὸ ἔρριξε πάλι στὴ φυλακή.

Τὴν ἄλλη μέρα δὲ μάγος ἥρθε καὶ τοῦ εἶπε:

— “Αν σήμερα μοῦ φέρῃς τὸ νόμισμα ἀπὸ κόκκινο χρυσάφι, θὰ σ’ ἀφήσω ἐλεύτερο, κι ἂν δὲν τὸ φέρῃς, δίχως ἄλλο θὰ σὲ σκοτώσω.

Τὸ Ἀστερόπαιδο πῆγε στὸ δάσος κι ὅλη τὴν ἡμέρα ξητοῦσε νὰ βρῇ τὸ νόμισμα ἀπὸ κόκκινο χρυσάφι, ἄλλα πουθενὰ δὲ μποροῦσε νὰ τὸ βρῇ. Σὰ βράδυασε, κάθισε γάμω κατακουρασμένο κι ἀπελπισμένο κι ἔκλαιγε. Καὶ κεῖ ποὺ ἔκλαιγε, ἔαναπῆγε δὲ μικρὸς λαγὸς κοντά του καὶ τοῦ εἶπε: ¶

— Τὸ νόμισμα ἀπὸ κόκκινο χρυσάφι, ποὺ ξητᾶς, εἶναι μέσα σ’ αὐτὴν τὴν σπηλιά.

— Πῶς νὰ σοῦ τὸ ἔεπληρώσω; εἶπε τὸ Ἀστερόπαιδο. Εἶναι ή τρίτη φορὰ ποὺ μὲ βιηθᾶς.

— “Οχι, σὺ πρῶτος μὲ λυπήθηκες, εἶπε δὲ λαγὸς κι ἔφυγε γρήγορα-γρήγορα.

Τὸ Ἀστερόπαιδο μπῆκε στὴν ὁλοσκότεινη σπηλιά, καὶ στὴν πιὸ ἀπόμερη γωνιά της βρῆκε τὸ νόμισμα ἀπὸ

κόκκινο χρυσάφι. Τὸ ἔβαλε στὸ δισάκκι του καὶ προχώρησε πρὸς τὴν πόλην.

* * *

ΛΕΠΡΟΣ, ὅταν τὸ εἶδε νὰ ἔρχεται, σταμάτησε στὴ μέση τοῦ δρόμου, τὸ φῶναξε καὶ τοῦ εἶπε:

— Δῶσε μου τὸ νόμισμα ἀπὸ κόκκινο χρυσάφι, ἄλλιως θὰ πεθάνω.

Καὶ πάλι τὸ Ἀστερόπαιδο τὸν λυπήθηκε, τοῦ ἔδωσε τὸ νόμισμα καὶ τοῦ εἶπε:

— Τὸ χρειάζεσαι σὺ πιὸ πολὺ ἀπὸ μένα!

‘Η καρδιά του ὅμως ἦταν βαριά, γιατὶ ἤξαιρε ποιὰ τύχη τὸ περίμενε.

“Ομως, καθὼς περνοῦσε ἀπὸ τὴν πύλη, οἱ σκοποὶ ἔγειραν τὰ κεφάλια τους, τὸ προσκύνησαν κι εἶπαν:

— Τί ωραιος ποὺ εἶναι ὁ κύριος μας!

Καὶ πλῆθος κόσμου τὸ ἀκολουθοῦσε καὶ φῶναξε:

— Δίχως ἄλλο δὲν ὑπάρχει ωραιότερος στὸν κόσμο!

Καὶ τὸ Ἀστερόπαιδο ἔκλαψε κι εἶπε ἀπὸ μέσα του: «Μὲ περιγελοῦν».

‘Αλλὰ τόσος ἦταν ὁ κόσμος, ποὺ ἔχασε τὸ δρόμο του καὶ βρέθηκε σὲ μιὰ μεγάλη πλατεῖα, ὅπου ἦταν τὸ παλάτι ἐνὸς βασιλιᾶ.

‘Η πύλη τοῦ παλατιοῦ ἄνοιξε, καὶ οἱ παπάδες καὶ

οἱ ἀνώτεροι ὑπάλληλοι τῆς πολιτείας ἔτρεξαν νὰ τὸ προ-
απαντήσουν καὶ νὰ τὸ προσκυνήσουν. Καὶ εἶπαν:

— Εἶσαι δὲ κύριός μας, ποὺ περιμέναμε. Εἶσαι δὲ
γυιὸς τοῦ βασιλιᾶ μας.

Καὶ τὸ Ἀστερόπαιδο ἀπάντησε καὶ εἶπε:

— Δὲν εἴμαι γιὸς βασιλιᾶ, ἀλλὰ τὸ παιδὶ μιᾶς φτω-
χῆς ζητιάνας. Ἔγὼ ὁραῖος, ποὺ ἔχω πρόσωπο βατράχου;!

Μὰ ἐκεῖνος ποὺ εἶχε πανοπλία στολισμένη μὲ χρυσὰ
λουλούδια καὶ περικεφαλαία μὲ τὸ φτερωτὸ λιοντάρι
πλαγιασμένο στὴν κορυφή της, σήκωσε μιὰν ἀσπίδα, ποὺ
ἔλαμπε, καὶ φώναξε:

— Γιὰ Ἰδέα, κύριε, δὲν εἶσαι ὁραῖος;

Τὸ Ἀστερόπαιδο κοίταξε μέσα, καὶ ὥ! τὸ πρόσωπό
του ἦταν ὅπως ἄλλοτε. Ἡ ὅμορφιά του εἶχε γυρίσει
ὅλη, κι ἔβλεπε μέσα στὰ μάτια του κάτι ποὺ δὲν εἶχε
ἄλλοτε.

“Ολοι τότε γονάτισαν καὶ εἶπαν:

— Ἀπὸ τὸν παλιὸ καιρὸ ἔχομε τὴν προφῆτεία πῶς
σήμερα θὰ ἐρχόταν αὐτὸς ποὺ θὰ μᾶς κυβερνήσῃ. Ἄς
πάρη λοιπὸν δὲ ἀφέντης μας αὐτὸ τὸ στέμμα καὶ τὸ σκῆ-
πτρο, καὶ ἂς εἶναι βασιλέας μας, δίκαιος καὶ φιλάνθρωπος.

Αὐτὸς ὅμως τοὺς εἶπε:

— Δὲν εἴμαι ἄξιος, γιατὶ ἀπαρνήθηκα τὴ μητέρα
ποὺ μὲ γέννησε, οὔτε μπορῶ νὰ ἡσυχάσω ποὺν τὴ βρῶ
καὶ μὲ συχωρέση. Σᾶς παρακαλῶ, ἀφῆστε με νὰ φύγω,
γιατὶ πρέπει νὰ γυρίσω ὅλο τὸν κόσμο.

Καὶ κεῖ ποὺ μιλοῦσε, γυρίζει τὸ κεφάλι του στὸ
δρόμο, καὶ νά! μέσα στὸν κόσμο, ποὺ μαζεύσταν πολὺς
γύρω στοὺς στρατιῶτες, βλέπει τὴν ἴδια τὴ ζητιάνα, τὴ

μητέρα του, καὶ κοντά της, τὸ λεπόδι, ποὺ συναντοῦσε
ταχτικὰ στὸ δρόμο.

Αμέσως ἔτρεξε κοντά της, γονάτισε καὶ φύλησε τὶς
πληγὲς ποὺ εἶχαν τὰ πόδια τῆς μητέρας του, καὶ τὰ
ἔβρεξε μὲ δάκρυα.

“Εγειρε τὸ κεφάλι του στὴ σκόνη, καὶ μὲ λυγμούς,
ποὺ πήγαιναν νὰ σπάσουν τὴν καρδιά του, τῆς λέγει:

— Μητέρα, σ’ ἀπαρνήθηκα δταν ἥμουν περήφα-
νος· δέξου με τώρα, ταπεινὸ παιδί σου. Μητέρα, σου
ἔδειξα μῖσος· σὲ παρακαλῶ, δεῖξε μου σὺ ἀγάπη. Μητέρα,
σὲ ἔδιωξα· δέξου τώρα σὺ τὸ παιδί σου.

“Αλλὰ ἡ ζητιάνα δὲν τοῦ ἀπάντησε.

Τότε ἀπλωσε τὰ χέρια του, ἀγκάλιασε τὰ ἄσπρα πό-
δια τοῦ λεποδοῦ καὶ εἶπε:

— Τρεῖς φορὲς σὲ λυπήθηκα. Πὲς στὴ μητέρα μου
νὰ μοῦ μιλήσῃ μιὰ φορά.

“Ο λεπόδος ὅμως δὲν τοῦ ἀπάντησε.

“Εκλαψε πάλι καὶ εἶπε:

— Μητέρα, δὲ μπορῶ πιὰ νὰ ὑποφέρω ἔτσι. Συχώ-
ρεσέ με καὶ ἀφησέ με νὰ γυρίσω στὸ δάσος.

Καὶ ἡ ζητιάνα ἔβαλε τὸ χέρι της στὸ κεφάλι του
καὶ τοῦ εἶπε:

— Σήκω.

Κι αὐτὸ σηκώθηκε, καὶ τοὺς κοίταξε, καὶ νά! ὁ λε-
πόδος εἶχε γίνει βασιλιὰς καὶ ἡ ζητιάνα βασίλισσα.

Καὶ ἡ βασίλισσα τοῦ εἶπε:

— Νά ὁ πατέρας σου, ποὺ τὸν βιόθησες.

Καὶ ὁ βασιλιὰς εἶπε:

— Νά ἡ μητέρα σου, ποὺ ἔπλυνες τὰ πόδια της

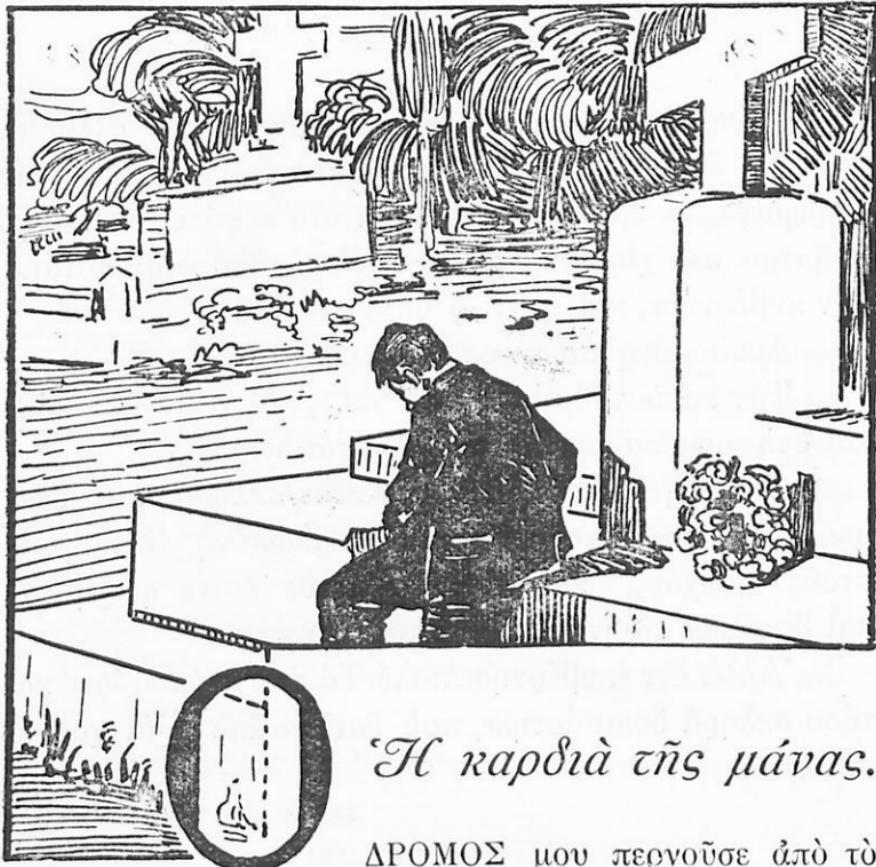
μὲ τὰ δάκρυνά σου. Καὶ τὸν ἀγκάλιασαν καὶ τὸν φύλησαν,
καὶ τὸν ἔφεραν στὸ παλάτι, καὶ τὸν ἔντυσαν μὲ ὠραῖα
φορέματα, κι ἔβαλαν τὸ στέμμα στὸ κεφάλι του, καὶ τὸ
σκῆπτρο στὸ χέρι του, καὶ τὴν πόλη, ποντὰ στὸν ποταμό,
τὴν κυβέρνησε, καὶ ἦταν ὁ ἀφέντης της.

Δικαιοσύνη καὶ ἔλεος ἔδειχνε σ' ὅλους.

Τὸν κακὸ τὸ μάγο τὸν ^{ζε}ιωξε, καὶ στὸν ξυλοκόπο
καὶ στὴ γυναῖκα του ἔστειλε πλούσια δῶρα.

Δὲν ἄφηνε κανένα νὰ φέρνεται σκληρὰ στὰ ζῶα,
σκορποῦσε γύρω του ἀγάπη καὶ καλωσύνη, ἔδινε ψωμὶ^λ
στοὺς φτωχούς, καὶ στοὺς γυμνοὺς ἔδινε φορέματα,
καὶ βασίλευε εἰρήνη καὶ πλοῦτος τῇ χώρᾳ.

Ἄλλὰ δὲν ἐκυβέρνησε πολύ. Τόσο εἶχε ὑποφέρει, καὶ
τόσο σκληρὰ δοκιμάστηκε, ποὺ ὕστερα ἀπὸ τρία χρόνια
πέθυανε.

Ἡ καρδιὰ τῆς μάνας.

ΔΡΟΜΟΣ μου περνοῦσε ἀπὸ τὸ νεκροταφεῖο. Ἐκεῖ ἔβλεπα νὰ πηγαίνῃ, σχεδὸν δυὸ καὶ τρεῖς φορὲς τὴ βδομάδα, ἕνας ἡλικιωμένος κύριος. Τὴν Κυριακὴ δὲν ἔλειπε ποτέ. Ἀκονε τὴ λειτουργία στὸ ἐκκλησάκι τοῦ νεκροταφείου, κι ἔπειτα πήγαινε καὶ καθόταν ὕδρες πολλὲς σ' ἓναν ἄπλο τάφο. Μολονότι καλλιεργοῦσε ἄνθη διάφορα ἐπάνω στὸ χῶμα τοῦ τάφου, ὅμως δὲ λείπανε καὶ τὰ μπουκέτα ποὺ κουβαλοῦσε.

Κάποιον πολὺ ἀγαπημένο του θὰ εἶχε χάσει, συλλογίστηκα. Ὁμως αὐτὸ γινότανε χρόνια πολλά, κι δ κύριος ἀρχισε νὰ γερνᾶ. Ποτὲ δὲν εἶδα νὰ ἔανασκαφῇ ὁ τάφος καὶ νὰ δεχτῇ ἄλλον, συγγενῆ του νὰ ποῦμε. Μοῦ γεν-

νήθηκε ἡ περιέργεια νὰ ἵδω τὸν τάφο κάποια μέρα, ποὺ δὲ θὰ ἥταν ἐκεῖ δὲ κύριος, ἡ ἀφοῦ θάφευγε. Κι ἀλήθεια, μιὰ μέρα ποὺ περνοῦσα, βρῆκα ἔρημο τὸ νεκροταφεῖο. Μπῆκα, πλησίασα τὸν τάφο καὶ διάβασα πώς κάποια γυναικα εἶχε πεθάνει ποὺν ἀπὸ τριάντα χρόνια. Ἐγὼ εἶχα καθίσει στὴ συνοικία ποὺν ἀπὸ ἑφτὰ-όχτω χρόνια, καὶ νόμισα, ὅταν τὸν πρωτοεἰδα τὸν κύριο, πώς τότε κοντὰ θὰ τοῦ εἶχε πεθάνει τὸ ἀγαπημένο του πρόσωπο.

Ἡ περιέργειά μου τώρα κεντήθηκε νὰ μάθω τί τὴν εἶχε τὴν πεθαμένη δὲ κύριος. Ρώτησα τὸ φύλακα τοῦ νεκροταφείου, μὰ δὲν ἤξαιρε νὰ μοῦ πῆ τίποτε. Ἡθελα νὰ ρωτήσω τὸν ὕδιο, μὰ δὲν τολμοῦσα. Φαινόταν πάντοτε σοβαρὸς κι ἀμύλητος. Πήγαινα λοιπὸν ταχτικὰ τὶς Κυριακὲς στὸ ἐκκλησάκι κι ἀκούα τὴ λειτουργία.

“Οταν σχόλαζε ἡ ἐκκλησία, ἔκανα ἔνα γύρο στὸ νεκροταφεῖο καὶ περνοῦσα τάχα μ’ ἀδιαφορίᾳ ἀπὸ τὸν τάφο τῆς πεθαμένης. Ἀπὸ τὶς πολλὲς φορὲς δὲ κύριος μάντεψε τὸν πόθο μου καὶ μιὰ Κυριακὴ μὲ κάλεσε μόνος του.

— Τὸ βλέπω, ἄρχισε, πώς θέλεις νὰ μάθης τὴν ἱστορία μου. Εἶναι ἀπλὴ καὶ σύντομη. Ἡ πεθαμένη, τώρα καὶ τόσα χρόνια, δὲν εἶναι γυναικα μου, μήτε κόρη μου. Εἶναι ἡ μάνα μου. Θὰ μοῦ πῆς, μονάχα ἐγὼ ἔχασα τὴ μάνα μου; Καὶ θὰθελα τάχα νὰ ζῆ αἰώνια; ”Οχι βέβαια. Οὔτε καὶ πιστεύω πώς ὑπάρχει κανεὶς στὸν κόσμο ποὺ νὰ λησμονῇ τὴν πεθαμένη μανούλα του. Μά, καθὼς θὰ καταλαβαίνης, θὰ τῆς χρωστῶ κάτι ποὺ δὲν ξοφλιέται...” Ακουσε:

Εἶμαι τὸ πρῶτο ἀγόρι τῆς μητέρας μου. ”Ἐχω ἀκόμη δυὸ ἀδερφοὺς καὶ μιὰν ἀδερφή. Ἀπὸ τότε ποὺ γνώ-

ρισα τὸν ἔαυτό μου, νόμιζα πώς ἡ μητέρα μου δὲ μ' ἀγαποῦσε. Μὲν ξεχώριζε ἀπὸ τ' ἄλλα μου τ' ἀδέρφια. Θὰ μοῦ πῆς, πῶς τὸ καταλάβαινα; "Ἐκανε καμιὰ ἔξαιρετικὴ περιποίηση στ' ἄλλα μου τ' ἀδέρφια; "Οχι! "Ισα-ΐσα, ἐγὼ ξόδευα στὸ σπίτι μας πιὸ πολλὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ἀρρωστοῦσα συχνὰ-πυκνά. Τ' ἄλλα μου τ' ἀδέρφια ἦτανε γερά, πολὺ γερά. Κι αὐτὸ εἶναι τὸ περίεργο. Ἐπειδὴ ἀφήνε τ' ἀδέρφια μου νὰ κάνουν ὅ,τι θέλανε, τόπαιρα γιὰ ἔξαιρετικὴ ἀγάπη σ' αὐτά. Γιατί τάχα νὰ μὴ μ' ἀφήνουνε νὰ κάνω κι ἐγὼ ὅ,τι ἥθελα; Γιατί σὲ μένα νὰ δείχνουν, πατέρας καὶ μητέρα, ὅλη τους τὴν αὔστηρότητα; Προπάντων ἡ μητέρα μου σπάνια μοῦ μιλοῦσε μὲ γλυκὸν τρόπο.

Κι ὅταν γίναμε πιὰ ἄντρες, τὸ ἴδιο γινότανε. "Ετσι, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω, πίστεψα σιγὰ-σιγὰ πώς ἡ μητέρα μου εἶχε σοβαρὸ λόγο νὰ μὴ μ' ἀγαπᾶ. Μὰ ποιός ἦταν αὐτὸς ὁ λόγος δὲ θέλησε ποτὲ νὰ μοῦ πῆ. Κι ὅταν παντεύτηκα πιὰ κι ἔγινα νοικοκύρης, ἡ μητέρα μου φρόντισε νάχη στὴν ὑποταγὴ της τὴν νύφη της. Μπορῶ νὰ πῶ πώς τὴ διάλεξε ἡ ἴδια, νὰ τὴν ἀκούῃ σ' ὅ,τι τῆς ἔλεγε· Καὶ γιὰ ποιόν; Γιὰ μένα! Νὰ μὴ τῆς πάθω τίποτα! Ἐγὼ ἥμουν δὲ φούρκα. Τί; κι ἄντρας ἀκόμη θὰ μὲ φρόντιζε; Θὰ μοῦ πῆς, πῶς δὲν τὸ καταλάβαινα ὅτι αὐτὸ ἦταν ἀπὸ τὴ μεγάλη της ἀγάπη; Νά, ποὺ δὲν τὸ καταλάβαινα.

"Ἐλεγα: "Αν μ' ἀγαποῦσε, θὰ καθότανε στὸ σπίτι μου. Γιατί νὰ κάθεται στ' ἄλλα μου τ' ἀδέρφια καὶ νάρχεται κάποτε καὶ πότε νὰ μὲ μαλώνη σὰ νὰ ἥμουνα μικρὸ παιδάκι. Καὶ μολονότι εἶχε πεῖ της γυναίκας μου τί ἔπειρε νὰ μοῦ δίνῃ νὰ τρώγω, πότε νὰ κοιμοῦμαι καὶ πότε νὰ ξυπνῶ, καὶ τὰ τέτοια, χίλιες φορές, δμως δὲν ἔπαυε νὰ τὰ

λέη καὶ κάθε φορὰ ποὺ ἔρχότανε. Ἀλίμονο ἄν μ' ἔβρισκε ἀρρωστο! Τὸν κόσμο χαλοῦσε τότε.

— "Αν μ' ἄφηνες ἐλεύθερο σὰν τ' ἄλλα μου τ' ἀδέοφια, θὰ γινόμουν κι ἐγὼ γερός, τῆς εἶπα κάποτε. Μὰ ἐσὺ ποτέ σου δὲν ἀγάπησες ἐμένα. Καὶ γέρο ἀκόμη ἐννοεῖς νὰ μὲ βασανίζῃς.

— "Ετοι λές; μοῦ εἶπε, κι ἔμεινε ἀμίλητη. Φαίνεται πῶς δὲν τὸ περίμενε νὰ τῆς μιλήσω ἔτσι. "Ἐφυγε ἀπὸ τὸ σπίτι μου λυπημένη. "Επαψε πιὰ νάρχεται. Στὰ παιδιά μου, ποὺ πηγαίνανε νὰ τῆς παραπονεθοῦνε γιατὶ δὲν τὴ βλέπανε, ἔλεγε:

— Δὲν ἀγαπᾶτε τὸν πατέρα σας, καὶ δὲν ἔρχομαι. "Εμαθα πῶς δλο τὸν δυσαρεστεῖτε καὶ τὸν ἀρρωσταίνετε.

Τὰ καημένα τὰ παιδιὰ τὴν κοιτάζανε μὲ ἀπορία:

— "Οχι, γιαγιά, δὲν εἶναι ἀλήθεια!

"Ομως δὲν ἔρχότανε παρὰ σπάνια μονάχα, ὅταν τύχαινε νὰ μᾶς ἀρρωστήσῃ κανένα παιδί. Καὶ τότε δὲ μιλοῦσε, ὅπως ἄλλοτε, κρατιότανε. Κι ἐγὼ τότε νόμιζα πάλι πῶς φερνόταν ἔτσι, γιατὶ δὲ μ' ἀγαποῦσε ὅπως καὶ τ' ἄλλα μου τ' ἀδέοφια.

Κάποτε μάθαμε πῶς η μάνα μου ἀρρώστησε βαριά. "Εστειλε καὶ μὲ ζήτησε. "Οταν μπῆκα μέσα, δὲ βρῆκα κανένα στὴν καμαρούλα της. Κατάλαβα πῶς κάτι ἥθελε νὰ μοῦ πῆ καὶ δὲν ἥθελε νὰ εἶναι κανείς, ὅταν θὰ πήγαινα. Μοῦ ἔκαμε νόημα καὶ πλησίασα. Μὲ κόπο ἔσυρε κάτω ἀπὸ τὸ μαξιλάρι της ἔνα φάκελλο, ἀπλωσε τὸ κοκκαλιάρικο χέρι της καὶ, δίνοντάς μου τον, εἶπε:

— Πάρε τον. Όρκίσου μου πῶς δὲ θὰ τὸν ἀνοίξης πρὸν πεθάνω.

— Τί λές, μητέρα; τῆς εἶπα, καὶ τρέξανε τὰ δάκρυνά μου. Σὰ νὰ φωτίστηκε μεμιᾶς δλη μοῦ ἡ ζωὴ καὶ νὰ μάντεψα τί θὰ εἶχε μέσα δ φάκελλος.

— Νὰ εἶσαι ἄντρας, μοῦ εἶπε. Ἀθάνατοι δὲν εἴμαστε. Μιὰ καὶ γεννηθήκαμε, κάποτε θὰ πεθάνωμε...

‘Ο κύριος ἔδω σταμάτησε. Ἐβγάλε τὸ μαντίλι του καὶ σφόγγισε ἔνα δάκρυ ποὺ κύλησε στὰ μάγουλά του. ‘Επειτα ἔξακολούθησε:

— Τί τυφλοὶ ποὺ εἴμαστε καμιὰ φορά, νὰ μὴ βλέπωμε τὴν ἀλήθεια ὀλοφάνερη! Ἐγὼ βέβαια ἔκαμα κάτι βαρὺ καὶ ἀσυχώρετο, νὰ μὴν ἐκτιμήσω τὸ θησαυρὸ ποὺ εἶχα, τὴ μανούλα μου! Μετάνοιωσα, ἔκλαψα, μὰ τί τὸ ὅφελος; Ἡ μανούλα μου πέθανε πικραμένη... Ὁμως, ἀς ἀφήσω νὰ κρίνης ἐσύ...

‘Οταν γύρισα ἀπὸ τὴν κηδεία τῆς μανούλας μου, ἀλείστηκα στὴν κάμαρά μου, ἀνοιξα τὸ φάκελλο κι ἀρχισα νὰ διαβάζω. ‘Οταν τ’ ἀποδιάβασα, ἔβαλα πάλι τὰ χειρόγραφα μέσα κι ἔγραψα πάνω στὸ φάκελλο τὸν τίτλο ποὺ ταίριαζε: «Ἡ καρδιὰ τῆς μάνας». Κι ἀφησα ἔτσι ἀγοιχτὸ τὸ φάκελλο πάνω στὸ γραφεῖο μου.

‘Ἡ γυναῖκα μου τὰ διάβασε, μὰ δὲν ἔδειξε πῶς τῆς ἦταν ἄγνωστα. ‘Οταν τὴν ἐρώτησα τί τὸν ἔκανε τὸ φάκελλο, μοῦ εἶπε:

— Τὸν ἐφύλαξα νὰ τὸν διαβάσω στὰ παιδιά μας, σὰν ξένη ίστορία. Θὰ ἤτανε κακὸ νὰ μάθουνε πῶς δ πατέρας τους ἤτανε τόσο τυφλός.

— Θὰ μπορούσατε νὰ μοῦ δώσετε τὰ χειρόγραφα νὰ τὰ διαβάσω κι ἐγώ; Κρήτησα δειλὰ-δειλά.

— Περιπτό, μοῦ εἶπε δ ἀπαρηγόρητος κύριος. Μπο-

ρεῖς νὰ φανταστῆς τί ὑπόφερε γιὰ μένα, τὸν ἀχάριστο, ἥ
μάνα μου μὲ τὰ λίγα ποὺ θὰ σοῦ πῶ.

Μοῦ ἔγραφε πώς, καθὼς δλες οἱ μητέρες, κι αὐτὴ
δὲν ἥξαιρε πῶς νὰ δεῖξῃ τὴν ἀγάπη της, ὅταν ἡμουν ἀκόμη
μιωδό. Δὲν ἥξαιρε τί νὰ μοῦ πρωτοκάμη. "Οταν ἡμουν
δυὸς-τριῶν χρονῶν, μοῦ ἔκανε ὅτι κι ἀν τῆς ἐζητοῦσα.
Στραγάλια ζητοῦσα, στραγάλια μούδινε. Ἀρρώστησα
ὅμως καὶ κάλεσε τὸ γιατρό. Κι ὁ γιατρὸς τῆς εἶπε πώς ὃν
δὲν πάψῃ νὰ μοῦ κάνῃ τὰ χατήρια θὰ μ' ἔχανε. Ἡ μη-
τέρα μου τρόμαξε. Ἀπὸ τότε, ὅσο κι ἀν ἔκλαια, δὲ μοῦ
ἔκανε τίποτε, ἀν δὲ ζητοῦσε τὴν συμβουλὴ τοῦ γιατροῦ.
Κάποτε, γιὰ νὰ γλυτώσῃ τὶς γκρίνιες μου, τὶς ἀνυπόφορες,
μούκανε καὶ τὸ χατήρι, καὶ τότε τὴν βρίσκανε τὰ χειρότερα.

"Ετσι, καθὼς σοῦ προεῖπα, μοῦ μπῆκε στὸ μυαλὸ ἥ
ἰδέα πώς ἡ μητέρα μου δὲ μ' ἀγαποῦσε. Καὶ τὸ χειρότερο
ἥτανε πώς, μιὰ καὶ δὲν ἥμαστε πλούσιοι, ἀναγκαζόταν ἥ
καημένη νὰ κάνῃ χίλια δυὸ γιὰ νὰ οἰκονομῇ τὰ παραπα-
νιστὰ ποὺ χρειαζόντανε γιὰ μένα. Στεροῦσε τὴν τροφὴ
ἀπὸ τὸν ἑαυτό της καὶ τοὺς ἄλλους, ἀναγκαζότανε νὰ μὴν
κάμη καινούργια φορέματα γιὰ τὸν ἑαυτό της καὶ τ' ἀδέο-
φια μου, μπάλωνε καὶ ξαναμπάλωνε τ' ἀσπρόρουχα τοῦ
πατέρα. Πόσες φορὲς δὲ δανειζότανε, κρυφὰ ἀπὸ τὸν πα-
τέρα, γιὰ νὰ μὲ στείλῃ στὴν ἐξοχή, κι ἔτρεμε μὴ δὲν εἶχε
νὰ δώσῃ τὰ δανεικὰ στὴν ὁρισμένη προθεσμία!

Δὲν εἶναι ἀνάγκη, πιστεύω, νὰ σοῦ πῶ περισσότερα,
γιὰ νὰ καταλάβῃς τί τυραγνισμένη ζωὴ πέρασε γιὰ μένα!

Τὸ γράμμα της σ' ἔνα μέρος γράφει:

«Ἐνας Θεὸς τὸ ξαίρει, πόσο ἔσφιγγα τὴν καρδιά
μου γιὰ νὰ σοῦ φέρνωμαι αὐστηρά!»

Καὶ στὸ τέλος:

« Ἐλπιζα μιὰν ἡμέρα ν' ἀναγνωρίσης τὶς τόσες μου θυσίες. Καὶ ὅμως τὴν εὐχή μου νάγης. Δὲν ἔκαμα τίποτε ἄλλο ἀπ' ὅτι χρωστᾶ νὰ κάνῃ πάθε ἀληθινὴ μητέρα... ».

— Καὶ τώρα τί λέσ; μὲν φύτησε τελειώνοντας τὴν ιστορία του ὁ ἀπαρηγόρητος κύριος. —

— Τί ἄλλο, παρὰ νὰ σ' εὐχαριστήσω γιατὶ μοῦ γνώρισες μιὰ τέτοια μητέρα...

τάφος τῆς μάνας.

— Τάκ, τάκ, ἄροιξε φύλακα,
τὴν πόρτα τὴν κλεισμένη
καὶ δεῖξε ποῦ ἀγαπάνεται
ἡ μάρα ἡ πεθαμένη.

— Κόπιασε, ξέρε μου, ἀπὸ δῶ.
Στὴν ἄκρη ἐκείνη πίγα
ἐθάψαρε ἀπὸ καιρὸ
τὴ δόλια τὴ μητέρα.

Σκυνφτὸς τότε κι ἀμύγτος
στὸν τάφο πάει δ ἔρεος
καὶ σὲ μὰν ἄκρη ἄγα πολλή¹
στέκεται δακρυσμένος.

Μὰ ὑστερα τὸ κεφάλι του
στὸ φύλακα γυρίζει,
τόνε κοιτᾷ καὶ μὲ βαριὰ
καρδιὰ τοῦ ψιθυρίζει:

— Γέροντα, λάθος ἔκαμες
ποτὲ δὲ θὰ μπορέσῃ
καρδιὰ μᾶς μάνας στὸ στενὸ
αὐτὸ τάφο νὰ χωρέσῃ.

M. Στασινόπουλος

*Τὸ Ἔντυχισμένο
Βασιλόπουλο.*

ΗΛΑ, ἀπάνω ἀπὸ τὴν πόλη, σὲ μιὰ ψηλὴ κολόνα, βρισκόταν τὸ ἄγαλμα ποὺ παράσταίνε τὸ Εύτυχισμένο Βασιλόπουλο.

‘Ηταν δλόκληρο ἐπιχρυσωμένο μὲ λεπτὰ φύλλα ἀπὸ χρυσάφι.’ Αντὶς μάτια εἶχε δυὸ λαμπερὰ ζαφείρια, καὶ στὴ λαβὴ τοῦ σπαθιοῦ του ἀστραφτε ἔνα μεγάλο κόκκινο ρουμπίνι.

“Ολος δ κόσμος τὸ θαύμαζε.

— Γιατί δὲν εῖσαι καὶ σὺ σὰν τὸ Εύτυχισμένο Βασιλόπουλο; ρωτοῦσε μιὰ μητέρα τὸ ἀγοράκι της ποὺ δλο ἔκλαιε, γιατὶ ἥθελε τὸ φεγγάρι. Τὸ Εύτυχισμένο τιλόπουλο δὲν κλαίει ποτέ του.

— Χαίρομαι ποὺ ύπάρχει στὸν κόσμο καὶ κάποιος τέλεια εύτυχισμένος, ψιθύρισε κάποιος ἀπογοητευμένος, κοιτάζοντας τὸ θαυμάσιο ἄγαλμα.

— Μοιάζει μὲ ἄγγελο, εἴπανε τὰ παιδιὰ ποὺ βγαίνανε ἀπὸ τὴν Μητρόπολη μὲ τὰ κόκκινα πανωφόρια τους καὶ τὶς καθαρὲς ἀσπρες ποδιές τους.

— Πῶς τὸ ξαίρετε, τὰ ρώτησε κάποιος περαστικός, δὲν εἶδατε δὰ ποτέ σας κανέναν ἄγγελο.

— Πῶς δὲν εἶδαμε; Εἶδαμε στὸν ὑπνο μας, ἀπάντησαν τὰ παιδιά.

Μιὰ νύχτα πέταξε ἀπάνω ἀπὸ τὴν πόλη ἔνα χελιδονάκι. Οἱ φύλοι του εἰχανε φύγει γιὰ τὴν Αἴγυπτο, ποὺν ἀπὸ ἔξη βδομάδες, αὐτὸ δικιάς ἔμεινε πίσω, γιατὶ ἦτανε ξετρελαμένο μὲ μιὰ διορφη καλαμιά. Τὴν εἰχε δεῖ στὸ ποτάμι τὴν ἄνοιξη, καθὼς πετοῦσε χαμηλά, γιὰ νὰ κυνηγήσῃ μιὰ κίτρινη πεταλούδα, καὶ ἡ διορφιά της τὸ εἶχε σταματήσει.

— Θέλεις νὰ εἴμαστε φύλοι; εἶπε τὸ χελιδόνι, καὶ ἡ καλαμιὰ ἔκαμε μιὰ βαθιὰ ὑπόκλιση. Τότε ἀρχισε νὰ πετᾶ γύρω της καὶ ἀγγίζοντας τὸ νερὸ μὲ τὶς φτεροῦγες του σήκωνε ἀσημένια κυματάκια.

— Σύντροφο ποὺ διάλεξε! κελαηδοῦσαν τὰ ἄλλα τὰ χελιδόνια.

Καὶ ὅταν ἤρθε τὸ φθινόπωρο, ἔφυγαν ὅλα.

Τὸ χελιδονάκι, βλέποντας τὴν καλαμιὰ νὰ μιλῇ μὲ τὸν ἄνεμο, τὴν ρώτησε:

— Θέλεις ναρθῆς μαζί μου;

Ἡ καλαμιὰ δικιάς ἔξακολουθοῦσε νὰ μιλῇ μὲ τὸν ἄνεμο, κυματίζοντας σὲ κάθε πνοή του.

— Τότε γειά σου, φώναξε τὸ χελιδόνι. Φεύγω γιὰ τὶς πυραμίδες.

* * *

ΛΗ τὴν ἡμέρα πετοῦσε τὸ χελιδόνι. Πρῶτα ἔκοψε μερικὲς βόλτες ἀπάνω ἀπὸ τὸ ποτάμι, σὰ νὰ τὸ ἀποχαιρετοῦσε καὶ νὰ τὸ εὐχαριστοῦσε, ποὺ τοῦ προμήθεψε τροφὴ καὶ νερὸ καὶ λάσπη γιὰ τὴ φωλιά του. Ἔπειτα πέρασε ἀπάνω

ἀπὸ τὰ χωράφια ποὺ τὰ ὕδρωναν οἱ χωρικοί, κεντώντας τὰ βόδια τους μὲ τὴ μακριὰ βουκέντρα. Ἀκολούθησε γιὰ κάμποσο διάστημα τὸ μεγάλο δρόμο, κι εἶδε τοὺς ἀγωγιάτες, ποὺ ἔφερναν ἀπὸ τοὺς μύλους τὸ ἀλεύρι γιὰ τὸ χειμῶνα. Πέταξε ἀπάνω ἀπὸ τὸ δάσος, ποὺ ὅλο τὸ καλοκαίρι φιλοξένησε τοὺς ἀνθρώπους καὶ τώρα ἐτοιμαζότανε νὰ δεχτῇ τὴν παγωνιὰ καὶ τὰ χιόνια. Τέλος, κατὰ τὸ βράδυ, ἔφτασε κουρασμένο στὴν πόλη.

— Ποῦ νὰ μείνω; εἶπε. Ἐλπίζω ἡ πόλη νὰ προετοιμάστηκε γιὰ τὴν ὑποδοχή μου.

Εἶδε τότε τὸ ἄγαλμα στὴν ψηλὴ κολόνα.

— Θὰ μείνω ἐκεῖ ψηλά, φώναξε. Ωραία θέση, πολὺ καθαρὸς ἀέρας! Κι ἔτσι πέταξε στὰ πόδια τοῦ ἀγάλματος.

— Ἔχω χρυσὴ κρεβατοκάμαρα, εἶπε εὐχαριστημένο κοιτάζοντας γύρω του, κι ἐτοιμάστηκε νὰ κοιμηθῇ

”Ομως, τὴν ἴδια στιγμὴ ποὺ ἔβαζε τὸ κεφάλι του κάτω ἀπὸ τὴ φτερούγα του, ἔπεισε ἀπάνω του μιὰ μεγάλη σταλαματιά.

— Τί περίεργο! φώναξε, οὕτε ἔνα σύννεφο δὲ φαίνεται στὸν οὐρανό, τὰ ἀστρα λάμπουν ζωηρὰ καὶ ὅμως βρέχει. Τὸ δίχως ἄλλο τὸ κλῖμα ἐδῶ εἶναι ἀπαίσιο. Στὴν καλαμιὰ ἀρεσε πολὺ ἡ βροχή, μὰ τὸ ἔκανε ἀπὸ ἐγωισμό.

Καὶ ἄλλη σταλαματιὰ ἔπεισε.

— Μὰ τότε τί χρησιμεύει τὸ ἄγαλμα, ἀφοῦ δὲ μπορεῖ νὰ μὲ προφυλάξῃ ἀπὸ τὴ βροχή; εἶπε. Πρέπει νὰ βρῶ μιὰ καλὴ καμινάδα.

Καὶ ἀποφάσισε νὰ φύγη.

Πρὸν ὅμως ἀνοίξῃ τὶς φτερούγες του, τρίτη σταλαματιὰ ἔπεισε· σήκωσε τὸ κεφάλι του καὶ εἶδε.

”Α, τί εἶδε!

Τὸ Εύτυχισμένο Βασιλόπουλο εἶχε τὰ μάτια του γεμάτα δάκρυα· δάκρυα ποὺ τρέχανε στὰ χρυσά του τὰ μάγουλα.

Στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ τὸ πρόσωπό του ἦταν τόσο ωραῖο, ποὺ ἡ καρδιὰ τοῦ χελιδονιοῦ πλημμύρισε ἀπὸ λύπη.

— Ποιός εἶσαι; ρώτησε.

— Εἴμαι τὸ Εύτυχισμένο Βασιλόπουλο.

— Τότε γιατί κλαῖς; ρώτησε τὸ χελιδόνι. Μ' ἔκανες μούσκεμα.

— Οταν ἥμουνα ζωντανὸς καὶ εἶχα ἀνθρώπινη καρδιά, ἀπάντησε τὸ ἄγαλμα, δὲ γνώρισα τί πρᾶμα ἦταν τὰ δάκρυα, γιατὶ ζοῦσα στὸ παλάτι τῆς Ἀφροντισιᾶς, ὅπου ἡ λύπη δὲν ἐπιτρέπεται νὰ μιπῇ. Τὴν ἡμέρα ἔπαιζα στὸ

περιβόλι μας μὲ τοὺς συντρόφους μου καὶ τὸ βράδυ
χόρευα στὴ μεγάλη αἴθουσα. Γύρω ἀπὸ τὸ περιβόλι ἦταν
ένας μεγάλος τοῦχος, ὅμως ποτέ μου δὲ ζήτησα νὰ
μάθω τί ὑπῆρχε πίσω του· ὅλα γύρω μου ἦταν δραῖα.
Οἱ ἄνθρωποι τοῦ παλατιοῦ μὲ φύναζαν «εὔτυχισμένο
βασιλόπουλο», καὶ ἀληθινὰ ἦμουν εὔτυχισμένο, ἂν εὐ-
τυχία εἶναι ἡ διασκέδαση. Ἔτσι ἔζησα κι ἔτσι πέθανα.
Καὶ τώρα ποὺ εἶμαι πεθαμένο, μὲ βάλανε ἐδῶ ψηλά,
καὶ μπορῶ καὶ βλέπω κάθε ἀσκήμια καὶ δυστυχία, ποὺ
ὑπάρχει στὴν πόλη μου, καὶ μολονότι ἡ καρδιά μου
εἶναι μολυβένια, δὲ μπορῶ παρὰ
νὰ κλαίω.

ΚΕΙ μακριά, ἔξακολούθησε νὰ λέγῃ
τὸ ἄγαλμα μὲ χαμηλὴ μελωδικὴ
φωνή, ἐκεῖ μακριά, σ' ἓνα στενὸ
δρόμο, εἶναι ἓνα σπίτι φτωχικό. Τὸ παράθυρο εἶναι ἀνοι-
χτό, καὶ βλέπω μέσα μιὰ γυναῖκα καθισμένη κοντά
σ' ἓνα τραπέζι. Τὸ πρόσωπό της εἶναι χλωμὸ καὶ κουρα-
σμένο, τὰ χέρια της εἶναι τραχιά, κόκκινα, κατατουπημένα
ἀπὸ τὸ βελόνι της, γιατὶ εἶναι ράφτρα. Κεντᾶ λουλούδια
σὲ φόρεμα μεταξωτό, ποὺ θὰ τὸ φορέσῃ στὸ χορὸ τοῦ
παλατιοῦ μιὰ ἀρχόντισσα. Σ' ἓνα κρεβατάκι, στὴν ἄκρη
τῆς κάμαρας, τὸ ἀγοράκι της εἶναι ξαπλωμένο ἄρρωστο.
“Ἐγει πυρετὸ καὶ θέλει πορτοκάλι. Ή μητέρα του δὲν

* * *

έχει τίποτε νὰ τοῦ δώσῃ, παρὰ νερό, καὶ τὸ παιδί της κλαίει.

— Χελιδόνι, χελιδονάκι μου, καλό μου χελιδόνι, δὲ μοῦ κάνεις τὴ χάρη νὰ τῆς πᾶς τὸ ρουμπίνι τοῦ σπαθιοῦ μου; Τὰ πόδια μου εἶναι κολλημένα στὸ στυλοβάτη καὶ δὲ μπορῶ νὰ κινηθῶ.

— Μὲ περιμένουν στὴν Αἴγυπτο, ἀπάντησε τὸ χελιδόνι. Οἱ φύλοι μου πετοῦν ἀπάνω κάτω στὸ Νεῖλο καὶ μιλοῦν μὲ τὰ μεγάλα λουκούδια τοῦ λωτοῦ. Σὲ λίγο θὰ πᾶνε νὰ κοιμηθοῦνε στὸν τάφο τοῦ μεγάλου βασιλιᾶ. Ὁ ἴδιος δὲ βασιλιὰς εἶναι μέσα ἐκεῖ στὸ ζωγραφισμένο του φέρετρο. Εἶναι τυλιγμένος μὲ κίτρινο λινὸ καὶ μπαλσαμωμένος μὲ ἀρώματα. Γύρω στὸ λαιμό του φορεῖ μιὰν ἀλυσίδα ἀπὸ ἀνοιχτοπράσινα πετράδια, καὶ τὰ χέρια του εἶναι σὰ μαραμένα φύλλα.

— Χελιδόνι, χελιδόνι, μικρό μου χελιδόνι, εἶπε τὸ Βασιλόπουλο, δὲ μένεις μιὰ μιονάχα νύχτα μαζί μου νὰ γίνης ἀγγελιοφόρος μου; Τὸ ἀγοράκι διψᾶ τόσο πολὺ καὶ ἡ μητέρα του εἶναι τόσο λυπημένη...

— Δὲν τ' ἀγαπῶ τ' ἀγόρια, ἀπάντησε τὸ χελιδόνι. Τὸ περασμένο καλοκαίρι, ποὺ ἔμενα στὸ ποτάμι, γνώρισα δύο σκληρὰ ἀγόρια, τὰ παιδιὰ τοῦ μυλωνᾶ, ποὺ ὅλο καὶ πέτρες μοῦ πετοῦσαν. Φυσικὰ δὲ μὲ πετυχαίνανε ποτέ. Ἐμεῖς τὰ χελιδόνια πετοῦμε τόσο γρήγορα, καὶ ἡ οἰκογένειά μου διακρίνεται πάντοτε γιὰ τὴ μεγάλη σβελτοσύνη της. Ωστόσο τὰ ἀγόρια δείχνανε τὴν ἀσπλαχνία τους.

°Αλλὰ τὸ Εύτυχισμένο Βασιλόπουλο ἦτανε τόσο μελαγχολικό, ποὺ τὸ χελιδονάκι τὸ λυπήθηκε.

— Κάνει πολὺ κρύο ἐδῶ, εἴπε, μὰ θὰ μείνω μιᾶς νύχτα μαζί σου καὶ θὰ πάω ὅπου μὲ στείλης.

— Σ' εὐχαριστῶ, χελιδονάκι μου, εἴπε τὸ Βασιλόπουλο.

Κι ἔτσι τὸ χελιδόνι πῆρε μὲ τὸ φάμφος του τὸ μεγάλο φουμπίνι ἀπὸ τὸ σπαθὶ τοῦ ἀγάλματος καὶ πέταξε ἀπάνω ἀπὸ τὰ κεραμίδια τῶν σπιτιῶν τῆς πόλης.

Πέρασε ἀπὸ τὸν πύργο τῆς μητρόπολης μὲ τοὺς ἄσπρους μαρμαρένιους ἀγγέλους, πέρασε ἀπὸ τὸ παλάτι κι ἄκουσε μουσικὴ καὶ χορό.

Μιὰ ωραία κυρία βγῆκε μὲ τὸν καβαλιέρο της στὸ μπαλκόνι καὶ τὴν ἄκουσε νὰ λέη:

— Ελπίζω τὸ φόρεμά μου νὰ εἶναι ἔτοιμο γιὰ τὸ μεγάλο χορό. Θὰ ἔχῃ ἀπάνω κεντημένα λουλούδια, μὰ οἱ φάρτοις εἶναι τόσο τεμπέλες!

Πέρασε τὸ ποτάμι καὶ εἶδε τὰ φανάρια ποὺ κρέμονταν στὰ κατάρτια τῶν καραβιῶν. Πέρασε ἀπὸ τὸ χοηματιστήριο καὶ εἶδε γέρους χοηματιστὲς νὰ παζαρεύουν καὶ νὰ ζυγιάζουν λίρες στὶς ζυγαριές τους. Τέλος ἔφτασε στὸ φτωχικὸ σπίτι καὶ κοίταξε μέσα. Τὸ ἀγόρι, ποὺ καιγόταν ἀπὸ τὸν πυρετό, γύριζε ἀνήσυχο στὸ κρεβάτι του, καὶ ἡ μητέρα του εἶχε ἀποκοιμηθῆ. Ἡτανε τόσο κουρασμένη...

Τὸ χελιδόνι πέταξε μέσα κι ἔβαλε τὸ φουμπίνι στὸ τραπέζι, κοντὰ στὴ δαχτυλήθρα τῆς μητέρας. Ἔπειτα πέταξε σιγὰ γύρω ἀπὸ τὸ κρεβάτι, καὶ μὲ τὶς φτεροῦγες του ἔκανε ἀέρα στὸ μέτωπο τοῦ ἀγοριοῦ.

— Α! πόσο δροσίστηκα, εἴπε τὸ παιδί. Θᾶμαι καλύτερος καὶ ἀποκοιμήθηκε γλυκά.

Τὸ χελιδόνι τότε γύρισε στὸ Εύτυχισμένο Βασιλόπουλο καὶ τοῦ διηγήθηκε τί εἶχε κάνει.

— Περίεργο! παρατήρησε, αἰσθάνομαι τώρα γλυκιὰ ζέστη καὶ ἄς κάνη τόσο κρύο.

— Αὐτὸ συμβαίνει, γιατὶ ἔκανες μιὰ καλὴ πράξη, εἶπε τὸ Βασιλόπουλο.

Καὶ τὸ χελιδονάκι βυθίστηκε σὲ συλλογὴ καὶ ἐπειτα ἀποκοιμήθηκε. Ἡ συλλογὴ τοῦ ἔφερνε πάντα ὑπνο.

Μ

Ε ΤΗΝ ἀνατολὴ πέταξε στὸ ποτάμι καὶ πῆρε τὸ λουτρό του.

— Απόψε τὴ νύχτα, θὰ φύγω γιὰ τὴν Αἴγυπτο, συλλογιζόταν τὸ χελιδόνι κι ἥτανε καταχαρούμενο μ' αὐτὴ τὴ σκέψη. Γύρισε γιὰ τελευταία φρονὰ ὅλα τὰ δημόσια χτίσια καὶ κάθισε πολλὴν ὥρα ἀπάνω στὸ κωδωνοστάσιο. "Οπου κι ἀν πήγαινε τὰ σπουργίτια τερετίζανε καὶ λέγανε:

— Τί ἀριστοκράτης ὁ ἔνος! Καὶ ἀπὸ τὰ λόγια αὐτὰ τὸ χελιδόνι ἐνύριστήθηκε πολύ.

"Οταν πρόβαλε τὸ φεγγάρι, πέταξε πίσω στὸ Εύτυχισμένο Βασιλόπουλο.

— "Εχεις καμιὰ παραγγελία γιὰ τὴν Αἴγυπτο; Φεύγω, τοῦ φόναξε.

— Χελιδόνι, χελιδονάκι μου, καλό μου χελιδονάκι,

* * *

εἶπε τὸ Βασιλόπουλο, δὲ θὰ μείνης μαζί μου μιὰ νύχτα ἀκόμη;

— Μὲ περιμένουν στὴν Αἴγυπτο, ἀπάντησε τὸ χελιδόνι. Αὕτῳ οἱ φίλοι μου θὰ πᾶνε στὸ δεύτερο καταρράχτη. Ἐκεῖ, μέσα στὰ βοῦλα σέρνεται ὁ ίπποπόταμος καὶ στὸ μεγάλο ἀπὸ γρανίτη θόρόν του κάθεται κάποιος ἀρχαῖος θεός. Ὁλη τὴν νύχτα κοιτάζει τὰ ἄστρα, καὶ ὅταν ὁ αὐγερινὸς προβάλῃ, βγάζει μιὰ φωνὴ χαρᾶς, κι ἔπειτα μένει βουβός. Τὸ μεσημέρι τὰ ξανθὰ λιοντάρια κατεβαίνουν στὴν ὅχθη τοῦ ποταμοῦ νὰ πιοῦν. Ἐχουνε μάτια σὰν τὰ πράσινα σμαράγδια καὶ τὸ μούγκρισμά τους εἶνε πιὸ δυνατὸ ἀπὸ τὸ μούγκρισμα τοῦ καταρράχτη.

— Χελιδόνι, χελιδονάκι μου, καλό μου χελιδονάκι, εἶπε τὸ βασιλόπουλο, μακριὰ στὴν πόλη βλέπω μέσα σὲ μιὰ σοφίτα ἔνα νέο. Εἶναι σκυμμένος ἀπάνω σ' ἔνα τραπέζι γεμάτο χαρτιὰ καὶ κοντά του, σ' ἔνα ποτήρι, ἔχει ἔνα μπουκέτο μαραμένους μενεξέδες. Τὰ μαλλιά του εἶναι καστανὰ καὶ σγουρά, τὰ χεῖλη του κόκκινα σὰν τὰ ρόδια καὶ τὰ μάτια του μεγάλα, βασιλεμένα μέσα στὰ ὄνειρα. Προσπαθεῖ νὰ τελειώσῃ ἔνα βιβλίο, μὰ κρυώνει καὶ δέ μπορεῖ νὰ γράψῃ πιά. Δὲν ἔχει φωτιὰ στὸ τζάκι καὶ λιγόθυμα ἀπὸ τὴν πεῖνα.

— Θὰ μείνω μιὰ νύχτα ἀκόμη, εἶπε τὸ χελιδόνι, ποὺ ἔκρυψε καλὴ καρδιά, νὰ τοῦ πάω κανένα ἄλλο ρουμπίνι.

— Αλίμονο, δὲν ἔχω ρουμπίνι, εἶπε τὸ Βασιλόπουλο. Τὰ μάτια μου μονάχα μοῦ μείνανε. Εἶναι καμιωμένα ἀπὸ σπάνια ζαφείρια, ποὺ τάφεραν ἀπὸ τὶς Ἰνδίες πρὸν ἀπὸ χίλια χρόνια. Ηάρε τὸ ἔνα νὰ τοῦ τὸ πᾶς. Θὰ τὸ πουλήση

στὸν ἀδαμαντοπώλη καὶ θ' ἀγοράσῃ τροφὴ καὶ ξύλα νὰ τελειώσῃ τὸ ἔργο του.

— Ἀγαπημένο μου Βασιλόπουλο, εἶπε τὸ χελιδόνι, δὲ μπορῶ νὰ τὸ κάνω αὐτό. Καὶ ἀρχίσε νὰ κλαίη.

— Χελιδόνι, χελιδονάκι, καλό μου χελιδονάκι, εἶπε τὸ Βασιλόπουλο, κάνε ὅπως σου εἶπα.

Καὶ τὸ χελιδόνι πῆρε ἀπὸ τὸ Βασιλόπουλο τὸ μάτι καὶ πέταξε στὴ σοφίτα τοῦ φοιτητῆ.

Εὗκολα μπῆκε μέσα, γιατὶ εἶχε μιὰ τρύπα στὸ ταβάνι. Ἄπ' αὐτὴ ὥριμησε μέσα καὶ μπῆκε στὴν κάμαρα. Ὁ νέος εἶχε τὸ κεφάλι του κρυμμένο μέσα στὰ χέρια του, κι ἔτσι δὲν ἤκουσε τὸ φτερούγισμα τοῦ χελιδονιοῦ, κι ὅταν ἐσήκωσε τὸ κεφάλι, εἶδε τὸ ώραῖο ζαφείρι μέσα στοὺς μαραμένους μενεξέδες.

— Αρχίζουν νὰ μ' ἔχτιμοῦν, ξεφώνισε. Τώρα μπορῶ νὰ τελειώσω τὸ ἔργο μου. Καὶ φαινόταν τρισευτυχισμένος.

* * *

HN ἄλλη μέρα τὸ χελιδόνι πέταξε στὸ λιμάνι. Κάθισε στὸ κατάρτι ἐνὸς μεγάλου πλοίου καὶ κοίταζε τοὺς ναῦτες, ποὺ τραβούσανε μὲ σκοινιὰ μεγάλες κάσες ἀπὸ τὸ ἀμπάρι. «Ἐγια μόλα», φώναζαν κάθε φορὰ ποὺ τραβούσαν κι ἄλλη κάσα.

— Θὰ πάω στὴν Αἴγυπτο, φώναξε τὸ χελιδόνι, μὰ

κανεὶς δὲν τὸ πρόσεξε, κι ὅταν πρόβαλε τὸ φεγγάρι, ξαναπέταξε στὸ Εύτυχισμένο Βασιλόπουλο.

— Ἡρθα νὰ σὲ ἀποχαιρετήσω, τοῦ φώναξε.

— Χελιδόνι, χελιδονάκι, καλό μόνι χελιδονάκι, εἶπε τὸ Βασιλόπουλο, δὲ θὰ μείνης μαζί μου μιὰ νύχτα ἀκόμη;

— Εἶναι χειμῶνας, ἀπάντησε τὸ χελιδόνι, καὶ τὸ παγωμένο χιόνι θὰ ἔρθῃ σὲ λίγο. Στὴν Αἴγυπτο ὁ ἥλιος εἶναι ζεστὸς μέσα στὶς πράσινες φοινικιὲς καὶ οἱ ιροκόδειλοι εἶναι ξαπλωμένοι στὴ λάσπη καὶ βλέπουν ὅκνὰ γύρω τους. Οἱ σύντροφοί μου χτίζουνε φωλιὲς στοὺς ναοὺς τοῦ θεοῦ καὶ τὰ ροδόλευκα περιστέραια τὶς κοιτάζουν καὶ κουκουβᾶζουν. Ἀγαπημένο μου Βασιλόπουλο, ἀναγκάζομαι νὰ σ' ἀφῆσω, ἀλλὰ ποτέ μου δὲ θὰ σὲ λησμονήσω, καὶ τὴν ἄνοιξη θὰ σοῦ φέρω τὰ ώραῖα πετράδια νὰ μποῦν στὴ θέση ἐκείνων ποὺ χάρισες. Τὸ ρουμπίνι θὰ εἶναι πιὸ κόκκινο καὶ ἀπὸ τὸ κόκκινο τριαντάφυλλο, καὶ τὸ ζαφείρι γαλάζιο σὰν τὴ μεγάλη θάλασσα.

— Κάτω στὶν πλατεῖα, εἶπε τὸ Εύτυχισμένο Βασιλόπουλο, στέκεται ἔνα μικρὸ κοριτσάκι, ποὺ πουλεῖ σπίρτα. Τὰ σπίρτα τῆς πέσανε στὸ αὐλάκι καὶ χάλασαν δλα. Ὁ πατέρας της, ὃν δὲν τοῦ πάη χούματά, θὰ τὴ δείρη, καὶ γι' αὐτὸ κλαίει. Λὲν ἔχει παπούτσια, οὔτε κάλτσες, καὶ τὸ κεφάλι της εἶναι γυμνό. Πάρε τὸ ἄλλο μου μάτι καὶ δῶσ' της το, καὶ ὁ πατέρας της δὲ θὰ τὴ δείρη.

— Θὰ μείνω μαζί σου μιὰ νύχτα ἀκόμη, εἶπε τὸ χελιδόνι, μὰ δὲ μπορῶ νὰ πάρω τὸ μάτι. Θὰ μείνης ὀλότελα τυφλός.

— Χελιδόνι, χελιδόνι, μικρό μου χελιδονάκι, εἶπε τὸ Βασιλόπουλο, κάνε αὐτὸ ποὺ σοῦ εἶπα.

Τὸ χελιδόνι πῆρε ἀπὸ τὸ Βασιλόπουλο καὶ τὸ ἄλλο του μάτι καὶ πέταξε κάτω. Πετοῦσε γύρω στὸ κοριτσάκι καὶ ἀφησε τὸ ζαφείρι νὰ γλιστρήσῃ μέσα στὴν παλάμη του.

— Τί ὅμορφο γυαλί! φώναξε ἡ μικρή κι ἔτρεξε γελώντας στὸ σπίτι της.

Τὸ χελιδόνι γύρισε πίσω στὸ Βασιλόπουλο.

— Τώρα εἶσαι τυφλό, τοῦ εἶπε, καὶ θὰ μείνω γιὰ πάντα μαζί σου.

— "Οχι, μικρό μου χελιδονάκι, εἶπε τὸ Βασιλόπουλο, πρέπει νὰ πᾶς στὴν Αἴγυπτο.

— Θὰ μείνω γιὰ πάντα μαζί σου, εἶπε τὸ χελιδόνι, καὶ ἀποκοινήθηκε βαθιὰ στὰ πόδια τοῦ ἀγάλματος.

* * *

HN ἄλλη μέρα κάθισε στὸν ὅμο του καὶ τοῦ διηγήθηκε τί εἶχε δεῖ στοὺς ξένους τόπους. Τοῦ μύλησε γιὰ τὰ ἀσπρα πουλιά, ποὺ ἔχουν τὸ κεφάλι, τὸ λαιμό, τὶς ἀκρες τῶν φτερῶν καὶ τὰ πόδια μαῦρα, καὶ ποὺ σκηματίζουν στὶς ὅχθες τοῦ Νείλου μακριές σειρές, καὶ πιάνουν μὲ τὰ ράμφη τους χρυσώφαρα. Τοῦ μύλησε γιὰ τὴ Σφίγγα, ποὺ εἶναι στὸν κόσμο μιὰ γριά, καὶ ζῇ στὴν ἔρημο καὶ τὰ ξαίρει ὅλα. Γιὰ τοὺς ἐμπόρους, ποὺ βαδίζουν ἀργὰ κοντὰ στὶς καμῆλες τους καὶ βαστοῦν κεχριμπαρένια κομπολό-

για στὰ χέρια τους. Γιὰ τὸ μεγάλο φίδι τὸ πράσινο, ποὺ κοιμᾶται μέσα σὲ μιὰ φοινικὰ καὶ εἴκοσι ἰερεῖς τὸ τρέφουνε μὲ πίτες ἀπὸ μέλι, καὶ γιὰ τοὺς νάνους, ποὺ περνοῦν τὶς λίμνες ἀπάνω σὲ πλατιὰ φύλλα καὶ πολεμοῦν μὲ τὶς πεταλοῦδες.

— Ἀγαπημένο μου χελιδονάκι, εἶπε τὸ Βασιλόπουλο, ὅσα μοῦ διηγᾶσαι εἶναι θαυμάσια, μὰ κάνε μου τὴν γάρη νὰ πετάξῃς ἀπάνω ἀπὸ τὴν πόλη καὶ νὰ μοῦ πῆς τί βλέπεις.

Τὸ χελιδόνι πέταξε ἀπάνω ἀπὸ τὴν πόλη καὶ εἶδε τοὺς ζητιάνους νὰ κάθισται στὶς ξένες αὐλόπορτες καὶ νὰ ζητιανεύουν. Πέταξε στὰ σκοτεινὰ δρομαλάκια καὶ εἶδε τὰ πανιασμένα πρόσωπα πεινασμένων παιδιῶν νὰ κοιτάζουν μὲ σβησμένα μάτια. Κάτω ἀπὸ τὴν καμάρα ἐνὸς γεφυριοῦ δυὸς ἀγοράκια κοίτονταν ἀγκαλιασμένα, καὶ προσπαθοῦσαν νὰ ζεσταθοῦν τὸ ἔνα ἀπάνω στὸ ἄλλο.

— Πῶς πεινοῦμε! λέγανε.

— Δὲν ἔπιτρέπεται νὰ καθόσαστε δῶ, φώναξε ὁ φύλακας. Κι αὐτὰ σηκώθηκαν κι ἀρχισαν νὰ γυρίζουν μέσα στὴ βροχή.

Τὸ χελιδόνι πέταξε πίσω καὶ διηγήθηκε στὸ Βασιλόπουλο, τί εἶχε δεῖ.

— Εἶμαι ντυμένος μὲ φύλλα ἀπὸ χρυσάφι, εἶπε τὸ Βασιλόπουλο, πάρε τα δλα καὶ δῶσε τα στοὺς φτωχούς μου. Οἱ ἀνθρώποι νομίζουν πώς τὸ χρυσάφι τοὺς κάνει πάντοτε εὔτυχισμένους.

“Ολα τὰ λεπτὰ χρυσὰ φύλλα τὰ πῆρε σιγὰ-σιγὰ τὸ χελιδόνι καὶ τὸ Εύτυχισμένο Βασιλόπουλο ἔμεινε σταχτόμαυρο. “Ολα τὰ λεπτὰ χρυσὰ φύλλα τὰ ἔδωσε στοὺς

φτωχούς, καὶ τὰ πρόσωπα τῶν παιδιῶν ἔρχισαν νὰ κοκκινίζουν, καὶ γελοῦσαν καὶ παῖζανε στοὺς δρόμους.

— "Εχομε ψωμί, φώναζαν, ξέχομε ψωμί!

* * *

E

ΠΕΙΤΑ ἥρθε τὸ χιόνι κι ἡ παγωνιά.

Οἱ δρόμοι μοιάζουν σὰ νὰ ἦταν καμωμένοι ἀπὸ ἀσήμι, τόσο ἔλαπταν καὶ γυάλιζαν. Μακριὰ κομμάτια ἀπὸ πάγο σὰν

κρυστάλλινα μαχαίρια κρέμονταν ἀπὸ τὶς στέγες τῶν σπιτιῶν. "Ολοι βγαίνανε μὲ τὶς γοῦνες τους καὶ τ' ἀγοράκια φοροῦσαν κατακόκκινους σκούφους καὶ παγοδρομοῦσαν.

Τὸ καημένο τὸ χελιδονάκι κρύωνε ὅλο καὶ περισσότερο, ὅμως δὲν ἤθελε ν' ἀφῆσῃ τὸ Βασιλόπουλο, τὸ ἀγαποῦσε τόσο πολύ! "Ετρωγε ψίχουλα ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ ψωμᾶ, ὅμα δὲν τὸ πρόσεχαν, καὶ κουνοῦσε τὶς φτεροῦνγες του γιὰ νὰ ζεσταθῇ. Τέλος κατάλαβε πὼς θὰ πεθάνῃ. Μόλις εἶχε δύναμη νὰ πετάξῃ, γιὰ τελευταία φορά, στὸν ὕμιο τοῦ ἀγάλματος.

— Χαῖρε, ἀγαπημένο μου Βασιλόπουλο, ψιθύρισε. Μ' ἀφήνεις νὰ σοῦ φιλήσω τὸ χέρι;

— Χαίρω πολὺ ποὺ θὰ πᾶς στὴν Αἴγυπτο, μικρό μου χελιδονάκι, εἶπε τὸ Βασιλόπουλο. "Εμεινες πάρα πολὺν καιρὸν μαζί μου. Ναί, νὰ μὲ φιλήσης στὰ χεῖλη, γιατὶ σὲ ἀγαπῶ.

— Δὲ θὰ πάω στὴν Αἴγυπτο, εἶπε τὸ χελιδόνι, θὰ πάω στὸ σπίτι τοῦ θανάτου. 'Ο θάνατος εἶναι ἀδερφὸς τοῦ ὑπνου. Δὲν εἶν' ἀλήθεια; Καὶ φίλησε τὸ Εὐτυχισμένο Βασιλόπουλο στὰ χεῖλη κι ἔπεσε νεκρὸς στὰ πόδια του.

'Εκείνη τὴν στιγμὴν παραξένος τριγμὸς ἀκούστηκε μέσα στὸ ἄγαλμα, σὰν κάτι νὰ εἶχε σπάσει. 'Η μολυβένια του καρδιὰ εἶχε φαγίσει στὰ δυό. 'Αλήθεια, ἔκανε φοβερὴ παγωνιά.

Τὴν ἄλλη μέρα δὲ δήμαρχος, διαβαίνοντας ἀπὸ τὴν κολόνα, κοίταξε τὸ ἄγαλμα.

— Θεέ μου, εἶπε, τί ἐλεεινὸς ποὺ κατάντησε τὸ «Εὐτυχισμένο Βασιλόπουλο». Τὸ ρουμπίνι ἔπεσε ἀπὸ τὸ σπαδί του, τὰ μάτια του χάμηκαν, καὶ δὲν εἶναι πιὰ ντυμένο χρυσά. "Εγινε σὰ ζητιάνος..."

— Καὶ στὰ πόδια του βρίσκεται ἔνα ψόφιο πουλί, ἔξακολούθησε δὲ δήμαρχος. Καὶ πρόσταξε νὰ κατεβάσουν τὸ Εὐτυχισμένο Βασιλόπουλο καὶ νὰ λυώσουν τὸ μέταλλο.

— Τί περίεργο! εἶπε δὲ τεχνίτης, αὐτὴ ἡ σπασμένη μολυβένια καρδιὰ δὲ θέλει νὰ λυώσῃ, πρέπει νὰ τὴν πετάξωμε. Καὶ τὴν πέταξαν σ' ἔνα σωρὸς σκουπίδια, ἐκεῖ ποὺ ἦταν καὶ τὸ ψόφιο χελιδόνι.

* * *

— Φέρε μου τὰ δυὸς πολυτιμότερα πράματα τῆς πόλης, εἶπε δὲ Θεός σ' ἔναν ἄγγελο. Καὶ δὲ ἄγγελος τοῦ ἔφερε τὴν μολυβένια καρδιὰ καὶ τὸ ψόφιο τὸ πουλί.

— Διάλεξες καλά, εἶπε δὲ Θεός, γιατὶ στὸν κῆπο τοῦ Παραδείσου μου, τὸ μικρὸς πουλὶ θὰ τραγουδῇ αἰώνια καὶ στὴν πόλη μου ἡ καλὴ καρδιὰ θὰ μὲνη.

O. Οὐάιλντ (διασκευή)

Έργασία.

ΗΜΕΡΩΝΕΙ ανγή δροσάτη,
μὲ τὸ πρῶτο τῆς πουλὶ¹
λὲς καὶ χράζει τὸν ἐργάτη
στὴ φιλόπονη ζωή.

Πρὸν ἀχρίση κάθε ἀστέρι,
μὲ χαρούμενη καρδιὰ
νέοι, μισόκοποι καὶ γέροι
τρέξετ’ ὅλοι στὴ δουλειά.

Πέρα ἐκείθενε οἱ φροντίδες
ἄς πετάξουτε, καθὼς
ξαφνισμένες νυχτερίδες
ὅπον ἀγνάντεψαν τὸ φῶς.

Μὴ σᾶς εἶναι ὁ ξένος πλοῦτος
ἐν’ ἀγκάθῃ στὴν καρδιά
πέστε ἀζήλευτα:—Εἶναι τοῦτος
ἔργασίας κληρονομιά.

Σηκωθῆτε! ἡ γῆ χαρίζει
μόρο ἄφθονον καρπό,
ἀν δὲ κόπος τὴν ποτίζη
μὲ ἔναν ἴδωτα συγχρό.

Σὰν ἐσᾶς, ἀδέοφια, ἰδρώνει
καὶ ὁ σοφός, ποὺ μὲ τὸ νοῦ
κάμπους ἄμετρους δργάνει
γιὰ θροφὴ τοῦ λογικοῦ.

Δίχως ἄγεση καὶ σκόλη
πάντα, ὡς ἄξιος δουλευτής
τὸ ἀνθηρό του περιβόλι
σκάφτει, σπέρνει δὲ πουητής.

Πάντα, ναι, τοῦ τίμου κόπον
οἱ γλυκύτατοι καρποὶ
νάραι οἱ μόνοι, ποὺ τὸ ἀνθρώπου
σῶμα θρέφουν καὶ ψυχή.

Γ. Μαρκοράς

Ένας λόγος.

ΙΟΝΙΖΕΙ. Λὲ χιονίζει ἀπὸ τὰ σύννεφα, παρὰ ἀπὸ τὰ δέντρα. Ὁ οὐρανὸς εἶναι ἀσυννέφιαστος, καταγάλανος, ἡ θάλασσα ἀκυμάτιστη. Πολὺ ψηλὰ πετοῦν τὰ χελιδόνια. Εἶναι ἄνοιξη! Καὶ τὸ χιόνι τῆς, τὸ χιόνι ἀπὸ τὰ δέντρα, πέφτει μαλακὸ σὰ λευκὲς καὶ λευκορόδινες πεταλούδες. Σὰ νυφοῦλες εἶναι στολισμένα, μυγδαλιές, κερασιές, μηλιές, ροδακινιές, νερατζιές, δῆλα τὰ δέντρα.

Πιὸ πολὺ χιονίζει στὸ περιβόλι τοῦ Μπαρμπατζανῆ. Ὁ Μπαρμπατζανῆς κάθεται κάτω ἀπὸ μὰ πορτοκαλιά, τὸ καμάρι τοῦ περιβολιοῦ του. Οἱ μέλισσες βουνίζουν ρουφώντας τὸ μέλι ἀπὸ τὰ κάτασπρα λουλούδια της. Ἐδῶ

κι ἐκεῖ ὑπάρχουν ἀκόμη τὰ χρυσόξανθα πορτοκάλια της.
Τί ώραῖα ποὺ εἶναι!

Τὰ μαλλιὰ τοῦ Μπαρμπατζανῆ εἶναι χιονισμένα
ἀπὸ τὰ χρόνια, κι ἀπὸ τὸ χιόνι τῶν δέντρων ποὺ πέφτει
ἀπάνω του.

Μὲ μισόκλειστα μάτια κοιτάζει πέρα μακριὰ κατὰ
τὴν θάλασσα. Κάποια περασμένα ἔρχονται, ἀναδεύονται
στὸ νοῦ του καὶ τοῦ χαρίζουν στὰ χεῖλη του γλυκὸ χα-
μόγελο... Καὶ ὁ Μπαρμπατζανῆς σιγοψιθυρίζει!

— "Ἐνας λόγος... ἔνας λόγος βγαλμένος ἀπὸ σπλα-
χνικὴ καρδιά... ἔνας λόγος εἰπωμένος στὴν ὥρα του...
Ξαίρετε τί ἀξίζει; Ποῦ νὰ ξαίρετε σεῖς τί ἀξίζει. Ποῦ νὰ
ξαίρουν ἐκεῖνοι, ποὺ ὁ καλὸς ὁ λόγος ἀπὸ τόνα αὐτὶ μπαί-
νει, κι ἀπὸ τ' ἄλλο βγαίνει, χωρὶς ν' ἀφήνῃ τίποτα στὴν
ψυχή τους! "Αμ ἐκεῖνοι πάλι, ποὺ ξαίρουν τὸν καλὸ τὸ
λόγο καὶ σφίγγουν τὰ χεῖλη τους νὰ μὴν τοὺς ξεφύγη
καὶ ὠφεληθῆ κάποιος, ποὺ ἔχει πρόδυμο τ' αὐτὶ νὰ τὸν
ἀκούσῃ; Οἱ ἄλλοι, ποὺ νομίζουν πώς μόνο ἀν εἶχαν χρή-
ματα, θὰ ἔκαναν τὸ καλό... Καὶ τόσοι καὶ τόσοι ἄλλοι!
Ἐγὼ δικαιούμενος ξαίρω καὶ παραξαίρω τί ἀξίζει ἔνας καλὸς
λόγος ἀπὸ σπλαχνικὴ καρδιά, εἰπωμένος στὴν ὥρα του.
Ἐλαφρὸ τὸ χῶμα ποὺ τὸν σκέπασε τὸ μακαρίτη μὲ τὴ
σπλαχνική του καρδιά. "Αγιο μύρο στὰ ποκκαλάκια του.

"Ἐτσι σιγοψιθυρίζει ὁ Μπαρμπατζανῆς. Κι ὅλοι τὸ
ἥξαιραν τὸ μυστικό του. Γιατὶ σὲ ὅλους χιλιάδες φορὲς
τὸ εἶπε. Κάθε μέρα σὲ κάποιον θὰ τὸ ἔλεγε.

Σὲ κάθε γυναικούλα, ποὺ πήγαινε νὰ ψωνίσῃ λαχα-
νικά, φρούτα, γάλα ἀπὸ τὸ βουστάσιό του, κοτόπουλα'
κότες, αὐγά, γιὰ «καλημέρα» τῆς ἔλεγε:

— Ποῦ νὰ ξαίρης, κυρά Μπήλιω μου, τί ἀξίζει ἔνας καλὸς λόγος, βγαλμένος ἀπὸ σπλαχνικὴ καρδιὰ καὶ εἰπωμένος στὴν ὥρα του.

— Κάθισε λίγο νὰ σοῦ πῶ, κυρά Κρουσταλλένια μου, τὴν ἴστορία μου, τὴν ἴστορία τοῦ περιβολιοῦ μου. Ἐσύ μικρή μου, νὰ πάρῃς τὸ γάλα, μὰ θὰ καθίσης νὰ σοῦ πῶ, γιατί τὸ πουλῶ μονάχος τὸ γάλα τῶν ἀγελάδων μου. Πρέπει νὰ ξαίρης. Θὰ σοῦ κάνη καλὸς νὰ μάθης τὴν ἴστορία τοῦ περιβολιοῦ μου, δὲν ωντὸν ἐδῶ μέσα ποὺ βλέπεις...

Τέτοια ἔλεγε κάθημε μέρα σ' ὅσους πήγαιναν στὸ περιβόλι του ὁ Μπαρμπατζανής, καὶ προπάντων τὴν ἄνοιξη.

"Ητανε, λέει, δεκαπέντε χρονῶν παλικάρι, σὰν πέθανε ὁ φτωχὸς ὁ πατέρας του, ἔνας φτωχὸς μαραγκός. Στὸ μέρος ποὺ εἶναι τώρα τὸ περιβόλι του, εἶχε χτίσει δύο δωμάτια καὶ μιὰ κουζινίτσα. Τ' ἀδέρφι του, ἡ μητέρα του, εἶχαν πεθάνει. Τὸ σπίτι καταχρεωμένο. Στὸ τέλος σὰν πέθανε κι ὁ φτωχὸς ὁ πατέρας του, ἔμεινε ὁρφανὸς καὶ παντέρημος ὁ μικρὸς ὁ Τζανής. Ἀδύνατος κι ἀρρωστιάρης κι αὐτός, τί θὰ γινόταν;

Τὴν τρίτη ἡ τέταρτη μέρα ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ πατέρα του, καθόταν κάπου ἐκεῖ μὲ σκυμμένο τὸ κεφάλι καὶ τὸ πρόσωπο στὶς χοῦφτες του.

— Πῶς νὰ ζήσω; Τί δουλειὰ νὰ κάμω; καὶ μὲ τί;.. πεντάρα δὲν ἔχω... οὕτε λεφτὸ τσακισμένο!.. ἔλεγε ἀπελπισμένος.

Ἐκείνη τὴν στιγμὴν τὸν ἔχτυπησε στὸν ὕμιο ὁ γείτονάς του—ἄγια ἡ ψυχούλα του—ὁ Φῶτος ὁ Θέμελης καὶ τοῦ εἶπε:

— Πεντάρα, λέει, δὲν ἔχεις; Κιῦμως, ἀκριβῶς στὸν τόπο ποὺ κάθεσαι, εἶναι κρυμμένες ἵσως πάνω ἀπὸ δέκα λίρες.

— Τί λές, Μπάρμπα - Φῶτο;

— Αὐτὸ ποὺ σοῦ λέω, τοῦ εἶπε. Ἀστεῖα δὲ λέω, σκάψε νὰ τὶς βρῆς.

Στὰ παραμύθια δὲν πίστευε ὁ Τζανής. "Ομως, στὴν ἀπελπισία του, πῆρε τὴν ἀξίνα κι ἔσκαψε ἕνα λάκκο.

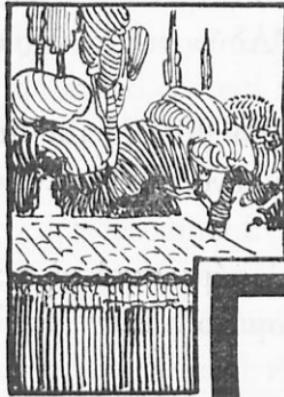
— Τίποτε δὲ βρῆκα! εἶπε μὲ παράπονο τὴν ἄλλη μέρα στὸ Φῶτο Θέμελη.

— "Αι δὲν εἴπαμε ἔτσι, μικρέ μου, τοῦ ἀπάντησε κεῖνος. Νά, πάρε αὐτὴ τὴ μηλιά, φύτεψέ την καὶ μὲ τὸν καιρὸν θὰ σοῦ δώσῃ τὶς λίρες.

"Ο νοῦς τοῦ μικροῦ Τζανῆ φωτίστηκε.

— Α, καλά, καλά... ξαίρω, εἶπε στὸ Φῶτο Θέμελη.

Αὐτὸς τὸν βοήθησε κι ἀρχισε νὰ καλλιεργῇ τὸ μικρὸν τόπο. Μὲ τὰ χρόνια ἀγόρασε καὶ τὰ χέρσα χωράφια, ποὺ ἦταν κοντά, καὶ νά τώρα τὸ μεγάλο περιβόλι ποὺ καμαρώνει ὁ γέρο Μπαρμπάτζανής.

* * *

ΙΣΩ ἀπὸ τὸ περιβόλι του εἶναι δόρνιθωνας του καὶ τὸ βουστάσιό του. Σὰ σαλόνι εἶναι πεντακάθαρα. Πρωὶ-πρωὶ πλένει τὸ τσιμεντοστρωμένο ἔδαφος καὶ οἱ ἀκαθαρσίες χύνονται μέσα σ' ἕνα μεγάλο λάκκο. Ἐκεῖ

φίγονται κι ὅλα τὰ ἄλλα ἀχρηστα, φύλλα, ἀποφάγια, ἡ κοπριὰ τῶν ζώων. Καὶ κάθε βράδυ τὸν σκεπάζει μὲ σκόνη ἀπὸ ἀσβέστη. "Ετσι σαπίζουν οἱ οὓσιες αὐτὲς καὶ γίνονται χρήσιμο λίπασμα γιὰ τὰ δέντρα του καὶ τὰ λαζανικά του.

Πίσω ἀπὸ τὸν ὁρνιθῶνα του καὶ τὸ βουστάσιό του ὑπάρχουν ἀρκετὰ πεῦκα, καὶ κατὰ τὸ βοριὰ κυπαρίσσια καὶ λεῦκες.

Τὸ γάλα καὶ τ' ἄλλα προϊόντα του ὁ Μπαρμπατζανῆς τὰ πουλεῖ μόνο στὴ γειτονιά του. Ἀκοῦτε τον τί λέει γι' αὐτή του τὴν ἴδιοτροπία.

— Εἶτα, ποὺ λέτε, στοὺς γαλατάδες: Τόρα πιὰ ἐργάζομαι μονάχα γιὰ τὸν ἑαυτό μου. Τὸ γάλα τὸ ἔχω γιὰ νὰ γίνονται γερὰ τὰ παιδιὰ τῆς πατρίδας μου. Βάλτε το καλὰ στὸ νοῦ σας. "Ο ἐγχυρὸς ποὺ ἔρχεται νὰ σοῦ πάρῃ τὸν τόπο, νὰ ξήσῃ αὐτὸς ἀφέντης καὶ σὺ σκλάβιος, δὲν εἶναι τόσο κακός, ὅσο ἐκεῖνοι ποὺ νοθεύουν τὰ τρόφιμα καὶ βλάφτουν τὴν ὑγεία τῶν δικῶν τους, τῶν πατριωτῶν τους. "Αν θέλετε νὰ πουλᾶτε τὸ γάλα μου ἀγνό, νὰ σᾶς δώσω, εἰδεμὴ πάρετε ἀπ' ἄλλον. Μοῦ ὑπόσχονταν πὼς θὰ γίνη αὐτὸ ποὺ τοὺς ἀπαιτοῦσα. Μὰ δὲ βαριέσαι! Τὸ νέφωναν τὸ γάλα μου. Τὸ ἔκαναν δηλητήριο γιὰ τὰ καημένα τὰ παιδάκια. Τοὺς τόκοψα κι ἐγώ. "Οσα νὰ μοῦ δώσουν, δὲν τοὺς δίνω γάλα. Καὶ σὲ σᾶς, ἂν μάθω πὼς ἔπαθε τίποτε τὸ παιδί σας, δὲ θὰ σᾶς δώσω. "Οχι, δὲ θὰ σᾶς δώσω. Τὰ παιδιὰ ποὺ πίνουν γάλα ἀπὸ τὶς ἀγελάδες μου δὲν ἀρρωστοῦν ποτέ. Τὶς εἴδατε πῶς τὶς ἔχω; Πῶς τὶς τρέφω; Στὸν κόσμο ἄλλες σὰν κι αὐτὲς δὲ βρίσκονται.

Καὶ τὰ λαχανικά του καὶ τὰ φροῦτα του, δταν τὰ πουλοῦσε, τὰ καμάρωνε δ Μπαρμπατέξανής. Ὅλο κι ὠνειρευόταν τὴ γαρὰ καὶ τὴν ὑγεία ποὺ θὰ γαρίσουν. Καὶ ἥθελε ἔτσι ώραῖα, μὲ εὐλάβεια νὰ τὰ παιόνουν ἀπὸ τὰ χέρια του οἱ πελάτες. Ὅπως-ὅπως νὰ τὰ φέξουν στὸ καλάθι, νὰ τὰ πάρουν στὸ χέρι, δὲν τὸ δεχόταν.

— Γιά νὰ σοῦ πῶ, ἔλεγε δταν ἔβλεπε κανένα ν' ἄρπαζη τὰ λαχανικά του ἢ τὰ φροῦτα του ἄποεπα. Γιά νὰ σοῦ πῶ, ἔτσι τιμοῦν τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ; Ξαίρεις πόσους ἐργάτες ἔχει βάλει δ Θεὸς γιὰ νὰ γίνουν αὐτά, ποὺ ἐσὺ τ' ἀρπάζεις ἔτσι; Ἔ, ξαίρεις; ἢ νομίζεις πώς μονάχα τὰ χέρια μου ἀρκοῦν;

Καὶ σ' ὅσους εἶχαν ὑπομονὴ ν' ἀκούσουν, καὶ προπάντων στὰ παιδάκια, ἔλεγε:

— Γιὰ τὴν καλλιέργεια ποὺ γρειάζεται, μὲ βλέπετε κάθη μέρα πόσο κοπιάζω, τί ίδρωτα χύνω τόσα γρόνια τώρα. Ἀλλὰ γι' αὐτὸ δὲ θέλω νὰ σᾶς μιλήσω. Οὔτε γιὰ τὸ εὐλογημένο νερὸ καὶ τὸν ἥλιο, ποὺ γρίζει τὴ ζωή, καὶ στοὺς ἀνθρώπους καὶ στὰ φυτὰ καὶ στὰ ζῶα, δὲν εἰν' ἀνάγκη νὰ σᾶς μιλήσω. Λογαριάστε μονάχα τοὺς ἄλλους μου βοηθούς:

Μέσα στὴ γῆ τὰ χωματοσκούληκα τρῶνε τὰ φύλλα, ποὺ μαζεύουν τὸ βράδυ, καὶ τὰ κάνουν χῶμα γρήσιμο. Ἀκόμη κάτω κεῖ γυρίζει μέρα καὶ νύχτα, χειμῶνα καὶ καλοκαίρι, δ τυφλοπόντικας. Αὐτός, ἀφοῦ δὲ μοῦ τρώει οὔτε ἔνα φύλλο, οὔτε μιὰ φίλα, καθαρίζει τὸν κῆπο μου ἀπὸ τὶς γρυσαλλίδες τοῦ πρασάγκουρα καὶ τῶν ἄλλων βλαβερῶν ἐντόμων.

Τὴ νύχτα δ φρύνος, ἡ μπράσκα—ξαίρετε;—ποὺ σεῖς

τὴ σιχαινόσαστε, μοῦ καθαρίζει τὸ περιβόλι ἀπὸ τὰ ἔντομα, ποὺ βγαίνουν τὴ νύχτα.

‘Η κουκουβάγια μοῦ εἶναι ἡ φτερωτὴ γάτα, ποὺ μαζεύει καὶ τρώει τὰ ποντίκια. Καὶ τὴν ἡμέρα τὰ εὐλογημένα τὰ χελιδόνια καὶ τ’ ἄλλα τὰ πουλάκια ἐργάζονται γιὰ μένα!

* * *

Ο Α ΜΟΥ δώσης, Μπαρμπατζανή,
αύγα γιὰ τὴν κλῶσσα μου;
— Νὰ σου δώσω, κυρά. Άργυρό,
μετὰ χαρᾶς νὰ σου δώσω.

— Έμένα, Μπαρμπατζανή;

— Έσένα, κυρά Καλλιόπη, δὲ σου δίνω. Όχι, δὲ
σου δίνω.

— Γιατί, Μπαρμπατζανή; Τὰ πληρώνω. Δὲν τὰ
πληρώνω;

— Πῶς! Τὰ πληρώνεις βέβαια. Μὰ δὲν τὰ τρέφεις
τὰ πουλάκια, ποὺ θὰ βγοῦν ἀπ’ τ’ αύγα ποὺ θὰ σου
δώσω. Κι αὐτὸ ἐμένα μοῦ κάνει κακό.

* * *

‘Η χαρὰ τοῦ Μπαρμπατζανῆ εἶναι νὰ βλέπῃ τὰ παιδάκια τῆς γειτονιᾶς νὰ παῖζουν στὰ δρομαλάκια τοῦ περιβολιοῦ. Όλο μὲ πεντακάθαρα χαλικάκια τὰ ἔχει στρωμένα.

Καὶ τὰ παιδιά ποὺ μπαίνουν στὸ περιβόλι τοῦ Μπαρμπατζανῆ εἶναι ὅλα καλὰ παιδιά. Τίποτα δὲ χαλοῦν. Τίποτα δὲν παίρνουν χωρὶς τὴν ἀδεια τοῦ Μπαρμπατζανῆ. Πρέπει ν' ἀγαποῦν τὸ περιβόλι του, ὅπως αὐτός. Εἰδεμὴ δὲν ξαναμπαίνουν. Οὔτε ζημιάρικα παιδιά μπαίνουν οὕτε λαίμαργα. Τὰ φροῦτα, ποὺ τοὺς χαρίζει, θέλει νὰ βλέπῃ νὰ τὰ τρῶνε ἀργά, ἥσυχα, νὰ νιώθουν τὴν νοστιμάδα τους, τ' ἀρώματά τους, νὰ καταλαβαίνουν μὲ πόσον κόπο ἀναγκάζεται ἡ γῆ νὰ μᾶς τὰ χαρίση.

* * *

OΜΠΑΡΜΠΑΤΖΑΝΗΣ δὲ χωρίζει τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὰ δέντρα καὶ τὰ λουλούδια, ἀπὸ τὰ πουλάκια καὶ τ' ἄλλα ζῶα, ποὺ ζοῦν ἐκεῖ μέσα ἀδερφωμένα. Πίστεύει πὼς εἶναι κι αὐτὸς ἔνα ἀπὸ τὰ πολλά. Καὶ μιλεῖ τρυφερὰ στὸ κάθε δέντρο, σὰ νὰ μιλῇ στὰ παιδάκια του, στὴν πλάση ὅλη.

— Τὰ καημένα μου τὰ λουλουδάκια δίψασαν. Θὰ σᾶς ποτίσω.

— Ἀγριόχορτα φύτρωσαν. Νὰ μοῦ τὰ πνίξουν ζητοῦν, μὰ θὰ τὰ λευτερώσω.

— Νάχετε κι ὑπομονή. Γέρος εἶμαι καὶ δὲ σᾶς προφταίνω ὅλα.

— Γέρασες, μηλίτσα μου, μὰ θὰ σὲ κλαδέψω, θὰ σὲ

ποτίσω, θὰ σοῦ ρίξω λίπασμα θρεφτικὸν νὰ σὲ ξανανιώσω.
Νὰ τὸ δῆς, ποὺ θὰ σὲ ξανανιώσω.

“Αν βλέπατε τὸ Μπαρμπατζανὴν νὰ κοιτάζῃ τὸν
ἥλιο, ποὺ πρόβαλε μέσον ἀπὸ τὴν θάλασσα, ἢ νὰ καμαρώνῃ
τὶς ἡσυχες βροχοῦλες, θὰ ἥταν ἀδύνατο νὰ μὴ βγῆ ἀπὸ
τὴν ψυχή σας ὀλόθερμη προσευχὴ πρὸς τὸν Πλάστην.

“Οταν πάλι κοίταζε μ' ἔκσταση τὸν ἥλιο νὰ βυθίζε-
ται στὴ δύση, νὰ σκορπάη χύλια δυὸς χρώματα στὸν οὐ-
ρανό, ἔμενε κεῖ ἀκίνητος, σὰ μαρμαρωμένος, καὶ μόνο τὰ
χεῖλη του σιγοψιθύριζαν, ποιός ξαίρει, τί θερμὲς προσευ-
χές. Πολλὲς φορὲς τὰ παιδάκια ποὺ βρίσκονταν αὐτὴ τὴν
στιγμὴν κοντά του, ἥταν ἀδύνατο νὰ μὴ σταυρώσουν τὰ
χεράκια τους εὐλαβητικὰ καὶ νὰ μὴν κοιτάζουν κι αὐτὰ
ἔκστατικά.

“Ολόκληρο βιβλίο μποροῦσα νὰ γράψω γιὰ τὴν ζωὴν
τοῦ Μπαρμπατζανῆ. Άλλὰ καὶ μὲ τὰ λίγα αὐτὰ πιστεύω
νὰ ἔχετε δλοῖςώντανη τὴν εἰκόνα του.

Z

Πολιτισμὸς στὸ χωριό.

ΩΗΡΑ-ΖΩΗΡΑ παίζανε στὸ δάσος τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου ἐνὸς χωριοῦ στὶς σταφιδοφόρες ἐπαρχίες τῆς πατρίδας μας.

Ἄπαντα σὲ λόφο εἶναι τὸ χωριό, κάτω ἀπλώνεται ἡ πεδιάδα, πέρα μακριὰ στὰ δυτικὰ ἡ ζαφειρένια θάλασσα καὶ πίσω τὸ βουνὸ τὸ κατάφυτο ἀπὸ χοντρόκορμες βελανιδιές.

Τὰ παιδιά, ἀφοῦ παίξανε, ἔπλωθηκαν νὰ ἔκουσαστοῦν κάτω ἀπὸ δυὸ πελώριες, ἀδερφομένες βελανιδιές, λίγο πέρα ἀπὸ ἕνα βράχο, καὶ χωριστὰ ἀπὸ τὶς ἄλλες. Τὸ βράχο τὸν εἶχαν ἀγκαλιασμένο κισσοί, στὴ φίξα του ἀγά-

βρυξε κρυσταλλένιο νερό και γύρω ἀπὸ τὴ βρυσούλα φύτρωναν σκίνα, και δάφνες, και μυρτιές, και θυμάρια.
Ἦταν ἄνοιξη, και τὰ λουλούδια στόλιζαν τὸν τόπο σὰ χαλὶ πολύχρωμο.

Ἐκεῖ στὸν ἵσκιο ἦταν ξαπλωμένος κι ὁ δάσκαλος, βυθισμένος σὲ σκέψεις.

Ξαφνικὰ τὸν ξύπνησαν οἱ χαρούμενες φωνὲς τῶν παιδιῶν, ποὺ κάθισαν λίγο πέρα.

— Ἐλᾶτε κοντά μου, τοὺς εἶπε.

Τὰ παιδιὰ μαζεύτηκαν γύρω του σὰν τὰ πουλάκια γύρω ἀπὸ τὴν οἰκίαν.

— Τὰ μεγάλα παιδιὰ θὰ ἥθελα νὰ μοῦ ποῦν τί θὰ γίνουν, τί θέλουν νὰ γίνουν ἅμα μεγαλώσουν;

Τὰ παιδιὰ τοῦ εἶπαν πολλά. Ὁ δάσκαλος ἀλλοτε χαμογελοῦσε κι ἀλλοτε δύσκολα κρατοῦσε τὴ δυσαρέσκειά του.

“Ἐνα παιδί, ὁ Πέτρος ὁ Μελαχούρης, δὲ μίλησε.

— Εσύ, Πέτρο, δὲ θὰ μᾶς πῆς τί θὰ γίνης; ζώτησε δ δάσκαλος.

‘Ο Πέτρος κοκίνισε, ἔμεινε λίγο συλλογισμένος μὲ κατεβασμένο τὸ πρόσωπο πρὸς τὴ γῆ, και ἔπειτα σηκώνοντας λίγο τὸ κεφάλι εἶπε:

— “Οχι, κύριε!

— Γιατί; ζώτησε δ δάσκαλος ξαφνιασμένος. Γιατὶ ὁ Πέτρος ἦταν πάντοτε πρόθυμος νὰ δίνῃ ἀπάντηση, κι ἅμα δὲν ἥξαιρε, ἔλεγε: «αὐτὸ δὲν τὸ ξαίρω».

‘Ο Πέτρος κοκίνισε περισσότερο και εἶπε:

— Καμιὰ μέρα θὰ σᾶς πῶ τὴν αἰτία, κύριε. Θέλω νὰ εἴμαστε οἱ δυό μας.

— Καλά, καλά, εἶπε ὁ δάσκαλος, καὶ στάθηκε συλλογισμένος. Προσπαθοῦσε νὰ μαντέψῃ τί θὰ τοῦ ἔλεγε μινστικὰ ὁ Πέτρος ὁ Μελαχούρης.

* * *

Ε

ΝΑ δειλινὸν ἄμα σκόλασαν τὰ παιδιά, ὁ Πέτρος πῆγε στὸ γραφεῖο τοῦ δασκάλου. Μίλησαν οἱ δυό τους ώς μιὰν ὥρα. Ἐπειτα, τὴ στιγμὴ ποὺ βυθίζόταν ὁ ἥλιος στὰ νερὰ τῆς θάλασσας πέρα μακριά, βγῆκε ὁ Πέτρος δλόχαρος. Νόμιζε κανεὶς πῶς καὶ ὁ ἥλιος, ποὺ τοῦ φώτιζε μὲ τὶς τελευταῖς του ἀναλαμπὲς τὸ πρόσωπο, ἦταν καὶ αὐτὸς εὐχαριστημένος. Τὰ χείλια τοῦ Πέτρου σάλευαν σὰν κάτι νὰ ἔλεγαν. Κάποιο εὐχάριστο εἶπε στὸ δάσκαλο κι αὐτὸς τὸ παραδέχτηκε.

Κι ἀλήθεια, ὁ δάσκαλος, ὅταν ὁ Πέτρος τὸν ἀποχαιρέτησε, τοῦ εἶχε πῆ:

— Μπράβο, Πέτρο, ἔτσι νὰ κάμης. Καὶ μόνο ἐσὺ νὰ παραδεχτῆς τὰ σχέδιά μου, μένω εὐχαριστημένος. Θὰ πῆ πῶς τὰ λόγια μου δὲν πῆγαν χαμένα.

‘Ο πατέρας τοῦ Πέτρου καὶ ὁ παππούς του δὲν ἦταν διόλου εὐχαριστημένοι μ’ αὐτόν. Δὲν τὸν ἤθελαν τὴν Κυριακὴν νὰ πηγαίνῃ στὸ κοπάδι τοῦ παπποῦ του ἢ στὰ χωράφια καὶ στ’ ἀμπέλια τους. Καὶ θὰ τὸ πιστέψετε;— ἔβαζαν τὶς φωνές, ὅταν τὸν ἔβλεπαν νὰ παίρνη τὴν ἀξίνη.

— Τί; σὰν κι ἐμᾶς θὰ ζήσης; Κρῆμα στὰ ὅνειρα ποὺ κάναμε, νὰ σὲ δοῦμε μεγάλο ἄνθρωπο: γιατρό, δικηγόρο, βιουλευτή. Γιατί τάχα ὅχι καὶ ὑπουργό; Θὰ λέγαμε κι ἐμεῖς πὼς ἔχομε κάποιον ποὺ ἀξίζει, ἀπὸ τὴν οἰκογένειά μας.

— Δὲ βλέπω νὰ περάσατε ἀσκημα τὴ ζωή σας, ἀπαντοῦσε ὁ Πέτρος. Κι ἐκεῖνοι ποὺ λέτε, δὲ μποροῦν νὰ ζήσουν χωρὶς ἐσᾶς. "Επειτα, σὰ γίνωμε ὅλοι γιατροὶ καὶ δικηγόροι, ποιός θὰ καλλιεργήσῃ τὴ γῆ;

— Τί σὲ μέλει ἐσένα; τοῦ ἔλεγε ὁ παππούς. Ἐγὼ ὅλα θὰ τὰ πουλήσω νὰ σπουδάσης. "Ας σὲ ἵδω βιουλευτὴ κι ἀς πεθάνω. Τί; καλύτεροι εἶναι οἱ ἄλλοι; Περισσότερα εἶχαν ἀπὸ μένα;

— Πόσοι ὅμως δυστύχησαν, δὲν τοὺς λογαριάζεις παππού. Θέλεις τὸ μεγάλο καλὸ ποὺ ἔκαμες στὸν τόπο σου, νὰ τὸ καταστρέψῃς;

— Δὲ σὲ καταλαβαίνω τί θέλεις νὰ πῆς, τοῦ ἔλεγε ὁ πατέρας του.

— Τότε ν' ἀκοῦμε ἐκείνους ποὺ ξαίρουν περισσότερα ἀπὸ μᾶς, ἔλεγε ὁ Πέτρος.

— Ποιούς;

— Νά, τὸ δάσκαλο, ἀπαντοῦσε ὁ Πέτρος.

Τί τοῦ ψέλνανε τότε τοῦ δασκάλου παπποὺς καὶ πατέρας τοῦ Πέτρου, δὲ γράφεται. Κάθε λίγο καὶ λιγάκι μονάχα λέγανε:

— Τοῦ λόγου του ἀνοιξε τὰ μάτια του. Τὰ παιδιά μας τὰ μαθαίνει τὴν ἀξίνα. Γράμματα τίποτε. Θέλει νὰ κρατῇ τὰ γράμματα γιὰ τὸν έαυτό του.

Σὲ τέτοιες στιγμὲς ὁ Πέτρος δὲν ἀντιμιλοῦσε.

Προτιμοῦσε ν ἀποτραβιέται σὲ καμιὰ ἥσυχη γωνιὰ καὶ νὰ διαβάζῃ κανένα ἀπὸ τὰ ἀγαπημένα του βιβλία. Ἔλπιζε πὼς μὲ τὸν καιρὸν θὰ παραδεχτοῦνε κι οἱ γονεῖς του τὴ σωστὴ γνώμη τοῦ δάσκαλου.

* * *

O

ΠΕΤΡΟΣ πέρασε καὶ τὸ γυμνάσιο. Τὶς διακοπὲς σύντροφό του ἀχώριστο εἶχε τὸ δάσκαλο. Εἶχε μάθει γαλλικὰ καὶ διαβάζανε μαζὶ μὲ τὸ δάσκαλο γεωργικὰ βιβλία. Κι ἔκαναν σχέδια...

Πατέρας καὶ παπποὺς τοῦ Πέτρου ἦταν εὐχαριστημένοι.

— Σὰ βγάλη τὸ γυμνάσιο, θὰ πάη καὶ στὸ πανεπιστήμιο, συλλογίζονταν. Τί θὰ κάμη; θὰ πάη.

Μπόμπα νὰ ἔπεφτε μπροστά τους, ή γῆ νὰ σκιζόταν νὰ τοὺς καταπιῇ, δὲ θὰ ξαφνιάζονταν τόσο, δσο ξαφνιάστηκαν, ὅταν τοὺς εἴπε ὁρθὰ καὶ ξάστερα ὁ Πέτρος πὼς θὰ μείνη στὸ χωριό, νὰ γίνη γεωργός.

Βάλανε τὸ βουλευτὴ τοῦ τόπου νὰ τοῦ μιλήσῃ, μὰ ὁ Πέτρος ἔμεινε σταθερὸς στὴν ἀπόφασή του.

— Κάνετε κακὸ στὴν πατρίδα μας νὰ συμβουλεύετε τὰ παιδιὰ πὼς τὰ γράμματα χρησιμεύουνε μονάχα νὰ γίνωνται γιατροί, δικηγόροι καὶ ὑπάλληλοι, τοὺς εἴπε.

— Δὲ χρειάζονται κι αὐτοί; ωτοῦσαν τὸν Πέτρο.

— Πῶς; καὶ πολὺ μάλιστα. Μὰ δὲν εἶναι σωστὸν ἡ ἀφήνωμε ἐμεῖς, τὰ παιδιὰ τῶν γεωργῶν, ἔτοιμη περιουσία καὶ περιουσία ποὺ μποροῦμεν ἡ ἀποχτήσουμε, καὶ νὰ πηγαίνουμε νὰ πάρουμε τὸ ψωμὶ ἐκείνων, ποὺ κατοικοῦν στὶς πολιτεῖες.

Μ' αὐτὰ ὅλα ἡ οἰκογένεια τῶν Μελαχούρηδων ἦταν θλιψμένη. Πᾶνε τὰ ὄνειρά της! Νὰ πήγαινε τούλαχιστον ὁ Πέτρος στὴν Ἀμερικὴ νὰ ἔφερνε λίρες, θὰ ἔπαιρνε καὶ κάποια πλούσια. Θὰ συγγένευε μὲ μεγάλους ἀνθρώπους. Τ' ἄλλα παιδιὰ τοῦ χωριοῦ αὐτὸν ἔκαμαν. "Αλλὰ στὴν Ἀμερικὴ κι ἄλλα στὴν Ἀθήνα, στὸ πανεπιστήμιο. Ἡ εὐτυχία ἦτανε μονάχα γι' αὐτά! Τί νὰ κάμουν!

Τὰ καλοκαίρια στὶς διακοπές, ποὺ γύριζαν οἱ σπουδαστὲς ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, ἦτανε νὰ τοὺς κλαῖς τοὺς Μελαχούρηδες.

Βλέπανε τοὺς νέους νὰ περνοῦν τὴν ἥμέρα τους στὰ καφενεῖα, καὶ τὸ δικόν τους μὲ τὴν μπλούζα νὰ ίδρωνη, νὰ καίεται στὸ λιοπύρι, νὰ θερίζῃ, ν' ἀλωνίζῃ, νὰ τρυγάῃ, καὶ τὰ τέτοια, καὶ στενοχωριόνταν πολύ, καὶ κρύβανε τὸ πρόσωπό τους ἀπὸ ντροπή. Μὰ ὁ Πέτρος, παλικάρι ροδοκόκκινο, γεμάτο υγεία, ὅλο καὶ χαμογελοῦσε.

Στὰ εἰρωνικὰ γέλια, ποὺ τοῦ ἔρριγναν οἱ παλιοὶ συμμαθητές του, δὲν ἔδινε προσοχή. Προχωροῦσε ἵσια στὸ ἔργο του.

Κάποτε τοὺς χωρικοὺς τοὺς ἔπιασε μανία μὲ τὶς σταφίδες. Παντοῦ σταφίδες φύτευαν. "Έκοβαν χιλιόχρονες ἐλιές καὶ φύτευαν σταφίδες. Φτάσανε φυτεύοντας ὡς ἀπάνω στὸ βουνό.

"Ο Πέτρος, ποὺ εἶχε πάρει πιὰ στὰ χέρια του τὴν

διεύθυνση τῆς πατρογονικῆς περιουσίας του, δὲν τοὺς ἀκολούθησε. Ἀφησε τὰ χωράφια ποὺ ἦταν κατάλληλα γιὰ τὸ σιτάρι, τὸ καλαμπόκι καὶ τὸ ἄλλα σπαρτά. Καλλιέργησε συστηματικώτερα τὶς ἐλιές του καὶ φύτεψε κι ἄλλες. Φύτεψε συκιές καὶ μουσούτσες, καὶ μὲ τὸν καιρὸν ἀρχίσε νὰ τρέφη καὶ μεταξούσκούληκα. Εἶχε τοὺς κίπους του γιὰ τὰ λαχανικὰ καὶ τὰ περιβόλια του γιὰ τὰ ὄπωρικά. Στὶς ἄγονες ρεματιές φύτεψε λεῦκες καὶ κυπαρίσσια.

Σὰν ἤρθε ὁ καιρὸς νὰ παντρευτῇ, πήρε τοῦ δασκάλου του τὴν κόρην. Ἡθελε γυναῖκα βοηθὸν στὰ σχέδιά του. Τὰ μεγαλεῖα, ποὺ ὠνειρεύονταν οἱ δικοί του, τὸ ἄφησε γιὰ τοὺς ἄλλους.

Μὲ τὸν καιρὸν οἱ περιουσίες, χωράφια κι ἀμπέλια καὶ χερσότοποι, ἐκείνων ποὺ σπούδασαν στὴν Ἀθήνα κι ἐκείνων ποὺ πήγανε μετανάστες στὴν Ἀιγαίκή, περάσανε στὰ χέρια τοῦ Πέτρου, ἥτις ἄλλων ποὺ τὸν ἐμπιήθηκαν. Καὶ ἦταν ἡ χαρὰ τοῦ Πέτρου ἀνείπωτη, ποὺ μὲ τὸν καιρὸν πολλὰ παιδιὰ τῶν χωριανῶν του ἀκολούθησαν τὸ παράδειγμά του.

Σιγὰ-σιγὰ τὸ χωριό τους ἄλλαζε ὅψη. Μόρφωσε καὶ πλούταινε. Βουτιόταν δύοένα καὶ πιὸ πολὺ στὴν πρασιάδα, κι ἀπὸ χρόνο σὲ χρόνο πλήθαιναν οἱ σοδιές τους. Οἱ χωριανοί ἀρχισαν νὰ ζοῦν μὲ ἀνεση, καὶ ἡ ύγεια καὶ ἡ χαρὰ ἔλαμπε σὲ δλων τὰ πρόσωπα.

Μὲ τὸν καιρὸν ὁ Πέτρος ἔκανε μὲ τοὺς νέους μορφωμένους καλλιέργητες συνεταιρισμό. Ὁ συνεταιρισμὸς αὐτὸς εἶναι ἡ ἀρχὴ τοῦ μεγάλου αὐτόνομου συνεταιρισμοῦ, ποὺ ὑπάρχει σήμερα στὴν πατρίδα μας. Αὐτὸς φροντίζει ὅλο καὶ περισσότερο νὰ καλυτερέψῃ ἡ ποιό-

τητα τῆς σταφίδας, νὰ συσκευάζεται σὲ ώραῖα κουτιά,
νὰ εἶναι δλοκάθαρη καὶ ὀρεχτική, γιὰ νὰ τὴν ἀγα-
ποῦν καὶ νὰ τὴν προτιμοῦν σ' ὅλο
τὸν κόσμο.

* * *

ΕΡΑΣΑΝ πολλὰ χρόνια. 'Ο παππούς
καὶ δ πατέρας τοῦ Πέτρου ζοῦσαν
ἀκόμη.

Δευτέρα βράδυ τῆς Λαμπρῆς. 'Απὸ τὴν Ἀθήνα εἴ-
χαν ἔρθει δυὸς τρεῖς γιατροὶ καὶ δικηγόροι. Εἶχε ἔρθει
κι ἔνας ἀπὸ τὴν Ἀμερική. Τοὺς φιλοξενοῦσε δ Πέτρος
στὸ ἀρχοντικό του. Στὸ γραφεῖο του χιλιάδες βιβλία δικά
μας καὶ ἔνα. 'Ο Πέτρος ξαίρει τρεῖς ἔνες γλῶσσες. Πή-
γαινε ταχτικὰ τὸ χειμῶνα, κάποτε καὶ τὸ καλοκαίρι, στὴν
Εύρωπη.

Κάθονται στὸ τραπέζι. Οἱ γιατροὶ καὶ οἱ δικηγόροι
λίγο συλλογισμένοι, μυμοῦνται τὴν περιφρόνηση, ποὺ
ἔδειξαν δλα τὰ περασμένα χρόνια στὸν Πέτρο, γιὰ τὴν
ἀπόφασή του νὰ μείνῃ στὸ χωριό.

'Ο Ἀμερικάνος—ὅπως λέμε τοὺς "Ελληνες ποὺ γυ-
ρίζουν ἀπὸ τὴν Ἀμερική—δλο φλυαρεῖ. Στὴν διμιλία του
βάζει καὶ πολλὲς ἐγγλέζικες λέξεις. Κι δλο λέει πώς ἐδῶ
δὲν ἔχουμε τίποτε, στὴν Ἀμέρικα τοῦτο... ἐκεῖνο... τὸ ἄλλο.
"Ο, τι βλέπει στὸ σπίτι τοῦ Πέτρου, δὲν τοῦ κάνει ἐντύ-
πωση. "Όλα στὴν Ἀμέρικα εἶγαι πράματα καὶ θάματα...

Ξαφνικὰ μουσικὴ γεμίζει τὴν τραπέζαρία. Βιολιά, κλαρίνα, τρουμπέτες, τρομπόνια, τύμπανα. Κάποιο ἐμβατήριο όργανο βευτικὸ εῖναι...

— Ποπώ!!.. ἔκανε δὲ Ἀμερικάνος. Πῶς θὰ φύγω... Ποῦ νὰ ξαίρω πῶς ἐδῶ ἔχετε πόλεμο!

Τὸ εἶπε τοῦ λόγου του γιατί, ὅταν ἥτανε πόλεμος, αὐτὸς εἶχε λιποταχτήσει γιὰ τὴν Ἀμερική.

— Ἡσύχασε καὶ πέρασε δὲ πόλεμος, εἶπε δὲ γέροπαπποὺς χαμογελώντας.

“Ολοι ξέσπασαν στὰ γέλια.

‘Ο Ἀμερικάνος καταντροπιασμένος ἔκλεισε τὸ στόμα του καὶ δὲν ἔξαναμίλησε.

Τώρα ἀκούστηκε ἄλλη μουσική.

‘Ο Ἀμερικάνος ἔγειρε τὸ κεφάλι του στὸ στῆθος, κι ἀποκοιμήθηκε ἐκεῖ ἐπάνω στὴν καρέκλα του.

Μισόκλεισε τὰ μάτια του κι δὲ παππούς. Καὶ τὸ φαδιόφωνο ἔφερνε τὴ μουσικὴ πότε ἀπὸ τὴ Ρώμη, πότε ἀπὸ τὸ Παρίσι, πότε ἀπὸ τὴ Βιέννη.

— Τί σοῦ λείπει; Τίποτε, εὐτυχισμένε Πέτρο! Τὰ συγχαρητήριά μας, εἶπε ἔνας γιατρός. Ποῦ νὰ ξαίραμε μεῖς πῶς ὅσα ἔλεγε δὲ δάσκαλός μας, θὰ τὰ βλέπαμε στὴν πατρίδα μας. Ἐμεῖς ἔγυρεύαμε τὴν εὐτυχία μακριά, ἐνῶ αὐτὴ ἥτανε μέσ’ στὰ σπίτια μας, μέσ’ στὸ χωριό μας.

‘Ο παπποὺς ξύπνησε ξαφνικὰ καὶ εἶπε στὸν ἔγγονά του:

— Κλεῖσε τὸ φαδιόφωνο, Πέτρο. Ἀφησέ με καὶ μένα νὰ εἰπῶ τὸ τραγούδι μου.

— Νὰ τὸ πῆς, παππού, εἶπε δὲ Πέτρος στρέφοντας ἔνα κλειδί στὸ φαδιόφωνο.

Καὶ δὲ παπποὺς τραγούδησε:

*"Eras γέρος γέροντας
κι οὐδὲ τόσο γέροντας
έκατὸν ἐννιά χρονῶν
πότιζε τὸ Γρίβα του.*

*Tὰ βουνά τριγύριζε
καὶ τὰ δέρτρα κοίταζε.*

— Σεῖς βουνά, ψηλὰ βουνά,
τώρα μὲ τὴν ἄραιξη
δὲ μὲ ξαρανιώνετε
μέρα καὶ τὸ Γρίβα μου,

ὅπως ξαρανιώνονται
καὶ καιρούργια γίνονται
τοῦτα νὰ χαμόδεντρα,
τὰ χιλιόχρονα πλαδιά;

*Nὰ γινόμονν κι ἐγὼ νιὸς
ὅπως ἥμονν μὰ φορά...*

(Δημοτικό)

— "Οχό! καημένε κόσμε, πῶς ἥσουν καὶ πῶς γίνηκες!
ἔκανε στὸ τέλος δὲ παππούς.

— Φύιιι!.. σφύριξε πολλὴ ὡρα κι δὲ "Αμερικάνος,
ἀνοίγοντας τὰ μάτια του.

Συνῆρθε δῆμος καὶ εἶπε:

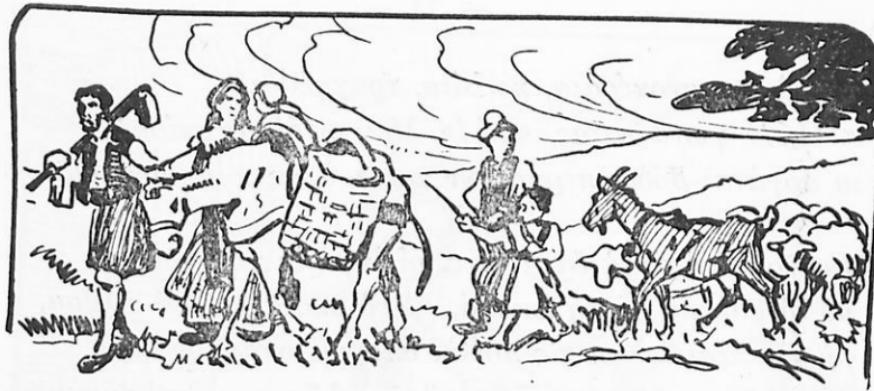
— Στὴν "Αμέρικα δὲ γίνεται αὐτό. Αὐτὸ στὴν
Αμέρικα...

“Ο Πέτρος ξανάνοιξε τὸ οαδιόφωνο. ”Εφερε τώρα
ζωηρὰ τραγούδια χορῶν. Οἱ καλεσμένοι σηκώθηκαν καὶ
χόρευαν.

“Ο Ἄμερικάνος βρῆκε τὴν εὐκαιρία νὰ φύγῃ. ”Ο
παπποὺς ἀποκοιμήθηκε. ”Ἐνα γλυκὸ χαμόγελο χάραζε στὰ
χεῖλια του.

“Η Δαφνούλα, ἡ δισεγγονούλα του, ἥρθε καὶ τοῦ
ἔβαλε μαλακὰ ἔνα μαξιλάρι.

Καὶ ὁ παπποὺς κοιμότανε μὲ τὸ γλυκὸ χαμόγελο
στὰ χεῖλια...

Καζόλυχοί μου χωριανοί!

ΠΙΣΩ ἀπὸ μακρινὲς πορφὲς δὲ ἥλιος βασιλεύει
καὶ τὸ οὐρανοῦ τὰ σύνορα χίλιες βαφὲς ἀλλάζονται,
πράσινες, κόκκινες, ξανθές, διλόχρωσες, γαλάζιες,
καὶ ἀνάμεσά τους σκάει λαμπρὸς λαμπρὸς δὲ Ἀποσπερίης.

Τὴν πύρα τοῦ καλοκαιριοῦ τὴν σβῆτη γλυκὸν ἀγεράκι,
ποὺ κατεβάζονται τὰ βουνά, ποὺ φέρονται τὰ ἀκρογιάλια.
Αράρια τὰ κλωτάρια τους κουνάει δέ γέρο πεῦκος
καὶ πίνει καὶ ρουφάει δροσιὰ καὶ ἀχολογάει καὶ τρίζει.
Ἡ βρόνση ἡ χορταρόστρωτη δροσίζει τὰ λουλούδια
καὶ μὲν ἀλαφρὸς μονδμονδητὸς γλυκὰ τὰ ναρονδίζει.
Θολώνει πέρα ἡ θάλασσα, τὰ φιζοβούντα ἵσκιώντα,
τὰ Ζάλογκα μοιρολογοῦντα, σκύβονται τὰ φρύδια οἱ βράχοι
καὶ οἱ κάμποι γύρω οἱ ἄπλωτοι πράσινο πέλαο μοιάζονται.

Ἄπ' ὅξω ἀπὸ τὰ δργώματα, γνογοῦντε οἱ ζευγολάτες
ἥλιοκαμένοι, ξέκοποι, βουνβοί, ἀποκαρωμένοι
μὲ τοὺς ζυγούς, μὲ τὰ βαριὰ τὰ ἀλέτρια φορτωμένοι,
καὶ σαλαγοῦν ἀπὸ μπροστὰ τὰ δυὸ καματερά τους,

τρανά στεφανοκέρατα, κοιλάτα, τραγηλάτα.

«'Οώ!» φωνάζοντας, «δώ!» Μελισηρέ! Λαμπίρη!

κι ἄργα τὰ βόδια περπατοῦν καὶ ποὺ καὶ ποὺ μουγκρίζονται.

Γυνοροῦντε ἀπὸ τὰ ἔργα τους, οἵ λυγερὲς γυνοροῦντε
μὲ τὰ ζαλίκια ὅχ τὴ λογκιά, μὲ τὰ σκοντιὰ ὅχ τὸ πλύμα,
μὲ τὶς πλατιές των τὶς ποδιές σπογγίζοντας τὸν ἕδρο.

Καὶ ὁ ὅποι δέντρο κι ἄν σταθοῦν, ὁ ὅποι κοντρὶ ἀκονυμπή-
σις τὸ μονομούρι τοῦ κλαριοῦ, εἰς τὴν θωριὰ τοῦ βράχου [σουν]
γλυκὸ γλυκὸ καὶ πρόσχαρο χαιρετισμὸ ξαροίγονν :

— «Γειὰ καὶ χαρὰ στὸν κόσμο μας, τὸν ὅμορφό μας κόσμο!»

Σάν τὸ ζαρκάδι δ τιὸς βοσκὸς ξετρέχει τὴν κοπῆ του.

Σφυρίζει, σαλαγάει, «δີ! δີ!» καὶ τίρε ροβολάει
ἀπὸ τὰ πλάγια στὸ μαντρί, στὴ στρούγκα γιὰ ν' ἀρμέξῃ.

Απὸ στεφάνη, ἀπὸ γκρεμό, ἀπὸ πλαγιὰ καὶ λόγκο
καὶ τοῦ γιδάρη ἡ σαλαγή στριγκιὰ-στριγκιὰ γρικιέται
τ' ἀνάποδο κοπάδι του «τσάπ! τσάπ! ἔີ! ἔີ!» βαρώντας.

Κι ἀχολογοῦν βελάσματα κι ἀχολογοῦν κονδούνια.

Τοῦ κάμπον τ' ἄγρια τὰ πονλιὰ γυνοροῦν ὅχ τὶς βοσκές τους
καὶ μ' ἄμετρους κελαϊδισμούς, μὲς στὰ δεντρὰ κονομάζονται.

Κι ἡ νυχτερίδα ἡ μάγισσα σκίζει τὰ σκότη ἀπάνουν
καὶ μὲ τὰ ὀλόχαρα παιδιὰ τοῦ ζευγολάτη παίζει.

Καλότυχοί μου χωριαροί, ζηλεύω τὴν ζωή σας,
τὴν ἀπλούκη σας τὴν ζωή, πόχει περίσσιμες χάρες.

Μὰ πιὸ πολὺ τὸ μαγικὸ ζηλεύω γυνοισμό σας,
ὄντας ἡ μέρα σώνεται καὶ βασιλεύει ὁ ἥλιος.

K. Κρυστάλλης

Μιὰ σαριά καὶ μιὰ νέα ἱστορία.

ΑΘΙΣΜΕΝΟΣ δ μπάρμπα-Θωμάς στὸν ήλιο, στὴν αὐλή του μέσα, τουρτούριζε κι ἔτρεμε σύγκορμος, σὰ νὰ εἶχαν πλακώσει τὰ χιόνια. Καὶ δικιάς ἦταν καρδιὰ τοῦ καλοκαιριοῦ, Θεοριστῆς μῆνας. Τὸ φῆγος τοῦ μπάρμπα-Θωμᾶ δὲν ἦταν ἀπὸ κρύο. Χρόνια τώρα τὸν τυραννοῦσαν οἱ θέρμες. Μόλις ἔμπαινε ἡ ἄνοιξη κι ώς τὸ φθινόπωρο, κάθε δυό, κάθε τρεῖς μέρες τὸν ἔπιανε τὸ κακό του, καὶ τότε ἔτρεμε, ἔτρεμε πολλὴν ὥρα. Πάγωναν τὰ χέρια του καὶ τὰ πόδια του, καὶ συμμαζευόταν κουκουλωμένος μὲ τὴν κάπα του στὸν ήλιο νὰ ζεσταθῇ. "Επειτα περνοῦσε τὸ φ-

γος, τὸ τουρτούρισμα, φούντωνε ὁ πυρετός, ἡ θέρμη τὸν ἔψηνε, τὸν ἐφλόγιζε, τὸν ἐλιωνε. Φυγόταν τὸ στόμα του, πίκριζε ἡ γεύση του καὶ κολλοῦσε ἡ γλῶσσα του. Ἐφευγε τότε ἀπὸ τὸν ἥλιο, σερνόταν στὴν δέξιο πορτα τῆς αὐλῆς του καὶ ξαπλωνότανε στὸν ἵσκιο τῆς μάντρας, ζητώντας νὰ σβήσῃ ἔτσι λίγο τὴν φλόγα, ποὺ ἔκαιγε μέσα στὶς φλέβες του. Βαστοῦσε αὐτὸ κάμποση ὥρα, ἔπειτα τὸν ἔλουζε ὁ ίδρωτας, ὁ πυρετός ἔπεφτε κι ὁ δύστυχος ὁ μπάρμπα-Θωμάς ἀπόμενε σὰν πεθαμένος. Ὁρες ἔμενε σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση, κίτρινος, μὲ μάτια σβημένα, ἀκίνητος, ἀμίλητος, παράλυτος, συλλογισμένος. Ἀν περνοῦσε κανένας διαβάτης καὶ τὸν χαιρετοῦσε, ὁ μπάρμπα-Θωμάς ἀντιχαιρετοῦσε μὲ τὸ κεφάλι του, γιατὶ ἔτσι ἔξαντλημένος ποὺ ἦταν ἀπὸ τὴν ἀρρώστια, ἡ φωνή δὲν ἔβγαινε ἀπὸ τ' ἄχρωμα χεῖλια του.

Στὸ χωριό, στὸ Βαλτοχώρι, δὲν ἦτανε μόνο ὁ μπάρμπα-Θωμάς σὲ τέτοια χάλια. Ὄλο τὸ χωριὸ ἦτανε μολεμένο ἀπὸ τὶς καταραμένες τὶς θέρμες. Ὄλοι οἱ Βαλτοχωρῖτες εἶχανε μάτια βαθουλωμένα, πρόσωπο κιτρινιάρικο, δέρμα μαραμένο, κοιλιὰ πρισμένη.

Θαρροῦσες πώς εἶχε πέσει κατάρα στὸ χωριό, νὰ μὴν ίδῃ ἄνθρωπος προκοπή. Σπίτι δὲν ἦτανε νὰ μὴν ἔχῃ κάθε δυό, κάθε τρεῖς μέρες τὸν ἀρρωστό του.

Τὸ κινίνο ἔδινε κι ἔπαιρνε. Περισσότερα ξόδευαν οἱ Βαλτοχωρῖτες σὲ κινίνο παρὰ σὲ ψωμί, βάλε κι ἄλλους ποὺ δὲν ἔπαιρναν καὶ κινίνο. Καὶ φτώχεια! φτώχεια μεγάλη ἔδερνε τὸ Βαλτοχώρι.

Μικρὸ χωριὸ ἦταν τὸ Βαλτοχώρι, μὰ δὲν περνοῦσε βδομάδα ποὺ νὰ μὴ χτυπήσῃ ἡ καμπάνα τ' "Αι-Γιώργη

λυπητερά. Ή κακή ἀρρώστια θέριζε. Δὲ βιαζόταν, ἦταν η ἀλήθεια, σιγὰ-σιγὰ δούλευε. Παιδευε τὸν ἀρρωστο χρόνια, τὸν ἀδυνάτιζε, τὸν κρυφότρωγε, τὸν ἔκανε πρῶτα ἓνα ζωντανὸ λεύφανο, ἓνα φάντασμα ποὺ ξέφυγε ἀπὸ τοὺς πεθαμένους, κι ἐπείτα, μιὰ καὶ κάτω. Καὶ δὲν ἔκανε διάκριση. "Ἐναν-Ἅνα τὸν ἔπαιρνε ὅλους, νιούς, γέρους, γριές, μικρὰ παιδιά. Βδομάδα καὶ κηδεία. Λὲς κι ὁ χάρος ἦταν κάτοικος τοῦ χωριοῦ καὶ δούλευε μὲ τὴν ἱσυχία του, χωρὶς νὰ βιάζεται, σὰ νὰ ἥθελε νὰ δίνῃ καιρὸ στοὺς ζωντανοὺς νὰ κλαῖνε καὶ νὰ θάβουν τοὺς πεθαμένους τους.

ΕΚΙΝΗ τὴν ἡμέρα ὁ μπάρμπα Θωμάς, καθὼς τὸν ἄναψε ἡ θέρμη, σύρθηκε στὴν αὐλόπορτά του, ἔξω στὸν ἵσκιο, καὶ ἔαπλώθηκε. Τὰ στεγνὰ βαθυολωμένα μάγουλα τοῦ γέρου ἦταν κόκκινα, καὶ τὰ μάτια του λαμποκοποῦσαν κάτω ἀπὸ τὰ ψαρὰ μεγαλωμένα φρύδια του.

Ἡ δυνατὴ θέρμη ἄναψε τὸ νοῦ του καὶ ἔύπνησε στὴν ψυχή του χύλιες μπερδεμένες ἀναμνήσεις, χύλιες ἀνησυχίες. Συλλογιόταν. Τί νὰ συλλογιόταν; Θυμήθηκε τὸ ὀρφανὸ ἔγγονάκι του, τὸ Θωμά του... Τὸ γιό του, τὸν πατέρα τοῦ παιδιοῦ, πάει ἕνας χρόνος ποὺ τὸν εἶχε σκοτώσει ἡ ἀρρώστια. Καὶ τὸ μικρὸ δὲν ἦταν κι αὐτὸ καλά. Κάθε τρεῖς καὶ λίγο καιόταν κι αὐτὸ μέσα

* * *

στὰ ἔφτα καμίνια. Πῶς θ' ἄντεχε, πῶς θὰ ζοῦσε, πῶς θὰ μεγάλωνε;

Ἐπειτα συλλογίστηκε μιὰ παλιὰ ἴστορία τῆς ζωῆς του. Γύρισε τὰ μάτια του κατὰ τὸ βάλτο, ποὺ σκέπαζε πέρα, ώς ἐκεῖ ποὺ φτάνει τὸ μάτι, τὸν ἀπέραντο κάμπο, ἀκίνητος, γυαλιστερὸς στὸ ἀπομεσήμερο, σιωπηλός. Κοίταξε καὶ μουρμούρισε:

— Τὸ θεριό!..

Καθὼς τὸν ξάναβε ἡ θέρμη, ἀρχισε νὰ λέη τὶς μπερδεμένες σκέψεις του φωναγχτά:

— Τὸ θεριό... ξαναεῖπε, πράσινο καὶ φοβερό... Τὸ θεριό... Ποῦ ἄλλος "Αι-Γεώργης νὰ τὸ σκοτώσῃ... Τὸ ἄτιμο... μᾶς ἔφαε. Ἐκατόχερο καὶ χιλιοδύναμο... Γιὰ δές το... Μᾶς φαρμάκωσε... Τί τὸ κρατᾶτε παιδιά... Θὰ τὸ φᾶμε... ἢ θὰ μᾶς φάη! Μὰ ποῦ... τέτοιο θεριό...

Στημάτησε λίγο κι ἔπειτα ξανάρχισε:

— Δὲν τὸ βλέπετε; Τί..; Τί..; Δὲν τὸ βλέπετε; Ἀκοῦς λέει, δὲν τὸ βλέπουν!.. Στραβοὶ εἰσαστε, θεόστραβοι; Αὐτὸ σᾶς βλέπει... Γιὰ δές πῶς κοιτάζει;.. Τὰ χίλια μάτια του ἀπάνου σας τάχει γυρισμένα. Σᾶς βλέπει ὅπου καὶ νὰ πᾶτε... Μέρα καὶ νύχτα... Στὴ δουλειά σας, στὸ κρεβάτι σας... Παντοῦ.

Πῆρε βαθειὰ ἀναπνοὴ κι ἔξακολούθησε μὲ φωνὴ μισοσβητησμένη, ποὺ μόλις κι ἀκουόταν:

— Κι ἐγὼ δὲν τόβλεπα... Κι ἐγὼ ἥμουνα στραβός... Μὰ ξεστραβώθηκα... Ὁ Θεὸς σχωρέστονε, κι ἀν ζῆ καλή του ὥρα... Πᾶνε χρόνια τώρα... Μοῦ τόδειξε... Νάτε, μοῦπε... θεριὸ εἶναι... θεριὸ φαρμακεὸ καὶ νὰ τὸ φᾶτε... νὰ τὸ φᾶτε, γιατὶ θὰ σᾶς φάη...

Ἐπειτα ἀνασήκωσε τὸ κεφάλι του καὶ φώναξε λίγο δυνατώτερα:

— Μωρὲ Θωμάκο... δὲν ἀκοῦς; Ἐσένα λέω! Τὸ βλέπεις ἐσύ;.. Τί; Εἶσαι μικρός;.. Καὶ τί σὰν εἶσαι μικρός;.. Θὰ μεγαλώσης, ναί, θὰ μεγαλώσῃς μωρὲ Θωμάκο... Ὁ πατέρας σου; Τὸν ἔφαγε, τὸν ἔφαγε τὸ ἄτιμο... Γιὰ ιδέστε το χωριανοί... Μωρέ, πῶς ἀναδεύεται τὸ καταραμένο... Λές καὶ θὰ χυμήσῃ ἀπάνω μας... Φυλαχτῆτε, μωρές... Φυλαχτῆτε, χωριανοί...

‘Ο μπάρμπα-Θωμάς σώπασε μεμιᾶς. Η θέρμη εἶχε κορώσει, τὸ παραμιλητὸ τὸν ἔξαντλησε κι ἔπεσε σὰ ναρκωμένος. Τώρα ἀνάστινε βαριὰ καὶ γρήγορα.

‘Ο Γιάννης δ Περιγελαστίς—τὸν εἶχαν ἔτσι παρατουκλιάσει, γιατὶ δλα τὰ περιγελοῦσε—περνοῦσε ἀπὸ κεῖ, ἀκουσε τὸ παραμιλητὸ τοῦ μπάρμπα-Θωμᾶ, κοντοστάθηκε, ἔπειτα κούνησε τὸ κεφάλι του καὶ τράβηξε γιὰ τὸ μαγαζὶ τοῦ χωριοῦ νὰ περάσῃ τὴν ὥρα του.

— Τὸ εἶδατε, χωριανοί;

— Ποιό ἀν εἶδαμε;

— Νά, τὸ θεριὸ τοῦ μπάρμπα-Θωμᾶ.

— Ποιό θεριό;

— Τὸ θεριό, ποὺ σκότωσε δ “Αϊ-Γεώργης. Ζωντάνεψε κι ἔρχεται κατὰ τὸ χωριό μας, νὰ μᾶς φάη. ‘Ο μπάρμπα-Θωμάς τὸ λέει.

— Θερμασμένος θὰ εἶναι καὶ παραμιλεῖ, εἶπε κάπιος. Παῖζεις μὲ τὴ θέρμη; Σὲ βγάζει ἀπὸ τὰ λογικά σου.

— Πάψε, κατημένε Γιάννη, ποὺ δλα θέλεις νὰ τὰ περιγελᾶς, ἀποκρίθηκε δ Κώστας δ Πέργουλος, ἀνιψιὸς τοῦ μπάρμπα-Θωμᾶ. “Εχει νόημα δ λόγος τοῦ μπάρμπα

μου, κι ἄς εἶναι κι ἀπὸ τὴν θέρμην. Αὐτὴ ἡ κουβέντα μὲ τὸ θεριὸν εἶναι μιὰ παλιὰ ίστορία τῆς ζωῆς του. Ὡμούνα μικρός, ποὺ μοῦ τὴν εἶπε.

— Γιὰ πές τηνε, Πέργουλε, νὰ τὴν ἀκούσουμε, εἶπαν οἱ ἄλλοι.

O

ΚΩΣΤΑΣ ὁ Πέργουλος διηγήθηκε:

— Εἶναι χρόνια τώρα, ποὺ μοῦ τὴν εἶπε, μὰ τὴν θυμᾶμαι σὰ νὰ εἶναι τώρα. Θάμουνα δέκα-δώδεκα χρονῶν καὶ πηγαίναμε μιὰ Κυριακὴ πρωὶ στὸ μοναστήρι στὴ Θεοτόκο. Ξαίρετε ποὺ βρίσκονται κατὰ κεῖ κάτι ἀρχαῖα χαλάσματα;

— Ναί, τὰ ξαίρουμε.

— Καθήσαμε κεῖ νὰ ξεκουραστοῦμε. Ἔγὼ τότε ρώτησα τὸ μπάρμπα μου:

— Μπάρμπα, τί εἶναι τοῦτες οἱ πέτρες;

— Τοῦτες οἱ πέτρες, παιδάκι μου, ἔχουνε μεγάλη ίστορία. Ἐδῶ ἦτανε μιὰ πολιτεία, μιὰ πολὺ μεγάλη καὶ πολὺ πλούσια πολιτεία. Τὴν ἔλεγαν Ὁρχομενό. Ἠτανε πρωτεύουσα μιανοῦ πολὺ μεγάλου βασίλειου. Πρὸν νὰ τὴν κτίσουν οἱ κατοικοί της ἐδῶ ψηλά, κάθονταν κάτω στὸν κάμπο. Κατάκαμπα, ποὺ λέμε. Μὰ τὰ βαλτονέρια κάθε λίγο καὶ λιγάκι τοὺς πλημμύριζαν τὶς αὐλὲς καὶ τὰ σπίτια. Τί νὰ κάνανε; Σηκωθήκανε συφάμελοι κι ἥρθαν ἐδῶ ψηλά. Σὰ

βρῆκαν τὴν ἡσυχία τους, σκέφτηκαν καὶ γιὰ τὴ ζήση τους. Τὰ χωράφια τους ἦταν κάτω στὸν κάμπο καὶ ὑπόφεραν κι αὐτά. Κάθε τρεῖς καὶ λίγο τὰ βαλτονέρια τάπνιγαν. Ἔσπεροναν καὶ δὲν ἥξαιραν ἀν θὰ θέριζαν. Τότε τί κάνανε; Ν' ἀκούσης, παιδί μου, καὶ νὰ θαμάξῃς. Τὸ ξαίρεις τὸ Σκροπονέρι, κεῖνο τὸ πετροβούνι πέρα ἀπὸ τὰ βαλτονέρια;

— Τὸ ξαίρω, τεῦ λέγω.

— Ἐ, παιδί μου, στὸ Σκροπονέρι, κάτω χαμηλά, ἐκεῖ ποὺ τὸ βρέχουν τὰ βαλτονέρια, ἔχει καταβόθρες. Νά, κάτι βαθιές σπηλιές, ποὺ χύνονται μέσα τὰ νερά, περνοῦν κάτω ἀπὸ τὸ βουνό καὶ πᾶνε στὴ θάλασσα. Εἶναι, νὰ ποῦμε, ὑπόγειες φεματιές. Αὐτὲς οἱ φεματιές ὅμιως καμιὰ φορὰ φράζανε, κι ἄμα φράζανε πλημμύριζε ὁ κάμπος ἀπὸ νερά, ποὺ πνίγανε τὰ χωράφια τοῦ κόσμου κείνον τὸν καιρό. Ξαίρεις λοιπὸν τί σου σκέφτηκαν ἐκεῖνοι οἱ συχωρεμένοι, ποὺ κατοικοῦσαν ἐδῶ σ' αὐτὰ τὰ χαλάσματα; Νὰ ξεφράζουν τὶς ὑπόγειες αὐτὲς φεματιές. Τόχεις γιὰ μικρὸ πρᾶμα; μοῦ λέει. Σηκώνονται λοιπὸν μιὰ καὶ δυὸ στὸ Σκροπονέρι. Πιάνουν κι ἀνοίγουν πηγάδια πάνω στὸ βουνό, βαθιὰ πηγάδια, ποὺ νὰ φτάνουν ὅς τὶς ὑπόγειες φεματιές. Ἀπὸ κεῖ κατέβαιναν, ξέφραζαν καὶ καθάριζαν βαθιὰ μέσα τὶς καταβόθρες κι ἔφευγε τὸ νερὸ καὶ δὲν πλημμύριζε ὁ κάμπος. Ρίχτηκαν ἔπειτα σίγουροι στὴ σπορά. Καὶ πλούτισαν, ποὺ λές, παιδί μου, καὶ γίνανε μεγάλη πολιτεία καὶ πρωτεύουσα μεγάλου βασίλειου.

— Κι ἀρχαιολόγος νὰ σπούδαζε ὁ μπάρμπας σου, δὲ θὰ τάλεγε ἔτσι, εἴπε περιπαιχτικὰ ὁ Γιάννης ὁ Περιγελαστής.

— Περίμενε ν' ἀκούσης, καημένε Γιάννη, ποὺ δλα
θέλεις νὰ τὰ περιγελᾶς, τοῦ ἀποχρίθηκε δ Πέργουλος.
"Επειτα ἔακολούθησε:

— "Επειτα, παιδί μου, μοῦ λέει, ἥρθαν οἱ πολέμοι:
Πιάστηκε ἡ Θήβα μὲ τὸν Ὁροχομενό. Νικήθηκε δ Ὁρο-
μενὸς καὶ καταστράφηκε. Πάει στὴ δουλειά του, πᾶνε καὶ
τὰ πηγάδια, πᾶνε καὶ τὰ χωράφια. Τὰ νερὰ σκέπασαν τὸν
κάμπο πέρα-πέρα, κι ἀπὸ τότε μένει σκεπασμένος, καὶ δὲν
ἔχομε ἔνα χωράφι νὰ φᾶμε ψωμά. Καὶ νὰ ἥτανε μονάχα
αὐτό; Δὲ βλέπεις, παιδί μου, τί τραβοῦμε ἀπὸ τὰ κουνούπια;

— Νὰ ἔφραξομε, μπάρμπα, τὶς καταβόθρες, τοῦ
λέω ἐγὼ σὰν παιδί.

— "Αδύνατο, παιδί μου. Εἶνε χωσμένες οἱ ὑπόγειες
ρεματιὲς πολὺ. Φεύγουν καὶ τώρα νερὰ ἀπὸ κεῖ, μὰ πολὺ^{λίγα}. Ἔκεινος ποὺ μοῦ εἶπε αὐτὴ τὴν ἴστορία, μοῦ εἶπε
καὶ τοῦτο: Ύπάρχει τρόπος νὰ ἔρθετε τὸν κάμπο αὐτὸ
καὶ νὰ ζήσετε εύτυχισμένοι, δπως δ Ὁροχομενός, φτάνει
νὰ θέλετε, νὰ θέλῃ κι ἡ Κυβέρνησή σας. "Έχει χωράφια
παχιὰ ἐκεῖ μέσα, ποὺ νὰ σᾶς δίνουν ἔκατὸ στὸ ἔνα. Θὰ
γλυτώσετε κι ἀπ' αὐτὰ τὰ βαλτονέρια, ποὺ εἶναι θεριό,
θεριὸ ποὺ θὰ σᾶς φάη, ἀν δὲν τὸ φᾶτε.

— Καὶ ποιός ἥτανε, μπάρμπα, αὐτὸς ποὺ σοῦ τὰ
εἶπε; τὸν ἐρώτησα.

— "Ἐνας ξένος, παιδί μου, ἔνας σοφός, ποὺ ἀγαποῦσε
τὸν τόπο μας καὶ γύριζε νὰ βλέπῃ ἀρχαῖα χαλάσματα,
ὅπου ὑπάρχουν. Τὸν εἶχα φέρει ἐδῶ μὲ τὸ μουλάρι μας
καὶ μοῦ τὰ εἶπε.

— "Ἀπὸ τότε, ποὺ λέτε, δ μπάρμπας μου μιλάει γιὰ τὸ
«θεριὸ» καὶ πώς «νὰ τὸ φᾶμε, γιατὶ θὰ μᾶς φάη».

‘Ο Κώστας δ Πέργουλος σώπασε κι ὅλοι ἀπόμειναν συλλογισμένοι.

* * *

Πέρασε καιρός. Οἱ θέρμες δούλευαν καὶ φαρμάκων τοὺς Βαλτοχωρῖτες. Τὸ κινίνο ἔδινε κι ἐπαιρνε. Τὸ νεκροταφεῖο τοῦ χωριοῦ κάθε βδομάδα εἶχε κι ἀπὸ ἕνα νιόσκαφτον τάφο. Ὁ μπάρμπα-Θωμάς, ὅταν τὸν ἄναβε ἡ θέρμη, παραμιλοῦσε κι ἔλεγε γιὰ «τὸ θεριό, ποὺ ἀν δὲν τὸ φᾶνε, θὰ τοὺς φάη». Ὁ Κώστας δ Πέργουλος διηγόταν τὴν ἴστορία τοῦ Ὀρχομενοῦ. Ὁ Γιάννης δ Περιγελαστής πάντα κάτι ἔβρισκε νὰ περιγελάσῃ...

Τὴν ἄλλη ἄνοιξη, βγαίνοντας οἱ Βαλτοχωρῖτες μιὰ Κυριακὴ ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά τους, ἔσφραγιστηκαν. Ἡ μικρὴ πλατεῖα τοῦ χωριοῦ τους ἦταν γεμάτη ἀμάξια. Ἀπόρησαν, γιατὶ δὲν ἦτανε συνηθισμένοι νὰ βλέπουν ξένους στὸ ἀρχοντιάρικο χωριό τους. Γρήγορα μάθανε τί ἔτρεζε. Μηχανικοὶ εἶχαν ἔρθει γιὰ τὰ βαλτονέρια. Θ’ ἄρχιζε ἡ δουλειὰ γιὰ νὰ τὰ ξεράνουν. Οἱ ξένοι νοίκιασαν ἔνα σπίτι, τὸ συγύρισαν, τὸ ἀσπρισαν μὲ ἀσβέστη, καρφώσανε στὰ παράθυρα συρματένια δίκτυα πυκνούφαντα, στὴν πόρτα καρφώσανε μιὰ δεύτερη πόρτα ἀπὸ τὸ ἴδιο σύρμα, ἔστησαν κρεβάτια καὶ τὰ σκεπάσανε μὲ κουνουπιέρες καὶ βγάλανε κήρουκα στὸ χωριό, ποιοί θέλουνε νὰ πιάσουν δουλειὰ στὸ βάλτο, γιατὶ θ’ ἄρχιζαν τὰ ἔργα γιὰ νὰ τὸν ξεράνουν.

Στὸ χωριὸ ἄλλη κουβέντα δὲ γινόταν παρὰ γιὰ τὰ βαλτονέρια. Ὁ μπάρμπα-Θωμάς εἶπε:

— Ἡρθε ἡ ὥρα τους.

‘Ο Κώστας ὁ Πέργουλος ἔαναδιηγήθηκε τὴν ἰστορία τοῦ Ὁρχομενοῦ. ‘Ο Γιάννης ὁ Περιγελαστῆς ἔλεγε περιγελώντας:

— Σιγὰ νὰ μὴ ἔεράνονταν τὸ πέλαο. Μόνο ποὺ θὰ μᾶς χαλάσουν τὰ βατράχια. Δὲ μοῦ λέτε τώρα τί τοὺς φταιᾶνε!

‘Ωστόσο τὰ ἔργα ἀρχισαν. Πρῶτα-πρῶτα κάμιανε διάφορες καταμετρήσεις. Βρῆκαν πὼς ὁ βυθὸς τοῦ βάλτου εἶναι κάμποσα μέτρα ψηλότερα ἀπὸ τὰ νερὰ τῆς Παραλίμνης, ποὺ βρίσκεται κατὰ τὴν θάλασσα τῆς Χαλκίδας. Ἄν νοιγαν λοιπὸν μιὰ διώρυγα, ἀπὸ τὴν Παραλίμνη ὡς τὰ βαλτονέρια τῆς Κωπαΐδας, θὰ φεύγανε τὰ νερά. Αὐτὸς καὶ κάμιανε.

Πέρασε ἀρκετὸς καιρός. ‘Ο Γιάννης ὁ Περιγελαστῆς δὲν περιγελοῦσε πιά. Δούλευε. ‘Ο Κώστας ὁ Πέργουλος δὲν ἔαναιεῖπε τὴν ἰστορία. Δούλευε κι αὐτός. ‘Ο μπάρμπα-Θωμάς κι αὐτὸς δὲν ἔλεγε τίποτε. Μόνο σὰν ἐχαῖδευε τὸ ἔγγονάκι του, τὸ Θωμάκο του, τούλεγε: «³Ηρθε ἡ ὥρα τους. Σὲ λίγο θὰ ἔψυχήσῃ τὸ θεριὸ καὶ θὰ ζήσῃς εὐτυχισμένο». Τὸ χωρὶὸ ὅλο, θέλεις ἀπὸ τὴν δουλειά, θέλεις ἀπὸ τὴν ἐλπίδα, ἔαναξοῦσε.

“Οσο περνοῦσε ὁ καιρός, ἡ δουλειὰ προχωροῦσε. Μιὰ σήραγγα ἀνοιγότανε σιγὰ-σιγὰ κάτω ἀπὸ τὸ βουνὸ καὶ ὅταν τελείωσε, χύμηκαν ἀπὸ κεῖ τὰ περισσότερα νερὰ τοῦ Βάλτου. Μὲ τὸν καιρὸ φάνηκε ἔνα μεγάλο κανάλι, βαθὺ καὶ πλατύ, ποὺ ἔσκιζε τὸν κάμπο πέρα-πέρα.

Αὐτὸς θὰ δεχόταν τὰ νερά, ποὺ ἔφερναν τὰ ποτάμια ἀπὸ τὰ γύρω βουνά. Ἀνοίχτηκαν ἔπειτα πλαγινὰ χαντάκια μικρότερα, ποὺ μάζευαν τὰ νερὰ τοῦ κάμπου στὸ με-

γαλο κανάλι. "Οσο προχωροῦσαν οἱ δουλειές, τόσο μίκραινε ὁ βάλτος καὶ μεγάλωνε ὁ κάμπος. Οἱ Βαλτοχωρῖτες ἔβλεπαν καὶ θαύμαζαν. Ἀκόμη καὶ ὁ Γιάννης ὁ Περιγελαστής ἄλλαξε γνώμη.

— "Ε, μπάρμπα-Θωμά, πάει πιά, τὸ φάγαμε τὸ θεριό, τούλεγε γελώντας.

Στὸ χωρὶ τώρα ἄλλη κουβέντα δὲ γινόταν παρὰ γιὰ τὰ χωράφια.

— Χωράφια ποὺ θὰ γίνουν! λέγανε. Τριακόσιες χιλιάδες στρέμματα χωράφια. Καὶ τί χωράφια!

— Λογαριάζεις τόσες χιλιάδες τώρα χρόνια, ποὺ σαπίζουν μέσα ἐκεῖ τόσα φυτὰ καὶ ζῶα!

— Τὸ ἔνα ἐκατὸ κι ἀπάνω θὰ δίνη.

— Τί λές; ἔλεγε ἄλλος. Δὲ λὲς τὸ ἔνα χίλια.

— Θὰ σπέρνουνται δυὸ φορὲς τὸ χρόνο, ἔκανε ἄλλος.

— Κρῆμα στὰ χέλια ποὺ χάμηκαν, ἔλεγε κι ὁ Γιάννης ὁ Περιγελαστής, ποὺ δὲν ἔννοοῦσε ν' ἀφήσῃ τ' ἀστεῖα του.

ΙΑ καθημερινή, ποὺ οἱ Βαλτοχωρῖτες δούλευαν στὸν κάμπο, ξεχύμηκε λυπητερὴ ἡ φωνὴ ἀπὸ τὴν καμπάνα τ' "Αϊ-Γιωργιοῦ.

— Τί εἶναι παιδιά; Τί εἶναι; ρωτιόνταν. Κάποιος φτασμένος ἀπὸ τὸ Βαλτοχώρι, ἔφερε τὴν εἰδηση:

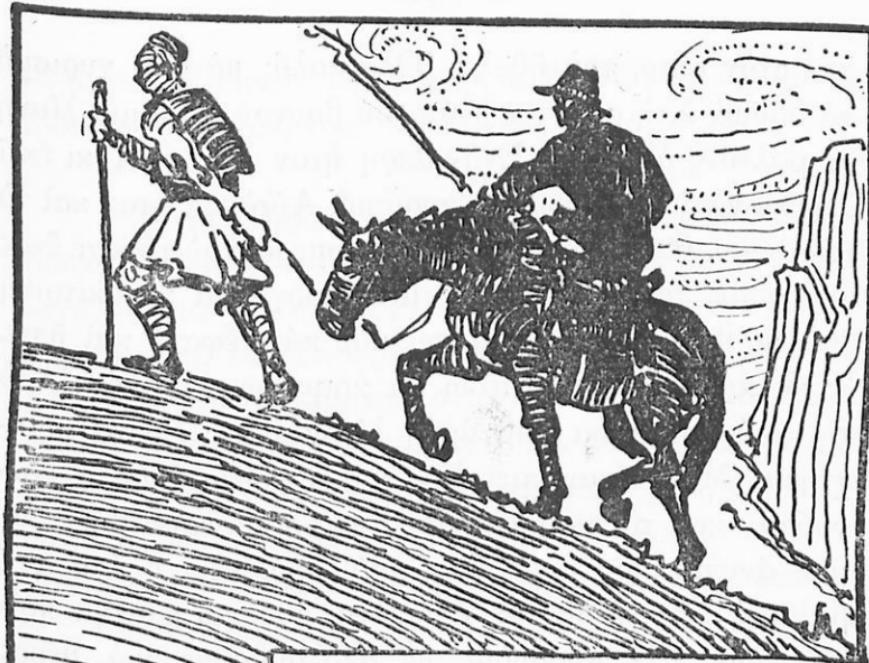
— Πέθανε δι μπάρμπα-Θωμάς.

‘Η εἰδηση ἀπὸ στόμα σὲ στόμα μαθεύτηκε σ’ ὅλο τὸν κάμπο. Οἱ δουλειὲς σταμάτησαν καὶ ὅλοι, χωριανοὶ καὶ ξένοι, τράβηξαν γιὰ τὸ χωριό. Ἐκεῖ μάθανε πῶς ξεψύχησε δι μπάρμπα-Θωμάς. Ἡ νύφη του, ποὺ τὸν παραστάθηκε, τοὺς ἔλεγε:

— Πέθανε δι συχωρεμένος μὲ τὸ χαμόγελο στὸ στόμα. Τὰ τελευταῖα του λόγια ἦτανε τὸ ὄνειρο τῆς ζωῆς του: «Τὸ φάγαμε, τὸ φάγαμε τὸ θεριό καὶ δὲν ὑπάρχει πιά». Αὐτὸ εἶπε καὶ ξεψύχησε.

Κανεὶς δὲν ἔλειψε ἀπὸ τὴν κηδεία του. Ἀκόμη κι δι Γιάννης δι Περιγελαστής ἀκολούθησε καὶ τὸν φίλησε δακρυσμένος. Τὸν ἔθαψαν στὸ νεκροταφεῖο τοῦ "Αἴ-Γιώργη, κι ὅλο τὸ χωριό γιὰ συχώριο ἔλεγε:

— Τὸ φάγαμε, τὸ φάγαμε τὸ θεριό καὶ γλυτώσαμε.

Ἄλλαγμένοι τόσοι.

ΣΤΕΡΑ ἀπὸ εἴκοσι χρόνια ὑποχρεώθηκα νὰ κάμω τὸ ἴδιο ταξίδι. Καὶ δὲν ἥμουνα εὐχαριστημένος. Τὸ πρῶτο μοῦ εἶχε ἀφήσει κακὲς ἀναιμήσεις.

Δὲ συλλογιζόμουν μόνο τὸν κόπο· μὰ καὶ πῶς θ' ἄφηνα τὸ χωριό μου, ποὺ ἦτανε βουτημένο σὲ χίλια λογιῶν ἀνθούς. Εἶχα ν' ἀνέβω μὲ τὸ μουλάρι στὴν κορυφὴ ἐνὸς ψηλοῦ βουνοῦ, νὰ κατέβω ὑστερα ἀπὸ τὴν ἄλλη πλαγιά, νὰ περάσω βράχους καὶ φαράγγια καὶ νὰ κοιμηθῶ τὴν πρώτη βραδιὰ σὲ χωριό, ποὺ εἶχε τοὺς πιὸ βάρβαρους ἀνθρώπους! Τὴν ἄλλη μέρα θὰ κατέβαινα σὲ κάμπο, θ' ἀνέβαινα ἄλλο βουνὸ καὶ θὰ ἔφτανα νύ-

χτα στὸν τόπο, ποὺ ἥθελα. "Ολα καλά· μὰ στὸ γυρισμὸν νὰ δοῦμε. Στὴν φύση τοῦ δεύτερου βουνοῦ ἦταν μία λίμνη μὲ βάλτους δλόγυρα. Στὴν ἄκρη ἦταν ἔνα χάνι κι ἐκεῖ ἔπειτε νὰ ξενυχτήσω στὸ γυρισμό. Αὐτὸν δὰ ἦταν καὶ τὸ χειρότερο. Θυμόμουν ἔνα χάνι βρωμερό, ποὺ τὸ εἶχε ἔνας ἀνθρωπος πιὸ βρωμερὸς μὲ μιὰ οἰκογένεια κατακύρινη ἀπὸ τὶς θέρμες. 'Ο ἀγωγιάτης μου κάτι ἔφαγε καὶ ἤπιε. 'Εγὼ προτίμησα νὰ πέσω νὰ κοιμηθῶ νηστικός. 'Απὸ τὴν κούραση πῆρα στὴν ἀρχὴ λίγον ὕπνο· ἔπειτα πετάχτηκα. Μοῦ εἶχαν πιεῖ, δὲν ξαίρω πόσο αἷμα, τὰ κουνούπια καὶ τὸ φαρμάκι τους μὲ δαιμόνισε· βάλε καὶ μιὰ ἀνυπόφορη μυρούδιά, ποὺ σκόρπιζε δλόγυρα διβάλτος... Ξύπνησα τὸν ἀγωγιάτη μου καὶ φύγαμε πρὸ τῆς ὡρας. 'Η μυρούδιὰ μὲ ἀκολουθοῦσε γιὰ μέρες. Σὲ δυὸ βδομάδες μὲ ἀρχισαν κι οἱ θέρμες, ποὺ μὲ βασάνισαν ἀπάνω κάτω ἔνα χρόνο. Τρόμαξα νὰ ξαναϊδῶ τὴν ὑγειά μου!

Αὐτὰ θυμόμουν τώρα καὶ θὰ προτιμοῦσα νὰ πάω στὴν ἄκρη τοῦ κόσμου, παρὰ νὰ κάμω, πάλι αὐτὸν τὸ τέλος. 'Η ἀνάγκη δμως τί δὲν κάνει. Διάλεξα τὸν πιὸ γερό ἀγωγιάτη μὲ τὸ καλύτερο μουλάρι καὶ ξεκινήσαμε.

Στὸ χωριό, ποὺ σᾶς εἶπα, λογάριαζα νὰ φτάσουμε λίγο πρὸν νὰ βασιλέψῃ δικαίος. Θ' ἀνεβαίναμε ἔνα βουναλάκι κι ὑστερα φάντα τὸ ἀντικρύζαμε.

— Βάρεσε λίγο, εἶπα στὸν ἀγωγιάτη μου, νὰ μπορέσωμε νὰ περάσωμε ἀπὸ τὸ χωριό. Προτιμῶ νὰ μείνωμε στὸ παρακάτω.

— Γιατί, ἀφεντικό; μὲ φότησε ἐκεῖνος.

— Κάποτε ποὺ ξαναπέρασα, δύσκολα βρῆκα σπίτι

νὰ μείνω. Μάλιστα τὴν ἕδια βραδιὰ διώξανε μὲ ἄσκημο τρόπο τὸ δάσκαλό τους.

— Γιατί;

— Γιατὶ ἔγραψε στὸ ‘Υπουργεῖο νὰ ἐμποδίσῃ τὴ βιοσκὴ ἀπὸ τὸ βουνό, ποὺ εἶνε ἀπάνω ἀπὸ τὸ χωριό. Σὲ λίγα χρόνια, ἔγραψε, ἡ βρύση, ἡ μοναδικὴ τοῦ χωριοῦ, θὰ στερέψῃ. Τὸ ‘Υπουργεῖο τὸν ἄκουσε. Μὰ μόλις ἤρθε ἡ διαταγὴ καὶ διαβάστηκε στὴν ἐκκλησία, ἔβαλαν τὸ δάσκαλο μπροστὰ στὶς βρισιές καὶ τὸν ἀνάγκασαν νὰ κλειστῇ στὴν κάμαρά του. Τοῦ εἴπαν, ἂν δὲ φύγῃ δλονυχτίς, θὰ περνοῦσε ἄσκημα. ‘Ο ἄνθρωπος, ποὺ μὲ πῆρε σπίτι του, μοῦ εἶπε τὸ μεγάλο κακὸ ποὺ τοὺς ἔκαμε διάσκαλος.

— Μπροστὰ στὴν πόρτα μας, ἔλεγε, καὶ νὰ μὴ μποροῦμε νὰ βισκήσουμε ἓνα ζωντανό! νὰ μὴν κόψουμε μιὰν ἀφάνα, νὰ μὴ σπείρουμε ἓνα σπειρὶ στάρι! Δάσκαλος κι αὐτός! Τί τὸν ἔμελε τί θὰ γίνουμε ἔμεῖς!

Μὲ τρόπο θέλησα νὰ ὑπερασπιστῶ τὸ δάσκαλο, μὰ κατάλαβα πὼς ἀν ἐπίμενα θὰ μ’ ἔδιωχναν καὶ μένα.

— Καλά, σὰν πᾶμε, βλέπομε, εἶπε διάγωγιάτης μὲ χαμόγελο.

— Τί νὰ ἴδοῦμε; τοῦ εἴπα· δὲ θέλω οὔτε ἀπ’ ἔξω νὰ περάσουμε.

Στὸ μεταξὺ φτάσαμε στὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ. Τί ὅμορφιὰ ἦταν ἐκείνη, ποὺ ἀντίκρυσαν τὰ μάτια μου! Ο λόφος ἀπάνω ἀπὸ τὸ χωριό ἦταν καταπράσινος καὶ τὰ σπιτάκια χωμένα μέσα στὰ δέντρα. Ἐγὼ τὸν ἤξαιρα γυμνὸ σχεδὸν καὶ τὸ χωριό μὲ λιγοστὲς μουριές. Μοῦ φάνηκε πὼς γύριζα στὸ χωριό μου.

— Αὐτὸ εἶναι τὸ χωριό; φώτησα.

— Αύτό, μὲ βεβαιώνει δ ἀγωγιάτης. Ὁ δάσκαλος, ποὺ εἶπες, ἔφυγε, μὰ τὸ καλὸ τ' ἄφησε πίσω του.

Σὰν ἐφτάσαμε στὸ χωριό, ἄλλο θαῦμα. Ἡ βρύση ἔβγαζε ἄφθονο νερό. Τὰ παιδιὰ ποὺ μαθήτεψαν στὸ σχολεῖο τοῦ δασκάλου, ἦταν λεβέντες τώρα. Εἶχανε γυρίσει ἀπὸ τὴ δουλειά τους καὶ ἄλλοι χόρευαν στὸ μεσοχώρι, δυνατοὶ καὶ καλόκαρδοι, ἄλλοι μιλούσανε γιὰ τὰ χτήματά τους, ἄλλοι γιὰ τὰ κοπάδια τους. Ὅλοι χαίρονταν εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὴ ζωὴ τους. Μάλωσαν ποιός νὰ μᾶς πρωτοπάρῃ σπίτι του.

Στὸ γυρισμὸ μὲ πῆγε δ ἀγωγιάτης μου ἀπὸ ἄλλο δρόμο νὰ ἀντικρύσω τὴ λίμνη ἀξαφνα. Ἡταν ἀπάνω ποὺ βασίλευε δ ἥλιος. Οἱ τελευταῖες ἀχτῖνες χρύσωναν τὰ νερά της. Ὁ λόφος ἦταν καταπράσινος, στὶς πλαγιὲς ἀμπέλια κι ἐκεῖ ποὺ ἦταν δ βάλτος, ἄλλα ἀμπέλια, δέντρα, χωράφια καὶ περιβόλια.

— Εἶναι ἡ λίμνη, ποὺ ἔχει τὸ χάνι; Ἐκεῖ θὰ μείνουμε; ρώτησα.

— Ἄν σοῦ ἀρέσῃ, ἀφεντικό, ἄλλιῶς τραβᾶμε. Ἀνοιξη εἶναι καὶ μποροῦμε νὰ κοιμηθοῦμε κι ἔξω.

— Περίεργο! ν' ἄλλάξῃ ἔτσι δ τόπος, εἶπα.

— Ἐτσι εἶναι, ἄλλοῦ ἄλλάξει στὸ χειρότερο, κι ἄλλοῦ στὸ καλύτερο.

“Οταν πλησιάσαμε στὴ λίμνη, ἀντὶς τὸ βρωμερὸ χάνι εἶδα ἔνα σπιτάκι καινούργιο κι ὀλοκάθαρο. Μιὰ κληματαριὰ μεγάλη τὸ σκέπαζε. Πίσω του ψήλωσαν θεόρατα εὐκάλυπτα καὶ γύρω στὴ λίμνη τὰ συνηθισμένα φανιά, βιοῦρλα καὶ καλάμια. Τὰ καλάμια σκέπαζαν τὴν περισσότερη λίμνη.

— Αὐτὰ βέβαια, εἶπα μέσα μου, δὲν ἔγιναν μόνα τους. Κάποιος τὰ ἔκαμε.

Στὴν πόρτα τοῦ χανιοῦ μᾶς δέχτηκε ἕνα παλικάρι ὃς τοιάντα χρονῶν, καλοντυμένο καὶ ροδοκόκκινο. Ἡταν δὲ χανιτζῆς. Μερικοὶ φαράδες δειπνοῦσαν γιὰ νὰ σηκωθοῦν τὴν νύχτα νὰ φαρέψουνε μὲ πυροφάνι. Αὐτὸς ἔσκιζε τοὺς τελευταίους κεφάλους καὶ τοὺς ἔβγαζε τὸ αὐγοτάραχο.

Μᾶς τηγάνισε φάρια καὶ φάγαμε. Θὰ ἤταν τώρα μιὰ-δυὸς ὥρες νύχτα.

— Θάχη κουνούπια, εἶπα στὸν ἀγωγιάτη μου, καὶ καλὰ θὰ εἶναι νὰ τραβήξουμε κατὰ τὸ βουνό.

— Πάντα θὰ ἔχῃ κουνούπια, εἶπε γελώντας δὲ νέος χανιτζῆς. Μὰ ἐκεῖ ποὺ θὰ κοιμηθῆτε δὲ θὰ σᾶς πειράξῃ τίποτα. Πάλι, ὅπως θέλετε, ἔκαμε γιὰ νὰ μὴ δεῖξῃ πώς θέλει νὰ μᾶς κρατήσῃ μὲ τὸ στανιό.

— Δὲ μοῦ λέσ! τὸν ἐρωτῶ, δικό σου εἶναι ὅλο αὐτὸ ποὺ βλέπω;

—Ναί.

—Πῶς τὰ κατάφερες;

— Αφοῦ μὲ ρώτησες νὰ σοῦ εἰπῶ, ἀπάντησε πρόθυμα. Ἔσύ δὲ μὲ γνώρισες, μὰ γὰ σὲ γνώρισα ἀμέσως. Είμαι τὸ πρῶτο παιδί τοῦ χανιτζῆ, ποὺ γνώρισες ἐδῶ καὶ εἴκοσι χρόνια. Αὐτὸ ποὺ βλέπεις τὸ χρωστῶ σὲ σένα καὶ στὸ δάσκαλό μου. Τὴ βραδιὰ ἐκείνη εἶπες πολλὰ στὸν πατέρα μου, πώς κάνει ἀσκῆμα νὰ μᾶς ἀφήνῃ νὰ μᾶς ψήνῃ ἢ θέρμη κι ἄλλα πολλά. Τότε πήγαινα σχολειό στὸ πίσω χωριό. Τὴν ἄλλη μέρα ρώτησα τὸ δάσκαλό μου γιὰ ὅσα εἶπες στὸν πατέρα μου. Ο δάσκαλος μᾶς τὰ ἔξήγησε ὅλα. Πῶς

δό βάλτος ξεραίνεται, ἅμα θέλουμε, φτάνει νὰ φυτέψουμε δέντρα καὶ πιὸ πολλὰ καλάμια γύρω στὴ λίμνη. Ν' ἀφήσωμε τὸ βουνὸν νὰ δασωθῇ καὶ νὰ ρίξουμε τὸ ξεροπόταμο μέσα στὸ βάλτο.

Πῶς τὰ κουνούπια, ἐκεῖ ποὺ μᾶς ρουφοῦν τὸ αἶμα, μᾶς μπολιάζουν μὲ τὴ θέρμη καὶ πὼς εἶναι τρόπος νὰ μὴ μᾶς τσιμποῦν, ὅταν κοιμόμαστε.

‘Ο πατέρας μου, ἀπελπισμένος ἀπὸ τὴ ζωή, ποὺ περνούσαμε, ἥθελε νὰ πουλήσῃ τὸ χάνι καὶ τὰ λίγα χωράφια κι ἔνα ἀμπέλι ὅσο κι ὅσο καὶ νὰ φύγωμε.

— Μὴν τὰ πουλᾶς, τοῦ εἶπα, ώστουν νὰ πάω στρατιώτης καὶ νὰ γυρίσω. “Υστερα βλέπουμε. ”Ετσι κι ἔγινε.

“Αμα γύρισα ἀπὸ τὸ στρατό, κατάφερα νὰ ἐμποδιστῇ ἡ βοσκὴ στὸ βουνὸν καὶ νὰ ξαναδασωθῇ. ”Εφερα εὐκάλυπτα καὶ φύτεψα. Καθὼς βλέπεις, αὐτὰ θεριεύουν ἀμέσως. ”Εβγαζα ρίζες καλαμιῶν καὶ φύτευα κάθε χρόνο, ὅσο μποροῦσα περισσότερες. Κάτω ἀπὸ τὶς ρίζες τους τρέχει τὸ νερὸν καὶ δὲ λιμνάζει. Μὲ τὸν καιρὸν καὶ τὸ ξεροπόταμο πῆρε τὸ φυσικό του δρόμο, φύτρωσαν λυγαριὲς καὶ ροδοδάφνες στὶς ὅχτες του καὶ μὲ τὸν ἄμμο του ἔχωσε τὸν βάλτους. Στὸ μεταξὺ καλλιεργοῦσα τὸν τόπο ποὺ στράγγιξε. Στὰ ψηλότερα φύτευα ἀμπέλια καὶ στὰ γαμηλότερα βαμπάκια καὶ καλαμπόκια.

— Γειά σου, τοῦ εἶπα. Κι ἔμαθες νὰ φτιάνῃς κι αὐγοτάραχο;

— Δὲν εἶνε τέχνη, εἶπε. Τ' ἀλατίζω καὶ τὰ κρεμῶ στὸν ἥλιο. Μαζί μου ζοῦν μιὰ δεκαριὰ οἴκογένειες ἀπὸ τὴ λίμνη. Τὰ φάρια τὰ στέλνω καὶ τὰ πουλῶ στὰ χωριά φρέσκα ἥ παστωμένα. Βάλε καὶ τὰ λιβάδια, ποὺ τὰ νοι-

κιάζω περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους, γιατὶ βρίσκουν τὰ κοπάδια τὸ χειμῶνα ἀφθονη τροφή.

— Τ' ἀκούω τὰ βελάσματα καὶ βλέπω τὶς φωτιές, εἶπα.

— "Αν δὲ νυστάζης, ἔλα νὰ μποῦμε σὲ μιὰ βάρκα νὰ ψαρέψουμε μὲ τὸ πυροφάνι.

Καὶ νύσταζα καὶ ἥμιουν καὶ κουρασμένος ἀπὸ τὸ ταξίδι. Μὰ πῶς μποροῦσα ν' ἀφῆσω νὰ μοῦ φύγῃ τέτοια εὔκαιρία; Μ' εὐχαρίστησή μου δέχτηκα. Εἶπα τοῦ ἀγωγιάτη μου νὰ κοιμηθῇ κι ἐγὼ μὲ τὸ νέο φίλο μου μπήκαμε στὴ βάρκα κι ἀνοιχτήκαμε στὴ λίμνη.

Δὲ φθὰ τὴν ξεχάσω ἐκείνη τὴν νυχτιά! Ἀκόμη καὶ τώρα δὲ μπορῶ νὰ εἰπῶ, ἂν ἔζησα ἐκεῖνες τὶς λίγες ὥρες στ' ἀληθινὰ ἥ σὲ παραμύθι. Μπροστὰ στὴν πρύμη ἥ βάρκα μας εἶχε μιὰ σκάρα σιδερένια κι ἀπάνω ἔφεγγε τὸ δαδί. Μόλις περάσαμε τὰ καλάμια κι ἀνοιχτήκαμε στὴ λίμνη μ' ἔπιασε ἀνατριχίλα. Ὁπου ἔπεφτε ἡ φωτιά, τὸ νερὸ κοκκίνιζε σὰν αἷμα πίσω ὅμως καὶ ψηλὰ τὸ σκοτάδι γινόταν τόσο ἄγριο, ποὺ μιὰ στιγμὴ φοβήθηκα στ' ἀληθινά. Οὕτε ἀστρο φαινότανε στὸν οὐρανὸ οὕτε στεριὰ γύρω μας. Πίστεψα πῶς ἥμιουνα μίλια μακριὰ ἀπὸ τὸν κόσμο ἥ γιὰ νὰ εἰπῶ καλύτερα, ἔξω ἀπὸ τὸν κόσμο, μοναχὸς μὲ τὸ χανιτζή καὶ τὸν ψαρά ἀπάνω στὴ βάρκα, σὰ νὰ ἥμιουν στὴ βάρκα τοῦ Χάρου. Ό ψαράς ξυπόλυτος, ξεσκούφωτος, μ' ἀχτένιστα μαλλιὰ καὶ γένεια, ἔστεκε ὁρθὸς στὴν πλάρη μὲ τὸ φοβερὸ καμάκι στὰ χέρια του. Ἡ φωτιὰ τοῦ ἔβαφε κόκκινα τὰ ουρά του ἐμπρός, τὸ πρόσωπό του, τὰ χέρια του καὶ τὸ καμάκι. Μὰ πίσω του ἦτανε μαῦρος σὰν πίσα.

Ἡ βάρκα προχωροῦσε ἀργὰ καὶ ὁ ψαράς δούλευε.

Γύριζε τὸ κεφάλι του δεξιὰ κι ἀριστερὰ καὶ κάρφωνε μὲ τὸ καμάκι του. Εἶδα νὰ σπαρταρᾶ στὰ δόντια τοῦ καμακιοῦ ἔνα ψάρι. Σπαρτάριζε κι ἔπεφταν στὸ νερὸ σωροὶ οἱ διαμαντόπετρες. Γύριζε τὸ καμάκι κι ἔρριχνε τὸ ψάρι στὴ μέση τῆς βάρκας. Μὰ τί νὰ σᾶς πῶ· τοὺς δαρμοὺς ποὺ κάνανε τὰ ψάρια μέσα στὴ βάρκα, ἀνάμεσα στὰ πόδια μου, καὶ κείνους δὲ θὰ τοὺς ἔχασω ποτέ...

“Αμα γυρίσαμε τὸν ἔρωτησα:

— Καὶ μὲ τὰ κουνούπια πῶς θὰ τὰ καταφέρωμε;

— “Οπου μιρίζει τὸ εὔκαλυπτο, δὲ ζυγώνουν. Μὰ γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ θὰ ιδῆς πῶς καὶ νὰ θέλουν, δὲ μποροῦν.

‘Ανεβήκαμε στὸ ἀνώγειο. Ἡ πόρτα καὶ τὰ παράθυρα ἦταν κλειστὰ μὲ λεπτὸ σύρμα.

Τὸ κρεβάτι, ποὺ κοιμήθηκα, εἶχε δλοκάθαρα σεντόνια καὶ σκεπάσματα. Κοιμήθηκα δσο λίγες φορὲς στὴ ζωὴ μου. Κι ἐδῶ, ὅπως στὸ χωριό μου, μὲ νανούριζαν τ’ ἀηδόνια καὶ τὰ βατράχια.

Πολὺ πρωὶ μὲ ξύπνησαν τὰ φλύαρα χελιδόνια. Γύρω στὸν ἔξωστη καὶ στὴ σκεπὴ ἦταν οἱ φωλιές τους.

‘Αφοῦ νίφτηκα, κατέβηκα γιὰ νὰ φύγωμε. Δὲν εἶχε βγῆ ἀκόμα δ ἥλιος, κι ώστόσο τὰ χελιδόνια πετοῦσαν κοντὰ στὸ νερὸ κι ἄρπαζαν κουνούπια.

— Μαζὶ μὲ τὰ δέντρα οἱ καλύτεροι φίλοι μου εἶναι; τὰ χελιδόνια. εἶπε δ εύτυχισμένος νοικοκύρης.

Ο ρεωργικός μας ολοῦλος.

ΑΛΚΗΣ ρώτησε ξαφνικά :

— Πῶς ζοῦμε;

— Νά, τρῶμε καὶ ζοῦμε, πετάχτηκε πρόθυμα ὁ Θόδωρος.

— Καὶ μόνο τρῶμε; εἶπε ὁ Ἀλέξης. Καὶ τρῶμε καὶ πίνομε καὶ ντυνόμαστε καὶ καθόμαστε σὲ σπίτια καὶ ἔτσι ζοῦμε.

— Δὲ λὲς καλύτερα, δουλεύομε καὶ ζοῦμε, διώρθωσε ὁ Θεοδόσης.

— Δίκιο ἔχεις, εἶπε πάλι ὁ Ἀλκης. Η δουλειὰ δίνει τὸ φαῖ, ή δουλειὰ δίνει καὶ τὰ ροῦχα καὶ τὸ σπίτι.

— Αὐτὸ τὸ ξαίραμε, εἶπε ὁ Θόδωρος πειραγμένος.

Τὸ ψωμὶ τὸ κάνει ὁ φούρναρης. Τὸ ἀλεύρι τοῦ τὸ δίνει
ὅ μυλωνᾶς καὶ σ' αὐτὸν τὸ σιτάρι ὅ γεωργός.

— Καὶ στὸ γεωργὸν ἡ γῆ, εἶπε κι ὁ Γιάννης.

— Ἡ γῆ μὲ τὴν δουλειὰ τοῦ γεωργοῦ, συμπλήρωσε
ὁ Θεοδόσιος χωρὶς δουλειὰ δίνει ἡ γῆ σιτάρι;

— Νὰ δῆτε, εἶπε ὁ Ἄλκης, ποὺ δὴλα ἔχουν τὴν
ἀρχή τους ἀπὸ τὴν γῆ. Εἶπες τὸ ψωμί, δὲ λὲς καλύτερα
ὅλα τὰ τρόφιμα;

— Καὶ τὰ χόρτα καὶ τὰ ὄσπρια καὶ τὸ ρύζι καὶ ὁ
καρπός καί...

— Καὶ ἡ ζάχαρη;

— Γιατὶ ὅχι; Ἀπὸ κοκκινογούλια ἢ ἀπὸ ζαχαροκά-
λαμο τὴν κάνουν.

— Καὶ τὰ ροῦχα;

— Κι αὐτά, βαμβακερὰ ἢ λινά. Καὶ τὰ μάλλινα
ἄκομη. Ἀν δὲ φάη τὸ πρόβατο χορτάρι, ψιφάει. Καὶ
τότε οὔτε μαλλί, οὔτε γάλα, οὔτε κρέας ἔχομε.

— Καὶ τὸ σπίτι;

— Ξύλα, πέτρες, ἄμμος κι ἀσβέστης, ὅλα ἡ γῆ τὰ
δίνει τόσο πλούσια!

— Καὶ γιατί δὲ λὲς καὶ τὰ σίδερα καὶ ὅτι χρήσιμο
ὑπάρχει; εἶπε ὁ Γιάννης.

— Ἄληθινὴ μάνα ἡ γῆ, ξαναεῖπε ὁ Ἄλκης. Ἔτσι
δὲν τὴν ἔλεγαν στὰ παλιὰ τὰ χρόνια;

— Ναί, μάνα ἡ γῆ, πρόστεσε ὁ Θεοδόσιος, καὶ πα-
τέρας μας ὁ γεωργός.

— Ἡθελα νάξαιρα ποιὰ εἶναι ἡ πιὸ πλούσια δου-
λειά, ξαναρώτησε ὁ Ἄλκης, ποὺ πάντα ωτοῦσε ἐκεῖνο
ποὺ δὲν ἥξαιρε.

— Ή γεωργία, πετάχτηκε δύο Πάνος.

— Αὐτὸς τὸ ξαίρουμε. Μὰ ἀπὸ τὰ γεωργικὰ προϊόντα ποιά εἶναι τὰ πιὸ πλούσια;

— Τὸ λάδι, ἀπάντησε δύο Γιάννης δύο Μυτιληνιός.

— Σώπα καὶ σύ, ή σταφίδα εἶναι, ἀποκρίθηκε δύο Θόδωρος, ποὺ ἦταν ἀπὸ τὸν Πύργο.

— Τί λάδι καὶ σταφίδα λέτε; τοὺς ἀντιμίλησε δύο Αλέξης. Στὴν πατρίδα μου, τὴν Μακεδονία, οὔτε λάδι οὔτε σταφίδα γίνεται. Ἐμένα μοῦ φαίνεται πὼς τὰ καπνὰ εἶναι τὸ πιὸ πλούσιο ἀπὸ τὰ γεωργικά μας προϊόντα.

— Εγὼ δὲν τὸ παραδέχομαι, εἶπε δύο Θεοδόσης. Κάνουν καὶ στὴ δική μου πατρίδα, τὴν Θεσσαλία, καπνά. Φυτεύουν ἔνα χωράφι ἐδῶ, ἔνα χωράφι ἐκεῖ, μὰ ὕστερα ὅλος δύο κάμπος, ώς ποὺ φτάνει τὸ μάτι, εἶναι σπορές.

— Γιὰ τὸν τόπο τοῦ καθενὸς ἔτσι θάναι, εἶπε δύο Αλκης. Μὰ γιὰ ὅλη τὴν Ελλάδα ποιό εἶναι τὸ πιὸ σπουδαῖο;

— Γιὰ ὅλη τὴν Ελλάδα; ἔκαμαν τὰ παιδιὰ μὲ ἀπορία.

— Καὶ ποιός τὸ ξαίρει; ἀναρωτήθηκε δύο Πάνος.

— Ή μαθητική σας βιβλιοθήκη, ἀκούστηκε μὰ χοντρὴ φωνὴ πίσω ἀπὸ τὰ παιδιά. Γύρισαν ὅλα κι εἶδαν τὸ δάσκαλό τους, ποὺ τὰ κοίταζε χαμογελώντας. Ἐχετε ἐκεῖ ὅλα τὰ βιβλία, ποὺ μπορεῖτε νὰ βρῆτε κεῖνο ποὺ θέλετε.

Στὴ μαθητικὴ βιβλιοθήκη τοῦ σχολείου τους εἶχαν πολλὰ βιβλία τῆς Γεωργικῆς Ἐταιρείας μὲ τὸ πράσινό τους ἔξωφυλλο, καὶ τοῦ Συλλόγου τῶν Ωφελέμων βιβλίων μὲ τὸ κόκκινο ντύμα. Εἶχαν ἀκόμη πολλὰ περιοδικά, κομμάτια ἀπὸ ἐφημερίδες, ποὺ γράφανε κάτι ζητιμό, ταχυδρομικὰ δελτάρια εἰκονογραφημένα καὶ ἄλλα δημητράτου, Παιδικὰ Αναγνώσματα ΣΤ' Δημ., ἔκδ. α' 1932

πολλά. Στὴ βιβλιοθήκη ἦταν κι δ.-κατάλογος τῶν βιβλίων, τῶν περιοδικῶν καὶ τῶν εἰκόνων γραμμένος σ' ἓνα χοντρὸ τετράδιο.

Τὰ παιδιὰ ἄνοιξαν πρόμυητα τὸν κατάλογο ἀπάνω στὸ τραπέζι τοῦ δασκάλου τους κι ἔρχισαν νὰ τὸν φάγουν σκυμμένα ὅλα γύρω, ποὺ ἄγγιζαν τὰ κεφάλια τους.

Διάβαζαν ἑνα-ἕνα τὸ ὄνομα τῶν βιβλίων καὶ σημείωναν σ' ἓνα χαρτὶ ὅσα τοὺς φαίνονταν πὼς κάτι θὰ γράφανε γιὰ τὸ ζήτημά τους. "Οταν πιὰ τέλειωσε ὁ κατάλογος, εἶχανε διαλέξει πέντε-έξι βιβλιαράκια, τὰ μοιραστήκανε μεταξύ τους καὶ συμφωνήσανε νὰ φέρῃ ὁ καθένας τὴν ἄλλη Δευτέρα μιὰ σημείωση γιὰ δὲ τι θὰ διάβαζε. Μαζὶ θάφερναν καὶ τὰ βιβλία νὰ τὰ ξαναφυλάξουν στὴ θέση τους.

Τὴν ἄλλη Δευτέρα ὁ δάσκαλος εἶπε στὴν τάξη πὼς ἀντὶ νὰ διαβάσουν τὸ μάθημά τους, θ' ἀκούσουν τὶς σημειώσεις τῶν παιδιῶν γιὰ τὴ γεωργική μας παραγωγή.

Πρῶτος σηκώθηκε ὁ Γιάννης ὁ Μυτιληνιός. Εἶχε πάρει βιβλία, ποὺ γράφανε γιὰ τὴν ἐλιὰ καὶ γιὰ τὸ λάδι. Ξεδίπλωσε τὸ φύλλο τὸ χαρτὶ μὲ τὶς σημειώσεις ποὺ ιράτησε, καὶ διάβασε:

«Ἡ ἐλιὰ εἶναι δέντρο ιερό. Μᾶς δίνει τὸ λάδι καὶ τὸν καρπό του. Στὰ παλιὰ τὰ χρόνια, ποὺ δὲν εἶχαν οὔτε πετρέλαιο οὔτε γκάζι οὔτε ἡλεκτρικό, μὲ λάδι φέγγανε.

Στὴν Ἑλλάδα οἱ ἐλιές μας σκεπάζουν ώς πέντε ἑκατομμύρια στρέμματα καὶ φυτρώνουν μόνο στὰ παράλια. Βαθιὰ μὲς στὴ στεριὰ ἡ ἐλιὰ δὲ γίνεται, γιατὶ δὲν τὴ φτάνει ἡ δροσερὴ πνοὴ τῆς θάλασσας. Στὰ παράλια μας στὴ Θεσσαλία, στὴ Στερεά, στὴν Πελοπόννησο, στὴν

”Ηπειρο καὶ στὰ νησιά μας εἶναι μεγάλοι ἔλαιωνες. Στὴν Κέρκυρα καὶ στὴ Μυτιλήνη οἱ ἔλιες κάνουν σωστὰ δάση. Χιλιάδες λιόδεντρα τὰ χρωστᾶμε στὴ Βενετιά. Ἡ Δημοκρατία αὐτή, τότε ποὺ κάτεχε τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδας, γιὰ νὰ βοηθήσῃ τοὺς γεωργοὺς νὰ μεγαλώσουν τὰ λιοστάσια τους, πλήρωνε γιὰ κάθε μπολιασμένη ἀγριλίδα ἕνα ἀσημένιο τάληρο. ”Ετσι μπολιάστηκαν χιλιάδες ἀγριλίδες.

”Ἡ Ἑλλάδα στὸν κόσμο ἔρχεται τρίτη στὴν ἔλαιοπαραγωγή. Πρώτη εἶναι ἡ Ἰσπανία καὶ δεύτερη ἡ Ἰταλία.

Μιὰ μὲ τὴν ἄλλη χρονιὰ κάνουμε λάδι κι ἔλιες, ποὺ ἀξίζουν ώς 1500 ἑκατομμύρια δραχμές.

”Ομως τὸ λάδι μας δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ καλύτερα. Σ' αὐτὸ φταῖμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι. Στὶς ἄλλες χῶρες τὰ προσέχουν πολὺ τὰ λάδια τους καὶ κάνουν διαλεχτὲς ποιότητες.

Μποροῦμε νὰ μεγαλώσουμε τὴν ἔλαιοπαραγωγή μας. Εἶναι ἀμέτρητες οἱ ἀγριλίδες στὸν τόπο μας, ποὺ μένουν ἀμπόλιαστες. ”Αν τὶς μπολιάσουμε, σὲ λίγα χρόνια μέσα

θὰ μπορέσουμε νὰ κάνουμε διπλὸ λάδι».

* * *

ΓΩ, εἶπε δ Θόδωρος, ποὺ ἦταν ἀπὸ τὸν Πύργο, διάβασα γιὰ τὴ σταφίδα καὶ κράτησα αὐτὲς τὶς σημειώσεις:

— «Ἡ κορινθιακὴ σταφίδα πουθενὰ ἀλλοῦ δὲ γίνεται παρὰ στὴν Ἑλλάδα. Καὶ ὅχι σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα παρὰ

στὰ παρόλια τῆς Πελοπόννησος ἀπὸ τὴν Κόρινθο ὡς τὴν Καλαμάτα. Γίνεται ἀκόμη λίγη καὶ στὸ Μεσολόγγι, στὴν Κεφαλονιὰ καὶ στὴ Ζάκυνθο. Γίνεται βέβαια καὶ στὴν Καλλιφόρνια τῆς Ἀμερικῆς καὶ στὴν Αὐστραλία σταφίδα, μὰ οὕτε τὸ ἄρωμα τῆς δικῆς μας ἔχει οὕτε τὴ νοστιμάδα οὕτε τὸ βαθυγάλαζο χρῶμα της. Καὶ οἱ ἔνεντι σταφίδες ἔχουν κουκούτσια. Ἡ σταφίδα ἡ δική μας εἶναι ἔνα φυσικὸ γλύκισμα, ποὺ τὸ πλάθει ὁ λαμπρὸς ἥλιος τῆς πατρίδας μας καὶ ἡ γλυκιὰ πνοὴ τοῦ Ἰονίου.

Καλλιεργοῦμε ὡς 700 χιλιάδες στρέμματα, κι ἡ σταφίδα ποὺ κάνουμε ἀξίζει ὡς 800 ἑκατομμύρια δραχμές.

Τὴ σταφίδα μας τὴν πουλᾶμε στὴν Ἀγγλία καὶ σὲ ἄλλες χῶρες καὶ τὴν κακὴ ποιότητα τὴν κάνουμε οἰνόπνευμα, αὐτὸ ποὺ καῖμε στὰ καμινέτα».

— Αὐτὰ σημείωσα, εἶπε στὸ τέλος ὁ Θόδωρος.

— Πολὺ καλά, ἀπάντησε ὁ δάσκαλος. "Άλλος;

— Ἔγὼ κύριε, ἀποκρίθηκε ὁ Ἀλέξης διάβασα γιὰ τὰ καπνά:

— «Ο καπνὸς δὲν εἶναι φυτὸ ἐλληνικό, εἶναι ἀμερικάνικο. "Οταν ἀνακάλυψαν τὴν Ἀμερική, τόφεραν καὶ τὸ φύτεψαν στὴν Εὐρώπη καὶ στὴν Ἑλλάδα. Μὰ τὸ ὡραιό μας κλῖμα καὶ τὸ διαλεχτό μας ἔδαφος ἡμέρεψαν τὸ ἄγριο φυτό, καὶ τούδωσαν μυρωδιές, ποὺ ποὺ δὲν τὶς εἶχε. Σήμερα σὲ κανένα μέρος τοῦ κόσμου, οὕτε στὴν Ἀμερική, δὲ γίνεται ὁ καπνὸς ἔτσι ὡραιός, ὅπως στὴν Ἑλλάδα.

Καὶ πάλι, ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα ὁ καλύτερος γίνεται στὴν Ἀνατολικὴ Μακεδονία καὶ στὴ Θράκη.

Κάθε χρόνο φυτεύουμε στὴν Ἑλλάδα περισσότερα

ἀπὸ 500 χιλιάδες στρέμματα καπνά, καὶ ἀπὸ τὸν καπνὸν ποὺ γίνεται, πιάνουμε περισσότερα χρήματα ἀπ' ὅσα μᾶς δίνει τὸ λάδι καὶ ἡ σταφίδα μαζί».

— "Αμα ὅμως μεγαλώσουμε τὴν ἐλαιοπαραγωγή μας, εἶπε ὁ Γιάννης, θὰ ξεπεράσῃ τὴν ἀξία τῶν καπνῶν

— Πολὺ σωστά, πρόστετες δ δάσκαλος, καὶ θάχουμε τότε πολὺ περισσότερο λάδι, ποὺ εἶναι ἔνα χρήσιμο τρόφιμο.

* * *

ΕΛΕΤΗΣΕ ἄλλος κανεὶς τίποτε;

— Μάλιστα, κύριε, ἐγὼ μελέτησα γιὰ τὰ σιτηρά, εἶπε ὁ Θεοδόσης, δ Θεσσαλός, μὰ δὲν πρόφτασα νὰ τὰ διαβάσω δλα. Γράφουν πολλὰ γιὰ τὰ σιτηρά, ἐπειδὴ μ' αὐτὰ γίνεται τὸ ψωμί.

— Πές μας, λοιπόν, δι τι πρόφτασες νὰ διαβάσης καὶ νὰ σημειώσης.

— «Δὲν κάνουμε στὴν Ἑλλάδα οὕτε τὸ μισὸ σιτάρι ἢ ποὺ ὅσο μᾶς χρειάζεται γιὰ τὸ ψωμί μας. Τὸ ἄλλο τὸ φέροντουμε ἀπὸ ἔνες μακρινὲς χῶρες, ἀπὸ τὸν Καναδὰ τῆς Ἀμερικῆς, ἀπὸ τὶς Ἰνδίες καὶ ἀπ' ἄλλον. Τὸ σιτάρι, τὸν κάνουμε κάθε χρόνο στὴν Ἑλλάδα, μᾶς φτάνει μόνο γιὰ πέντε μῆνες. Πρέπει λοιπὸν νὰ μεγαλώσουμε τὴν παραγωγὴ μας. Νὰ σπέρνουμε περισσότερα χωράφια, νὰ τὰ λιπαίνουμε καλὰ μὲ χημικὰ λιπάσματα, νὰ τὰ δργώνυμε βαθιὰ μὲ σιδερένια ἀλέτρια, καὶ νὰ διαλέγουμε

καλὸς σπόρος, ποὺ νὰ δίνη πολὺ καὶ νὰ ωριμάζῃ ἐνωρίες.
"Αμα ἀργῆ τὸ σιτάρι μας νὰ ωριμάσῃ, ἔρχεται δὲ λίβας, τὸ
βρίσκει ἄμεστο ἀκόμη στὰ χωράφια, καὶ τὸ ξεραίνει.

Νέα χωράφια καὶ γόνιμα θὰ βροῦμε στοὺς βαλτό-
τοπους, ἀμα στραγγίζουν τὰ βαλτονέρια. Λογαριάζουν
πῶς μόνο στὸν κάμπο τῆς Θεσσαλονίκης, ἀμα ξεράνουν
τὰ ἔλη του, θὰ κάνουμε τὸ μισὸ σιτάρι ἀπ' ὅσο γίνεται
σήμερα σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα." Αμα ξεράνουμε τὰ ἔλη στοὺς
κάμπους ὅλης τῆς Ἑλλάδας, τότε ξένο σιτάρι δὲ θὰ φέρ-
νουμε, καὶ τὰ χρήματα ποὺ δίνουμε στοὺς ξένους θὰ τὰ
παίρνουν οἱ γεωργοί μας, κι ἔτσι θὰ ζήσουμε ὅλοι καλύτερα.

Σήμερα, σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα, καλλιεργοῦμε σιτάρι
σὲ 4 ἑκατομμύρια στρέμματα. Καὶ τὸ σιτάρι, ποὺ κάνουμε,
ἀξίζει κοντὰ 2000 ἑκατομμύρια δραχμές. "Άλλο τόσο ἀξί-
ζουν δλα τὰ ἄλλα σιτηρά ποὺ κάνουμε, δηλαδὴ κριθάρι
σμιγάδι, καλαμπόκι, βρώμη κ.λ.π.».

— Πολὺ καλά, εἶπε δέ δάσκαλος, σὰν τέλειωσε δὲ Θεο-
δόσης. "Ωστε τὸ σπουδαιότερο ἀπ' δλα τὰ γεωργικὰ προϊ-
όντα μας εἶναι τὰ σιτηρά, κι ἔπειτα ἔρχονται μὲ τὴ σειρὰ
τὰ καπνά, τὸ λάδι, ἡ σταφίδα καὶ κατόπιν δλα τ' ἄλλα
κρασί, λαχανικά καὶ πατάτες, ὅσπρια, φρούτα, βαμπάκι
καὶ τὰ ἄλλα.

— Τὰ συγχαρητήριά μου γιὰ τὴν ἐργασία ποὺ ἔκά-
μετε. Τώρα ποὺ εἶστε παιδιά, νὰ μελετᾶτε καὶ νὰ μαθαί-
νετε. Σὰ μεγαλώσετε, νὰ βιοηθήσετε τὴ γεωργία μας, γιὰ
νὰ ζήσετε σεῖς καλύτερα ἀπὸ μᾶς καὶ πιὸ εὔτυχισμένα.

— Θὰ τὸ κάνουμε, κύριε, θὰ τὸ κάνουμε.

Ἡ σωορά.

ΑΡΘΟΥΝ οἱ μέρες τῆς σπορᾶς, τὸν
[ζευγολάτη ἐλπίδα.

Βαρὺ τὸ ἀλέται σέρνεται στὸ βαλ-
[τωμέρο χῶμα,

τὰ βόδια τ' ἀργοκίνητα ξυπνᾶ ἡ μακριὰ βουκέντρα,
κι ἀγασαλεύονταν τὸ ζυγὸ κι ἀχροφυσοῦν σκυμμέρα,
στυλώνοντας στὶς αὐλακιὲς παρτεριὰ τὰ μάτια,
μάτια μεγάλα, δλόμανδα, γεμάτα παλωσύνη.

Σταλάζει ἀπὸ τ' ἀπλόχερο χρυσὸν παθαροσπόρι,
καὶ τροχισμένο ἀπ' τὴν τριβή, τὸ ὑνὶ ἀσημένιο λάμπει
σκάφτοντας λάκκο στὴ σπορά, τὴ ζωντανοθαμμένη.

Σκαλίστρα ἀχόρταγη τῆς γῆς καὶ τῆς σπορᾶς ἀρπάχτρα,
τὸ ζευγολάτη ἀκολονθᾶ μανδόφτερη κονδούνα.

Κι ἀπὸ τὰ νέφη κελαῖδεῖ κρυμμένη ἡ σιταρήθρα,
ζητώντας γιὰ τὸν πόπο τῆς ἔνα σπειρὶ σιτάρι.

Μακριὲς οἱ μέρες τοῦ Σποριᾶ, κι ἀτέλειωτες οἱ νύχτες
τὸν ὑπνο δίνοντα πληρωμὴ στὸν κάματο τῆς μέρας.

Μόνη ξενύχτρα καίει ἡ φωτιὰ στὸ ταπεινὸ καλύβι,
κι ἀπ' τῆς φωτιᾶς τὸ φωτερὸ πλάνεμα δὲ ζευγολάτης
βλέπει ὅνειρο: στὸ νιόσπαρτον ἀγρὸ βαριὰ τὰ στάχια
νὰ παρτεροῦν τὸ κοφτερὸ δρεπάνη τῆς θερίστρας.

Γ. Δροσίνης

Ο Θέρος.

Ε ΤΟΥ καιροῦ τὸ γύρισμα τὸ ὄντειρο

[θ' ἀληθέψῃ]

Στὶς καλαμές, ἀπόγυνοτες ἀπ' τὰ

[βαριὰ τὰ στάχια

νεράϊδες ἀσπρομάντιλες, διαβαίνοντες οἵ θερίστρες.

Τὸ ἀνάλαφρα ἀσπρομάντιλα, σφιγμένα μὲ τὰ δόντια,

φυλαχτικὰ ἀπ' τὸ λιόκαμα τὶς ὄψες ἀποκρύβοντες,

καὶ δείχγοντες τὰ ματόφρονδα, κοράκια μὲς στὸ χιόνι.

Πίσω ἀπ' τὸ διάβα τους, στρωτὰ χειρόβολα τὰ στάχια

χαράζοντες στράτα ἀπάτητη στὸν ἥλιο καὶ στὸ ἀγέρι.

Γιὰ τὶς βαρύτερες δουλειὲς ἀξια τὸ ἀντρίκια χέρια,

στρίβοντες πλωνάρια ποτσικιᾶς καὶ ζώνοντες τὰ δεμάτια.

Τὸ ἀλογο χαμοδένοντας στὸ χέρσωμα νὰ βόσκη,

πάει τὸ κοπέλι γιὰ νερὸ μὲ δυὸ φλασκιὰ στὰ χέρια.

Κι ἡ μάνα, ἀποκοιμήσοντας στὸ ἀπόσκιο τὸ παιδί της,

στρώνει στεγνό, ἀμαγείρεντο, τῆς ἀργατιᾶς τὸ δεῖπτο

μὲ πρώιμο κριθαρίτικο ψωμί, ποὺ δὲ χορταίνει.

Γ. Δροσίνης

ΣΤ ἀγώνια.

ΣΤ

ΑΛΩΝΙΑ, καλοσάρωτα καὶ ξε-
χορταρισμένα,

θὰ σαπλωθοῦν οἱ θημωνές, ξανθόμαλλες πλεξίδες.

Τὰ στάχια τοίβει καὶ μασᾶ περιώντας ἡ φοκάρα,
πλατάρι τὸ σαγόνι της, τὰ δόντια της στονράρια.

Τὰ βόδια σέργουν τὸ θεριό, ζευγαρωτὰ δεμένα,
καὶ δαμασμένο τὸ πατᾶ, τὰ βόδια κυβερνώντας,
ώραιά ἀρματοδρόμισσα λαμπαδωτὴ στημένη.

Στὰ χείλη της δ σάλαγος γλυκόφωνο τραγούδι,
στὰ χέρια της ἀπόνετο καλάμι εἰν' ἡ βουκέντρα.

Ο νοικοκύρης τοῦ ἄλλωνοῦ, μὲ τὸ κρασὶ στὸ γόνα,
κεροῦ τὸν ξέροντας ποὺ περιοῦν καὶ κράζει τὸν γειτόνοντας,
κι ἔνας λυράρης παίζοντας, τυφλός, τυφλὰ τὴ λύρα,
μουράζει εὐχές γιὰ τὴ σοδειά, κάθε φορὰ ποὺ πίνει.

Κι ἀρχίζει τὸ ξανέμισμα τῆς τύχτας μὲ τ' ἀπόγειο,
σύννεφο ἀπ' τὰ ξυλόφτυναρα στὰ οὐράνια ἀναπτετώντας
τ' ἄχνρο φεύγει ἀνάλαφρο, καὶ τὸ σιτάρι πέφτει

γύρω στὸ φῶς τῶν φαραοιῶν, χρυσὴ ψιχάλα ἀπ' τ' ἄστρα.

Σωρὸς σιτάρι ἀν καρτερῆ τοῦ μετρητῆ τὰ χέρια,
πρὸν ἀπ' τὰ χέρια τὸ μετροῦν τὰ πόδια καὶ τὰ μάτια,
τὰ πόδια μὲ τὸ πήδημα, μὲ τὴ ματιὰ τὰ μάτια.

Φτερὸ τοῦ νιοῦ τὸ πήδημα, σοφὴ ἡ ματιὰ τοῦ γέρον.

Αβρεχτη καὶ ἄκαγη ἡ σοδιὰ σηκώνεται ἀπ' τ' ἄλλων,
λίβας δὲν τὴν καψάλισε κι ἡ μπόρα δὲν τὴν πῆρε
χρονιάρα, τροφοδότισσα γεμίζει τὶς κουβέλες.

Γ. Δροσίνης

Τὸ γεωμί.

ΑΛΟΔΕΧΤΟ τὸ φόρτωμα, ποὺ θάρη
[άπὸ τὸ μύλο
πρωτόσταλτο, πρωτάλεστο, πρώτη
Ιχαρὰ τῆς σκάφης.

Ζυγὶ ὀνουν τ' ἀνασκονμπωτὰ τῆς πρωτονύφης χέρια
καὶ πλάθουν τὰ πρωτόπλαστα ψωμιὰ μὲ τὶς παλάμες
μὲς στὴν καλοπελεκητὴ πιγακωτή, προικιό της.
Τὸ φοῦρο καίει, τεχνίτισσα στὸ φοῦρο, ἡ γριὰ κυρούλα
ξανανιωμένη, ἀφίγνοντας τὴν συντροφιὰ τῆς φόκας.
Ω βραδινὸ συμμάζεμα, στὸ σπιτικὸ κατώφλι,
καρτέρεμα ἀνυπόμονο τοῦ πνωμένον φούρον!
κι ὥ μέθυσμα, ἀπ' τὴ μνημοδιὰ πρώτον ψωμιοῦ π' ἀχνίζει
κομμένο ἀπὸ τὸ γέροντα παπποὺ χωρὶς μαχαίρι,
καὶ μοιρασμένο στὰ παιδιά, στὶς νύφες καὶ στ' ἄγγόνια.
Καὶ σύ, θνσία τῶν ταπεινῶν, στὴ θεία τὴν καλωσόνη,
σημαδεμένο ἀνάμεσα μὲ τοῦ σταυροῦ τὴ βούλα,
καλοπλασμένο πρόσφροδο, τῆς ἐκκλησιᾶς μεράδι,
ποὺ θὰ κοπῆς τὴν Κυριακὴ μέσ' στ' ἀργυρῷ ἀρτοφόρι,
καὶ στ' ἄγιο δισκοπότηρο μὲ τὸ κρασὶ θὰ σμίξῃς!

Γ. Δροσίνης

Oι έφηλα τεμασέγηδες.

ΣΤΑ βιορειανατολικά καὶ στὸ ἀνατολικὰ βουνοσειρὲς ψηλές. Λίγο δῶθε πρὸς τὰ νοτιανατολικά, χωματοβούνια κι ἔνα πετροβούνι μὲ ἀρχαῖα ἐρείπια. "Επειτα ἀκολουθοῦν κυματιστὰ χωματοβούνια χαμηλότερα ὡς κάτω στὴν θάλασσα. Καὶ γύρω καὶ πέρα ἀπλώνεται κάμπος καταπράσινος καὶ δὲν ἔχεις ποῦ τελειώνει στὰ νότια καὶ νοτιοδυτικὰ ὁ κάμπος, καὶ ποῦ ἀρχίζει καὶ χάνεται, μακριὰ στὸν ὁρίζοντα, ἡ γαλανὴ ἡ θάλασσα.

"Ανάμεσα στὰ χωματοβούνια, ἀπὸ τὶς βιορειανατολικὲς βουνοσειρὲς πρὸς τὸ νοτιά, κυλάει σὰν ἀσημένιο φιδάκι, ἔνα ποτάμι βαθύ. Στὶς ἀκροποταμιές ἵτιές, οοδοδάφνες καὶ βατιῶνες, ὡς κάτω στὴν θάλασσα. Καὶ λίγο πέρα,

δυὸς βήματα, φουντώνουν ἐλιὲς καὶ πορτοκαλιές καὶ συκιές, καὶ στὶς πλαγιὲς ἔεφυτον ουν χωριουδάκια ἵδιες ζωγραφιές. Ὁ κάμπος ὅλος γεμάτος ἀπὸ ἀμπέλια καὶ σταφίδες καὶ συκιὲς κι ἐλιὲς ἀσημόφυλλες, καὶ σὲ πολλὰ μέρη, δάση ἀπὸ χλωροποράσινες μουριές. Δὲ λείπουν ἐδῶ κι ἔκει φοινικιές, καὶ μπανάνες ἀκόμη μακρύτερα.

Ποιά νὰ εἶναι ἡ ὅμορφη πεδιάδα, μὲ τὶς πολλὲς χαριτωμένες κοιλάδες καὶ τὴν τόση πυκνὴ βλάστηση; Μιὰ εἶναι στὴν Ἐλλάδα ἡ παχιὰ καὶ ὅμορφη καὶ πλούσια πεδιάδα τῆς Μεσσηνίας!

Γι' αὐτὴ χύθηκαν τόσα καὶ τόσα αἴματα καὶ σπάρθηκε μὲ τὰ κόκκαλα τῶν παιδιῶν της, στὰ παλιὰ τὰ χρόνια. Πόσα χρόνια δὲν πολεμοῦσαν οἱ Σπαρτιάτες νὰ τὴν πάρουν, ὥσπου στὸ τέλος ἀναγκάστηκαν τὰ παιδιά της νὰ φύγουν στὴν Ἰταλία καὶ νὰ χτίσουν ἔκει τὴ Μεσσήνη.

‘Ο Ἐπαμεινώνδας δ Θηβαῖος, ὕστερα ἀπὸ πολλὰ χρόνια τοὺς ξανάφερε. Μὰ κι ἔπειτα, στὶς δυὸς χιλιάδες σχεδὸν χρόνια ποὺ ἀκολούθησαν, τὰ ἵδια ἔγιναν. Τὰ ἵδια γίνονται παντοῦ στὸν κόσμο, γιὰ τοὺς πλούσιους τόπους, τοὺς πολύκαρπους. Τελευταία ἦρθε ἡ Τουρκιά, ποὺ ἔσπερνε παντοῦ ἀλάτι, ὅθε διάβαινε.

Τότε τὰ παχιὰ χωράφια ἦταν τῶν πασάδων. Οἱ σκλάβοι ζούσανε στοὺς ἔερότοπους, στὰ ψηλὰ βουνὰ καὶ στὶς πλαγιές τους. Κι ὕστερα ἡ σωτήρια ἐπανάσταση, τὸ Είκοσιένα μας.

Μὰ οἱ τόποι ἐρημώθηκαν, κάηκαν καὶ χάμηκαν ἐλιὲς κι ἀμπέλια, ἐνῶ οἱ ἀπολευτερωμένοι σκλάβοι μείνανε σκλάβοι στὶς παλιὲς συνήθειες, σὲ τόσα καὶ τόσα κακά, ποὺ τοὺς ἄφησε γιὰ κληρονομιὰ δ τύραννος.

Τὰ τελευταῖα αὐτὰ χρόνια τῆς Τουρκιᾶς κι ὑστερα
ἀπὸ τὸ Εἰκοσιένα τὸ ποτάμι πλυντηροῦσε τὶς ὅχθες του,
ἄλλαξε δρόμο κι ἔκανε τὸν κάμπο
γύρω του ἀμμουδερὴ ἐρημιά.

* * *

PIN ἀπὸ ἐκατὸ χρόνια, σὲ κάποιο ἐκεῖ
μέρος, εἶχε κάμποσες καλύβες χω-
ρικῶν, πλεγμένες ἀπὸ λιγαριές
ἀλειμμένες μὲ τὴν κοπριὰ τῶν βιοδιῶν. Γιὰ σκεπή τους εἴ-
χαν καλαμιές. Ἡ ίστορία τοῦ τόπου αὐτοῦ εἶναι ἡ ίστο-
ρία καὶ τῶν ἄλλων χωριῶν.

Ζοῦσε τότε στὴν ἀκροποταμιὰ κι ἔνας χωρικὸς μὲ
τὴ γυναῖκα του. Ἡ καλύβα του ἦταν μιὰ ἀπὸ τὶς
δεκα πέντε-εἴκοσι, ποὺ ἦταν σπαρμένες σὰ μεγάλες κυ-
ψέλες ἐδῶ κι ἐκεῖ.

‘Ο χωρικὸς αὐτὸς ἦταν πολύτεκνος. ‘Εφτὰ ἀρσε-
νικὰ παιδιὰ εἶχε. Μεγάλωσε δὲ πρῶτος. Χαρὰ τὸ εἶχαν
ὅλοι πώς θὰ τοὺς βιοηθοῦσε. Κι ἀλήθεια, δὲ μεγάλος ἀρ-
χισε νὰ τοὺς βιοηθάη, μὰ ἥθελε νάχη καὶ τὴ γνώμη του.

Τὸ καλοκαίρι, νὰ ποῦμε, τὰ ξῶα τους βόσκανε
μακριὰ ἀπὸ τὸ ποτάμι. Καὶ τί ἔκαναν γιὰ νὰ ποτίσουν
στὰ βοσκοτόπια; Κουβαλοῦσαν τὸ νερό, καὶ οἱ γονεῖς
τοῦ παιδιοῦ καὶ οἱ ἄλλοι χωρικοί, μὲ ἀσκιὰ καὶ μὲ βαρέ-
λια καὶ μὲ κουβάδες. Πόσο ιδρῶτα χύνανε!

‘Ο μεγάλος γιὸς εἶπε μιὰ μέρα στὸν πατέρα του:

— Γιατί νὰ γίνεται αὐτό, πατέρα; Μιὰ φορὰ τὴν ἡμέρα νὰ ὀδηγοῦμε τὰ ζῶα στὸ ποτάμι, νὰ πίνουν ὅσο θέλουν.

— Τεμπέλη! τοῦ εἶπε ὁ πατέρας του. Τὸ λὲς γιὰ νὰ μὴ χύσης λίγον ἵδρωτα. Δὲ μοῦ λές, πῶς θὰ ἔσαιρης πότε διψοῦν; Κι ἔπειτα ἔνα δὲ θέλει νὰ πιῇ, τότε ποῦ θὰ τὸ πηγαίνης ἐσύ; Θὰ χάνης τὸν καιρό σου ὥσπου νὰ διψάσῃ; "Οχι, αὐτὸ δὲ γίνεται. "Ετσι τὰ βρήκαμε ἔτσι θὰ τ' ἀφήσουμε».

Γύρω ἀπὸ τὴν καλύβα, ὑψωνότανε βουνὸν ἡ κοπριὰ τῶν ζώων. Λέρωνε τὸν τόπο γύρω, κι ἔπειτα οἱ βροχὲς τὸν ξέπλεναν καὶ παρασερναν τὴν κοπριά. "Οταν ἥθελαν νὰ τὴν σκορπίσουν στὰ χωράφια, τὴν κουβαλοῦσαν μὲ καλάθια. Τὴν ἄφηναν πάλι ἐκεῖ, ὥσπου ν' ἀρχίσῃ τὸ ὄργωμα. Πάλι κι ἐκεῖ τὴν ξέπλενε ἡ βροχή.

"Ο μεγάλος γιὸς εἶπε:

— Πατέρα, νὰ σκαρώσουμε ἔνα κάρο. Νὰ κουβαλοῦμε τὴν κοπριὰ στὸ μεγαλύτερό μας χτῆμα καὶ νὰ σκεπάζουμε τὸ σωρὸ μὲ χῶμα.

"Ο πατέρας εἶπε πάλι:

— Κρῖμα ποὺ ἔλεγα πώς θὰ ἔχω ἔνα βοηθό. Τεμπέλης γεννήθηκες καὶ τεμπέλης θὰ πεθάνης. «'Οκνὸς νέος, φτωχὸς γέρος», λέγει ἡ παροιμία, κι εἶναι σωστή. "Αν θέλης, κοίταζε ν' ἀφήσης τὰ πράματα ὅπως τὰ βρῆκες, κι ἔτσι νὰ τὰ παραδώσης καὶ στὰ παιδιά σου.

"Οταν πλημμυροῦσε τὸ ποτάμι, ὁ πατέρας τσαλαβούστοῦσε ὡς τὰ γόνατα, γιὰ νὰ κόψῃ κάποιο λάχανο νὰ μαγειρέψουν.

Τὸ παιδὶ τοῦ πρότεινε νὰ φτιάσουν ἔνα μεγάλο πρόχωμα κατὰ τὸ ποτάμι.

Κι δὲ πατέρας ἀποκρίθηκε:

— «Τὸν τεμπέλη σὰν τὸν ἔχης, τὸν προφήτη τί τὸν θέλεις;» Ἡ τεμπελιά σου σὲ κάνει νὰ βρίσκης ἀφορμὲς νὰ φλυαρῆς καὶ νὰ προφητεύῃς.

Τὸ καλοκαίρι πῶς πότιζαν τὸ περιβόλι; Κουβαλοῦσαν πάλι νερὸν μὲ τ' ἀσκιὰ καὶ μὲ τὰ βαρέλια.

‘Ο μεγάλος γιὸς ἄρχισε νὰ σκάβῃ καὶ νὰ φτιάνῃ ἔνα αὐλάκι ἀπὸ τὴν πιὸ ἀπάνω ὅχθη τοῦ ποταμοῦ ὡς τὸ περιβόλι.

— Τί κάνεις αὐτοῦ; τὸν ἐρώτησε δὲ πατέρας του.

— Νά, πατέρα. Ἀπὸ δῶ θὰ πηγαίνῃ τὸ νερὸν ὡς τὸν κῆπο, νὰ τὸ βάζης ὅποτε θέλεις νὰ ποτίζῃς, νὰ χορτάσῃ δὲ τόπος νερό.

— “Ακουσε, ὁκνὲ τῶν ὀκνῶν, εἶπε θυμωμένα δὲ πατέρας. Δὲ θὰ σ' ἀφήσω νὰ χαλάσης ἐσὺ τὸν κόσμο. Θὰ τὸν ἀφήσης ὅπως εἶναι, εἰδεμὴ φύγε νὰ πᾶς νὰ βρῆς ἄλλους κουτοὺς καὶ ὀκνοὺς σὰν καὶ σένα, νὰ παραδέχουνται τὰ σχέδιά σου. Τ' ἀκοῦς;

Στὸ μεταξὺ μεγάλωναν καὶ τ' ἄλλα τ' ἀγόρια τοῦ χωρικοῦ. “Ολα ἦταν σύμφωνα μὲ τὸ μεγαλύτερό τους ἀδερφό. “Οχι μονάχα σύμφωνα, μὰ καὶ διώρθωναν καὶ συμπλήρωναν τὰ σχέδιά του. “Ομως οἱ γέροι μὲ κανέναν τρόπο δὲν τοὺς ἀφήνανε ν' ἄλλαξουν τὴν ἐλεεινὴ κατάσταση. Καὶ οἱ ἄλλοι χωρικοὶ περίπαιζαν τὸν πατέρα μὲ τοὺς ἑφτὰ γιούς, τοὺς «χασομέρηδες» καὶ «τεμπέληδες».

Μιὰ μέρα πρότεινε στ' ἄλλα του τ' ἀδέρφια δὲ μεγαλύτερος:

— Ἐδῶ πάει χαμένη ἡ ζωή μας, δὲ μποροῦμε νὰ τοὺς βοηθήσουμε, δὲ μᾶς ἀφήνουν. Ἔτσι ποὺ θέλουν νὰ ζήσουν, βοηθὸ δὲ θέλουν. Ἐλάτε νὰ ξενητευτοῦμε. Νὰ ίδοῦμε πῶς ζῆ καὶ δ ἄλλος κόσμος. Ὅταν παραγεράσουν οἱ γονεῖς μας, ἐπιστρέφουμε καὶ τότε καλλιεργοῦμε τὰ χτίματά μας, ὅπως τώρα νομίζουμε καλύτερα, κι ὅπως θὰ δοῦμε καὶ στὸν ἄλλο κόσμο νὰ κάνουν.

Οἱ ἄλλοι συμφώνησαν κι ἔφυγαν. Δὲ μποροῦμε νὰ ποῦμε πῶς δὲν ἔκλαψαν οἱ γονεῖς τους. Ἐκλαψαν, καὶ πολὺ μάλιστα. Ὅμως παραδέχτηκαν πῶς δὲν μποροῦσε νὰ γίνη ἀλλιῶς γιὰ τὰ ἔφτὰ τεμπέλικα παιδιά τους.

— Προκοπὴ ποὺ θὰ κάνουν οἱ τεμπέληδες! Βουτηχτοὶ στὸ χρυσάφι θὰ μᾶς ξαναγυρίσουν καμιὰ φορά! ἔλεγαν περιπαιχτικὰ οἱ ἄλλοι χωρικοί, ποὺ ζοῦσαν ἵδια κι ἀπαράλλαχτα μὲ τοὺς γονεῖς τῶν παιδιῶν.

* * *

ΕΡΑΣΑΝ χρόνια, πολλὰ χρόνια. Μιὰ μέρα εἴδανε νὰ γυρίζουν ἔφτὰ παλικάρια. Ἡταν τὰ ἔφτὰ τεμπέλικα παιδιὰ τοῦ Γέρο-Παναγῆ. Ἡτανε ντυμένοι ἀπλά, μὰ καθαρά. Ἀπὸ ἓνα δισάκκι εἶχε διαθένας στὴ πλάτη του καὶ στὰ χέρια ἐργαλεῖα, ἀξίνες, σφυριά, δρεπάνια καὶ ἄλλα.

Κρυφογέλασαν οἱ χωρικοί. Οἱ γονεῖς τους κούνησαν τὸ κεφάλι. Μὰ ἥταν πιὰ γεροντάκια. Δὲ μποροῦσαν

νὰ φέρουν ἀντίσταση. Καλὰ ποὺ ἥρθαν τὰ παιδιά τους, κι ἂς ἔκαναν δ, τι τοὺς φώτιζε δ Θεός.

”Αμέσως τὴν ἄλλη μέρα χάραξαν ἐναν κύκλο κοντὸ στὴν καλύβα τους κι ἀρχίσανε νὰ σκάβουν βαθὺ λάκκο. Τὶς πέτρες καὶ τὰ χώματα ποὺ ἔβγαζαν, τὰ κουβαλούσανε λίγο πέρα μ' ἐνα χειραμάξι.

— Χὰ χὰ χά! χὶ χὶ χῖ! κρυφογελοῦσαν οἱ χωρικοί.

— Στὴν ξενητιά, ποὺ ἥταν, ώνειρεύτηκαν θησαυρὸ καὶ σκάφτουνε νὰ τὸν βροῦν. Τεμπέληδες μιὰ φορά, ἐ;

Σὲ λίγες μέρες τὸ πηγάδι ἥταν ἔτοιμο. Χτίστηκε καὶ τὸ στόμα του καὶ στερεώθηκε ἐνα μαγκάνι. Τροο, ξετυλιγόταν τὸ σκοινί, ἔπεφτε δ κουβὰς μέσα, κι ἔπειτα, ὅταν ἐγέμιζε, τυλιγόταν τὸ σκοινὶ στὸ μαγκάνι καὶ, ἄψε-οβῆσε, δ κουβάς ἐρχόταν ἀπάνω γεμάτος.

— Αὐτὸ κάνει ἡ τεμπελιά, ἔλεγαν οἱ χωρικοί. Γιὰ δὲς τί σοῦ σοφίζονται γιὰ νὰ μὴ χύνουνε λίγον ίδρωτα κουβαλώντας νερὸ ἀπὸ τὸ ποτάμι! Ο Θεὸς νὰ μᾶς φυλάῃ ἀπὸ τέτοιες μωρίες.

”Επειτα, ἀρχίσαν τὰ ἔφτὰ ἀδέρφια νὰ κάνουν στὸ χτῆμα τους, κατὰ τὴν ὅχθη τοῦ ποταμοῦ, πλατὺ χαντάκι, καὶ τὸ χῶμα νὰ τὸ ὑψώνουν. ”Ετσι μὲ τὸν καιρό, ἔγινε ἐνα ψηλὸ καὶ πλατὺ πρόχωμα, καὶ φυτέψανε στὴ οἰξα του πλατάνια, λεῦκες καὶ ἵτιες. ”Άλλο πρόχωμα ὑψώσαν σὲ ἀρκετὴ ἀπόσταση καὶ πλάγια. ”Ας πλημμύριζε τώρα, δσο ἥθελε τὸ ποτάμι. Τὸ χτῆμα τους θὰ ἥταν προφυλαγμένο. Μὲ τὸν καιρό, φούντωσαν οἱ ἵτιες καὶ οἱ λεῦκες καὶ τὰ πλατάνια, φύτρωσαν λιγαριές, ροδοδάφνες, δάφνες καὶ βάτα. Οὕτε φίδι δὲν περνοῦσε πιὰ ἀπὸ κεῖ. Τόσο ἥταν δὲν αὐτὰ πυκνά.

Νὰ ποῦμε τί ἔλεγαν οἱ χωρικοὶ; Περιττὸ πιά. Τοὺς μάθαμε, καὶ ξαίρομε τί θὰ ἔλεγαν.

Λίγο ψηλότερα ἀπὸ τὴν καλύβα τους τὰ ἑφτὰ ἀδέρφια χτίσανε μεγάλο στάβλο γιὰ τὰ ζῶα τους. Τὰ πότιζαν τώρα στὸ ποτάμι ἥ στὸ πηγάδι τους. Κάθε πρωῒ καθάριζαν τὸ στάβλο, καὶ κοποιά, ἄχυρα κι ὅ,τι ἄλλο τὰ φίγνανε μέσα σ' ἓνα λάκκο, κι ἀπάνω σκόρπιζαν λίγη σκόνη ἀσβέστη. Ἔτσι χώνευε ἡ κοποιά, καὶ στὸν κατάλληλο καιρό τὴν κουβαλούσανε μὲ κάρα στὰ χωράφια τους, τὴ σκόρπιζαν, καὶ ὕστερα ὤργωναν. Ἔτσι ἡ κοποιὰ ὠφελοῦσε τὰ σπαρτά, καὶ γινόντανε δυὸ φορὲς ψηλότερα καὶ πιὸ καρπερὰ ἀπὸ τῶν ἄλλων.

Ἐπειτα, ἔχτισαν ἓνα μεγάλο δίπατο σπίτι. Πάντρεψαν τὸ μεγαλύτερο ἀδερφὸ κι ἔγιναν χαρές, ποὺ δὲν τὶς εἶχαν δεῖ ποτὲ οἱ χωρικοί.

Μὲ τὸν καιρό, ἔγινε τὸ δεύτερο, τὸ τοίτο, τὸ τέταρτο, καὶ τέλος τὸ ἔβδομο σπίτι, σὲ ἀρκετὴ ἀπόσταση, τὸ ἓνα ἀπὸ τ' ἄλλο καὶ μὲ κῆπο γύρω.

Παντρεύτηκαν ὅλα τ' ἀδέρφια.

Τὰ χτήματά τους ἔγιναν ὅλα περιβόλια ἀρχοντικά. Τέποτε δὲν τοὺς ἔλειπε. Στὸ τέλος, φύτεψαν καὶ φοινικιὲς καὶ μπανάνες καὶ μουριές, διλόκληρα δάση.

Οἱ γυναικες καὶ οἱ κόρες τους τρέφανε μεταξούληκα καὶ ὑφαίνανε μεταξωτά.

Ἄπὸ τοὺς ἄλλους χωρικούς, ὅσοι τοὺς μιμήθηκαν τοὺς «ἑφτὰ τεμπέληδες», ἔγιναν κι αὐτοὶ νοικοκυραῖοι καὶ συμπεθέρεψαν μὲ τὴν οἰκογένεια τῶν τεμπέληδων. Οἱ ἄλλοι φεύγανε μακριὰ νὰ μὴν κολλήσουν ἀπὸ τὴν πρόοδο, νὰ μείνουν ὅπως ἔμαθαν. Ποῦ καὶ ποῦ ὑπάρχουν

καὶ σήμερα τέτοιες οἰκογένειες. Τόσο δύσκολα γυρίζουν τὰ κεφάλια.

Σήμερα στὸ εὐτυχισμένο χωριὸ ζοῦν τὰ διγγόνια καὶ τριγγόνια τους. Ἡ σταφίδα τους, τὰ σῦκα τους, τὰ μεταξωτά τους πουλιοῦνται σ' ὅλο τὸν κόσμο.

"Αν μοῦ πῆτε ποιό χωριό, ἀπὸ κεῖνα ποὺ βρίσκονται στὸν Πάμισο τῆς Μεσσηνίας, εἶναι τὸ χωριὸ τῶν ἐφτὰ ἀδερφιῶν, δὲν ξαίρω ἀκριβῶς νὰ σᾶς πῶ. "Ενα μόνο ξαίρω, πῶς τὸ χωριὸ αὐτὸ ποὺ ἀπόχτησε τόσο ἐργατικὸς καὶ δραστήριος χωρικούς, ἔπειτε νὰ λέγεται Τεμπελοχώρι. Κι ὅταν κανεὶς θὰ ξαφνιαζόταν, ποὺ θὰ ἔβλεπε στὸ Τεμπελοχώρι περιβόλια καὶ μποστάνια καὶ ἀμπέλια, θὰ καταλάβαινε τὴν ίστορία τῶν ἐφτὰ ἀδερφιῶν, ποὺ ἔφεραν τὴν πρόοδο στὸν τόπο τους, καὶ τὴν ἔξακολουθοῦν τώρα οἱ ἀπόγονοί τους.

Ο Πέτρος δ Ρουπακιάς.

ΠΕΤΡΟΣ δ Ρουπακιάς ήταν άγροτικός ταχυδρόμος σε τέσσερα-πέντε χωριά, που τὸ ἔνα μὲ τὸ ἄλλο ἀπέχανε μιὰ-δυὸς ώρες.

Ήταν πιὰ πολὺ γέρος, κι δ ἵδιος δὲ μποροῦσε νὰ πῆ ἀπὸ πότε ἀρχισε αὐτὴ τὴ δουλειά. Ἀν ρωτοῦσες τοὺς χωρικούς, θὰ σοῦ λέγανε: μὰ ἀπὸ μικρὰ παιδιὰ ἔτσι τὸν θυμόμαστε. Οἱ πιὸ πολλοὶ εἶχαν ἔχασει καὶ τὸ βαφτιστικό του ὄνομα καὶ τὸν λέγανε μόνο Ρουπακιά! Στοὺς νεώτερους τὸ ὄνομα Ρουπακιάς ἔφτασε νὰ σημαίνῃ «άγροτικός ταχυδρόμος». Ἀν κανένας ἀπ' αὐτοὺς πήγαινε σὲ ἔνο χωριό κι ήθελε νὰ στείλῃ γράμμα, νὰ ποῦμε, ρωτοῦσε: Δὲν ἔχετε δῶ Ρουπακιά; Φυσικὰ οἱ ἄνθρωποι

ξαφνιάζονταν, κι όχι λιγότερο παραξενευόταν έκεινος πού ρωτούσε, γιατί νὰ λέγεται ταχυδρόμος κι όχι Ρουπακιάς. Ὁ Ρουπακιάς λοιπὸν ἔπαιρνε τὸ ταχυδρομεῖο ἀπὸ τὴν παραλιακὴ πόλη, κι ἀπὸ κεῖ ἀνέβαινε τὸ βουνὸ τέσσερεις ὠρες, γιὰ νὰ φτάσῃ στὸ πρῶτο χωριό. Ἐκεῖ εἶχε καὶ τὸ σπιτάκι του. Τὸν περίμενε ἡ γερόντισσά του κι ἔνα, δραφανὸ ἀπὸ μάνα καὶ πατέρα, ἀγγονάκι του ὡς δέκα χρονῶν. Δὲν ἔφερνε μονάχα τὰ γράμματα ὁ γέρο-Ρουπακιάς, ἀλλὰ κι ἄλλα μικροψώνια, προπάντων βιβλία καὶ τετράδια καὶ μολύβια καὶ τὰ τέτοια στὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου.

Τὸν Ὁχτώβροη ποὺ ἀνοίγανε τὰ σχολεῖα, ἐρχόταν καταφορτωμένος δέματα. Τὰ παιδιὰ τὸν τριγύριζαν σὰν τὰ κλωσσόπουλα τὴν κλῶσσα. Κι ἔπρεπε νὰ θυμᾶται τί παράγγειλε τὸ ἔνα καὶ τί τὸ ἄλλο. "Αν καὶ ἥξαιρε ἀρκετὰ γραμματάκια, ποτέ του δὲν κρατοῦσε σημείωση. "Ητανε γερὸ μυαλὸ ὁ Ρουπακιάς καὶ θυμότανε χίλια δυὸ διαφορετικά μικροπράμιατα.

Ὁ Ρουπακιάς, ἀν καὶ ποτέ του δὲν ἀρρώστησε καὶ ποτέ του δὲν πονοκεφάλιασε, καταλάβαινε πῶς δὲ μποροῦσε καὶ νὰ ξήσῃ αἰώνια. "Ομως ἥταν ἀνάγκη νὰ ξήσῃ γιὰ τὸ ἀγγονάκι του, ὥσπου νὰ τὸ ξεπετάξῃ, ὅπως ἔλεγε. Σ' ἔνα δυὸ χρόνια ἔπρεπε νὰ τὸ στείλη σὲ ἀνώτερο σχολεῖο, κάτω στὴ χώρα. Τὰ μέσα δὲν τὰ εἶχε νὰ τοῦ νοικιάσῃ ίδιαίτερο δωμάτιο. Ἡ γερόντισσά του πάλι μὲ κανέναν τρόπο δὲν ἀφῆνε τὸ χωριό της γιὰ νὰ πάη μὲ τὸ ἀγγονάκι της στὴν πόλη.

Στὴ μέση τοῦ δρόμου ἀπὸ τὴ χώρα στὸ χωριό, ἥταν ἔνα χτηματάκι μ' ἔνα σπιτάκι, ποὺ εἶχε δυὸ καμαροῦλες. Νὰ τὸ εἶχε αὐτό, συλλογιζόταν ὁ Ρουπακιάς. Θὰ ξεκουραζό-

ταν καὶ θάντεχε ποιός ξαίρει πόσα χρόνια ἀκόμη. Καὶ γιὰ τὸ ἄγγονάκι του ἦταν μεγάλη εὔκολία. Δωδεκα χρονῶν ποὺ θὰ πήγαινε στὸ σχολεῖο θὰ μπορεῦσε νὰ φεύγῃ τὸ πρωὶ καὶ νάρχεται τὸ βράδυ. Τί ἦταν; Ἐνας μικρὸς περίπατος. Καὶ θὰ δυνάμωνε καὶ θὰ γινόταν γερὸς παλικαράκι, ὅπως τόθελε ὁ Ρουπακιάς.

Στὴ γερόντισσά του, ποὺ εἶπε τὴ σκέψη του αὐτή, τῆς ἔρεσε. Ἄν ἦταν γιὰ τὸ χτηματάκι αὐτό, δεχόταν. Εἶχε τὸ ιού του νεράκι, τὰ δεντράκια του, ἐνα μικρὸ ἀμπελάκι καὶ τὸ κηπαράκι του. Τί ἄλλο θέλανε! Μὰ τὸ πουλεῖ ὁ ἴδιοκτήτης; Ἐδῶ ἦταν ὁ κόμπος.

Ρώτησε τὸν ἴδιοκτήτη: τί θέλει. Θέλει νὰ τοῦ τὸ πληρώση ὁ Ρουπακιάς, ἢ νὰ κάμουνε ἀνταλλαγὴ μὲ ἐνα ἄλλο του χτηματάκι. Ὁπως ἦθελε.

Κι ὁ νοικοκύρης τοῦ εἶπε πὼς μ' εὐχαρίστησή του θὰ τούκανε τὴ χάρη τοῦ Ρουπακιᾶ, γιατὶ καὶ μακριὰ τοῦ πέφτει αὐτοῦ, καὶ ἀνάγκη ἀπὸ χρήματα ἔχει, μὰ τὸ ἔχει ὑποσχεθῆ σὲ ἄλλον.

— Σὲ ποιόν; ἔρωτησε ὁ Ρουπακιάς.

— Στὸ Γιάννη τὸν Ψαρό, ἀπάντησε ὁ νοικοκύρης.

— Μ' αὐτός, καθὼς ξαίρεις, λείπει τώρα καὶ τρία χρόνια στὴν Ἀμερική.

— Ναί, εἶπε ὁ νοικοκύρης. Τοῦ ὑποσχέθηκα δμως νὰ τὸν περιμένω δυὸ χρόνια, κι ἀν δὲ λάβω γράμμα του, νὰ εἴμαι λεύτερος νὰ τὸ πουλήσω, ἀν μοῦ τὸ ζητήσουν.

Καὶ ὁ Ρουπακιάς χαρούμενος:

— Νά λοιπὸν ποὺ πέρασε κι ἐνας χρόνος παραπάνω.

— Μὰ μοῦ εἶπε, πὼς ὅταν περάσῃ ἡ προθεσμία καὶ μοῦ τὸ ζητήσουν, ἀν δὲν ἔχω μεγάλη ἀνάγκη νὰ τὸν περι-

μένω ἄλλο ἔνα χρόνο. Καὶ τούδωσα ρητή υπόσχεση πώς
ὅσο μεγάλη ἀνάγκη κι ἀν ἔχω, θὰ τὸν περιμένω. "Ωστε,
μπάρμπα-Ρουπακιά, ἀν σ' ἔνα χρόνο δὲν πάρω γράμμα
ἀπὸ τὸν Ψαρό, τὸ χτῆμα λογάριασε
πώς εἶναι δικό σου.

* * *

MΙΑ - ΜΙΑ λογάριαζε τὶς μέρες ποὺ
περνοῦσαν δὲ γέρο Ρουπακιάς.
"Ετοι πέρασαν ἔξι, δύτικό, δέκα
μῆνες. "Αχ νὰ ξημέρωνε ἡ πρώτη τοῦ ἄλλου χρόνου! Πή-
γαινε νὰ τελειώσῃ καὶ δὲ δωδέκατος μῆνας, δταν ἀνέβαινε
τὸ δρόμο του δὲ Ρουπακιάς. Ο ἥλιος ἔγερνε πρὸς τὴ δύση,
δταν ἔφτασε στὸ χτηματάκι. Στάθηκε καὶ τὸ καμάρωσε.
Σὲ λίγες μέρες θὰ ἤτανε δικό του. Καὶ τ' ἀπομεσήμερο τὶς
περισσότερες φορὲς θ' ἀνέβαινε μαζὶ μὲ τὸ ἀγγονάκι του,
θὰ ξεκουραζότανε, καὶ πρωὶ-πρωὶ τὴν ἄλλη μέρα θὰ πή-
γαινε στὰ χωριά, νὰ τοὺς μοιράσῃ τὰ γράμματά τους καὶ
τὰ ψώνια τους.

Πῆγε στὴν κρυοβρυσούλα κι ἔβρεξε τὸ ίδρωμένο
του μέτωπο. Ξεκουράστηκε λίγο κι ἔπειτα ἤπιε!

— Χά! ἔκανε, νεκροὺς ἀνασταίνει. "Αν δὲ μοῦ χαρίση
δὲ Θεὸς τὰ δέκα χρόνια, ποὺ ἔχει τὴν ἀνάγκη μου τὸ ἀγ-
γονάκι μου, τὰ πέντε τάχω σίγουρα. "Εχει τύχη τὸ χαϊ-
δεμένο μου.

Τὰ γράμματα πούφερνε ἔκείνη τὴ φορὰ ἦταν πολὺ

λίγα. Πεντ - ἔξι δλα - δλα. Τάβγαλε ἀπὸ τὴν τσάντα του καὶ διάβαζε τὶς ἐπιγραφές. Τὸ τελευταῖο τὸν κέρωσε! Λίγο ἔλειψε νὰ σβήσῃ. Πᾶνε τὰ ὄνειρά του!

“Ητανε γράμμα ἀπὸ τὸ Γιάννη τὸν Ψαρό στὸ Βαγγέλη τὸν Κράπα, ποὺ θὰ τοῦ πουλοῦσε τὸ χτῆμα.

Τί νὰ τοῦ ἔγραφε; Πρώτη φορά, στὰ τόσα χρόνια ποὺ ἦταν ταχυδρόμος, τοῦ γεννήθηκε ἡ περιέργεια τί γράφουνε τὰ ξένα γράμματα. Τὸ δίχως ἄλλο θὰ τούγραφε πῶς ἔρχεται ἢ πῶς θὰ τοῦ στείλη τὰ χρήματα. Τί ἄλλο! Τόσα χρόνια, τέσσερα τώρα, δὲ θυμότανε νὰ τοῦ εἶχε στείλει γράμμα τοῦ Βαγγέλη τοῦ Κράπα ὁ Γιάννης ὁ Ψαρός. Καθὼς τὸ στριφογύριζε τὸ γράμμα στὰ χέρια του ὁ Ρουπακιάς, παρατήρησε πῶς ἡ γόμα δὲν εἶχε πιάσει καλά. “Ητανε σχεδὸν ἀνοιχτό. Μπορεῖ καὶ στὴ βιασύνη του νὰ μὴν τὸ εἶχε προσέξει ὁ Γιάννης ὁ Ψαρός. Χωρὶς λοιπὸν νὰ σκεφτῇ περισσότερο ὁ Ρουπακιάς, ἀνοιξε τὸ γράμμα καὶ διάβασε:

‘Αγαπητὲ Βαγγέλη Κράπα,

Μὴν τὰ ρωτᾶς τί τράβηξα, ὥσπον νὰ οἰκονομήσω τὰ χρήματα γιὰ τὸ χτῆμα. Πιστεύω νὰ προλάβη τὸ γράμμα μου καὶ νὰ μὴν τόχης πουλημένο, σύμφωνα μὲ τὴν ὑπόσχεση ποὺ μούδωσες, χωρὶς ἐγὼ νὰ σὲ ἀναγκάσω. Ἀν δὲν τὸ πούλησες, νὰ μοῦ γράψης ἀμέσως. Κι ἀν τὸ πούλησες, πάλι νὰ μοῦ γράψης. Κι ἀν δὲ σου κάνη κόπο, νὰ μοῦ γράψης τότε, ἀν ὑπάρχει κανένα ἄλλο χτῆμα ἐκεῖ κοντά ποὺ νὰ πονλιέται.

Γιάννης Ψαρός

‘Ο Ρουπακιάς ἔπεσε σὲ συλλογή. Τ’ἄλλα τὰ γράμματα πέσανε κάτω σκόρπια. Τὸ γράμμα ποὺ τοῦ ἔσβηνε τὸ ὄνειρο

του, πώς θάβρισκε κι αυτός λίγη άνάσα στὰ μεγάλα του γεράματα, καὶ θὰ ζοῦσε γιὰ τὸ ἀγγονάκι του, τὸ ἔσφιγγε στὸ δεξὶ του χέρι στηριγμένο ἀπάνω στὸ γόνατο. Μὲ τ' ἀριστερό του χέρι κρατοῦσε τὸ μέτωπό του. Πῶς ἔκαιγε! Πέρασε πολλὴ ὥρα. Ὁ ἥλιος κρύψτηκε πίσω ἀπὸ τὸ βουνό, καὶ χρύσωνε πέρα τὸ πέλαγο. Ἀθέλητα κοίταξε γύρω του, κοίταξε τὴ θάλασσα καὶ εἶπε:

— Τί ωραῖα θὰ ξανάσαινα ἐδῶ!.. Μά!..

Ξαφνικὰ ἀγρίεψε τὰ μάτια του, τὸ χέρι του χτύπησε τὸ γράμμα σὰ νὰ χτυποῦσε ἐπίβουλο ἔχθρο καὶ εἶπε:

— Καὶ γιατί δὲ θὰ γίνη δικό μου; Γιατί;.. Τὸ γράμμα! Χά χά! τὸ γράμμα! Ποιός τόχει τὸ γράμμα; Ἐγώ τόχω! Ἐγώ τὸ κρατῶ! Κοιμάτια τὸ κάνω καὶ τὸ σκορπῶ στὸν ἄνεμο, νά, ἔτσι!..

Καὶ πῆγε νὰ κοιματιάσῃ τὸ γράμμα. Μὰ κρατήθηκε.

— "Οχι, δὲ θὰ τὸ ξεσκίσω... Θὰ τὸ κάψω. Στάχτη θὰ τὸ κάνω καὶ τὴ στάχτη του θὰ τὴ σκορπίσῃ δ ἄνεμος. Καὶ τότε τὸ χτῆμα εἶναι δικό μου! Ἄμε!

"Αναψε ἔνα σπίρτο. Τὸ κράτησε ὕσπου τούκαψε τὸ χέρι. Πόνεσε καὶ τὸ πέταξε. Πῆγε ν' ἀνάψη ἄλλο σπίρτο, μὰ στάθηκε. Κοίταξε γύρω του νὰ μὴν εἶναι κανείς. Σηκώθηκε πάνω κι ἀγνάντεψε δλοῦθε. Ψυχή πουθενά! Τὰ φλογισμένα ἀπὸ τὸν πυρετὸ μάτια του ζητοῦσαν κάποια ἀπόμερη μεριά, κάποιον κρυψῶνα. Κοίταξε τὸ σπιτάκι κι εἶδε πώς δ στάβλος του ἦταν ἀνοιχτός.

— "Εκεῖ μέσα θὰ πάω νὰ τὸ κάνω στάχτη, εἶπε. Θὰ πῆς, μπορεῖ νὰ στείλη κι ἄλλο γράμμα. Χά! χά! Δὲν πάει νὰ στείλη." Ας στείλη ὅσα θέλει... Ἐγὼ θὰ τὰ κουβαλῶ,

κι ἐγὼ θὰ τὰ καίω. Κι ὅταν ἔρθη, ἐγὼ θάμαι δ νοικού-
ρης. Κι ἂν παραπονεθῇ πώς ἔστειλε γράμμα, καὶ μὲ ρω-
τήσουνε τί ἔγινε τὸ γράμμα, θὰ πῶ:

— Σᾶς ἔλειψε ποτὲ γράμμα ποὺ μὲ ρωτᾶτε; Ξαίρω
γὼ τί ἔγινε ἀπὸ τόσον κόσμο ποὺ πέρασε;

Στάθηκε γιὰ λίγο δίβουλος, ἔπειτα εἶπε:

— "Ωχ ἀδερφέ, αὐτὰ θὰ μὲ σκοτίζουν τώρα ἐμένα;
Ποιός μὲ εἶδε; Ποιός μὲ βλέπει; Ποιός θὰ μὲ δῆ; Κι ἔ-
τοεξεῖ νὰ σπρώξῃ τὴν πόρτα τοῦ στάβλου νὰ μπῆ μέσα.
Μὰ στὸ κατώφλι στάθηκε.

— Ποιός μὲ βλέπει;.. ἔκανε. Κακόμοιος Ρουπακιά,
πῶς κατάντησες! Μὰ δὲ βλέπεις ἐσὺ τί κάνεις; Τί πᾶς νὰ
κάνης; Στραβός εἶσαι;..

Γύρισε ἀργολατώντας στὴ βρυσούλα. Εἶδε τ' ἄλλα
γράμματα χάμιο σκόρπια.

— Ντροπή σου, γέρο Ρουπακιά, φώναξε καὶ μαζεύ-
οντας ἔνα-ἔνα τὰ γράμματα εἶπε: "Αν περνοῦσε κανένας
καὶ τάβλεπε! Θάμελες πιὰ νὰ ζή-
σης, τρελο-Ρουπακιά;";

* * *

AΦΟΥ τοποθέτησε τ' ἄλλα γράμματα
στὴν τσάντα του, κόλλησε καὶ τὸ
γράμμα τοῦ Γιάννη Ψαροῦ στὸ
Βαγγέλη τὸν Κράπα καὶ τὸ βόλεψε κι αὐτὸ μὲ προσοχὴ
ἀνάμεσα στ' ἄλλα. Ἐπειτα δρόσισε τὸ φλογισμένο του

μέτωπο, ἥπιε λίγο νερό, καὶ χαρούμενος πῆρε τὸν ἀνήφορο. Εἶχε νικήσει τὸ μεγάλο πειρασμό. Σιγοψιθύριζε τὰ παλιὰ τραγούδια τοῦ καιροῦ του καὶ πότε πότε σφύριζε τοὺς σκοπούς τους. "Ετσι μπῆκε στὸ χωριό. Εἶπε νὰ στείλη τὸ γράμμα τοῦ Βαγγέλη τοῦ Κράπα μὲ τὸ ἀγγονάκι του, μὰ προχώρησε μοναχός του. Τὰ πόδια του βάστούσαν.

— Ο Πετράκης, εἶπε γιὰ τὸ ἀγγονάκι του, πάντα παιδὶ εἶναι. Ξαίρεις τί μπορεῖ νὰ σὲ βρῆ;

Κοντὰ νὰ πλησιάσῃ στὸ σπίτι τοῦ Βαγγέλη τοῦ Κράπα, κοντοστάθηκε.

— Μπά! μπά! Τί εἶν' αὐτὰ πάλι; εἶπε στὸν έαυτό του καὶ μ' ἔνα-δυὸ πηδήματα πλησίασε, ἀνέβηκε βιαστικὰ τὶς σκάλες, χτύπησε τὴν πόρτα, κι ἔδωσε τὸ γράμμα. Τὸ πῆρε ή γυναῖκα τοῦ Κράπα καὶ εἶπε:

— Δὲ μπαίνεις μέσα, γέρο - Ρουπακιά, νὰ πάρης ἔνα κρασάκι;

— Εὐχαριστῶ, ἄλλη φορά. "Αργησα καὶ θὰ μὲ περιμένουν στὸ σπίτι, εἶπε κι ἔφυγε.

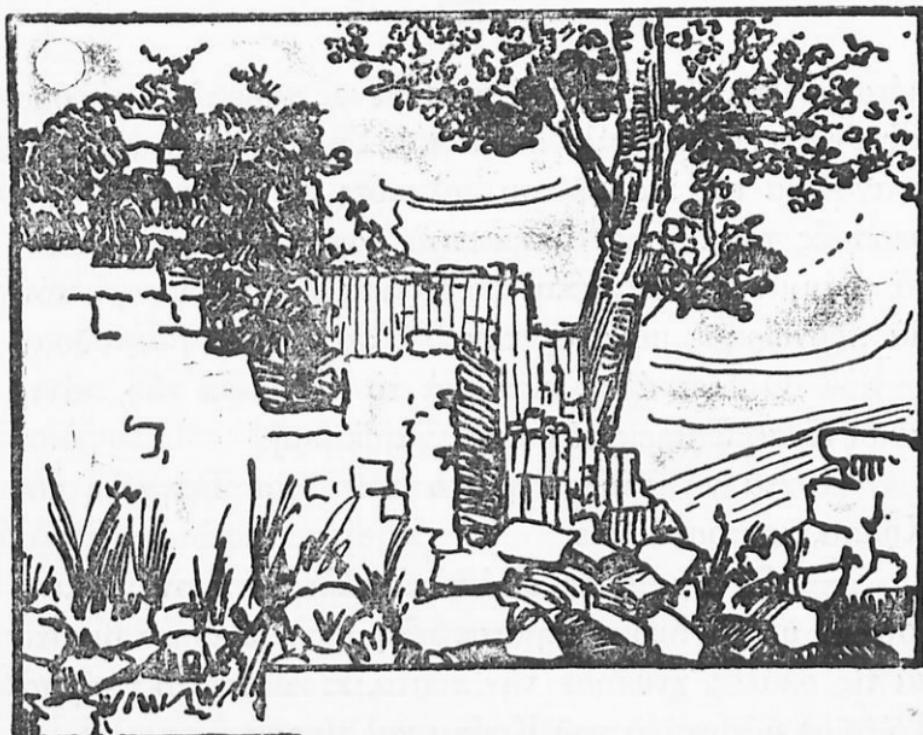
Στὸ σπίτι ποὺ ἔφτασε, ἀφοῦ ἔφαγε, κοιμήθηκε μὲ τὴ σκέψη: Μὲ τὸ σαράκι ποὺ θάμπαινε στὴν καρδιά μου, δύσκολα νὰ ζοῦσα. Ή χαρά, ποὺ δὲ ντροπιάστηκα στὰ γεράματά μου, θὰ μοῦ χαρίση τὴ ζωή ποὺ μοῦ χρειάζεται...

Κι ἀλήθεια ἔτσι ἔγινε. Καὶ σήμερα ἀκόμη, ὅποιος τύχη καὶ περάση ἀπὸ τὰ χωριά, ποὺ ἦταν ἀγροτικὸς ταχυδρόμος δὲ Ρουπακιάς, θ' ἀκούση νὰ λένε:

— Τίμιος σὰν τὸ Ρουπακιά!

Καὶ ὅταν ἔρχεται δὲ νέος ἀγροτικὸς ταχυδρόμος θ' ἀκούση νὰ λένε:

— "Ερχεται δὲ Ρουπακιάς, ή φεύγει δὲ Ρουπακιάς.

T

Ἡ ἄκαρων ἀμυγδαλά.

ΟΛΛΕΣ ἴστορίες καὶ παροιμίες λένε
γιὰ καίνους ποὺ δὲν καταπιάνονται
μὲ πράχτικες καὶ σωστὲς δουλειές, καὶ οὕτε ἀρχίζουν τὴν
καθεμιὰ δύπως πρέπει, καὶ γι' αὐτὸ πάντα τὶς ἀφήνουν στὴ
μέση ἢ πέφτουν ἔξω καὶ γελάει ὁ κόσμος μαζί τους.

Μιὰ τέτοια ἴστορία διηγοῦνται καὶ στὸ χωριό μου,
ἴστορία ποὺ ἔγινε ἐδῶ κι ἑκατὸ χρόνια. Κι ἀπὸ τότε λένε
γιὰ καθένα, ποὺ ἀρχίζει τὶς δουλειές του ἀπὸ τὸ τέλος:

— Σὰν τοῦ γερο-Χαραλάμπη τὰ παιδιά τὰ πάει
κι αὐτός.

Ἡ ἴστορία αὐτή εἶναι ἀληθινή καὶ οἱ γεροντότεροι,
ποὺ ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια ζοῦσαν ἀκόμη, λέγανε πώς εἶχανε
γνωρίσει τὰ τρία ἀδέρφια κι εἶχανε δεῖ πολλὲς ἀπὸ τὶς

κακοκεφαλιές τους μὲ τὰ μάτια τους. Μάλιστα ἔξω καὶ
χοντὰ στὸ χωρὶὸ δεύχνουν ἀκόμα τὴ θέση, ποὺ ἥταν τὸ σπίτι
τοῦ γερο-Χαραλάμπη καὶ τῶν παιδιῶν του. Σήμερα δὲν
ὑπάρχει πιὰ ἐκεῖ παρὰ ἓνα σπιτοχάλασμα, χωρὶς στέγη καὶ
παράθυρα, μὲ ἀνοιγμένους, μισοπεσμένους τοίχους, μὲ
σωροὺς-σωροὺς τὶς γκρεμισμένες πέτρες καὶ τὰ σπασμένα
κεραμίδια μέσα κι ἔξω. Ἐνας τοῦχος, ὁ πιὸ ψηλός, οὗτε
φαίνεται καθόλου, καθὼς εἶναι σκεπασμένος ἀπὸ ὄλο-
φούντωτο κισσό, ἐνῷ ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ χάλασμα, πλαῖ
ἐκεῖ ποὺ ἥταν ἄλλη φορὰ ὁ ληνός, εἶναι φυτρωμένη μιὰ
θεώρατη ἀμυγδαλιά, μὲ ψηλὸ καὶ χοντρὸ κορμό, μὲ γε-
ροὺς κλώνους ἀπλωμένους πάνω ἀπὸ τὸ χάλασμα, σὰ νὰ
θέλουν νὰ τὸ στεγάσουν. Κανεὶς δὲν τὴ φύτεψε, καὶ κα-
νεὶς δὲν ξαίρει πῶς φύτρωσε μέσα στὸ χάλασμα, αὐτὴ ἡ
ἀμυγδαλιά, ποὺ κάθε ἀνοιξῆ λαμπροστολίζεται μὲ λου-
λούδια, μὰ καρπὸ ποτὲ δὲ δένει.

•Ακούσετε τώρα καὶ τὴν ἴστορία:

Λένε πῶς ὅταν πέθανε ὁ γέρος, τὰ παιδιά του κλη-
ρονόμησαν ἔξὸν ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ μερικὰ χωράφια κι ἔνα
ἀμπέλι, ποὺ τὰ καλλιεργοῦσαν καὶ φτωχοῦσαν. Ἐνα
ἀπὸ τὰ χωράφια τους, τὸ πιὸ μεγάλο, ἥταν πετρώδικο καὶ
Φτωχό. Δὲν τὸ ἐσπερναν παρὰ κάθε τρία - τέσσερα χρόνια
καὶ τότε μονάχα γιὰ σανό. Ο κόπος του ἥτανε μεγαλύ-
τερος ἀπὸ τὸ διάφορό του.

Μιὰ φορά ποὺ ἤρθε κι ἡ χρονιὰ ἀνάποδη οὕτε τὸ
σπόρο—ποὺ λέει ὁ λόγος—δὲν πιάσανε.

— Κρῆμα στὸν κόπο μας, κρῆμα καὶ στὸ σπόρο μας,
λέγανε. Ἡτανε στραβὸ τὸ κλῆμα, τόφαγε κι ὁ γάϊδαρος.

Εἶναι ἔερὸ τὸ χωράφι, ἥρθε κι ἡ χρονιὰ ἀνάποδα. Τί νὰ σου δώσῃ;

Τότε εἶπε ὁ μεγαλύτερος:

— Γιὰ νὰ μὴ χάνουμε τὸν κόπο μας, ξαίρετε τί νὰ κάνουμε; Νὰ τὸ φυτέψουμε ἐλιές. "Ετσι μεγάλο ποὺ εἶναι, θὰ χωρέση ἀπάνω ἀπὸ διακόσιες-τριακόσιες ρίζες. "Αμα πιάσουν τὰ πρωτοβρόχια τὸν Ὁχτώβρη, καὶ μαλακώσουν τὰ χώματα, νὰ πᾶμε ν' ἀνοίξουμε τοὺς λάκκους. Η πλαγιὰ τοῦ βουνοῦ εἶναι γεμάτη ἀγριλίδες, θὰ πάρωμε ἀπ' αὐτὲς καὶ θὰ τὶς φυτέψουμε στὸ χωράφι. Σὲ δυὸ-τρία χρόνια, νὰ πάρουν ἀπάνω τους, θὰ τὶς κεντρώσουμε κι ἔτσι ὕστερα ἀπὸ εἴκοσι-τριάντα χρόνια, θὰ γίνη στὸ ἔεροχώραφο ἔνα λιοστάσι, ποὺ δὲ θὰ ὑπάρχῃ ἄλλο σὰν κι αὐτό.

Λαμπρὴ ἡ ἵδεα τοῦ μεγάλου καὶ τὴν παραδέχτηκαν καὶ τ' ἄλλα τ' ἀδέρφια. Αὐτὰ ποὺ δὲν εἶχανε ρίζα ἐλιά, ν' ἀποχτήσουν λιοστάσι, ποὺ ἄλλο τέτοιο νὰ μὴν ὑπάρχῃ στὸν τόπο τους!

Εὔχαιριστήθηκαν ἀπ' αὐτὴ τὴ σκέψη κι ἀρχισαν νὰ λένε τί θάκαναν καὶ τί θὰ γινόταν. Πρῶτα - πρῶτα θὰ διάλεγαν ἔνα-ένα τὰ φυτά, θὰ διάλεγαν καὶ τὰ μπόλια ἀπὸ δέντρα καρπερά. "Επειτα, σιγὰ-σιγὰ θὰ ξεχαλίκωναν τὸ χωράφι, θὰ τὸ σκάβανε ταχτικὰ καὶ θὰ τὸ λίπαιναν. Θάκαναν γύρω-γύρω ξερολίθι καὶ θὰ τὸ φράζανε μὲ σκληρὰ ἀγριάγκαθα, κι ἔτσι οὕτε ζημιὰ στὰ δέντρα τους οὕτε κλεψιὰ στὸν καρπό τους.

Καλὰ θάκαναν μάλιστα νὰ φτιάξουν κι ἀπὸ τώρα τὸ ξερολίθι.

"Ἐνα τέτοιο λιοστάσι καὶ τί δέ θ' ἀξεῖ! Θὰ κατέβαζε λάδι, ποὺ δὲ θὰ τὸ σόδευε ὅλο τ' ἄλλο τὸ χωριὰ

μαζί. Χοντρονοικοκυραῖοι θὰ γίνονταν, ὅλο τὸ χωριὸ θὰ τοὺς ζήλευε κι ὁ λόγος τους θὰ περνοῦσε. Τὰ καλύτερα σπίτια τοῦ χωριοῦ θὰ παράτρεχαν ποιό νὰ πρωτοσυμπεθερέψῃ μαζί τους!

Μ' αὐτὲς τὶς κουβέντες ἐνθουσιάστηκαν. Ὁ μικρότερος ἄρπαξε μιὰ κανάτα, πῆγε στὸ βαρέλι καὶ τὴ γέμισε.

— Βάλε νὰ πιοῦμε!

Τὰ ποτήρια γέμισαν ἀφρισμένο μαῦρο κρασί, ποὺ ἦταν ἀπὸ τὸ δικό τους ἀμπέλι, κι ἡ εὐωδιὰ ἔεχε όμηρο σ' ὅλο μέσα τὸ σπίτι.

Ἐπειτα ἔξακολούθησαν τὴν διμιλία καὶ τὰ σχέδια γιὰ τὸ λιοστάσι. Κι ὅσο μιλοῦσαν τόσο ἄναβαν καὶ τόσο ὁ ἐνθουσιασμὸς τοὺς συνέπαιρε, κι ἄλλο κρατημοὺς δὲν εἶχαν. Ἀπάνω στὸ μεγάλο τους ἐνθουσιασμὸ γιὰ τὸ λιοστάσι, ποὺ φάνταζε κιόλας στὸ νοῦ τους φουντωμένο καὶ φορτωμένο καρπό, ὁ μικρότερος ἀδερφὸς πέταξε μιὰ ἐρώτηση, ποὺ τοὺς ἔβαλε σὲ μεγάλη ἀπορία:

— Ἄμα θάχουμε ἐμεῖς ἔνα τέτοιο λιοστάσι, ποὺ θὰ κατεβάζῃ χιλιάδες τὰ σακκιὰ τὸν καρπό, δὲ μοῦ λέτε σὲ ποιό λιστρίβι θὰ βγάζουμε τὸ λάδι;

Κοιτάχτηκαν καὶ οἵ τρεῖς μὲ ἀπορίᾳ. Ἐνα τόσο σοβαρὸ ζήτημα καὶ νὰ μὴν τὸ σκεφτοῦνε! Καὶ θὰ πήγαιναν κιόλας σὰ στραβοί, μὲ τὰ πρωτοβρόχια, νὰ φυτέψουν τέτοιο λιοστάσι! Καὶ πῶς θάκαναν ὑστεραὶ ἀπὸ τριάντα χρόνια, ποὺ θάδινε καρπό, πῶς θάβγαζαν τὸ λάδι! Νὰ πᾶνε στοῦ μπάρμπ! Ἀναστάση τὸ λιστρίβι, μὰ αὐτὸ δὲν προφταίνει οὔτε τὶς δικές του ἔλιες. Στοῦ Μαστροβαγγέλη πάλι δὲν τοὺς ἔρχεται βο-

λικά, εἶναι κάπως ξέμακρα. Μένει τοῦ Γιάννη τοῦ Στριμού μένου. Ἀλλὰ μ' αὐτὸν θὰ εἶναι τότε τσακωμένοι. Αὐτὸν τὸν ξαίρουν καλά. Στριμένο τὸν λένε καὶ στριμένος εἶναι. Ἀνθρωπο δὲ μπορεῖ νὰ ίδῃ νὰ προκόβῃ. Φαντάσου ἂν θὰ χωνεύῃ αὐτοὺς ποὺ θάχουν τέτοιο χτῆμα!

— Δὲν ύπαρχει ἄλλος τρόπος, εἶπε ὁ μεγάλος. Πρέπει νὰ φτιάξουμε δικό μας λιοτρίβι. Δικός μας ὁ καρπός, δικός μας καὶ τὸ λιοτρίβι, σταλιὰ λάδι ἀπὸ τὰ λιόδεντρά μας σὲ ξένο πιθάρι δὲ θὰ μπαίνη.

“Ετσι πῆραν τὴν ἀπόφαση νὰ χτίσουν λιοτρίβι, προτοῦ νὰ φυτέψουν οὕτ’ ἔνα λιόδεντρο! Καὶ μὲ τὴν κακοκεφαλιὰ ποὺ τοὺς ἔδερνε, εἴπανε νὰ πᾶνε νὰ κόψουν ξῆλα γιὰ τὴν ξυλοδεσιὰ καὶ γιὰ δοκύρια τοῦ λιοτριβιοῦ...

* * *

ΤΟ χωριό ποὺ συνέβηκε αὐτὴ ἡ ιστορία, διηγοῦνται πὼς τὰ τρία ἀδέρφια σηκώθηκαν ἔνα πρωί, πήρανε μαζί τους γιὰ μέρες ψωμὶ πήραν καὶ τὰ τσεκούρια τους, καὶ τράβηξαν στὸ βουνό. Τρεῖς μέρες γύριζαν, ὥσπου στὸ τέλος βρῆκαν

δυὸς-τρία ὁρθόκορμα, ψηλὰ καὶ κατάγερα ἔλατα. Τάκοφαν, τὰ καθάρισαν ἀπὸ τὰ κλαδιά τους καὶ τὸ ἀφησαν νὰ ξεραθοῦνε στὴ θέση τους. Ἐπειτα γυρίσανε στὸ σπίτι τους σκοτωμένοι ἀπὸ τὴν κούραση...

... Πέρασε καιρός, πέρασε καὶ τὸ καλοκαίρι, ἥρθε
κι δὲ Ὁχτώβροης, ἔβρεξε τὰ πρωτοβρόγια, μὰ οὕτε λάκκοι
ἀνούχτηκαν στὸ ξεροχώραφο, οὔτε ἀγριλίδες φυτεύτηκαν.

— "Ἄς σπείρουμε φέτο κριθάρι καὶ τοῦ χρόνου βλέ-
πουμε, εἶπαν.

"Ολος τους δὲ ἐνθουσιασμὸς καὶ τὰ σχέδια εἶχαν
ξεθυμάνει σὰν ἔκοψαν τὰ ἔλατα...

Πολλὰ χρόνια πέρασαν ἀπὸ τότε. Τὰ ἔλατα ξερά-
θηκαν, σκίστηκαν ἀπὸ τὸν ἥλιο, φαγώθηκαν ἀπὸ τὸ σκου-
λήκι καὶ σάπισαν ἀπὸ ἡ βροχή. Τὰ τρία ἀδέοφια γέρασαν
στὴ φτώχεια, κι ἔνα-ἔνα πέθαναν, χωρὶς ν' ἀφήσουν παιδιά.
Τὸ χωράφι ἀφύτευτο, ξεπλύθηκε ἀπὸ τὶς βροχές, καὶ δὲν
τοῦ ἔμειναν παρὰ μόνο οἱ πέτρες. Καὶ τὸ σπίτι τους ἔγινε
κι αὐτὸ ἔνας σωρὸς πέτρες. Μὲ τὰ χρόνια ἀνέβηκε ἔνας
κισσὸς καὶ τοῦ σκέπασε τὸν τοῖχο, καὶ μέσα στὸ χάλασμα
φύτωσε — κανεὶς δὲν ξαίρει πῶς — μιὰ ἀμυγδαλιά, ποὺ
κάθε ἄνοιξη ντύνεται στὰ λουλούδια, μὰ καρπὸ δὲ δένει.
Θαρρεῖς κι ἔχει τὴν ἴδια ἀρρώστια μὲ τὰ τρία ἀδέοφια,
ποὺ εἶχαν ὁραῖες ἰδέες, μὰ δὲ μποροῦσαν νὰ τὶς βάλουνε
σὲ πράξη.

Ο τενεκές.

Σύν ENAN κῆπο μιὰ χαρά
κι ἀπὸ λούλουδα σπασμένο,
ἐπετάξαν μιὰ φορά
ἔγαν τενεκὲ σπασμένο.

Μαραθήκαν οἱ μοσκιές
ξεραθήκανε κι οἱ κρίνοι,
μιὰ δὲ καλός σου τενεκές
πάντα τενεκὲς θὰ μείνῃ.

Δ. Γρ. Καμπούρογλους

Tà μάρμαρα.

AΚΟΥΣΤΕ, χωριανοί! Ταχιὰ ποὺ θὰ σημάνουν οἱ καμπάνες, νὰ σηκωθῆτε ὅλοι σας, γιὰ νὰ πᾶμε γιὰ μάρμαρα! "Οποιος δὲ σηκωθῇ καὶ δὲν πάει, νάχη τ' "Αι-Νικόλα τὴν κατάρα!

Τέτοια διαλάλησε προσταγὴ τὸ Σαββατόβραδο στὸ μεσοχώρι καὶ στ' ἀνηφορικὰ σταυροδρόμια ὁ πρωτόγερος, ἀνεβαίνοντας σὲ ἔγγαντους καὶ σὲ πεζούλια ἀπάνω, ἀκουμπώντας κατὰ πίσω τὸ χοντροκαμωμένο κορμί του στὸ δεκανίκι του, τὸ κρανένιο, καὶ προβάλλοντας κατὰ μπρὸς τ' ἀνοιχτά στήθια του, σὰ νάθελε νὰ βγάλη μὲς ἀπὸ τὰ σωθικά ὅλη του τὴ βροντερὴ φωνὴ καὶ νὰ τὴ χύσῃ σ' ὅλο τὸ χωριὸ γύρα.

Καὶ τὴν ἄλλη μέρα, μόλις ἐτσάκισαν τὰ ἔφτὰ μεσάνυχτα, κι ἔσκασε μές στ' ἀνατολικὰ κορφοβούνια τὸ λαμπότατο ἀστέρι, δὲ Γελαντζής, ξάφνου μαζὶ κι οἱ πέντε καμπάνες τῶν ἀψηλῶν μας καμπαναριῶν ἀνατάραξαν τὸ χωριό, καὶ σκόρπισαν ἀπὸ τὰ ματόφυλλα τῶν χωριανῶν τὸ γλυκὸ αὐγερινὸ ὕπνο.

Οἱ καμπάνες χτυπᾶνε ζωηρὰ καὶ ἀδιάκοπα. "Αλλες μὲ παιδιάτικους ἀσημένιους ἥχους, μαθημένες ἀπὸ τὰ παιδιὰ ποὺ κράζουν στὸ σχολείο, σημαίνοντας αὐγὴ κι ἀπόγεμα· κι ἄλλες μὲ ἥχους θλιβεροὺς καὶ βαρύτατους, συνηθισμένες ἀπὸ τοὺς θάνατους κι ἀπὸ τὰ ξόδια, ποὺ συγνότερα διαλαλοῦσαν. Καὶ μιά, ἡ μεγαλύτερη τοῦ καμπαναριοῦ τοῦ "Αι-Νικόλα, τρυπημένη κατάκορφα ἀπὸ ντουφεκιὰ κλέφτικη, ξεχώριζε ἀπ' ὅλες μὲ τὸ βραχὺ καὶ σπασμένο ἥχο τῆς.

Τ' αὐγουστιάτικο τὸ φεγγάρι, κυκλωμένο κι ὀλόλαμπρο, ἔφεγγε καταμεσὶς τ' οὐρανοῦ, ἵσκιωνε τὶς φυτιές καὶ τὰ λαγκάδια, τὶς σπηλιές καὶ τὰ οιζιμά, τοὺς φράχτες καὶ τὰ κλαδιὰ καὶ φόταγε περίγυρα τὰ βουνὰ ὅλα καὶ τοὺς γκρεμοὺς καὶ τὸ χωριό μέσα.

"Ηταν Θεοῦ χαρά! Μέρα ἡ νύχτα.

Τὰ καλντερίμια τῶν ἀνηφορικῶν δρόμων τοῦ χωριοῦ, οἱ πέτρινες ροῦγες, τὰ μαρμαρένια πεζούλια, οἱ ἀφρόπλακες καὶ τ' ἀσπρολίθια τῶν σπιτιῶν γυάλιζαν, λαμπίριζαν στὸ σεληνόφωτο.

"Ανοιγαν ἀνάρια κι ἀραδαριὰ τὰ παραθύρια τὰ καγκελωτά, σὰ βάρυπνα μάτια μεγάλα κι ἔφεγγαν μέσα τὰ σπίτια. "Υστερα ἀνοιγαν πόρτες καὶ παραπότια καὶ χύνονταν στοὺς δρόμους πλῆθος ἀντρες καὶ γυναικόπαιδα

κι ἔπαιρναν τὸν ἀνήφορο. Οἱ καμπάνες δὲ οένα δὲ σταματοῦσαν.

Τὰ πλήθη ὅσο ψηλότερα ἀνέβαιναν, τόσο συμπυκνώνονταν, κι ἀγάλια-ἀγάλια οἱ κορφινοὶ τοῦ χωριοῦ δρόμοι μοιάζανε σκοταδερὲς φεματιές, καὶ λαγκάδια δασιέ, ποὺ μαυρολογοῦσαν. Κι ὁ θρός, ποὺ ἀκουγόταν στὰ χαμηλώματα, στὰ καλντερίμια καὶ στὰ χαλίκια ἀπὸ τὰ πατήματα τῶν λιγοστῶν διαβατῶν, σιγὰ-σιγά, γινότανε στὸν ἀνήφορο σύλαγος κι ἀπὸ σάλαγος πιὸ ψηλὰ χλαλοή. Καὶ ἀπὸ τὴ μεγάλη χλαλοή κι ἀπὸ τὸ πολὺ τὸ σημανταριό δαφνιασμένα τὰ ὀρνίθια ξύπναγαν στὴν κούρνια τους, καὶ φώναζαν κι αὐτὰ πάρωρα. Καὶ πίσω-πίσω οἱ δημογέροντες τοῦ χωριοῦ μὲ τὶς κραυγὲς καὶ μὲ τὰ βιολιά, ἀπὸ φούγα σὲ φούγα, κι ἀπ' αὐλόπορτα σ' αὐλόπορτα ἀνηφορώντας, ξυπνοῦσαν κι ἔπαιρναν μπροστὰ ὅσους δὲ δυνήθηκαν νὰ τοὺς ξυπνήσουν οἱ καμπάνες.

Δυὸς μεγάλες βαθιές ποταμιές, ποὺ κατεβαίνουν ἀπὸ τὰ κορφοβούνια ψηλά, ζώνουν τὸ σὰ μὲ μαχαίρι κομμένο κοκκινόβραχο, ποὺ βαστάει τὸ χωριό μας ἀπάνω του.

Ἄπὸ τὸ φρύδι τοῦ βράχου, ποὺ χάσκει ἐμπρὸς κάτω γκρεμὸς κι ἄβυσσο ἀπατη, ἀρχίζουν τὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ ἀσπρα-ἀσπρα κι ἀραδιασμένα στὸν ἀνήφορο, σὰ σκαλοπάτια, ως τὴν κορφή. Καὶ μὲ τὸ σχῆμα του τὸ τριγωνικό, μοιάζει, τὴ νύχτα μὲ τ' ἀναμμένα τὰ φῶτα, σὰ μέγα πολυκάντηλο τὸ χωριό μας.

Βγήκανε στὴν κορφὴ ἀπάνω. Ἐδῶ σώνεται ὁ ἀνήφορος κι ἀνοίγονται στρωτὰ σάδια καὶ πλαγιές. Συμπυκνωμένο ἐδῶ τὸ πλήθος σωρός, μαύριζε τὰ σάδια καὶ τὶς

πλαγιές, ώς ποὺ ἥρθαν κι οἱ δημογέροντες μὲ τὰ βιολιά. Μὲ τὰ βιολιὰ τώρα, μὲ τὶς χαρὲς καὶ μὲ τὰ τραγούδια, ποὺ ἔκαναν, δὲν παράλλαξαν ἀπὸ συμπεθεριό. "Ἐνα μοναχά. Ποὺ οὔτε νύφη οὔτε γαμπρὸ πήγαιναν γιὰ νὺ πάρουν.

Μὲ τὶς τριχιές ριγμένες πισώπλατα, εἴτε κρεμάμενες ἀπὸ τὰ χέρια, πήγαιναν γιὰ μάρμαρα. Ἐκεῖ ποὺ τελειώνουν πιὰ τὰ σάδια κι ἀρχίζει πάλι ἡ μπροστέλα τοῦ βουνοῦ, ἐκεῖ ἥταν τὰ μάρμαρα. Ἐκεῖ μὲ τοὺς κασμάδες καὶ μὲ τοὺς λοστοὺς δουλεύοντας ὅλο τὸ μεροβδόμαδο, τὰ εἰχαν ἀραδιάσει σωροὺς-σωρούς, χοντροκομμένα τ' ἀφράτα μάρμαρα οἱ μαρμαράδες. Σὰν δὲ γόνος τοῦ μελισσοῦ, ποὺ φύγει καὶ φεύγει ἀπὸ τὴν κυψέλη, καὶ σκαλώνει ἀπανωτὸ στριμωμένο στὸ πρῶτο κλωνάρι, ποὺ τυχαίνει μπροστά του, καὶ τὸ κλωνάρι μαυρίζει ὀλόβιολο, ἔτσι μαύρισαν τώρα τὰ κάτασπρα κεῖνα κι ἀστραφτερὰ σὰ χιόνια μαρμαροσώρια, ἀπὸ τὰ πλήθη ποὺ κόλλησαν ἀπάνω τους. "Αντρες καὶ γυναικες δίπλωναν τὶς φλοκάτες τους σταυρωτὰ κατὰ πίσω σὰν προσκέφαλο καὶ φορτώνονταν δὲνας μὲ τὸν ἄλλο τὰ θεόρατα μάρμαρα, ὥσπου φορτώθηκαν ὅλοι, κι ὥσπου ἀναλήφτηκαν ἀπὸ μπροστὰ οἱ ἄσπροι σωροί. "Οταν ἔκινησαν τὸν κατήφορο κατὰ τὸ χωριό, χάραξε.

"Αχνιές τώρα κατὰ τὴ δύση του τὸ φεγγάρι καὶ στ' ἀνατολικὰ κορφοβούνια, ἐκεῖ ποὺ πρῶτα ἔλαμπε ὁ Γελαντζής, ἔσκαε ὁ Αὐγερινὸς τώρα.

Εύπναγε ἡ πετροπέρδικα στὰ τουφωτὰ κοντοπρύναρα ποὺ κοιμόταν, ἔλουςε τὸν ὅμιορφο λαιμὸ καὶ τὰ καμαρωτὰ στήθια της στὰ κρυσταλλόνερα μέσα, κι ἀνέβαινε

στὴν κορυφὴ τοῦ γκρεμοῦ κι ἄρχιζε τὸν ὄλόγλυκο κελαηδισμό της. Ἡ πέρδικα ἔπναγε τὸ βισκόπουλο στὴ μάντρα του, καὶ τὸ βισκόπουλο τὸ καλό, μὲ τὴ γλυκιὰ του φλογέρα ἔπναγε ὅλη τὴν πλάση.

* * *

Οἱ χωριανοὶ ροβόλαιγαν τὸν κατήφοδο φορτωμένοι μὲ τὰ θεόρατα μάρμαρα. Κατέβαιναν κι ἔτρεχαν κιόλας ποιός νὰ πρωτοπεράσῃ τὸν ἄλλον, ποιά νὰ παραδιαβῆ τὴν ἄλλη. Κι ἔσκαγαν ἐκεῖ γέλια καὶ χαρούμενες φωνές. Μπροστὰ τὰ βιολιὰ πάντα, κι οἱ δημογέροντες κι οἱ παπάδες φορτωμένοι κι αὐτοί, καὶ πίσω τὸ πλῆθος. Καὶ πάρα πίσω ἀκόμα τὰ ἔακουστότερα τοῦ χωριοῦ παλικάρια, ποὺ συντρία καὶ συντέσσερα μαζὶ κατέβαζαν στοὺς στοιχειωμένους δημους τους ἀπάνω, ὄλόβιλα χάλαρα, ἀκέριους βαριοκομένους βράχους. Ἐδῶ θυμόταν κανένας τοὺς παλιοὺς ἀντρειωμένους τῶν τραγουδιῶν, τοὺς σαραντάπηχους τῶν παραμυθιῶν.

“Οταν ἔχτυπησε ὁ ἥλιος στὰ βουνά, οἱ φορτωμένοι πληθυσμοὶ ἔφτασαν στὴν κορυφὴ τοῦ χωριοῦ, κι ὕστερα ἀπὸ λίγη ὥρα, ποὺ ἔφορτώνονταν αὐτοὶ στὸν αὐλόγυρο τῆς ἐκκλησιᾶς, οἱ χρυσές του ἀχτῖδες στεφάνωναν τὰ ἴδρωμένα καὶ περήφανα μέτωπά τους. Τὰ λιθοσώρια, ποὺ ἀσπριζαν ὄλονυχτὶς στὸ βουνὸ ἀπάνου, λαμποκοποῦσαν τώρα στὸν αὐλόγυρο τῆς ἐκκλησιᾶς. Καὶ γύρω τους ὄλόρθος ὁ κόσμος τοῦ χωριοῦ, ἔφορτωμένος καὶ κατακόκτινος καὶ χαριτωμένος κι ὅμιορφος καὶ λαμπρός, δεχότανε μὲ χαρὲς καὶ μὲ παινετικὰ λόγια τοὺς ἀντρειωμένους, ποὺ

στερνοὶ - στερνοὶ κατέβαζαν στοὺς στοιχειωμένους των ὄμους ἀπάνω ὅλόβιλα χάλαρα, ἀκέριους βιασιοκομμένους βράχους.

Εἶχαν οἱ μαστόροι τώρα γιὰ μιὰ βδομάδα μάζημαρα
νὰ δουλέψουν, ὡς τὸ Σαββατόβραδο τ' ἄλλο, ποὺ ὁ
πρωτόγερος θὰ φώναξε πάλι στὸ μεσογάρι καὶ στ' ἀνη-
φορικὰ σταυροδρόμια τὸ συνηθισμένο διαλάλημά του:

— Ἀκοῦστε, χωριανοί! Ταχιά, ποὺ θὰ σημάνουν οἱ καμπάνες, νὰ σηκωθῆτε ὅλοι σας γιὰ νὰ πᾶμε γιὰ μάρμαρα. Ὁποιος δὲ σηκωθῇ καὶ δὲν πάη, νάγη τ' Ἄι-Νικόλα τὴν κατάοα.

K. Κρυστάλλης

Έλον Πειραιᾶ.

ΕΠΙ ΤΕΛΟΥΣ ἔφτασα! Μὲ λαχτάρα περίμενα καιρὸν τώρα, αὐτὴ τὴ στιγμὴ ποὺ θάμπαινα στὸ μεγάλο λιμάνι τοῦ Πειραιᾶ. Μὰ τί, φουρτούνα περάσαμε! Τί ἀγριοβοριὰς ἦταν ἐκεῖνος! Τὸ βαπόρι φορτωμένο ἀνθρώπους, ζῶα, κοφίνια μὲ πορτοκάλια, ἐμπορεύματα κάθε λογῆς, σ' ὅλο τὸ ταξίδι χοροπηδοῦσε. Μιὰ ἔγερνε δεξιά, μιὰ ζερβά, σὰν κούνια μικροῦ παιδιοῦ, μιὰ βουτοῦσε μπρός, σὰ νάθελε νὰ πάρῃ δύναμη νὰ σκίσῃ τὰ κύματα καὶ νὰ περάσῃ, καὶ μιὰ ἔγερνε πίσω σὰ νικημένο.

Καὶ τί κακό, τί θόρυβος! Μηχανὲς ἀγκομαχοῦσαν, ἀλυσίδες κουδούνιζαν, ξάρτια ἔτριζαν, πόρτες ἀνοιγόκλειναν, κάσες ἔπεφταν, τὰ ζῶα παραπατοῦσαν καὶ μούγκρι-

ζαν, κι οι ἄνθρωποι, δσοι εἶχαν δουλειὰ καὶ δὲ μποροῦσαν νὰ μείνουν ξαπλωμένοι στὰ κρεβάτια τους, παράπεφταν ἔδω καὶ κεῖ σὰ μεθυσμένοι...

Κάποια στιγμὴ μοῦ φάνηκε πὼς τὸ βαπόρι σταμάτησε. Πετάχτηκα πάνω, φόρεσα τὸ πανωφόρι μου καὶ βγῆκα στὸ κατάστρωμα, ποὺ ἦτανε μούσκεμα ἀπὸ τὰ κύματα. Εἶχαμε φτάσει μπροστὰ στὸ λιμάνι τοῦ Πειραιᾶ.

Τὸ κατάστρωμα γέμισε κόσμο.

Σὰν κάποιος νὰ τοὺς διάταξε, βγῆκαν δλοι ἀπάνω νὰ χαζέψουν, ποὺ θὰ μπαίναμε μέσα. Τὸ βαπόρι δὲν εἶχε σταθῆ, μόνο εἶχε κόψει τὸ δρόμο του. Οἱ μηχανὲς ἄρχισαν πάλι σιγὰ τὴ δουλειά τους. "Ησυχα-ῆσυχα περάσαμε ἀνάμεσα ἀπὸ δυὸ φανάρια. Μπήκαμε στὸ λιμάνι.

Πάρα μέσα ἀπὸ τὰ φανάρια ἡ θάλασσα πλάταινε, φαινόταν σὰ μιὰ μεγάλη λίμνη.

Κοίταξα πέρα. Τί νὰ δῶ! Δάσος τὰ φουγάρα καὶ τὰ κατάρτια! Ποτέ μου δὲν εἶχα δῆ τόσα πολλὰ πλοῖα μαζεμένα νὰ καπνίζουν, νὰ σφυρίζουν, νὰ μανουβράρουν, νὰ σαλπάρουν.

Τώρα ξεχώριζα καὶ τὰ ὄνόματά τους γραμμένα μὲ μεγάλα γράμματα στὴν πλώρη τους: «Μαρία», «Ἐλένη», «Ἰθάκη», «Ἀνδρος», «Παναγία» καὶ τόσα ἄλλα. Καὶ τί βάρκες! πλῆθος βάρκες, ἀμέτρητες βάρκες πήγαιναν κι ἔρχονταν. Καὶ πόσες κολλημένες πλάϊ στὰ πλοῖα, ποὺ φαίνονταν σὰ μικρὰ - μικρὰ κλωσσοπούλια κοντὰ στὴ μάνα τους.

Καὶ πόσες μαοῦνες φορτωμένες βαρέλια, σακκιά, κιβώτια, κάρβουνα, σιτάρια, βυθισμένες στὸ νερὸ ώς τὰ χείλια τους ἀπὸ τὸ βάρος.

‘Απὸ τὸ ἄλλο πλευρὸν τοῦ βαπτισμοῦ μας ἀκούω χτυπίες, πολλὲς ρυθμικὲς χτυπίες. Περνῶ ἀπὸ κεῖ. Ἀντίκρου μου ἐργάτες καθισμένοι σὲ σανίδες κρεμασμένες στὰ πλευρὰ ἑνὸς μεγάλου βαπτισμοῦ, κι ἄλλοι ὁρθοὶ ἀπάνω σὲ σταυρωτὰ καρφωμένες σανίδες, ποὺ ἔπλεαν στὸ νερό, σφυροκοποῦσαν ἀδιάκοπα τὰ πλευρὰ τοῦ πλοίου, σὰ νὰ ζητοῦσαν νὰ τοὺς ἀνοίξουν. Μὲ τὰ σφυριά τους ἔκολλοῦσαν τὰ παλιωμένα χρώματα γιὰ νὰ τὸ ξαναβάψουν. Τί δουλειά, τί κίνηση, σὲ μιὰ τόση δὰ γωνιὰ τῆς θάλασσας!..

* * *

λασσα ἀσπρολόγησε γύρω ἀπὸ τοὺς ἀφρούς.

Ἐπειτα πάλι ἐμπόδιος καὶ πάλι πίσω, ὥσπου γύρισε τὴν πρύμη του κατὰ τὸ μόλο, γιὰ νὰ φέξῃ τὴν ἄγκυρα καὶ νὰ δέσῃ κάβο. Τὴν ἵδια στιγμὴν ἔνα κοπάδι βάρκες χύθηκαν κατὰ πάνω μας.

Μοῦ θύμισαν τοὺς Σαρακηνούς, ποὺ ἀπὸ χίλιες μεριὲς ὠρμοῦσαν νὰ κουρσέψουν κανένα μεγάλο ἐμπορικὸ ίστιοφόρο τὸ Μεσαίωνα.

Σὲ λίγο οἱ βάρκες εἶχαν ψαθώσει γύρω μας τὴν θάλασσα.

Οἱ βαρκάρηδες στὸ λεφτὸ σκαρφάλωσαν ἀπάνω στὸ βαπτό: «Βάρκα δῶ», «βάρκα γιὰ ἔξω» καὶ πήγαιναν

κι ἔρχονταν κουβαλώντας βαλίτζες, καλάθια, μπόγους, ἔπιπλα, διπλά πῆσ. Κι διόσμος ἀρχιζε νὰ κατεβαίνη ἀπὸ τίς σκάλες στὶς βάρκες. Καὶ μία-μία ποὺ γέμιζε, ἔφευγε.

Κατέβηκα κι ἐγὼ σὲ μιὰ βάρκα καὶ σὲ λίγο πατοῦσα στὴν προκυμαία τοῦ Πειραιᾶ.

Ἐδῶ πάλι ἄλλη κίνηση. Τί κόσμος, πῶς πάει κι ἔρχεται! Ζαλίζεσαι νὰ τὸν βλέπης.

Ἐβγαλα ἀπὸ τὴν τσέπη μου ἔνα χαρτάκι, ποὺ εἶχα ἀπάνω γραμμένη τὴν διεύθυνση τοῦ θείου μου, ποὺ πουλάει τυριὰ στὸν Πειραιᾶ. Κοίταξα τὸ δρόμο καὶ τὸν ἀριθμὸ καὶ φάτησα κάποιο διαβάτη.

Δὲν πέρασε πολλὴ ὥρα κι εἶχα φτάσει κιόλας, φωτώντας, στὸ μαγαζί του κάπου ἐκεῖ κοντὰ στὴν ἀποβάθρα.

* * *

ΑΠΛΩΜΕΝΟΣ τώρα σ' ἔνα κρεβάτι, στοῦ θείου μου τὸ σπίτι, ξεκουράζομαι ὑστερα ἀπὸ τὸ ταξίδι. Ξεκουράζομαι καὶ στὸ νοῦ μου ἔρχεται τὸ χωριό μου. "Εχει ἀλήθεια καὶ τὸ χωριό μου λιμάνι, τὸ Μεγαλιμένα, ἔτσι εἶναι τ' ὄνομά του. Μὰ δὲν εἶναι ἀληθινὰ μεγάλος ὁ Μεγαλιμένας.

Οὕτε ἔνα βαπόρι δὲ θὰ μποροῦσε μέσα κεῖ νὰ κινηθῇ. Θαρρεῖς καὶ ζάρωσε λιγάκι ἡ ἀκρογιαλιά, χώθηκε ὑάλασσα μέσα στὴ ζαρωματιὰ καὶ νά σου τὸν ὁ Με-

γαλιμένας μας. Κανεὶς στὸ χωριό μας δὲ θυμόταν νά-
πιασε ποτὲ βαπόρι στὸ λιμάνι μας ἐκεῖνο.

Μὰ τί μ' αὐτό; Μήπως δὲν εἶχε καὶ κεῖνο τὸ στόλο
του; Στὰ καταγάλανα καὶ κατακάθαρτα νερά του ἦταν
ἀραγμένες πέντε ἔξι βαρκοῦλες, ποὺ μ' αὐτὲς οἱ χωρια-
νοί μας φάρευναν γταπόδια στὴν ἀκροθαλασσιά. Καὶ μεῖς
τὰ παιδιὰ ὅλο τὸ καλοκαίρι ἀπ' αὐτὲς πηδούσαμε στὴ
θάλασσα, γιὰ νὰ κάνουμε μακροβούτι.

Κι ὅμως ἀπὸ τὸ χωριό μας, ποὺ ἦταν στὴ φίλα τοῦ
βιουνοῦ, πάνω στὴν πλαγιά, σ' ἕνα ξερότοπο, ως μισή
ῶρα μακριὰ ἀπὸ τὴν θάλασσα, ἦταν πολλοὶ ναυτικοί. Δὲν
ἦταν σπίτι, ποὺ νὰ μὴν ἔχῃ καὶ κάποιο θαλασσινό,
ναύτη ἢ θερμαστὴ ἢ καμαρότο ἢ μηχανικὸ ἢ καπετάνιο.
Καὶ οἱ γέροι τοῦ χωριοῦ μας, οἱ περισσότεροι, εἶχαν γυ-
ρίσει ταξιδεύοντας ὅλο τὸν κόσμο.

Πόσες φορὲς δὲν τοὺς ἀκούσα τὰ καλοκαίρια, στὸν
ἴσκιο μιᾶς φουντωτῆς ἐλιᾶς, ποῦ εἶναι καταμεσίς τοῦ χω-
ριοῦ, νὰ διηγοῦνται ὅμορφες ίστορίες ἀπὸ τὰ μακρινά
τους τὰ ταξίδια!

Εἶχαν γυρίσει ὅλο τὸν κόσμο. Καὶ ποῦ δὲν εἶχαν
πάει, καὶ τί δὲν εἶχαν ιδεῖ τὰ μάτια τους. Καὶ τί φουρ-
τοῦνες, τί κιντύνους, τί ναυάγια, τί βάσανα στὴ ζωή τους
τὴ θαλασσοδαρμένη, δὲν πέρασαν. Καὶ ὅμως τὴν ἀγα-
ποῦσαν ἀκόμη τὴν θάλασσα.

— Τὴν ἀγαπᾶμε τὴν πικροθάλασσα, ἔλεγε μιὰ μέρα
ἔνας γεροαπόμαχος, τὴν ἀγαπᾶμε ὅπως ἀγαπάει ὁ γεωρ-
γὸς τ' ἀμπέλι του κι ὁ τσοπάνος τὸ κοπάδι του.

— Τὴν ἀγαπᾶμε, κουμπάρε, ἀπὸ βυζασταρούδια, σὰν
τὰ μωρὰ τὴ μάνα τους, ἀποκρίθηκε ἄλλος. Κάτω κεῖ στὸ

Μεγαλιμένα μάθαμε νὰ κολυμπᾶμε, νὰ τραβᾶμε κουπὶ καὶ ν' ἀγαπᾶμε τὴν θάλασσα ἀπὸ τοσουδάκια.

— Καὶ μεῖς τὸ ἴδιο, παπούλη, τοῦ ἀποκρίθηκα ἐγώ, ποὺ ἀκουσα τὴν κουβέντα.

* * *

Ε

ΠΕΙΤΑ πέρασε ἀπὸ τὸ νοῦ μου
ὅλη ἡ ἱστορία τοῦ Πειραιᾶ,
μιὰ ἱστορία τριῶν χιλιάδων

χρόνων. Στὴν πιὸ παλιὰ ἐποχὴ δὲ Πειραιᾶς ἦταν ἔνα ἔξ-
ερονήσι ἀκατοίκητο. Τὸ χώριζε ἀπὸ τὴν στεριὰ μιὰ ὁρχὴ
θάλασσα. Θὰ τόλεγαν τότε «περαία», ποὺ θὰ πῆ: ἀπό-
περα, ἀντίκρυ. Μὰ μὲ τὰ χρόνια δὲ Κηφισσός, μὲ τὰ χώ-
ματα ποὺ κατέβαζε, τὸ ἔνωσε σιγὰ-σιγά, κι ἔκαμε τὴν ὁρ-
χὴν θάλασσα στεριά, γεμάτη βαλτονέρια.

“Οταν ἄρχισαν οἱ περσικὲς ἐπιδρομὲς στὴν Ἑλ-
λάδα, οἱ Ἀθηναῖοι λιμάνι τους εἶχαν τὸ Φάληρο. Ἐκεῖ
ἦταν τὰ ἀραξοβόλια τῶν πολεμικῶν τους. Στοῦ Πειραιᾶ
τὸ λιμάνι μέσα δὲν ἀράζαν παρὰ μόνο ἐμπορικὰ γιὰ με-
γαλύτερή τους ἀσφάλεια.

‘Ο Θεμιστοκλῆς δῆμος, γεννημένος θαλασσινός, κα-
τάλαβε τὴν ἀξία ποὺ εἶχε τὸ λιμάνι τοῦ Πειραιᾶ, ἔξηγησε
τὴν ἰδέα του στοὺς συμπατριῶτες του, κι ἔτσι βάλθηκαν
νὰ τὸν ὀχυρώσουν. “Ἐνα τεῖχος χοντρὸ χτίστηκε τότε ἀπὸ^{τὸν}
Πειραιᾶ ως τὴν καστροκλεισμένη Ἀθήνα, κι ἄλλο
ἔνα ἀπὸ τὸ Φάληρο. ”Ετσι Φάληρο, Πειραιᾶς κι Ἀθήνα

τειχογυρίστηκαν μέσα στά «μακρὰ τείχη». Σὲ ὥρα πολέμου ἔκλειναν καὶ τὴν εἶσοδο τοῦ λιμανιοῦ μὲ χοντρὲς ἄλυσίδες ἀπὸ τὴν μιὰ μεριὰ στὴν ἄλλη, γιὰ νὰ μὴ μποροῦν ἔχθρικὰ πλοῖα νὰ μποῦν μέσα. ⁷Ετσι ἦταν ἀπὸ παντοῦ ἀσφαλισμένοι.

Μὲ τὸν καιρὸν χτίσανε ναυπηγεῖα, ἀραξοβόλια, ναοὺς καὶ τὸν στολίσανε μὲ ἀγάλματα.

Σπίτια χιλιάδες χτίστηκαν γύρω στὸ λιμάνι καὶ δρόμοι πλατιοὶ τὸ ἔνωσαν μὲ τὴν Ἀθήνα.

Πέρασαν αἰῶνες. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔχασαν τὴν δύναμή τους. Οἱ Ρωμαῖοι τὸν στενοχωροῦσαν. Κάλεσαν τὸ βασιλιὰ τοῦ Πόντου, τὸ Μιθριδάτη, γιὰ βοηθό. Μὰ οἱ Ρωμαῖοι πολιόρκησαν τὰ μακρὰ τείχη, πάτησαν τὸν Πειραιᾶ καὶ τὸν κατάστρεψαν.

⁸Απὸ τότε τὸ λαμπρὸ λιμάνι ἐρημώθηκε.

⁹Ηρθαν ἐπειτα οἱ Φράγκοι, οἱ Βενετσιάνοι, οἱ Τοῦρκοι. Ο Πειραιᾶς εἶχε πιὰ χαθῆ, ξεχάστηκε καὶ τὸ ὄνομά του.

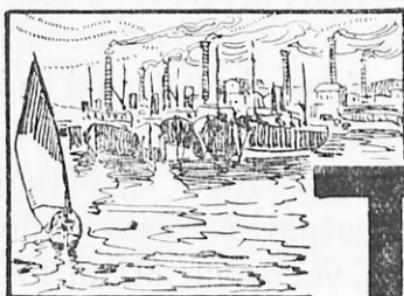
Οἱ Βενετσιάνοι τὸν ἔλεγαν: «Πόρτο Λεόνε», οἱ Τοῦρκοι «Ἀσλὰν Λιμάνι», δηλ. Λιονταρολίμανο, γιατὶ στὴν ἀκρογιαλιά του στεκόταν ἔνα μεγαλόπρεπο λιοντάρι ἀπὸ τὰ παλιὰ τὰ χρόνια, ὃσπου μιὰ μέρα οἱ Βενετσιάνοι τὸ κατέβασαν κι αὐτὸ ἀπὸ τὴν βάση του, τὸ φόρτωσαν σ' ἔνα καράβι τους καὶ τὸ πῆγαν καὶ τὸ ἔστησαν στὴν πατρίδα τους τὴν Βενετία.

¹⁰Ἐπειτα ἥρθε ἡ ἐπανάσταση τοῦ 1821.

Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν στὴν θέση τοῦ παλιοῦ πολυάνθρωπου Πειραιᾶ δὲ βρισκόταν ἄλλο ἀπὸ ἔνα χάνι γιὰ τοὺς θαλασσινούς, ποὺ ἔμπαιναν στὸ λιμάνι του. Καὶ κοντὰ στὸ

χάνι αύτὸν μιὰ καλύβα γιὰ τὸν Τοῦρκο τελωνοφύλακα, ποὺ εἴσπραττε φόρους ἀπὸ τὰ καίκια.

Ἐνας αἰῶνας πέρασε ἀπὸ τότε κι ὁ Πειραιᾶς ἀναστήθηκε. Τὸ χάνι μὲ τὴν καλύβα τοῦ Τούρκου τελωνοφύλακα ἔγινε μιὰ μεγάλη πολιτεία, ποὺ χάνεσαι μέσα σ' αὐτῆ.

* * *

ΗΝ ἄλλη μέρα πρωί-πρωὶ μὲ ξύπνησαν οἱ σφυριξὲς τῶν βαποριῶν καὶ τῶν ἐρ-

γοστασίων κι οἱ φωνὲς τῶν μικροπούλητῶν. Ὁ θεῖος μου μπῆκε στὴν κάμαρά μου καὶ μὲ ρώτησε:

— "Ε, πῶς σοῦ φαίνεται ὁ Πειραιᾶς;
— Μήπως τὸν εἶδα ἀκόμη, θεῖε;
— Δίκιο ἔχεις, μοῦ ἀποκρίθηκε. Τώρα στὶς γιορτές, ποὺ τὸ μαγαζὶ θὰ μένη πότε καὶ πότε κλειστό, θὰ σὲ γυρίσω νὰ τὸν δῆς. Θὰ πᾶμε καὶ στὴν Ἀθήνα.

—"Ετσι κι ἔγινε. Ὁ θεῖος μου, περίεργος ὅπως ἦταν, ἤξαιρε χίλια πράματα νὰ μοῦ πῇ καὶ νὰ μοῦ δεῖξῃ. Πήγαμε στὸ τελωνεῖο, στὸ βασιλικὸ περίπτερο, ποὺ εἶναι δεῖξιὰ μπαίνοντας στὸ λιμάνι, περάσαμε ἀντίκρυ στὸ σταύμὸ τοῦ σιδηροδρόμου Λαρίσης, περάσαμε ἀπὸ τὰ ναυπηγεῖα τοῦ Βασιλειάδη, ποὺ καθαρίζουν καὶ ἐπισκευάζουν τὰ πλοῖα, γυρίσαμε τὴν συνοικία τῶν ἐργοστασίων μὲ τὶς ψηλὲς καπνοδόχες, περάσαμε στὴ Δραπετσῶνα στὸ οὐρανοδρόμιο κι εἶδα πῶς λιώνουν τὸ γυαλί, πῶς κάνουν

τὰ μπουκάλια καὶ τὶς νταμιτζάνες φυσώντας μὲ ἔνα μα-
κρὺ σωλῆνα, πῶς φτιάνουν τὰ ποτήρια καὶ τὰ στολίζουν
μὲ λουλούδια, μπήκαμε σὲ ύφαντήρια, σὲ ἀλευρόμυλους...
’Ανεβήκαμε καὶ στὴν Ἀθήνα τρεῖς τέσσερεις φορὲς μὲ
τὸν ἡλεκτρικὸ σιδηρόδρομο.

— Ξαίρεις, μιοῦ λέει, καθὼς γυρίζαμε μιὰ ἀπὸ τὶς
πολλὲς φορὲς ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, δ ὑεῖος μου. Ἡ Ἀθήνα
εἶναι δυὸ φορὲς μεγαλύτερη σὲ κόσμο ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ
τὴν νύχτα. Μὰ τὴν ἡμέρα εἶναι ἴδιες.

— Πῶς αὐτό, θεῖε;

— Νά, γιατὶ εἶναι χιλιάδες ἐκεῖνοι ποὺ κατοικοῦν
στὴν Ἀθήνα καὶ δουλεύουν ὅλη μέρα στὸν Πειραιᾶ, στὰ
ἔργοστάσιά του, στὸ λιμάνι του, στὸ τελωνεῖο του.
Συλλογίσου πῶς τὰ μισὰ σχεδὸν ἀπ' ὅλα τὰ μεγάλα
ἔργοστάσια τῆς Ἑλλάδας βρίσκονται στὸν Πειραιᾶ. Λο-
γάριασε ἀκόμα πῶς μπαίνουν στὸ λιμάνι μέσα 12.000
βαπόρια καὶ ίστιοφόρα κάθε χρόνο, καὶ φεύγουν ἄλλα
τόσα γιὰ τὸ ἐσωτερικὸ καὶ τὸ ἔξωτερικό, ποὺ θὰ πῆ πῶς
35 πλοῖα μικρὰ καὶ μεγάλα πᾶνε κι ἔχονται καθημερινά.
Σκέψου τώρα τί κόσμος φεύγει μ' αὐτά! Λένε πῶς ἔνα
ἔκατομμύριο ἐπιβάτες τὸ χρόνο περνοῦν ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ.
Βάλε τώρα καὶ δυὸ ἔκατομμύρια τόνους ἐμπορεύματα,
ποὺ φορτώνουν ἥξεφορτώνουν, καὶ θὰ καταλάβης τί κό-
σμος δουλεύει, τί κίνηση ἔχει αὐτὸ τὸ λιμάνι!

— Κι ὅλο αὐτό, θεῖε, σ' ἔκατὸ χρόνια μέσα ἔγινε.
Στὴν ἐπανάσταση δὲν εἶχε ἐδῶ παρὰ ἔνα χάνι καὶ μιὰ
καλύβα Τούρκου τελωνοφύλακα.

— Μήπως κι ἥ Ἀθήνα παιδί μου, ἥταν τίποτα;
”Ἐνα μικρὸ χωριό.

— Ναι, ναι, ἔνα χωριὸ συμμαζεμένο κάτω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη, ποὺ τόκρυθε ὁ Ἰσκιος της.

— Στὴν Πλάκα ποὺ λέμε. Αὔτὴ ἦταν ἡ Ἀθήνα. Μά, βλέπεις, ἔγινε πρωτεύουσα σὰν ἥρθε ὁ βασιλέας Ὁθωνας, ἔγιναν ὑπουργεῖα, μαζεύτηκαν ὑπάλληλοι, στρατός, φοιτητές. Κοντὰ σ' αὐτοὺς ἥρθαν ἔμποροι, ἀνοιξαν μαγαζιά, ἔχτισαν ἐργαστήρια, σπίτια, ἔνοδοχεῖα. Μεγάλωσε ἡ Ἀθήνα. Κι ὅσο περίσσευε ὁ κόσμος στὴν Ἀθήνα, τόσο μεγάλωνε ἡ κίνηση στὸν Πειραιᾶ. Τὰ καράβια πήγαιναν κι ἐρχόντουσαν. Τόσος κόσμος, παιδί μου, πῶς θὰ ξοῦσε; Ὁ τόπος φτωχός, δὲν ἔκανε παρὰ λίγο λάδι καὶ λίγο κριθάρι. Ἐπρεπε δὲν νὰ τὰ φέρονται ἀπὸ ἄλλα μέρη, ἐλληνικὰ ἢ ξένα. Πῶς θάκαναν; Μεγάλωσε λοιπὸν ἡ δουλειὰ τοῦ λιμανιοῦ, καὶ μεγαλώνοντας τὸ νταραβέρι, ἀρχίζαν νὰ γτίζουν, ποιὸς ἀποθήκη, ποιὸς μαγαζί, ποιὸς στάβλο γιὰ τὰ ζῶα—τότε δὲν ὑπῆρχαν οὕτε τραῖνα, οὕτε αὐτοκίνητα—ποιὸς σπίτι, ποιὸς ἔνοδοχεῖο γιὰ τοὺς ταξιδιώτες, ποιὸς ἐργαστήρι γιὰ τὶς ἐπισκευὲς τῶν καραβιῶν. Ἔτσι γίνηκε ἡ ἐρημιὰ πολιτεία, ποὺ τὴ βλέπεις καὶ τὴ χαίρεσαι.

Μεγάλωσαν αὐτὲς οἱ δυὸ πολιτεῖες, παιδί μου, σὰ δυὸ ἀδέρφια. Τώρα θάκουν κι οἱ δυὸ ὡς ἐφτακόσιες χιλιάδες κόσμο καὶ κοντεύουν νὰ ἐνωθοῦν.

— Ἀλήθεια, θεῖε, καθὼς ἐρχόμαστε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα στὸν Πειραιᾶ, παντοῦ ὑπάρχουν σπίτια.

— Δὲν εἶναι τόσο πυκνὰ σὰ μέσα στὴν πόλη, ἀλλὰ μὲ τὸν καιρὸ θὰ πυκνωθοῦν, ποὺ δὲ θὰ ξαίρῃ κανεὶς ὡς ποῦ φτάνει ὁ Πειραιᾶς κι ἀπὸ ποῦ ἀρχίζει ἡ Ἀθήνα. Θὰ γίνουν μιὰ οἱ δυὸ πολιτεῖες.

— Μὰ ξαίρεις καὶ κάτι ἄλλο, μοῦ εἶπε ὁ θεῖος μου,

καθὼς βγαίναμε ἀπὸ τὸ τραῖνο. Ὁ Πειραιᾶς τὴν κίνησή του δὲν τὴν χρωστάει μόνο ποὺ γειτονεύει μὲ τὴν πρωτεύουσα. Τὴν χρωστάει καὶ σὲ κάτι ἄλλο. Ἐσύ θὰ τὸ ξαίρης, μοῦ λέει, ποὺ πέρασες τὸ σχολεῖο κι ἔχεις διαβάσει τὸ χάρτη. Ὁ Πειραιᾶς εἶναι τὸ πιὸ κεντρικὸ λιμάνι τῆς Ἑλλάδας, βρίσκεται στὴν καρδιά της. Ὄλα τὰ ἄκρα τῆς Ἑλλάδας ἀπέχουν πάνω κάτω τὸ ἴδιο ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ. Τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας κι ἡ Κοίτη. Τὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου κι ἡ Πελοπόννησο. Μόνο τὰ παράλια τοῦ Ἰόνιου ἦταν μακριά. Ἐπρεπε νὰ κάνης γύρω τὴν Πελοπόννησο γιὰ νὰ πᾶς. Μὰ ἀνοιξαν τὴν διώρυγα στὴν Κόρινθο, κι ἔτσι σύμωσαν καὶ κεῖνα. Σὲ εἴκοσι-είκοσιπέντε ὥρες τὸ πολὺ ἔρχεσαι ἀπ' ὅποιο λιμάνι θέλεις. Καὶ μόνον αὐτό; Μήπως στὴ στεριά δὲν εἶναι τὸ ἴδιο; Ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ ἔκινουν δλες οἱ μεγάλες σιδηροδρομικὲς γραμμές. Ἡ γραμμὴ ποὺ φέρνει βόλτα τὴν Πελοπόννησο, κι ἡ γραμμὴ ποὺ πάει στὴ Λάρισα καὶ στὴ Θεσσαλονίκη.

— "Ἄσ ἦταν συλλογίστηκα ἐγώ, κι δὲ Μεγαλιμένας ὁ δικός μας σὲ μιὰ τέτοια θέση, νάχη κοντά του καὶ τὴν πρωτεύουσα καὶ θάβλεπες, ἂν δὲ θὰ ἦταν τὸ πρῶτο λιμάνι στὴν Ἑλλάδα.

Ο Μιχαλάκης τοῦ Λούκα.

ΛΟΥΚΑΣ, ὁ πατέρας τοῦ Μιχαλάκη, ἦταν φτωχὸς περιβολάρης καὶ ψάλτης στὸν Ἄι-Νικόλα, σὲ μιὰ μικρὴ παραλιακὴ πόλη κάποιου νησιοῦ μας.

Ἔταν ψηλός, λιγνός, ξεραγκιανός, καὶ φοροῦσε βρακοῦλες, φέσι πολὺ ψηλὸς καὶ σιραβὴ πάντοτε βαλμένο, μὲ μιὰ γαλάξια κοντὴ φουντίτσα στὴν κορφή του. Ἔψελνε μὲ τὴ μύτη, ποὺ ξεπερνοῦσε καὶ τὴν πιὸ κακόφωνη ἀκόμη γκάϊδα.

“Ομως ποῦ νὰ τολμήσῃ κανεὶς νὰ πῇ πῶς δὲν ἔταν ἀηδόνι ὁ Μπάρμπα-Λούκας, ὁ βρακάς. Καὶ ποῦ νὰ παραπονεθῆ κανεὶς στοὺς ἐπιτρόπους τῆς Ἐκκλησίας! Λει-

τουργία, γιορτή δὲ γινόταν, ἀν ύποθέσωμε πώς ὁ ψάλτης ἔλειπε καμιὰ φορά.

Λέγω ἀν ύποθέσωμε, γιατὶ κανένας δὲ θυμάται νὰ ἔλειψε ποτέ. Καὶ τοῦ θανάτου νὰ ἦταν στὸ στρῶμα, ὅταν ἀκουε τὴν καμπάνα τοῦ "Αι-Νικόλα, θὰ σηκωνόταν. Κι ἀκοῦς, στὸ στασίδι τοῦ δεξιοῦ ψάλτη πέθανε μιὰ μέρα ὁ Μπάρμπα-Λούκας.

"Ο Μπάρμπα-Λούκας λοιπόν, ὁ δεξιὸς ψάλτης τοῦ "Αι-Νικόλα, μ' ὅλη τὴν φαλτική του καὶ τὰ περιβολάκια ποὺ εῖχε, δύσκολα τάβγαζε πέρα.

Εἶχε μεγάλη οἰκογένεια, δὲν ξαίρω πόσα ἀγόρια καὶ πόσα κορίτσια. Πιστεύω πώς καὶ ὁ ἕδιος δὲ θὰ ἤξαιρε τὰ ὄνόματά τους.

Τὸ πρῶτο του παιδὶ ἦταν ὁ Μιχαλάκης, γνωστὸς μὲ τ' ὄνομα «ὁ Μιχαλάκης τοῦ Λούκα», ποὺ τούμεινε ὥσπου πέθανε κι αὐτός.

Τὸ Μιχαλάκη ὁ Μπάρμπα-Λούκας ἤθελε νὰ τὸν διώξῃ ἀπὸ πολὺ μικρό, νὰ πάη στὴν Πόλη νὰ προκόψῃ.

"Ἐπρεπε νὰ βοηθήσῃ κι αὐτὸς στὰ τόσα στόματα ποὺ εῖχε νὰ θρέψῃ ὁ πατέρας του. "Ομως ὁ Μιχαλάκης δήλωσε ὀρθὰ-κοφτά:

— Δὲ θὰ φύγω, ἀν δὲ βγάλω τὸ σχολεῖο. Ἐγὼ πρέπει νὰ γίνω μεγάλος ἀνθρωπος, πολὺ μεγάλος, ν' ἀκουστῇ τ' ὄνομά μου παντοῦ. "Αν δὲ γίνω μεγάλος, Μιχαλάκη τοῦ Λούκα νὰ μή μὲ λένε...

— Μὰ δὲν περισσεύει τὸ ψωμί, τοῦ ἔλεγε ὁ πατέρας του. Τὸ βλέπεις πώς πεινᾶμε.

— Ἐγὼ θὰ βγάζω τὰ ἔξοδά μου καὶ θὰ σᾶς βοηθῶ κιόλας! εἶπε ὁ Μιχαλάκης.

Καὶ τὸ ἔκαμε. Τὸ πρῶτὸν ποὺ ἔυπνοῦσε, πήγαινε καὶ
ρωτοῦσε τίς γειτόνισσες, ἃν εἶχαν καμιὰ δουλειὰ νὰ τοὺς
κάνῃ. Τὸ ἴδιο καὶ τὸ βράδυ.

Αὐτὲς τὸ ἥξαιραν καὶ τὸν φώναζαν:

— "Ελα, Μιχαλάκη, νὰ μᾶς πᾶς τὸ ψωμὶ στὸ φοῦρνο.

— "Ελα νὰ μᾶς πᾶς τὰ γλυκά!

Καὶ ὁ Μιχαλάκης ἔτρεχε, μάζευε δεκαρίτσες καὶ χόρ-
ταινε κιόλας. Τ' ἄλλα παιδιὰ τὸν περίπαιζαν. Αὐτὸς στρό-
βωνε τὰ χεύλια του κι ἔκλεινε τὸ ἔνα του ποντικήσιο μάτι
γι' ἀπάντηση. "Ας ἔλεγαν δὲ τι ἥθελαν!"

— "Ἐγώ, ἔλεγε, ὁ κόσμος ἀνάποδα νὰ γυρίσῃ, θὰ
ζήσω! Νὰ δῶ ἐσεῖς τί θὰ κάμετε. Καὶ μεγάλος θὰ γίνω.

"Οταν ἔλεγε αὐτὰ τὰ τελευταῖα λόγια, ἔεσποῦσαν γέ-
λια ἀκράτητα. Πὼς ἦταν προκομένος, τὸ βλέπανε. Μὰ ἔνα
παιδάκι, ποὺ εἶχε ποδαράκια σὰ σπίρτα κι ἔνα προσω-
πάκι μαϊμοῦς, δὲν τόπιανε τὸ μάτι τους..."

Μεγάλος! "Ετσι γίνονται οἱ μεγάλοι;

— Καὶ τί θὰ σπουδάσω; Τὸ δημοτικὸ μόνο θὰ
βγάλω. Κι ἔπειτα θὰ πάω στὸ σχολεῖο ποὺ βγάζει τοὺς
μεγάλους.

* * *

Τέλειωσε τὸ δημοτικὸ ὁ Μιχαλάκης τοῦ Λούκα καὶ
τὴν ἴδια χρονιὰ ἔενητεύτηκε. Τὸν πῆρε μαζί του ὁ ταχυ-
δόρομος, ποὺ ἔκανε δυὸ φορὲς τὸ μῆνα ταξίδι ἀπὸ τὴν μι-
κρὴ παραλιακὴ πόλη στὴν Πόλη μὲ τὴν Ἄγια Σοφιά.
Τὰ χρόνια ἔκεινα ἀπὸ τὸν τόπο τοῦ Μιχαλάκη εἶχαν ἔε-
νητευτῇ πολλούς εἶχανε φύγει γιὰ τὴν Πόλη, κι ἀπάνω

Ψηλὰ γιὰ τὴν Ρουμανία καὶ τὴν Ρωσία. Οἱ πιὸ πολλοὶ μένανε στὴν Πόλη. Γι’ αὐτὸ εἶχαν καὶ ἴδιαιτερο ταχυδρόμο. ‘Ο Μιχαλάκης μόλις εἶχε τὰ νάῦλα του. Κι ὅπως φανταζόταν ἀπὸ μικρός, ἔπρεπε νὰ βρῇ δουλειά, νὰ γίνη καὶ μεγάλος, πολὺ μεγάλος! Νὰ μπορῇ νὰ ὠφελήσῃ τὸν κόσμο. Πῶς θὰ τὸ πετύχαινε; Νά, ἔλεγε μὲ τὸ νοῦ του, θὰ γίνω πολὺ πλούσιος, κι ὑστερα θὰ κάνω φιλανθρωπίες. Τόσοι ἔγιναν πλούσιοι, δὲ θὰ γίνω κι ἐγώ; Καὶ βάλθηκε νὰ γίνη πολὺ πλούσιος.

“Οπως τὰ φαντάζεται κανείς, ποτὲ δὲν τὰ βρίσκει. Χαράστον δμως ποὺ ἐπιμένει στὸ σκοπὸ ποὺ ἔβαλε! ‘Ο Μιχαλάκης δούλεψε πολλὰ χρόνια ὑπηρέτης σὲ μαγαζιὰ συμπατριωτῶν του καὶ σὲ ξένα. Δούλευε πάντα μὲ τὸ σκοπὸ νὰ γίνη μεγάλος. Μὰ ἐκεῖ ποὺ ἔλεγε πὼς πέτυχε, πὼς ἦταν στὴν ἀρχὴ τοῦ σκοποῦ του, βρισκόταν μεμιᾶς ἀπένταρος.

Ξανάρχιζε. “Επιανε λίγα λεφτὰ καὶ δοκίμιας νὰ ἐργαστῆ μόνος. Πάλι εἶχανε καὶ πάλι ξανάρχιζε, κι ὁ ἴδιος δὲν ἤξαιρε πόσες φορές.

Μιὰ μέρα ἔφυγε ἀπὸ τὴν Πόλη καὶ πῆγε στὸ Βουκουρέστι τῆς Ρουμανίας. Ἐκεῖ δούλεψε καὶ μπόρεσε νὰ κάμη σιτάρια.

Μιὰ χρονιὰ πῆγε νὰ γίνη μεμιᾶς πολὺ πλούσιος. Εἶχε προαγοράσει πάρα πολλὰ σιτάρια κι ἔλπιζε νὰ κερδίσῃ διπλὰ καὶ τριδιπλα, γιατὶ ἔλεγαν πὼς δὲ θὰ γινόταν πολὺ σιτάρι κείνη τὴν χρονιά.

Τὸ Μάη μαθαίνει πὼς στὴν Ἀμερικὴ θὰ γίνη τόσο σιτάρι, ποὺ θὰ πνίξῃ ὅλη τὴν γῆ. Κι ἔτσι ἔγινε. ‘Ο Μιχαλάκης ἔπαθε καταστροφή. “Εμεινε ὅλωσδιόλου ἀπένταρος.

Κι ἤταν τότε τριάντα χρονῶν. "Ομως δὲν ἔχασε τὴν ἐλπίδα νὰ γίνη μεγάλος. Μπῆκε ύπηρέτης σ' ἕνα μαγέρικο, λογάριασε πώς δ καταστηματάρχης κέρδιζε ἀρκετά, καὶ βάλθηκε νὰ δουλέψῃ ν' ἀνοίξῃ κι αὐτὸς μαγέρικο.

Σὲ λίγα χρόνια τὰ κατάφερε. "Ετυχε νὰ γίνουν πολλὰ σιτάρια κι ἄλλα προϊόντα κι δ κόσμος εἶχε νὰ ξοδεύῃ. 'Ο Μιχαλάκης κέρδιζε, κέρδιζε πολλά.

— Καλὴ δουλειά, εἶπε. Κι ὅταν ἔχῃ, κι ὅταν δὲν ἔχῃ δ κόσμος, πάντα κάτι θὰ τρώῃ. Σίγουρο ἐμπόριο. Θὰ πῆς πῶς μπορῶ νὰ γίνω ἀπὸ μάγερας, μεγάλος! "Ε! ποιὸς ξαίρει τί γίνεται!

Στὰ τριανταρέντε του χρόνια δ Μιχαλάκης τοῦ Λούκα ἤταν ἀρκετὰ πλούσιος.

— Θὰ πάω στὴν Ἀθήνα, εἶπε. Στὴν πατρίδα μου τὴν ἴδιαίτερη, ἀν δὲ γίνω μεγάλος, δὲν πηγαίνω.

"Ηρθε στὴν Ἀθήνα. Τὴ γύρισε σὲ κάμποσες ἡμέρες, μὰ δὲν ἔβρισκε τί μπόρουσε νὰ κάνῃ. "Ας μὴ βιαστῶ, σκέφτηκε. Πρέπει πρῶτα νὰ τὴ γνωρίσω καλὰ τὴν πρωτεύουσά μας.

"Ετσι γύριζε καὶ ρωτοῦσε. "Εβλεπε κι ἔκανε σχέδια. Πολλὰ σχέδια ἔκανε, μὰ κανένα δὲν τοῦ ἀρεσε. Δὲν ἤταν παιδὶ πιά. "Ήταν ἄντρας, κι ἔπειπε νὰ κάνῃ κάτι ν' ἀκουστῇ τ' ὄνομά του, νὰ γίνη μεγάλος.

Μιὰ μέρα εἶπε:

— Στὰ μέρη ποὺ ἔζησα ὡς τώρα δὲν εἶδα νὰ ζοῦν καὶ πολὺ διαφορετικὰ ἀπὸ μᾶς. Δὲν πηγαίνω καλύτερα νὰ ἰδῶ καὶ τὴν ἄλλη Εύρωπη; Κάτι πιστεύω θὰ ἰδῶ κάτι θὰ μάθω ἐκεῖ διαφορετικό.

Πῆγε καὶ γύρισε ὅλες τὶς μεγάλες πολιτεῖες.

Τὰ μάτια του ὅλο ἄνοιγαν. Τὰ σχέδιά του ὅλο καὶ ἄλλαζαν. Κρίμα νὰ μὴν πάη ἀπὸ παιδὶ ἵσα στὴν Εὐρώπη! 'Εκεῖνο ποὺ ζητοῦσε θὰ τὸ εἶχε βρῆ. "Υστερα σκέφτηκε πῶς μὲ λίγα γράμματα, ποὺ ἥξαιρε, δύσκολα θὰ πρόκοβε στὴν Εὐρώπη. 'Εκεῖ κι ὁ τελευταῖος ἐργάτης ἥξαιρε περισσότερα ἀπ' αὐτόν...

'Απὸ τὰ πολλά, ποὺ εἶδε, νόμισε τέλος πῶς βρῆκε ἔκεινο, ποὺ θὰ τὸν ἔκανε μεγάλο. Γύρισε στὴν πρωτεύουσα καὶ ἄνοιξε ἔνα ἑστιατόριο.

Εἶχε καταλάβει πῶς ἔνας τόπος πολιτισμένος πρέπει νὰ ἔχῃ ἑστιατόρια, παντοπωλεῖα, ζαχαροπλαστεῖα καὶ τὰ τέτοια, ποὺ ν' ἀστράφτουν ἀπὸ καθαριότητα.

Τὸ ἄνοιξε τὸ ἑστιατόριο, μὰ λίγο ἔλειψε νὰ ξαναγίνη φτωχός. 'Ο Μιχαλάκης δὲ μποροῦσε νὰ καταλάβη τί τοῦ ἔφταιγε.

— Θὰ μοῦ λείπη τὸ «χού», συλλογιόταν.

Τί ἦταν αὐτὸ τὸ «χού;» Κάποιος μιὰ φορὰ πῆγε νὰ μάθη νὰ κάνῃ φλυτζάνια. Κάθησε κάμποσον καιόδο καὶ νόμισε πῶς τὴν εἶχε μάθει τὴν τέχνη. "Ανοιξε δικό του ἐργοστάσιο. Μὰ τὰ φλυτζάνια τοῦ ἔσπαζαν! Ξαναπάει στὸ μάστορή του νὰ δῆ, γιατί δὲν ἔσπαζαν ἔκεινον. Πρώτη φορὰ παρατήρησε τότε πῶς ὁ μάστορής του, μόλις ἔβγαζε ἔνα-ἔνα φλυτζάνι, τὸ φυσοῦσε δυνατὰ μὲ ἔνα χού! "Ετσι ἔμεινε ὁ λόγος, δταν λείπη κάτι σπουδαῖο, μὰ ποὺ φαίνεται παραμικρό, νὰ λέμε: «τοῦ λείπει τὸ χού».

"Ετσι σκέφτηκε ὁ Μιχαλάκης καὶ ξαναπῆγε στὴν Εὐρώπη, πρὸν χάση ὀλότελα τὰ χρήματά του. Γύρισε λίγες πολιτεῖες καὶ καταστάλαξε στὴν Έλβετία, στὴ χώρα τῶν ξενοδοχείων, ποὺ ξῆ ἀπὸ τοὺς ξένους της.

Μὲ πολλὰ βάσανα μπόρεσε νὰ μπῇ ύπηρέτης σ' ἔνα
ἀρκετὰ μεγάλο καὶ πλούσιο ξενοδοχεῖο. Κάθε μέρα μά-
θαινε πράματα, ποὺ δὲν τὰ φανταζόταν. Μὲ τὸν καιρὸν
εἶδε πώς ἔπρεπε νὰ πάη καὶ σὲ εἰδικὸ σχολεῖο μαγειρικῆς.

Μιὰ βραδιὰ σερβίριζε ὁ Μιχαλάκης δυὸ τρεῖς κυ-
ρίους. Κατάλαβε πώς ἔλεγαν γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ πρὸ
πάντων γιὰ τὴν Ἀθήνα, κι ἔβαλε ἀφτὶ ν' ἀκούσῃ.

“Ενας ἔλεγε:

— “Αλλη γώρα πιὸ ώραία ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα στὸν
κόσμο δὲν ύπάρχει, καὶ πρὸ πάντων ἀπὸ τὴν Ἀθήνα.
Ἐκεῖ θὰ ἥθελε κανεὶς νὰ ζῇ αἰώνια, κάτω ἀπὸ τὸ λαμ-
πρό της ἥλιο, ποὺ δὲ βρίσκεται πουθενὰ ἀλλοῦ. Μὰ εἶναι
φίλε μου, ἀδύνατο. Δὲ βρίσκεις ἔνα ξενοδοχεῖο τῆς προ-
κοπῆς νὰ μείνης. ”Αν πῆς γιὰ τὰ ἐστιατόριά της, ἀν φᾶς
ἔνα μῆνα καὶ στὸ καλύτερο ἀκόμη, θὰ πάθῃ γιὰ πάντα
τὸ στομάχι σου. Νὰ καταλάβαιναν ἐκεῖ οἱ ἄνθρωποι τί
πλοῦτος εἶναι κρυμμένος στὸν τόπο τους, δὲ θὰ γύριζαν
στὸν ἄλλον κόσμο νὰ τὸν ζητοῦν. Νὰ ἡξαιραν πώς γιὰ
νὰ εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, πρέπει πρῶτα-
πρῶτα ν' ἀρχίσουν ἀπὸ τὸ νερὸ καὶ τὸ σαπούνι...

Τέτοια λέγανε. ‘Ο Μιχαλάκης κατακοκκίνισε. Τί νὰ
πῆ; Νὰ πῆ τὰ φουσκωμένα λόγια, ποὺ λένε μερικοὶ
καὶ κάνουν τοὺς ξένους νὰ γελοῦν; ”Οχι, αὐτὸ δὲ θὰ τολ-
μοῦσε νὰ τὸ κάμη. Εύχαριστοῦσε ἀπὸ μέσα του τοὺς
καλοὺς ξένους ποὺ τοῦ ἀνοιξαν τὰ μάτια. Ναί, εἶχαν
δίκιο σὲ ὅτι κατηγοροῦσαν. Αὐτὸς ὅμως θὰ τοὺς ἔκανε
ν' ἀλλάξουν γνώμη γιὰ τὴν πρωτεύουσά μας. Ναί, αὐτός!

‘Ο Μιχαλάκης, ὅταν πιὰ κατάλαβε ὅτι εἶχε ὅσα τοῦ

χρειάζονταν, καιέβηκε στὴν Ἀθήνα καὶ ἀνοιξε τὸ καλύτερο ἑστιατόριο. Στὸ νέο αὐτὸ μαγαζί του ἔβαλε νόμο : «Κακὸ πρᾶμα μέσα κεῖ νὰ μὴ μαγειρεύεται». Πῆρε μάγερα ἀπὸ τὴν Ἐλβετία, καὶ στὸ μεταξὺ ἑστειλε κεῖ τὸν ἀδερφό του, νὰ σπουδάσῃ πιὸ καλὰ ἀπ' αὐτὸν τὴ μαγεοική.

Εἶχε καταλάβει πῶς ἔνα καλὸ ἑστιατόριο δὲν τιμᾶ μονάχα τὸν τόπο, παρὰ χαρίζει γερὸ αἷμα στοὺς πατριῶτες του, καὶ πῶς τὸ μεγαλύτερο κακὸ στὴν πατρίδα καὶ στοὺς πατριῶτες μας τὸ κάνουν ἐκεῖνοι, ποὺ πουλοῦν βλαβερὰ τρόφιμα.

Δὲν ἄργησε τὸ ἑστιατόριο τοῦ Μιχαλάκη νὰ τὸ μάθη δὴ ή Ἀθήνα. Οἱ ξένοι βρῆκαν ἐκεῖνο ποὺ ζητοῦσαν. Καὶ τ' ἄλλα ἑστιατόρια ἄρχισαν νὰ κλείνουν τὸ ἔνα κοντὰ στὸ ἄλλο. Οἱ καταστηματάρχες οἱ περισσότεροι ἦταν πατριῶτες τοῦ Μιχαλάκη.

— Μιχαλάκη, μᾶς πῆρες στὸ λαιμό σου! τοῦ παραπονιόνταν.

— Ἔγώ; ἔλεγε δ Μιχαλάκης. Τί σᾶς ἔκαμα ἐγώ;

— Ξαίρομε κι ἐμεῖς; Νά, μᾶς μάγεψες τοὺς πελάτες καὶ μᾶς τοὺς πῆρες.

‘Ο Μιχαλάκης μὲ καλωσύνη τοὺς δασκάλευε καὶ τοὺς ἔλεγε τὸ μυστικό. Μὰ ποῦ ν' ἀκούσουν ἐκεῖνοι!

— Ἄκους ἐκεῖ, λέει, νὰ μαγειρεύωμε μὲ ἀγνὸ βιούτυρο! καὶ τότε τί θὰ κερδίσουμε; Νὰ ἀγοράζουμε τὰ καλύτερα τρόφιμα;

— Δὲν πιστεύω ἐγὼ νὰ χάνω, τοὺς ἔλεγε δ Μιχαλάκης. Ἀν θέλετε νὰ σωθῆτε, ἀκοῦστε με. Τί νὰ σᾶς κάμω κι ἐγώ; Καλὰ ύλικά. Αὐτὸ εἶναι τὸ μυστικό μου.

Καὶ θὰ τὸ πιστέψετε; Ἀπίστευτο, μὰ ἀληθινό. Ὁλοι

δσοι ζοῦν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ἐκείνη, ποὺ τὰ ἑστιατόρια χαλοῦσαν τὰ στομάχια, ψυμοῦνται πώς τὸ ἑστιατόριο τοῦ Μιχαλάκη εἶχε σερβιτόρους τοὺς ξεπεσμένους ξενοδόχους τῆς Ἀθήνας.

“Ο, τι ἔμαθε ὁ Μιχαλάκης στὴν Εύρωπη, τὸ ἔμαθαν καὶ δσοι ἄνοιγαν τὰ μάτια τους στὸ ἑστιατόριό του. Ἐκεῖ βλέπανε πώς τὸ συμφέρο τους ἦταν νὰ μὴν καταστρέφουν τὰ στομάχια τῶν πελατῶν τους.

‘Απὸ τότε ἔγιναν πιὸ καλὰ ἑστιατόρια στὴν Ἀθήνα κι ἀπὸ τοῦ Μιχαλάκη. Ἐκεῖνος ὅμως ἄνοιξε τὸ δρόμο. Κι ὑστερα ἀπὸ τὰ ἑστιατόρια, ἔγιναν ἀνθρωπινώτερα καὶ τὰ ξενοδοχεῖα τοῦ-ὑπνου καὶ τὰ παντοπωλεῖα.

‘Ο Μιχαλάκης τὰ ἔβλεπε καὶ τὰ χαιρόταν. Ἄλλος στὴ θέση του θὰ ζήλευε καὶ θὰ φτονοῦσε. Μὰ ὁ Μιχαλάκης συλλογιζόταν:

— ‘Η Ἑλβετία ζῆ ἀπὸ τοὺς ξένους, ποὺ συχνοπηγαίνουν ἐκεῖ. ‘Η Ἑλλάδα, ἂν εἶχε τὰ ξενοδοχεῖα καὶ τὰ ἑστιατόρια καὶ τοὺς σιδερόδρομους τῆς Ἑλβετίας, θὰ ζοῦσε κι αὐτὴ ἀπὸ τοὺς ξένους της. Γιατὶ ἡ πατρίδα μας ἔχει τὸ θαυμασιώτερο κλῖμα τοῦ κόσμου καὶ τὰ περισσότερα ἀρχαῖα μνημεῖα. Κι εἶναι χιλιάδες σὲ δλο τὸν κόσμο κεῖνοι, ποὺ τ’ ἀγαποῦν καὶ τὰ σπουδάζουν, καὶ ποὺ θὰ ἥθελαν νάρχωνται καὶ νὰ ζοῦν χρόνια ἐδῶ. Νὰ δουλέψωμε λοιπὸν γιὰ νὰ κάνωμε τὴν χώρα μας εὐχάριστη διαμονὴ στοὺς ξένους.

‘Εγὼ ἔκαμα τὴν ἀρχή. Ἐσεῖς κάμετε τὸ τέλος.

‘Ο Μιχαλάκης δὲ ζῆ πιά, ἀλλὰ ὅταν ἔζοῦσε, ἤταν ἔνας ἀληθινὰ μεγάλος ἀνθρωπός, γιατὶ ἔφερε τὸν πολιτισμὸ στὴν πατρίδα του.

Ο δαζασσοκράτορας ἄγιος.

ΗΜΕΡΑ εἶναι παραμονὴ τοῦ Ἀι-Νικόλα. Εἶναι ὁ προστάτης ἄγιος ὃλων τῶν θαλασσομάχων. Μεγάλο καπετάνιο τους τὸν ὀνομάζουν. Αὐτός, λένε, βρῆκε πρῶτος τὸ τιμόνι στὰ πλοῖα, ποὺ ἦταν ποὺν ἀκυβέρνητα καὶ καμώματα τοῦ διαβόλου. Πανιά, κατάρτια, σκοινιά, σκαφίδι, σκαρμοὶ καὶ σωτρόπια καὶ κοντρασωτρόπια, κάθε τι ποὺ βρίσκεται μέσα στὸ πλεούμενο εἶναι κάμιωμα τοῦ διαβόλου. Μόνο τὸ τιμόνι ἔβαλε ὁ ἄγιος, τὸ τιμόνι ποὺ εἶναι ἡ σωτηρία καὶ ἡ ἐλπίδα τοῦ πλοίου. Γιὰ τοῦτο οἱ ναυτικοὶ τὸν σέβονται καὶ τὸν τιμοῦν καὶ δπουδήποτε βρεθοῦν, ἐκεῖ μένουν τὴν ἥμέρα τῆς μνήμης του. Δὲν ταξιδεύουν...

"Εξω στὴν πόλη ἔχουμε κοντά μας τὴν ἐκκλησία τοῦ "Αι-Νικόλα, ποὺ ἔχει ἀπόψε δλονυχτία. Ἀπάνω στὸν κεντρικὸν θόλο τῆς ἐκκλησίας, καντήλια χρωματιστά, βαλμένα στὸ σταυρὸν καὶ στὶς κορνίζες καὶ στὶς καμάρες του, σχηματίζουν φωτεινὰ κλωθογυρίσματα, παράδοξα καὶ ἀρμονικά. Μέσα στὸ βαθὺ σκοτάδι τῆς νύχτας, ψηλὰ ἔκει ζωσμένος περίγυρα ἀπὸ τὴν μαυρίλα ὁ φωτοστόλιστος θόλος, φαντάζει σὰ γιγάντια μήτρα δεσποτική, μὲ τὰ διαμάντια καὶ τὰ μπριλάντια τῆς, ἀχτινοπεριλουσμένη νὰ κατεβαίνῃ ἀπὸ τὰ οὐράνια, θεόσταλτη γιὰ νὰ στολίσῃ τὸ τίμιο κεφάλι τοῦ θαλασσοκόράτορα ἄγιου.

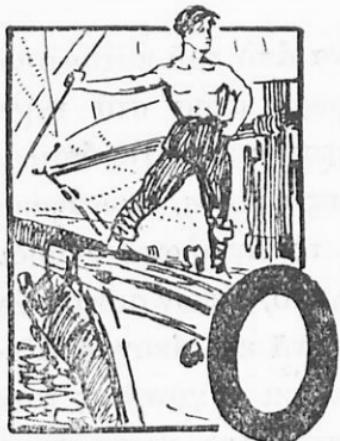
Τὰ γυαλιὰ τῶν μεγάλων παραθυριῶν του φωτοβολοῦν σὰν ἀντιφεγγιὲς μεγάλης πυρκαϊᾶς. Οἱ πόρτες του δρυθανοιγμένες, μυρτοστόλιστες, δέχονται τὰ κύματα τοῦ ναυτόκοσμου, ποὺ μπαινοβγαίνει σκυφτὸς καὶ σταυροκοπιέται καὶ σέρνεται στὴν εἰκόνα τοῦ ἀγίου τὴν ἀργυροντυμένη, τὴν μαλαμοκαπνισμένη, βαρυφορτωμένη δλη ἀπὸ ἀφιερώματα ναυτικά, ἀπὸ καράβια καὶ καΐκια καὶ μπάρκα καὶ γολέτες καὶ τρεχαντήρια κατάργυρα. Μπαινοβγαίνει ὁ ναυτόκοσμος σκυφτός, σταυροκοπιέται ξεσκούφωτος μὲ τὰ μαῦρα καὶ τραχιὰ χαραχτηριστικὰ τοῦ προσώπου, ποὺ τὰ μαύρισε ὁ ἥλιος, καὶ τάργασε ἡ ἀρμη τοῦ πελάγου, καὶ τὰ σούφρωσε παράωρα ὁ ἀγῶνας τῆς ζωῆς, καὶ τ' ἀγρίεψε τὸ πάλαιμα τοῦ κυμάτου...

Μπαινοβγαίνει ὁ ναυτόκοσμος μὲ τὰ μαλλιά του τ' ἄσπρα καὶ τὰ ψαρὰ καὶ τὰ μαῦρα καὶ τὰ καστανὰ ριγμένα ἄγρια ἐδῶ κι ἔκει, ἀταχτα στὸ ζαρωμένο μέτωπό του, ντυμένος μέσα στὰ φτωχικὰ οοῦχα του, στὶς φανέλες τὶς χοντροκομμένες καὶ στὰ πανταλόνια του τὰ πλα-

τιά, μὲ τὰ πόδια τὰ χιλιοπληγωμένα ἀπὸ τοῦ καταστρώματος τὴν ἄγρια σκλήθρα, ἀπλόχωρα μέσα στὰ ψηλὰ στιβάλια του. Μὲ τὰ χέρια τὰ μεστωμένα, τὶς ἀπαλάμες συμμαζεμένες ἀπὸ τοὺς μύριους κάλους, ποὺ ἄφησε κεῖ γιὰ πάντα τοῦ πρυμόσκοινου τὸ ἀγκιλωτὸ χνούδι, τόσων καραβόπανων τὸ σκληρὸ ράψιμο, τόσων σιδερικῶν ἥ ἀψιὰ σκουριά. Μπαίνει καὶ προσκυνᾶ καὶ εἰκονασπάζεται ὁ ναυτόκοσμος, ὁ κακοπαθημένος, κι οἱ γυναικες τους οἱ βαριόμοιρες, ποὺ τρῶνε τὰ λαχταριστὰ νιάτα τους, μὲ τὸ ἀδιάκοπο καρτέρεμα τοῦ ποθητοῦ, τοῦ ἄντρα, τοῦ ἀδερφοῦ, τοῦ πατέρα, ποὺ βλέπουν μιὰ μέρα χαρᾶς καὶ παιγνιδιῶν καὶ πενήντα-έκατὸ μέρες καρδιόχτυπου καὶ δακρύων...

Δυστυχισμένε κόσμε! Δὲν ξαίρω γιατί, βλέποντάς σε σήμερα ἐκεῖ μέσα ταπεινό, περίγυρα στὸν ψαρόμαλλο ἄγιό σου, μοῦ φάνηκες ναυαγὸς αἰώνιος κυματοπλανημένος καὶ ἀνεμοφόρετος πάντα, χωρὶς καμιὰ ἐλπίδα νὰ βρῆς ποτὲ τὸ ποθητὸ λιμάνι, γιὰ νὰ φέξῃς τὰ σίδερά σου...

A. Καρκαβίτσας

Ο δάναλος τοῦ ναύλην.

NAYTHΣ ὁ βαριόμοιρος, ὁ κακοπα-
[θημένος,

ἄν γιοματίση, δὲ δειπνᾶ, κι ἄν στρώση, δὲν κοιμᾶται.
Κοίμα στὸ νιό, τὸν ἄρρωστο στοῦ καραβιοῦ τὴν πλώρη!
Μάρα δὲν ἔχει νὰ τὸν δῆ, κύρη νὰ τὸν λυπᾶται,
οὐτ' ἀδερφὸ οὐτ' ἀδερφή, κανένα μὲς στὸν κόσμο.
Μόρο τοῦ λέει ὁ ναύκληρος μὲ τὸν καραβοκύρη:
— «Ε, σήκω ἀπάρω νάντη μας καὶ καλογρωριστή μας,
νὰ κομπασάρης τὸν καιρό, νάμπουμε σὲ λιμάνι.
— Εγὼ σᾶς λέω, «δὲ μπορῶ», καὶ σεῖς μοῦ λέτε: «σήκω».
Γιὰ πιάστε με νὰ σηκωθῶ, βάλτε με νὰ καθίσω,
σφίξετε τὸ κεφάλι μου μὲ δνό, μὲ τρία μαντίλια
καὶ φέρτε μου τὴ χάρτα μου τὴν παντερημασμένη.
Βλέπετ' ἐκεῖνο τὸ βουνὸ τὸ πέρα καὶ τὸ δῶδε,
πόχει ἀνταρούλα στὴν κορφὴ καὶ καταχνιὰ στὴ ρίζα;
Πάγετ' ἐκεῖ ν' ἀράξετε, ἔχει βαθὺ λιμάνι.
Πρὸς τὰ δεξιὰ τὰ σίδερα, ζερβιὰ τὰ παλαμάρια,
καὶ τὴ μεγάλη ἄγκυρα ρίξετε πρὸς τὸ νότο.
Τὸ ναύκληρο παρακαλῶ καὶ τὸν καραβοκύρη

νὰ μὴ μὲ θάψουν σ' ἐκκλησιά, μηδὲ σὲ μοναστήρι,
μόνο στὴν ἀκρη τοῦ γιαλοῦ, στὸν ἄυμον ἀποκάτω.
Ἐκεῖ κι οἱ ναῦτες νάρχουνται νῷ ἀκούω τὴ φωνή τους.
Ἐχετε γειά, συντρόφοι μου, καὶ σὺ καραβοκύρη,
καὶ σὺ «ἔγια λέσα» μου γλυκό, γλυκότερο «ἔγια μόλα».
Ἐλιωσαν τὰ ματάκια μου, ἔλιωσαν καὶ δὲ βλέπω.

Δημοτικό

Μεριμηγκοφωγιά.

Βαρεμένος ἀπὸ κόσμῳ κι ἀπὸ ἐγκόσμια — αὐτὰ δὰ ποὺ τὸν κάνουν καὶ βαρετὸ — βγαίνω ἀπὸ τὴν πόλην ἔνα καλοκαιρινὸ βράδυ, καὶ τραβῶ κατὰ τὸ ὑψωμα ποὺ στέκει πλάγι της, καὶ ποὺ τοῦ κάκου πολεμοῦσε νὰ τὴ δροσίσῃ μὲ τ' ἀγεράκι του. Ἀνέβηκα καὶ κάθησα ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, νὰ μὴ βλέπω τὴν πόλη, μόνο νὰ βλέπω τὴ θάλασσα καὶ τοῦ ἥλιου τὸ σιγανὸ τὸ κατέβασμα. Κάθησα στὸ χορτάρι καὶ κοίταξα. Καὶ κοιτάζοντας συλλογιούμουν πῶς... μοναχός σου πάλι νὰ κάθεσαι ἀπάνω σὲ βουνὸ σὰν τὸν κοῦκο... "Οσο μεγάλες κι ἀν εἶναι οἱ ὁμορφιὲς γύρω, πάλι σύντροφο θὰ γυρεύης νὰ τοῦ τὶς εἰπῆς. Κι ἔλεγα, γιατί νὰ μὴ μπορῇ δ ἀνθρώπος νὰ κουβεντιάζῃ καὶ μὲ τὰ ζῶα (καὶ βόσκανε σιμά μου δυὸ-τρία) καὶ ν' ἀκούῃ καινούργιες ἴδεες, ἵσως κι ἀπὸ μερικῶν ἀνθρώπων πιὸ χρήσιμες; Μόνο μ' ἔβλεπε ἡ ἀγελάδα ἐκείνη ἡ μεγαλομάτα καὶ δὲ χόρταινε, κι ως τόσο νὰ μοῦ πῆ τὸ τί στοχαζόταν λογιάζοντάς με, τρόπο δὲν εἶχε.

Καὶ τί μοῦ λὲς ἀγελάδες! εἶπα στὸν ἑαυτό μου, κουνώντας συλλογισμένο κεφάλι. "Αν εἶναι γύρω μου δυὸ-τρία μεγάλα τετράποδα, πρέπει νάχη χιλιάδες μικρὰ ἔξαλοδα καὶ παρεξάποδα, μύγες, ἀκριδάκια, μεριμήγκια.

— "Α μεριμήγκια! είπα μεγαλόφωνα τότες. Νά, μιὰ ξυπνὴ φυλή, ποὺ μὲ τὰ κινήματά της μονάχα σου μιλεῖ. Θὰ πῆς, τὰ δικά της μόνο θὰ σου λέη κι ὅχι ἄλλα. Καλά, τὰ δικά της λοιπὸν ἀς λέη· τὶς ὁμορφιές ἀς τὶς τραγουδοῦν τὰ πουλιὰ ἔκεī πάνω. Ἔγὼ μεριμήγκια τώρα θὰ βρῶ, νὰ τὰ βάλω νὰ μοῦ διηγηθοῦν τὴν ἴστορία τους.

Κι ἀμέσως σηκώθηκα. Δὲν περπάτησα δέκα βήματα, καὶ βρίσκω μιὰ πέτρα, ως ἔνα καλὸ καρπούζι μεγάλη. Ἡταν ἡ μισὴ χωμένη στὴ γῆ καὶ γύρω της χορταράκια. Σκύβω, βάζω τὰ δυὸ χέρια, καὶ δίχως κόπο ἀναποδογυρίζω τὴν πέτρα. Ἀναποδογυρίζω τὴν πέτρα καὶ τί νὰ δῶ! Ἔτυχε νὰ δῆτε ποτὲ σὲ μεγάλη φωτιὰ μαζεμένο κόσμο ἀμέτρητο, καὶ νὰ τρέχουν δῆλοι ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ, κουβαλώντας σακκούλια, ορούχα καὶ λογῆς πράματα, νὰ τὰ γλιτώσουν ἀπὸ τὶς φλόγες; Ἔτσι ἔτρεχαν τ' ἀμέτρητα μεριμήγκια, ποὺ ἡσύχαζαν κάτω ἀπὸ τὴν πέτρα, καὶ φύγαν τ' αὐγά τους, ποὺ τὰ εἶχαν ἀνεβασμένα ἀπὸ τὰ βάθη κοντύτερα στοῦ ἥλιου τὴ ζέστη, καὶ ποὺ τώρα βρέθηκαν ἄξαφνα στῆς ἀσπρης μέρας τὸ φῶς καὶ μέσα στὸ φύσημα τ' ἀγέρα. Ωριοῦσαν ἀπὸ παντοῦ σὰ δαιμονισμένα, τὸ καθένα τραβώντας ἀπὸ ἔνα αὐγὸ μὲ τὰ δυό του δόντια. Ἐλεγ·ες καὶ τρόμαξαν τ' ἀθῶα τ' αὐγὰ μὲ τὸν ἄγριο τρόπο ποὺ τὰ τραβοῦσαν. Στὸ χῶμα, κάτω ἀπὸ τὰ μεριμήγκια, ἦταν ως δέκα-δώδεκα τρύπες. Ηέντε καὶ περισσότερα μαζὶ πολεμοῦσαν ἀπὸ μιὰ πόρτα νὰ περάσουν. Ἀνθρῶποι νὰ ἦταν, δῆλοι θὰ ἔσκαζαν.

Πήγαιναν κι ἔρχονταν, ἀνέβαιναν καὶ κατέβαιναν, τόνα πάνω στ' ἄλλο, σὲ μιὰ τρύπα δέκα, σ' ἄλλη εἴκοσι,

σ' ἄλλη κανένα. Ἀπελπισιὰ μὲν ἔπιασε καὶ βαθιὰ στενοχώρια, ποὺ τάξη καὶ μέθοδο αὐτὰ τὰ ζῶα δὲν ἔχουν, λογικὸ δὲν ἔχουν νὰ προσμένουν, καὶ νὰ κατεβαίνουν ἐναἔνα μὲ τὴ σειρά τους, μόνο μοιάζουν κι αὐτὰ τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν μπαίνουν ἢ βγαίνουν ἀπὸ βαπόρι ἢ θέατρο ἢ καὶ φεύγουν ἀπὸ μεγάλο κακό.

Ἐκεῖ ποὺ τὰ συλλογιζόμουν αὐτὰ δίχως νὰ πολυξετάξω καὶ τὸ τί γίνουνταν, καλοκοιτάζω πάλι, κι ὡς τοῦ θαύματος, χάθηκαν ὅλα τ' αὐγὰ ἀπὸ μπρός μου! Καὶ μαζί τους χάθηκαν καὶ τὰ πιότερα ἀπὸ τὰ μεριμήγκια.

Τὰ θάμαξα τὰ μεριμήγκια, καὶ τρόπο δὲν εἶχα νὰ πῦστοὺς λίγους ἐργάτες, ποὺ ἔμειναν ἀπάνω κι ἀκόμα κόβιανε γρήγορες βόλτες, πὼς εἶναι μεγάλοι τεχνίτες καὶ μήτ' ἔνα τρόμαγμά, σὰν αὐτὸ ποὺ τοὺς ἔδωσα, δὲν τοὺς ἔκαμε νὰ σαστίσουν. Καὶ μὴ μπορώντας νὰ τοὺς μιλήσω στὴ γλῶσσα τους, συλλογίστηκα νὰ τοὺς φιλέψω τοὺς ήρωές μου. Πηγαίνω λοιπὸν σ' ἄλλη μικρότερη πέτρα καὶ τὴν ἀνασηκώνω καὶ βρίσκω ἀπὸ κάτω μεγαλούτσικη ψαλίδα καὶ παχουλή. Μὲ τὸ φαβδὶ τὴ σκουντῶ καὶ τὴ φέρνω ώς τὴ φωλιά. Ἐπρεπε ὅμως νὰ κάνω πράξη ἀπονη καὶ σκληρή, ἐπρεπε νὰ τὴ σκοτώσω τὴ φτωχὴ τὴν ψαλίδα. Συλλογίστηκα τὸ λοιπὸν πὼς ἥμουν ἀνθρωπος, φαντάστηκα καὶ πὼς ἥμιουν χασάπης, καὶ πὼς ἔσφαξα βόδι γιὰ τὰ μεριμήγκια. Καὶ σὰν τὴ σκότωσα, τὴν ἀπόθεσα σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς τρύπες κοντά. Καὶ κοίταξα νὰ ἰδῶ τί θὰ γίνη.

Ἐρχεται τότε ἔνα μεριμήγκι, τὴ μυρῖζει τὴν ψαλίδα σπισμωδικὰ καὶ τρεμουλιαστὰ καὶ φεύγει σὰ σπίθια,

ἄλλο ἔνα μυρίζει καὶ φεύγει κι αὐτό. Ἔρχεται τοίτο μερμήγκι, αὐτὸ δὲ φεύγει, μόνο μυρίζει, ξαναμυρίζει, τριγυρίζει, πηδάει ἀπάνω στὸ βόδι, κατεβαίνει, κάνει ἀκόμα μερικοὺς ὀλόγυρους, καὶ τέλος ἀποφασίζει νὰ τῆς καθίσῃ μιὰ καλὴ δοντιὰ τῆς ψαλίδας. Σ' αὐτὸ τὸ διάστημα βρέθηκαν ἄλλοι πέντε ἔξι μερμήγκοι, ποὺ σταθήκανε κι αὐτοὶ κι ἔχωσαν τὰ δόντια τους μέσα της. Καὶ δαγκάνοντας καὶ σπρώχνοντας μὲ τὰ πόδια τους, καθὼς οἱ βαρκάρηδες, σὲ λίγη ὥρα τὴν εἶχαν στῆς τρύπας τὰ πρόθυρα.

Φάνηκαν τώρα δυὸς-τρεῖς μεγάλοκέφαλοι συντρόφοι ἀπὸ μέσα, κι ἔχωσαν κι αὐτοὶ τὰ δόντια τους καὶ τραβοῦσαν μέσα. Καὶ τραβώντας αὐτοὶ ἀπὸ μέσα καὶ σκουντώντας οἱ ἄλλοι ἀπ' ἔξω, σάλευε λίγο-λίγο τὸ μεγάλο ζῶο κι ἔμπαινε μέσα στὴν τρύπα, καθὼς σαλεύει σιγανὰ καινουριοκάμωτο καράβι, δταν τὸ πρωτοσέργονον στὸ γιαλό.

Φάνηκε γιὰ μιὰ στιγμὴ σὰ νὰ μάγκωσε ἡ ψαλίδα στὴ στενὴ τὴν τρύπα, σὰ νὰ μὴ μποροῦσε νὰ τραβηγχτῇ παραμέσα. Πρέπει ὅμως ν' ἀνέβηκαν κι ἄλλοι λεβέντες ἀποκάτω καὶ νὰ βοήθησαν, ἐπειδὴ κεῖ ποὺ στεκόταν μαγκωμένη, κατρακύλησε καὶ χάθηκε τὸ σφαγμένο βόδι στὰ σκοτεινὰ τῆς φωλιᾶς τὰ βάθη.

Πήρα τότες τὴν πέτρα καὶ τὴν ξανάβαλα στὴ θέση της, ἀπαράλλαχτα καθὼς ἦταν, καὶ τοὺς ἀφῆκα τοὺς μερμήγκους νὰ κατεβοῦν ὅλοι στὰ κάτω πατώματά τους, τώρα ποὺ βράδιαζε κιόλας, καὶ νὰ διηγοῦνται τὴ μεγάλη τρομάρα ποὺ τοὺς ἤρθε, τρώγοντας τ' ὀρεχτικό τους ψητό.

*Αργύρης *Εφταλιώτης

Ο μισάρμισα-Φώλης.

ΥΝΙΠΘΙΖΑ κάθη Κυριακή νὰ σηκώνουμαι πρὸν νὰ βγῆ ὁ ἥλιος, ν' ἀκούω τὴ λειτουργία σ' ἔνα ἔξοχικὸ ἐκκλησάκι κι ἀπὸ κεῖ νὰ κατεβαίνω στὴ θάλασσα, νὰ περνῶ ὅλη τὴν ἡμέρα σ' ἔνα πευκόφυτο ἀκρογιάλι. Ἡταν ἐκεῖ κι ἔνα μαγαζάκι καὶ δυὸ-τρία καλυβάκια τῶν ψαράδων.

Μιὰ μέρα βρῆκα ἐκεῖ μιὰ μεγάλη συντροφιά, ἀπὸ γυναῖκες, κορίτσια, παιδιά, νέους καὶ γέρους. "Ἐνας ξεχώριζε ἀπ' ὅλους.

Ἡταν ἔνας ώραῖος καὶ θαλεόδος γέρος, ὁρθόκορμος, μὲ κάτασπρα μακριὰ γένεια καὶ κάτι μάτια ωραῖα καὶ μεγάλα, γεμάτα φῦσ.

Δὲν ξαίρω ἀπὸ ποιά ἀφορμὴ ἀστραφαν ξαφνικὰ τὰ μάτια τοῦ γέρου καὶ τὸν ἄκουσα νὰ λέη:

— Πλῆθος εἶναι δσοι πεθαίνουν, γιατὶ τὸ θέλουν.

— Κανεὶς δὲ θέλει νὰ πεθάνῃ, μπάρμπα-Φώτη, τοῦ ἀπάντησε κάποιος.

— Καὶ ὅμως, εἶπε ξαναμιμένος ὁ μπάρμπα-Φώτης, ζοῦν ἔτσι, ποὺ λὲς καὶ καλοῦν τὸ θάνατο νὰ τοὺς πάρῃ, ποὺν νάρθη ἥ ὥρα τους. "Ακουσέ με ποὺ σοῦ λέω ἐγώ. Ἡ ίστορία ποὺ ξαίρω, αὐτὸ λέει.

— Δὲν τὴν ξαίρω αὐτὴ τὴν ίστορία, κάνε μας τὴ χάρη νὰ μᾶς τὴν πῆς, παρακάλεσε μιὰ κυρία.

Ἐγὼ ἡμιουν ὅλος ἀφτιά. Ὁ μπάρμπα-Φώτης ἀρχισε:

— Παράλυτος, στηριγμένος σὲ δυὸ δεκανίκια, παρουσιάστηκε ἔνας, μιὰ φορὰ κι ἔναν καιρό, σ' ἕνα γέρο έρημίτη.

Τὰ χέρια του ἔτρεμαν καὶ μόλις μποροῦσε νὰ κρατήσῃ τὰ δεκανίκια. Τὰ μάτια του ἦταν κουρασμένα καὶ τὸ πρόσωπό του αὐλακωμένο βαθιὰ ἀπὸ τοὺς πόνους. Καὶ πῆγε στὸν ἔρημίτη, γιατὶ εἶχε μάθει πῶς δίνει συμβουλὲς στοὺς ἀπελπισμένους, καὶ πῶς πολλοί, ποὺ τὶς ἄκουσαν, εἶδαν μεγάλο καλό, σώμηκαν.

— Υπάρχει μέσο νὰ σωθῶ κι ἐγώ; ρώτησε.

Ο ἔρημίτης ἀφήσε τὸ δικέλι, ποὺ ἔσκαβε τὸν κῆπο του, γύρισε, κοίταξε αὐστηρὰ τὸν ἀρρωστο, καὶ τοῦ εἶπε:

— Ρώτησε τὸν ἥλιο! κι ἔσκυψε νὰ ἔξακολουθήσῃ τὴν ἔργασία του.

Ἀπελπισμένος πολὺ τώρα, ἔσυρε τὸ πολυβασανισμένο του σῶμα ὁ ἀρρωστος νὰ γυρίσῃ στὸ σπίτι του μουρμουρίζοντας:

— Κρῆμα στὴ φήμη ποὺ ἔχει ὁ ἐρημίτης! Ἀκοῦς συμβουλή, νὰ ωτήσω τὸν ἥλιο! Μιλᾶ ὁ ἥλιος; Τί μπορεῖ νὰ πῆ ὁ ἥλιος;

Ξέχασα νὰ σᾶς πῶ πὼς ὁ ἄρρωστος ὡς ἐκείνη τὴν ἐποχὴν ζοῦσε μέσα στὴν πόλη, ἀλλὰ μονάχος, μακριὰ ἀπὸ τὸν κόσμο. Ἀπόφευγε τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ καρδιά του καθόλου δὲν εἶχε γνωρίσει ἐκεῖνο ποὺ λέμε ἀγάπη.

* * *

ΓΥΠΙΖΟΝΤΑΣ θλιψμένος, ἀντίκρυσε ἔνα φουντωτὸ καμαρωτὸ πεῦκο, ποὺ μὲ τὶς φύζες του εἶχε ἀγκαλιάσει ἔνα βράχο. Ἀπὸ μιὰ μεριὰ τοῦ βράχου ἀνάβιλυξε κρυσταλλένιο νερό, καὶ γύρω καὶ πέρα ἦταν ἔνα μικρὸ λιβάδι λουλουδοσπαρμένο.

‘Ο ἄρρωστος ἥπιε λίγο νερὸ καὶ ξαπλώθηκε κάτω ἀπὸ τὸν ἵσκιο τοῦ πεύκου. Κουρασμένος καθὼς ἦταν, τὸν πῆρε ὁ ὑπνος. Εἶδε τότε ἔνα ὅνειρο πολὺ παράξενο.

Εἶδε πὼς εἶχε γερὰ πόδια καὶ προχωροῦσε γοργὰ καὶ πηδηχτὰ σ' ἔνα δρόμο, ποὺ πήγαινε ἵσα στὸν ἥλιο. ‘Οταν πλησίασε, εἶδε ἔνα ὅμορφο ἀγγελούδι, ποὺ δύσκολα μποροῦσε νὰ τὸ κοιτάξῃ κατάματα. Τόσο ἔλαμπε! Καὶ τὸ ἀγγελούδι τοῦ εἶπε:

— Εἶμαι ὁ ἥλιος. Ξαίρω πὼς ἥρθες νὰ μὲ ωτήσης τί νὰ κάμης γιὰ νὰ σωθῆς. Ἀν θέλης νὰ σωθῆς, ν' ἀφή-

σης τὸ σῶμα σου νὰ χορτάσῃ ἀπὸ τὸ φῶς καὶ ἀπὸ τὴν ζέστη μου. "Επειτα θὰ προσπαθήσῃς νὰ γίνης καὶ σὺ ἥλιος.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἔγινε η ξύπνηση. Οἱ ἀχτῖνες τοῦ ἥλιου, ποὺ πήγαινε νὰ βασιλέψῃ, ἔπειταν ἀπάνω στὰ μάτια του καὶ τὸν ἔξυπνησαν.

— "Αλλο τοῦτο, εἶπε τρίβοντας τὰ μάτια του. Νὰ γίνω ἥλιος; "Α, πῶς κατάντησα, νὰ μὲ περιγελοῦν καὶ τὰ ὄνειρά μου!

Ο ὑπνος ὅμως στὸ ἥλιόλουστο ἐκεῖνο μέρος τὸν ὡφέλησε. Αἰσθάνθηκε τὸν ἑαυτό του λίγο καλύτερα καὶ ἀποφάσισε νὰ μείνῃ ἐκεῖ. Κατέβηκε στὴν πόλη, πλήρωσε νὰ τοῦ φτιάξουν ἕνα καλυβάκι, καὶ σὲ λίγες μέρες ἦταν ἔτοιμο.

Ντυμένος ἐλαφρά, περνοῦσε τὴν ἡμέρα του κάτω ἀπὸ τὸ φῶς καὶ τὴν ζέστη τοῦ ἥλιου.

Δὲν πέρασαν μερικὲς βδομάδες καὶ μποροῦσε νὰ κινηθῇ χωρὶς δεκανίκια.

Λίγες βδομάδες ὑστερώτερα καὶ πηδοῦσε καὶ χόρευε σὰν παλικάρι. "Εμεινε ὅμως ἐκεῖ, ὅλο τὸ καλοκαίρι καὶ δυὸ μῆνες τοῦ φθινόπωρου, ὥσπου τὸν ἔδιωξε τὸ κρύο.

Τότε ἀρχισε νὰ συλλογίζεται τὰ ὅσα τοῦ εἶχε πεῖ ὁ ἥλιος στ' ὄνειρό του.

— Τὸ φῶς καὶ ἡ ζέστη τοῦ ἥλιου μοῦ ἔστενάδωσαν τὴν ψυχήν μου. Ως ἐδῶ καλά. Μὰ μπορῶ νὰ γίνω ἥλιος; "Ο ἥλιος ἔχει τὸν κόσμο του, ποὺ τὸν φωτίζει καὶ τὸν ζεσταίνει. Πρέπει νὰ βρῶ κι ἐγὼ τὸ δικό μου κόσμο. Είναι οἱ ἀνθρώποι. Θὰ τοὺς κηρύξω πῶς ἔγινα καλά, θὰ τοὺς ἀγαπήσω, κι δι τι μπορῶ θὰ κάμω γι' αὐτούς.

Καὶ μ' αὐτὴ τὴν ἀπόφασην κατέβηκε στὴν πόλη,

κι ἀγάπησε τοὺς ἀνθρώπους, κι ἐργάζεται γιὰ τὸ καλό τους ὅσο μπορεῖ.

”Ετσι τελείωσε δ μπάρμπα-Φώτης.

Τὴν ἄλλη Κυριακή, ωράτησα κεῖνον ποὺ εἶχε τὸ μαγαζάκι, ἀν τὸν γνωρίζη.

— ”Αν τὸν γνωρίζω! μοῦ εἶπε. ”Ολοι τὸν ξαίρουν τὸ μπάρμπα-Φώτη, ποὺ ἀγαπᾶ ὅσο κανεὶς ἄλλος τὸν ἥλιο. Κι ὅχι μονάχα τὸν ἥλιο, ἄλλὰ καὶ τὸν καθαρὸ ὕέρα καὶ τὸ κρύο νερό.

Τὸ τραγούδι τοῦ ἥπιου.

ΗΛΙΕ, θεέ, πατέρα, βασιλιά,
ποὺ μὲς ἀπ' τὸν ἀπέραντο αἰθέρα
στέλνεις στὴ γῆ χρυσόφτερα φιλιά,
ποὺ δίνεις τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἡμέραν
μεγάλε, ἀστραφτερὲ καὶ δυνατέ,
καλοὺς-κακοὺς ἢ λαύρα σου θερμαίνει,
καὶ ζοῦν ἀπὸ τὸ φῶς σου νικηταὶ
καὶ νικημένοι.

*Kανέρα δὲν ἀδίκησες ποτέ
ξέσα στὴν ἄπειρή σου καλωσύνη.
Καλὲ καὶ ἐκλεχτὲ καὶ δοξαστέ,
κάρεις καὶ στὸν κακὸ ἐλεημοσύνη,
γιατὶ καὶ κεῖνος κάποτε μπορεῖ
μὲ δάκρυα τὸ κρῆμα του νὰ πλύνη,
καὶ τότε τὴν παρηγοριὰ νὰ βρῷ
καὶ τὴ γαλήνη.*

*Mὰ στὸν ἀδικημένο, τὸ φτωχό,
στὸν ἄρρωστο, στὸ δοῦλο καὶ στὸν ξένο,
γιὰ δῶρο ἀτίμητο καὶ μοραχό¹
δίνεις τὸ φῶς, τὸ τρισευλογημένο.
Κι ὅταν βαθιὰ μέσα στὴ φυλακιή*

καμιὰ ψυχὴ διψᾶ φωτὸς ἀχτίδα,
μπαίνεις κρυφὰ καὶ φέρεις μνοτικὴ
καλὴν ἐλπίδα.

“Οταν ἡ ροδοδάχτυλη Αὐγὴ¹
πάρη καὶ ξέψη τὸ ἄπια τὰ χιονάτα
στὸ πορφυρένιο ἀμάξι τῆς, καὶ βγῆ
γιὰ νὰ σ’ ἀτοξῆ τὴν οὐράνια στράτα,
μαζεύει τὸ ἄστρον ἡ νύχτα βιαστική,
ἡ μάρα τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ θανάτου,
καὶ φίχνεται μὲ φόβῳ δρμητικῇ
στὸν “Αδηνάτον!

Τότε προβάλλεις, “Ηλε βασιλιά,
γεμίζει ἡ δόξα σου τὸν κόσμο πέρα,
καὶ φαίνεται πώς βάζεις πνωκαϊά
στὸν οὐρανό, τὸ γέρο σου πατέρα.
Τότε κι ὁ κόσμος σὲ δοξολογεῖ,
λαχταριστὴ σὲ χαιρετᾶ ἡ πλάση,
πονκιά, λουκούδια, θάλασσα καὶ γῆ,
λίμνες καὶ δάση!

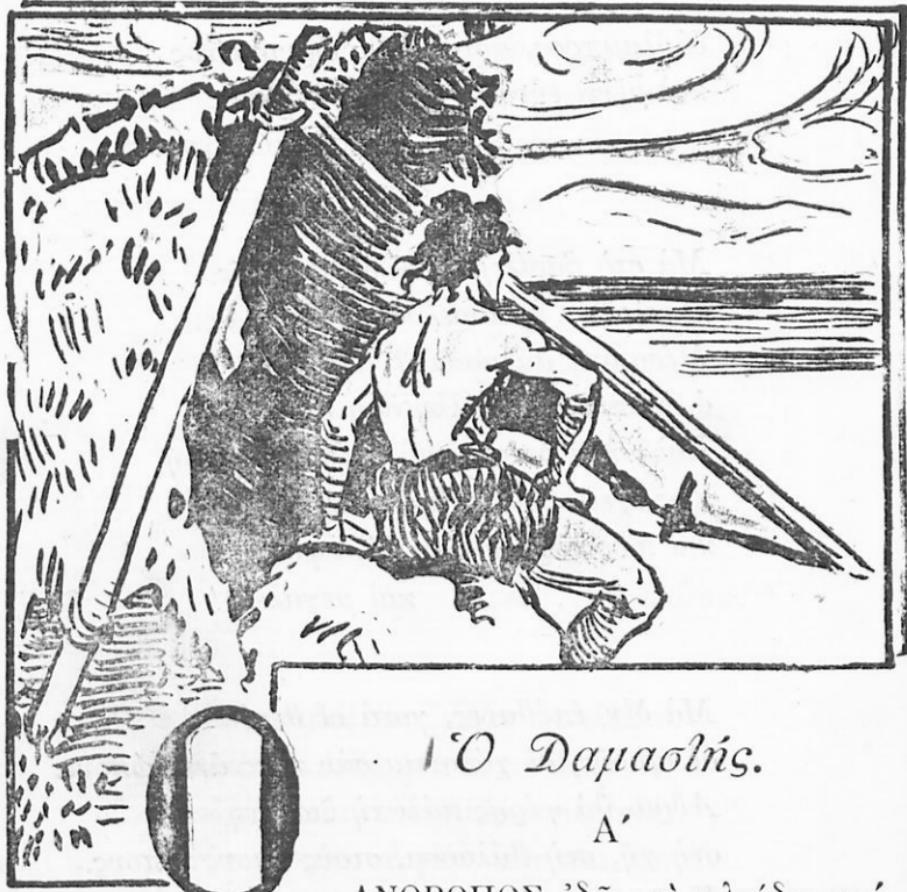
Κι ὅταν ψηλὰ τὸ ἀμάξι σου ἀνεβῆ
στὰ μεσονυχάνια, στὸ ἄπαρτα παλάτια,
χτυπᾶς καὶ τιμωρεῖς τὸν ἀσεβῆ
ὅπον τολμήσει νὰ σὲ ἰδῃ στὰ μάτια.
Τότε κι ἐσὺ θεός, τρισφωτεινός,

δλόλαμπρος, ἀστράφτεις ὁργισμένος
καὶ μένει εὐτὺς ὁ δόλιος ταπεινὸς
καὶ τυφλωμένος!

Μὰ στὸ βασίλευμα καὶ σὸν θαρρῆς,
κανεὶς δὲν ἡμπορεῖ νὰ σὲ βασιλέξῃ.
Μέσα στὴ θάλασσα θ' ἀφανιστῆς,
ὁ ωκεανὸς τὰ κάλλη σου θὰ πτίξῃ.
Καὶ κάνει ὁ νοῦς μὰ σκέψη ἀληθινή,
πῶς ἔχει τέλος κάθε βασιλεία,
καὶ πῶς περοῦν καὶ δόξα φωτεινὴ
καὶ μεγαλεῖα!

Μὰ δὲν ἐπέθανες, γιατὶ οἱ θεοί
δὲ σβιοῦν, δὲ χάρονται σὰν τοὺς ἀνθρώπους.
Αὕριο θὰ φέρης πάλι τὴν ζωή
στὴ γῆ, στὴ θάλασσα, στοὺς ἴδιους τόπους.
Κι δυσο τὰ χεῖλα μουν ἔχονν τὴν μιλιά,
θὰ τραγουδῆ ἡ καρδιά μουν κάθε μέρα :
— «Χαῖρε, θεέ, ἀφέντη, βασιλιά,
χαῖρε πατέρα!»

Κωνστ. Μάρος

Ι' Ο Δαμασλής.

A'

ΑΝΘΡΩΠΟΣ ἐδῶ καὶ χιλιάδες χρόνια εἶχε γίνει κύριος κι ἔξουσιαστής τῶν ζώων τῆς γῆς, γι' αὐτὸ καὶ τὸν ἔλεγαν Δαμαστή.

Ἐκεῖνα ποὺ μποροῦσαν νὰ τὸν ὠφελήσουν, νὰ κάνουν τὸ θέλημά του, τὰ ἡμέρωσε καὶ τὰ ἔβαλε συνεργάτες του. Τ' ἄλλα τ' ἄφησε, δoso δὲν τὸν πείραζαν. "Οταν ὅμως τοῦ γίνονταν ἐμπόδιο στὴ ζωή του, τὰ πολεμοῦσε, καὶ τ' ἀνάγκαζε νὰ τὸν ἀναγνωρίσουν πὼς ἦταν ὁ μόνος κύριος καὶ ἔξουσιαστής τῆς ζωῆς τους.

Τὰ ζῶα ποὺ ἡμέρωσε, σιγὰ-σιγὰ καὶ μὲ τὸν καιρὸν ἔγιναν διαφορετικὰ ἀπὸ τ' ἀδέρφια τους, ποὺ ζοῦσαν λεύ-

τερα καὶ ὑπερασπίζονταν τὴν ζωή τους μόνα τους. Τόσο συνήθιζαν στὴν νέα ζωή, ποὺ ἀν τύχαινε κανένα νὰ φύγῃ καὶ νὰ πάη στ' ἀδέρφια του, τ' ἄγρια, πολὺ γρήγορα ἔχανε τὴν ζωή του, γιατὶ δὲ μποροῦσε πιὰ νὰ τὴν ὑπερασπιστῇ.

Τὸν καιρὸν ποὺ ἄρχιζε ἡ ἴστορία, ποὺ θὰ σᾶς διηγηθῶ, δὲ Δαμαστῆς εἶχε στήσει μιὰ ὁραία καλοκαιρινὴ σκηνὴ ἀπὸ δέρματα ἀγρίων ζώων, στὸν οὐρανὸν λιβάδι κοντά στὴν ἀκρογιαλιά.

‘Ο Δαμαστῆς καθόταν κάτω ἀπὸ τὴν σκηνὴν αὐτῆν. Ἡ οἰκογένεια του κοιμόταν ὑστερα ἀπὸ τὶς βαριὲς δουλειὲς τῆς ήμέρας. Τὰ ζῶα του, ξαπλωμένα στὴν χλόη, ἀναμασοῦσαν τὴν τροφή τους. Ό Πιστός, δὲ σκύλος του, δὲ φίλος καὶ πρόθυμος ὑπηρέτης του, ἦταν ξαπλωμένος στὰ πόδια του καὶ σήκωνε τ' ἀφτιά του μόλις ἀκουε τὸν δποιοδήποτε παραμικρὸν θόρυβο. Κοιμόταν μὲ τὸ ἔνα του μάτι καὶ ἀγρυπνοῦσε μὲ τ' ἄλλο. Μόνο δὲ Δαμαστῆς δὲν κοιμόταν. Ἡταν γέρος πιὰ καὶ δὲν εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ πολὺν ὑπνο. Ἐπειτα δὲν ἦταν κουρασμένος τόσο, διό τὰ παλιὰ τὰ χρόνια, γιατὶ τώρα εἶχε πολλὰ παιδιὰ καὶ παιδιὰ τῶν παιδιῶν του, ποὺ ἔκαναν τὴν πιὸ πολλὴ ἐργασία. Αὐτὸς τώρα ἔπρεπε ν' ἀνιστορῇ στὸ νοῦ του τὰ περασμένα, τοὺς ἀγῶνες του γιὰ νὰ γίνη κύριος καὶ ἔξουσιαστῆς, δαμαστῆς τῶν ζώων, καλλιεργητῆς τῶν χοήσιμων φυτῶν καὶ νὰ στοχάζεται τί μποροῦσε ἀκόμη νὰ κάμη.

“Οταν ἔτσι καθόταν καὶ στοχαζόταν, τοῦ φαινόταν πῶς ἀκουε σχέδια ἀπὸ παντοῦ. Τοῦ μιλοῦσε ἡ πηγή, τὰ δέντρα τοῦ σιγοψιθύριζαν πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του καὶ τὸ βραδινὸν δροσερὸν ἀεράκι τοῦ μιλοῦσε καὶ αὐτό. Η πηγὴ σιγομενούμοριζε:

— Δαμαστή, κύριε τῆς γῆς, πρῶτε στὸ νοῦ καὶ στὴ σκέψη, δυνατὲ τῶν δυνατῶν!

— Δαμαστή, νικητὴ τῶν λιονταριῶν, φοβερὲ στ' ἄγρι-
μια, προστάτῃ τῶν ἥμερων ζώων, ψιθύριζαν τὰ δέντρα.

Κι ὁ ἄνεμος ἔλεγε μὲ βουητό:

— Δαμαστή, ποὺ κανεὶς δέ σου ἀντιστέκεται, κύριε
καὶ ἔξουσιαστὴ ὅλων!

‘Ο Δαμαστῆς καθόταν καὶ πρόσεχε νὰ πάρῃ τὰ μυ-
στικὰ ἀπὸ τὴν πηγή, τὰ δέντρα καὶ τὸ δροσερὸ ἀεράκι.

* * *

OTAN προχώρησε ἡ νύχτα,
τὸ ἀεράκι δυνάμωσε, ἔγινε
δυνατὸς ἄνεμος καὶ χτυ-
ποῦσε τὴ σκηνή του. ‘Ο ψιθυρισμὸς τῶν δέντρων ἔγινε
βουητό. Τὰ κύματα τῆς θάλασσας ἔσκαζαν στὴν ἀκρο-
γιαλιά, κι οἱ ἀφροί τους τοῦ ράντιζαν τὸ πρόσωπο.

— Τί πάθατε; Ζώτησε ὁ Δαμαστής, ποὺ ἀρχισε νὰ
κρυώνῃ καὶ τυλίχτηκε μὲ τὸ δερμάτινο μαντύα του.

— Ποιός τὸ ξαίρει! ἀπάντησαν τὰ δέντρα.

— Ποιός μπορεῖ ν' ἀνακαλύψῃ τὰ μυστικά; Ζώτησε
ἡ πηγή.

— Ανάμεσα οὐρανοῦ καὶ γῆς ὑπάρχουν πολλά, ποὺ
οὔτε κὰν τὰ φαντάζεται ὁ Δαμαστής, εἶπε ὁ ἄνεμος.

‘Ο Δαμαστῆς στηρίχτηκε στὴ σκηνή του καὶ κοίταξε
γύρω του περήφανα.

— "Ας έρθη ό,τι θέλει, είπε. Νύκησα τὸ λιοντάρι
ἔκαμα ὑποταχτικούς μου τὸ ἄλογο καὶ τὸ βόδι. Μὲ τὸν
καιρὸν δὲ τὰ ὑποτάξω.

Καθὼς είπε αὐτά, ἔνα δυνατὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου
ἔρριξε κάτω τὸ Δαμαστή, ἐκόλλησε καὶ πῆρε σὰν πού-
πουλα τρία χοντρὰ δέρματα ἀπὸ τὴν σκηνήν. Ὁ σκύλος
οὔρλιαζε κι ἔβαλε τὴν οὐράν του ἀνάμεσα στὰ πόδια του.

Ο Δαμαστής περπατοῦσε καὶ σερνόταν μὲ τὰ τέσ-
σερα. Οἱ δικοί του σκόρπισαν κι ἀκούονταν κραυγὲς καὶ
θρῆνοι. Οἱ ἀγελάδες, οἱ γίδες, τὰ πρόβατα, τρέχανε, μούγ-
κριζαν, βέλαζαν ἀπὸ τὴν τροιμάρα τους καὶ τσαλαπατοῦ-
σαν τὸ ἔνα τ' ἄλλο. Πολλὰ ἔπεσαν σὲ γκρεμοὺς κι ἔσπα-
σαν τὰ πόδια τους. Τ' ἄλογα τόβαλαν στὰ πόδια, ἔτρεχαν
τρελά, ὥσπου ἔπεσαν κάτω ἀπὸ τὴν πολλὴ τὴν κούραση.

Τὸ μεγάλο δέντρο, ποὺ ἡ κορυφή του ἦταν ἀπάνω
ἀπὸ τὴν σκηνή τοῦ Δαμαστῆ, τσακίστηκε σὰν καλαμιά!

Ολη τὴν νύχτα οὔρλιαζε ἡ θύελλα. Μόλις χάραξε,
ὁ Δαμαστής κάθησε κι ἔκλαιγε γιὰ τὴν καταστροφὴ ποὺ
ἔβλεπε γύρω του. Λησμόνησε τοὺς δικούς του, δὲν ἔτρεξε
νὰ συμμαζέψῃ τὰ ζῶα του, δὲν καταπιάστηκε νὰ ξανα-
φτιάξῃ τὴν σκηνή του, παρά, τυλιγμένος στὸ μαντύα του,
κοίταζε σὲ μαρμαρωμένος.

— Κακέ, κακέ! είπε δείχνοντας τὶς γροθιές του στὸν
ἄνεμο. Γιὰ μιὰ νύχτα μοῦ κατάστρεψες ό,τι κι ἀν είχα.
Τώρα θὰ ξαναφτιάξουμε τὴν σκηνή μας, θὰ ξαναπιάσουμε
τὰ ζῶα μας, κι ἐσὺ μπορεῖ νὰ ξανάρθης νὰ τ' ἀφανίσης.

— Ναί, αὐτὸ μπορεῖ νὰ γίνη, είπε ὁ ἄνεμος.

— Κακέ, κακέ! φώναξε ὁ Δαμαστής.

— Κακός δὲν εἶμαι, ἀποκρύθηκε ὁ ἄνεμος.

— Πρέπει λοιπὸν νὰ σὲ πῶ καλό;
— Καλὸς δὲν εἶμαι! ἀπάντησε ὁ ἄνεμος.
— Λοιπὸν δὲν εἶσαι μήτε καλός, μήτε κακός;
— Πολὺ σωστά. "Ετσι εἶναι. Δὲν εἶμαι μήτε καλός,
μήτε κακός.

— Δὲν τὸ καταλαβαίνω, εἶπε ὁ Δαμαστῆς. Μὰ μπορεῖς νὰ μοῦ πῆς τί μ' ὡφελεῖ ποὺ νίκησα τὸ λιοντάρι καὶ δάμασα τὸ βόδι, τὸ ἄλογο, τὴν καμήλα καὶ τὸν ἐλέφαντα, ἀφοῦ ἔσù μπορεῖς γιὰ μιὰ στιγμὴ νὰ μοῦ τὰ καταστρέψῃς; Μπορεῖς νὰ μοῦ πῆς πῶς νὰ σὲ δαμάσω καὶ σένα καὶ νὰ σὲ κάνω ὑποταχτικό μου;

— Τίποτα δὲ μπορῶ νὰ σοῦ πῶ, ἀπάντησε ὁ ἄνεμος. Πιάσε με, δάμασέ με, καὶ κάνε με ὑποταχτικό σου.

Κι ἔτρεξε πέρα παρασέρνοντας ἔνα κομμάτι ἀπὸ τὰ δέρματα τῆς σκηνῆς. Τὸ σήκωσε ψηλὰ καὶ τὸ πέταξε πέρα μακριὰ στὰ νερά. Ὁ Δαμαστῆς κοίταζε καὶ παρακολουθοῦσε τὸ κομμάτι τὸ δέρμα, ὥσπου τόχασε ἀπὸ τὰ μάτια του.

* * *

ΟΤΕ ἦρθε ὁ μεγαλύτερός του γιὸς καὶ τοῦ εἶπε:

— Δὲ μποροῦμε νὰ καθήσουμε πιὰ ἔδω. Ἡ θύελλα κατάστρεψε τὰ σπαρτὰ καὶ τὴ χλόη, καὶ τὰ ζῶα μας δὲν ἔχουν πιὰ τίποτε νὰ φᾶνε. Δὲ: ἔσιδω τί πρέπει νὰ κάνουμε.

Πίσω ἀπὸ τὸ λόφο περνοῦσε πλατὺς ποταμὸς καὶ χυνόταν στὴν θάλασσα. Στὰ νερὰ τοῦ ποταμοῦ εἶχε φέρει δὲ ἄνεμος τὸ δέρμα τῆς παλιᾶς σκηνῆς. Ὁ Δαμαστής ἀγνάντεψε κατὰ κεῖ καὶ εἶδε μακριὰ καὶ πέρα μιὰ χώρα. "Ω! πόσο ἦταν καταπράσινη!"

— Ἐκεῖ πέρα, μακριά, ἔχει καλὴ βισκῆ, εἶπε.

— Καὶ τί ὡφελεῖ; ἀπάντησε τὸ παιδί του. Τὰ νερὰ εἶναι βαθιὰ καὶ τὸ ρέμα δρμητικό, ποτὲ δὲ θὰ μπορέσουμε νὰ περάσουμε πέρα.

— Ἀπὸ ποῦ φυσᾶ δὲ ἄνεμος; ζώτησε δὲ Δαμαστής.

— Φυσᾶ ἀπὸ τὴν δύση κατὰ τὸ νησάκι, ποὺ φαίνεται, στὸ ποτάμι μακριά, ἀπάντησε δὲ γιός του. "Ἐχεις τὴν γνώμη νὰ περάσουμε πέρα;

— Τὸ βρῆκες, εἶπε δὲ Δαμαστής. Ἀποφάσισα νὰ κάνω ὑποταχτικό μου τὸν ἄνεμο.

"Ο γιός του τὸν κοίταζε, χωρὶς νὰ καταλαβαίνῃ τὰ λόγια του. Ὁ Δαμαστής δμως κάλεσε τὴν οἰκογένειά του καὶ πρόσταξε ν' ἀφήσουν τὴν δουλειά, ποὺ δὲ καθένας εἶχε ἀρχίσει. Πρόσταξε νὰ μαζέψουν τὰ δοκάρια, ποὺ εἶχε κόψει, κι ὅσα στήριζαν τὴν σκηνή, καὶ νὰ τὰ δέσουν τὸ ἔνα μὲ τὸ ἄλλο, νὰ κάνουν μιὰ μεγάλη σχεδία. "Επειτα πρόσταξε τοὺς ἄντρες νὰ κάμουν ἔνα μεγάλο κατάρτι, καὶ οἱ γυναῖκες νὰ φέρουν δέρματα, νὰ γίνη ἔνα μεγάλο πανί. Τὸ πανί τὸ σίκωσαν ώς τὴν κορφὴ τοῦ καταρτιοῦ καὶ τὸ ἔδεσαν καλὰ στὴ σχεδία κάτω. Ἡ σχεδία ἦταν στὸ ποτάμι. Ὁ ἄνεμος φούσκωνε τὸ πανί, μὰ ἡ σχεδία ἦταν δεμένη ἀπὸ τὴν ὅχθη μὲ γερὰ σκουνιά.

Τότε πρόσταξε δὲ Δαμαστής ν' ἀνεβῆ ὅλη του ἡ οἰκογένεια καὶ τὰ ζῶα του ἀπάνω στὴ σχεδία. "Ελυσαν τὰ

σκοινιά, δ ἄνεμος φούσκωσε τὸ πανὶ καὶ κοντὰ τὸ ἥλιο-
βασίλεμα ἔβγαιναν στὴν καταπράσινη χώρα.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς γιοὺς τοῦ Δαμαστῆ δουλειά του
εἶχε ἀπὸ δῶ καὶ πέρα, νὰ φροντίζῃ τὴ σχεδία. Ὁ νέος
εἶχε τὸν ἐφευρετικὸ νοῦ τοῦ πατέρα του καὶ διώρθωνε τὴ
σχεδία. Ἀπὸ σχεδία ἔκανε βάρκα καὶ ἀπὸ βάρκα μπόρεσε
κι ἔκανε ἀληθινὸ καράβι. Τὴν πλώρη του τὴν ἔκανε μυτε-
ρὴ νὰ σκίζῃ εὔκολα τὰ νερά. Στὸ ἀμπάρι ἔβαλε σαβούρα,
ἱμοὶ καὶ πέτρες, γιὰ νὰ μὴ μπορῇ δ ἄνεμος νὰ τὸ ἀνα-
τροφογυρίσῃ. Ἔφτιαξε τὰ κουπιὰ καὶ τὸ τιμόνι. Ἐμαθε-
νὰ μεταχειρίζεται τὸν ἄνεμο καὶ ὅταν ἦταν πρύμπος, καὶ
ὅταν ἦταν ἀντίθετος. Σιγὰ-σιγὰ καὶ μὲ τὸν καιρὸ δ νέος
δαμαστῆς τοῦ ἀνέμου ἔμαθε νὰ πλέῃ μακριά, στὴν ἀνοιχτὴ
θάλασσα, νὰ πιάνῃ ψάρια καὶ νὰ γυ-
ρίζῃ εὐχαριστημένος στὸ σπίτι του.

* * *

ΔΑΜΑΣΤΗΣ καθόταν πάλι μπροστὰ
στὴ σκηνή του καὶ στοχαζόταν.

— Λοιπόν, βλέπεις πώς σ' ἔ-
κανα ὑποταχτικό μου, δουλεύεις γιὰ μένα, ἔλεγε στὸν
ἄνεμο, ποὺ φυσοῦσε γύρω στὸ κεφάλι του. Καὶ διως δὲν
εἴμαστε ἀκόμη στὸ τέλος. Περίμενε. Πρέπει νὰ μὲ δου-
λεύης ὅπως τὰ βόδια καὶ τὰ ἄλογα:

— Οπως θέλεις, ἀπάντησε δ ἄνεμος. Εἶμαι ὅπως
μὲ βλέπεις καὶ σὺ κάνε με, ὅπως πρέπει νὰ εἰμαι. Πιάσε

με, δάμιασέ με, βάλε με νὰ δουλεύω. Στὸ χέρι σου εἶναι νὰ μὲ κάνης ὑποταχτικό σου.

‘Ο Δαμαστής καθόταν καὶ κοίταζε τοὺς δικούς του, ποὺ ἄλεθαν στὸ μύλο τὰ γεννήματα, γιὰ νὰ κάνουν ἄλεύρι, νὰ τὸ ζυμώσουν καὶ νὰ ψήσουν ψωμί.

‘Απὸ πολλὰ χρόνια ποὶν εἶχε γουβώσει ἔνα λιθάρι, καὶ μ’ ἔνα ἄλλο λιθάρι στρογγυλό, ποὺ τὸ κυλοῦσαν ἀπάνω στὸ πρῶτο οἱ γυναῖκες, ἄλεθαν τὸ σιτάρι.

‘Αργότερα ἀπάνω σ’ ἔνα ἵσιο καὶ διμαλὸ λιθάρι γύριζε ἄλλο καὶ ἄλεθε τὰ γεννήματα. Στὸ ἀπάνω λιθάρι εἶχε στερεωθῆ ἔνα μακρὺ δοκάρι, εἶχε ζέψει στὴν ἄλλη ἄκρη ἔνα βόδι καὶ καθὼς τὸ βόδι γύριζε γύρω, γύριζε καὶ τὸ βαρὺ λιθάρι καὶ ἄλεθε. Τότε ἦταν περήφανος γιὰ τὴν ἐφεύρεσή του.

Καὶ τώρα, ποὺ τὸ βόδι γύριζε ὑπομονετικὰ τὸ λιθάρι, ἔνας ἀπὸ τοὺς γιούς του ρωτοῦσε, ἂν εἶχαν ἀρκετὸ ἄλεύρι, γιατὶ τοῦ χρειάζονταν ὅλα τὰ ζῶα στὸ χωράφι. Οἱ γυναῖκες φώναξαν πῶς τοὺς χρειάζονταν πολὺ ἄλεύρι ἀκόμη. ‘Ο Δαμαστής τοὺς ἄφηνε νὰ φιλονεικοῦν, κι ἔμεινε καὶ στοχαστικὸς ὡς τὸ βράδυ.

— Τί συλλογίζεσαι; τὸν ρώτησε ὁ ἄνεμος, ποὺ ἔξακολουθοῦσε νὰ τοῦ φυσᾶ στὸ πρόσωπο.

— Ναί! εἶπε ὁ Δαμαστής καὶ πήδησε πάνω ὁρθός. Τὸ βρῆκα. Σ’ ἔξεψα στὴ σχεδία καὶ σ’ ἀνάγκασα νὰ μοῦ χουβαλήσῃς, ἐδῶ στὸν ὠραῖο τόπο, τοὺς δικούς μου καὶ τὰ ζῶα μου. Γιατί νὰ μὴ σὲ ζέψω νὰ γυρίσης καὶ τὸ μυλολίθαρό μου;

— “Αν μπορῆς, πιάσε με! εἶπε ὁ ἄνεμος.

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Δαμαστής ἀρχισε νὰ ἐφαρμόζῃ τὰ

σχέδιά του. Σ' ἔνα λόφο ὕψωσε μιὰ παράγκα ψηλή.
"Εφτιαξε τέσσερα φτερά ἀπὸ δέρματα καὶ τὰ στήριξε σὲ τέσσερεις σταυρωτὲς ἀχτῖνες ἀπὸ ξύλο. Στὸ κέντρο εἶχε περάσει ἄξονα. Αὐτὰ τὰ ἔβαλε στὴ στέγη τῆς παράγκας. Ὁ ἄνεμος φυσοῦσε στὰ δέρματα, καὶ οἱ ἀχτῖνες γύριζαν καὶ μαζὶ γύριζε κι ὁ ἄξονας. Τὸν ἄξονα τὸν ἔνωσε μὲ δοκάρια καὶ σκοινιὰ μὲ τὸ ἀπάνω μυλολίθαρο. "Ετσι ἔγινε δὲ πρῶτος ἄνεμόμυλος.

Τὰ παιδιά του εἶχανε μαζευτὴ τριγύρω καὶ κούταζαν μὲ θαυμασμό.

— Δὲν εἴμαστε ἀκόμη ἔτοιμοι, εἶπε δὲ Δαμαστής. Κι ἔκανε τὴ σκεπὴ νὰ γυρίζῃ ἔτσι, ποὺ νὰ βάζῃ τὴ φτερωτὴ τοῦ μύλου; κατακεῖ ποὺ φυσοῦσε δὲ ἄνεμος.

— Τώρα θὲ ἀλέσουμε, εἶπε.

Καὶ δὲ ἄνεμος φυσοῦσε, καὶ γύριζε τὴ φτερωτή. Καὶ δὲ μύλος γύριζε καὶ ἦταν μιὰ χαρὰ τὸ ἀλεσμα. Στὸ ἀπάνω μυλολίθαρο, στὴ μέση, ἦταν μιὰ τρύπα. Ἀπὸ μιὰ γερτὴ σκαφίδα ἐπεφτε, σὰν ποταμάκι ἔανθό, μέσα στὴν τρύπα τὸ σιτάρι, καὶ τὸ μυλολίθαρο γύριζε καὶ πετοῦσε τὸ ἀλεύρι γύρω. Μὰ γύρω ἦταν σανίδες καὶ μονάχα μπροστὰ μιὰ τρύπα καὶ στὴν τρύπα αὐτὴ ἀνοιχτὸ τὸ σακκί, ποὺ δεχόταν τὸ κάτασπρο, λεπτὸ ἀλεύρι.

— Σ' ἔπιασα καὶ σ' ἔζεψα πάλι, καλέ μου, εἶπε δὲ Δαμαστής στὸν ἄνεμο.

— Τὸ πρωὶ θὰ φυσήξω ἀπὸ ἄλλη μεριά, φώναξε δὲ ἄνεμος.

— "Ἐννοια σου καὶ πῆρα τὰ μέτρα μου. Ἀπὸ δὲ φυσήξης, δοῦλος μου εἶσαι.

Κατὰ τὸ βράδυ μὲ λοστοὺς γύρισε τὴ φτερωτὴ

ὅ Δαμαστής στὴν ἀντίθετη μεριά. "Οταν ἐφύσηξε ἀπὸ κεῖ
ὅ ἄνεμος, ὁ μύλος γύριζε κι ἀλεύθερος ἦδια κι ἀπαράλλαχτο.

— Αὔριο όμως πάψω νὰ φυσῶ, εἶπε ὁ ἄνεμος.

— "Οπως σου ἀρέσει κάνε, ἀπάντησε ἀδιάφορα ση-
κώνοντας τοὺς ὄμους του ὁ Δαμαστής. "Αμα μοῦ χρεια-
στῇ ἀλεύρι, μποροῦν νὰ γυρίσουν, δπως πρῶτα, τὸ μυλο-
λίθιαρο τὰ βόδια μου καὶ τ' ἄλογά μου. Πάλι κάποτε
πρέπει νὰ ξαναφυσήξης.

— Πόσο ἔξυπνος είσαι! εἶπε ὁ ἄνεμος. "Ομως σου
λείπουν πολλὰ ἀκόμη. Γιατὶ δέ μπόρεσες νὰ καταλάβῃς
πῶς μπορῶ νὰ φυσήξω μὲ τόση δύναμη, ποὺ νὰ σου
φύξω τὸ μύλο, νὰ σου πετάξω τὸ καράβι στοὺς βράχους,
νὰ τὸ κάνω κομμάτια, καὶ νὰ πάθης ὅσα ἄλλοτε ἔπαθες.

— Αὐτὰ βέβαια μπορεῖς νὰ τὰ κάνῃς, ἀπάντησε
ὁ Δαμαστής, καὶ γι' αὐτὸ δὲ όμως θὰ σου θυμώσω, γιατὶ
ἔμαθα πιὰ πῶς δὲν είσαι μήτε καλός, μήτε κακός.

— Ναί, ναί, ἔτσι είναι, σφύριξε ὁ ἄνεμος. Τώρα θὰ
ήσυχάσω γιὰ πολλὲς μέρες. 'Ο μύλος σου φυσικὰ θὰ
πάψη νὰ γυρίζῃ.

— Φυσικά, εἶπε ὁ Δαμαστής. Μὰ αὐτὸ τὸ σκέφτηκα
Ἐλα νὰ δῆς.

Προχώρησε στὸ ρυάκι κι ἔδειξε ἔναν ἄλλο μύλο
ἔνα νερόμυλο ποὺ εἶχε φτιάξει. Αὐτὸς ὁ μύλος δὲν εἶχε,
φτερὰ παρὰ ἔναν τροχὸ μὲ πλατιές ἀχτῖνες ἀπὸ σανίδες.
Στὶς ἀχτῖνες χυνόταν νερὸ κι ἔκανε τὸν τροχὸ νὰ γυρίζῃ.

— Νά κι ὁ νερόμυλός μου, εἶπε ὁ Δαμαστής πε-
ρήφανα. "Επειτα γύρισε στὴ σκηνή του νὰ κοιμηθῇ. Καὶ
ὁ ἄνεμος ἔπεσε νὰ κοιμηθῇ κι αὐτός, δπως εἶχε πεῖ
στὸ Δαμαστή.

H

B'

ΓΕΝΙΑ τοῦ Δαμαστῆ ὅλο αὔξαινε. Ζοῦσε σκορπισμένη δῶ κι ἐκεῖ σὲ μιὰ ὅμιορφη πεδιάδα, ὅπου κυματοῦσαν τὰ σπαρτὰ στὰ χωράφια, καὶ τὰ κοπάδια βισκοῦσαν σὲ παχιά, ψηλὴ καὶ ζουμερὴ χλόη. Μερικοὶ ἄντερες ἦτανε ναυτικοί, ἄλλοι καλλιεργοῦσαν τὰ χωράφια, ἄλλοι βόσκανε τὰ κοπάδια, κι ἄλλοι κόβανε τὰ δέντρα στὸ δάσος καὶ κάνανε σανίδες καὶ δοκάρια κι ἄλλα. Οἱ γυναικες δούλευαν στὸ σπίτι, ἔγγεθμαν κι ὕφαιναν, ἑτοίμαζαν τὸ φαγητὸ καὶ τὰ τέτοια.

Παντοῦ ὅπου ὑψωνόταν στὴν πεδιάδα λόφος, ἦταν κι ἔνας ἀνεμόμυλος. Κι ὅπου ρυάκι, γύριζε πολλοὺς νερόμυλους.

‘Ο Δαμαστής παρατηροῦσε τὰ πάντα γύρω του καὶ ξήτυσε νὰ ἔξηγήσῃ γιατί γινόταν τόνα καὶ τ’ ἄλλο καὶ σὲ τί θὰ μποροῦσε νὰ τὸν ὀφελήσῃ.’ Ολοι τὸν σέβονταν ως γεροντότερο τῆς φυλῆς καὶ σοφὸ τῶν σοφῶν στὸν κόσμο.

Κι ὅλοι τὸν συμβουλεύονταν καὶ τοῦ ζητοῦσαν τὴ γνώμη του καὶ τὴ βοήθειά του.

Στὴ μέση τῆς πεδιάδας ὑψωνόταν ἔνα κωνικὸ βουνό. Ἀπὸ τὴν κορυφὴ του σηκωνόταν πότε-πότε καπνός. Πολλὲς φορὲς παρατηροῦσε αὐτὸ τὸ βουνὸ δὲ Δαμαστής.

Μιὰ φορὰ ἀνέβηκε στὴν κορυφὴ καὶ κοίταξε τὴν τρούπα ἀπ’ ὅπου ἔβγαινε δὲ καπνός. “Ομως ἀπὸ τὴν ἴδια τρούπα ἔβγαινε ἔξω τόση ζέστη, ποὺ δὲ μποροῦσε νὰ μείνῃ ἐκεῖ πολλὴν ὥρα.

“Ετσι γύρισε στὸ σπίτι του, καὶ κοίταξε τὸ βουνό, καὶ συλλογιζόταν τί νὰ γινότανε μέσα στὰ σπλάχνα τοῦ βουνοῦ. Γνώριζε βουνά, ποὺ ἔκρυβαν σίδερο καὶ χρυσάφι κι ἄλλα μέταλλα, καὶ εἶχε μάθει τοὺς ἀπογόνους του νὰ τὰ βγάζουν, νὰ τὰ λιώνουν καὶ νὰ φτιάνουν ἔνα σωρὸ χρήσιμα πράματα καὶ ἐργαλεῖα καὶ στολίδια. “Ομως ἔνα τέτοιο βουνό, ποὺ νὰ καπνίζῃ, ἦταν πολὺ περίεργο.

Μιὰ μέρα ποὺ ἦταν βυθισμένος στὶς σκέψεις του, ἀκουσε δπως πάντοτε διάφορες φωνές. Ἡ φοινικὰ πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του ψιλύριζε:

— Δαμαστή, δυνατὲ καὶ μεγάλε. Εἶσαι κύριος καὶ ἔξουσιαστὴς τῆς γῆς καὶ ὅλων ὅσα ὑπάρχουν ἀπάνω της.

Καὶ δὲ ποταμός, ποὺ χυνόταν στὴ θάλασσα, μουρμούριζε:

— Καὶ κύριος καὶ ἔξουσιαστὴς τῶν νερῶν. Τοῦ γυρίζουμε τοὺς μύλους του, τοῦ πηγαίνουμε τὰ καράβια του δπου θέλει, καὶ τοῦ δίνουμε γιὰ τροφή του τὰ ψάρια μας.

Κι δὲ ἄνεμος φυσοῦσε, κι ἔλεγε:

— Ο Δαμαστής ἔκανε καὶ μένα ὑποταχτικό του. Τὸν δουλεύω δπως τὸ βόδι καὶ τὸ ἄλογο. Γυρίζω τὸ μύλο

του καὶ σπρώχνω τὸ καράβι του. Ἐπ' ὅπου κι ἂν φυσῶ,
αὐτὸς μὲ πιένει καὶ μ' ἀναγκάζει νὰ δουλεύω.

Καὶ δὲ Δαμαστῆς χέιδευε τὰ μακριὰ κάτασπρα γένεια
του κι ἔγερνε τὸ κεφάλι, καὶ τὰ ἔβρισκε δλα σωστὰ
καὶ ἀληθινά, καὶ ἦταν χαρούμενος
καὶ περήφανος.

* * *

ΑΦΝΙΚΑ ἀκούστηκε παραξένο μπου-
μπουνητό. Φαινόταν πὼς ἔβγαινε
μέσα ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆς γῆς.

Ομως ἀπὸ ποῦ ἐρχόταν, δὲ μποροῦσε νὰ καταλάβῃ. Γιατὶ
δὲ οὐρανὸς ἦταν ξάστερος καὶ δὲ ήλιος ἦταν λαμπρὸς κι
ἔχυνε φῶς καὶ ζέστη.

— Τί ἦταν αὐτό; ἀναρωτήθηκε δὲ Δαμαστῆς.

— Ποιός μπορεῖ νὰ ξαίρῃ, ἀπάντησε ἡ φοινικιὰ καὶ
κινήθηκε τρεμάμενη ὡς κάτω στὶς φίλες της. Ποιός
μπορεῖ νὰ ξαίρῃ τὶς δυνάμεις ποὺ κρύβονται στὴ φύση;

— Ποιός μπορεῖ νὰ τὸ πῆ; βιούιξε τὸ πέλαγο καὶ
σήκωσε ψηλὰ τὰ κύματά του ἀπὸ τὸ φόβο του.

— Καμιὰ ίδεα δὲν ᔁχουμε γι' αὐτά, εἴπε κι δὲ ἄνεμος
καὶ σηκώθηκε δπως ἡ τίγρη τὴν ὥρα ποὺ πηδάει. Ἡ γῆ
εἶναι γεμάτη ἀπὸ δυνάμεις, ποὺ πολὺ λίγα πράματα ξαί-
ρουμε γι' αὐτές.

Ἄλλο μπουμπουνητὸ ἀντήχησε. Ὁ Δαμαστῆς σηκώ-
θηκε. Κοίταξε κατὰ τὸ κωνικὸ βουνὸ καὶ εἶδε πὼς δὲ κα-

πνὸς ἀπὸ λιγνὸς ποὺ ἦταν ἄλλοτε, εἶχε γίνει μεγάλο,
κατάμαυρο σύννεφο, ποὺ γρήγορα μεγάλωνε καὶ ἀπλω-
νόταν ὡς ἔκεῖ, ποὺ μποροῦσαν νὰ ἴδοῦν τὰ μάτια του.

Τώρα εἶχε κρύψει τὸν ἥλιο. Τὰ κύματα τοῦ ποτα-
μοῦ, ὑψωμένα ἄγρια, συναπαντιόνταν μὲ τὰ κύματα τῆς
θάλασσας, ποὺ εἶχαν δριμήσει ἔξω στὴ στεριά, καὶ ὁ ἀνε-
μος φύσηξε ἄγριος. Σὲ λίγο δυνατὴ καταιγίδα ξέσπασε.
"Ενας σίφουνας σηκώθηκε.

Κι ὥσπου νὰ τὸ καλοσυλλογιστῆ δ Δαμαστῆς, βρέ-
θηκε μέσα σὲ βαθὺ σκοτάδι.

"Αναψε φῶς, μὰ σβήστηκε. Εἶδε κάτι ἀπὸ τὸν οὐ-
ρανὸν νὰ πέφτῃ, χωρὶς νὰ ξαίρῃ τί ἦταν. Ψαχτὰ προχώ-
ρησε στὸ στάβλο, ὅπου ἦταν τ' ἄλογό του. Τὸ βρῆκε, τὸ
ἔλυσε, τὸ καβάλησε, κι ἔφυγε ὅσο μποροῦσε γρήγορα
ἀπὸ τὸ βασίλειο τοῦ κακοῦ. Καὶ τὸ ζῶο φοβισμένο ἔτρεχε
μ' ὅλη του τὴν δύναμη.

Τὸ δάχτυλό του δὲν τὸ ἔβλεπε, ἄκουε ὅμως παντοῦ
καὶ γύρω στὴν πεδιάδα κραυγὲς καὶ θρήνους. Ξεχώριζε
τὴ μιὰ καὶ τὴν ἄλλη κραυγὴ, μὰ δὲ στάθηκε, ἔτρεχε μέσα
στὴν καταιγίδα, ὥσπου τὸ ἄλογό του σωριάστηκε χάμιο.

Τότε ἄρχισε νὰ τρέχῃ, ὅσο μποροῦσαν τὰ πόδια
του. Σκουντοῦσε, ἔπεφτε καὶ πάλι σηκωνόταν νὰ τρέξῃ,
ἐνῶ ἀντηχοῦσαν οἱ κραυγὲς γύρω του, ἀνακατωμένες μὲ
τὰ χουγιάσματα τῆς καταιγίδας καὶ τὰ μπουμπουνητὰ
ἀπὸ τὸ βουνό.

Κάποιο λιθάρι τὸν ἐχτύπησε κι ἔνιωσε πῶς ἀπὸ τὸ
λαιμό του ἔτρεχε αἷμα. Τὸ πόδι του πάτησε ξαφνικὰ μέσα
σὲ κάποιο ὑγρό, ποὺ ἔμοιαζε μὲ κοχλαστὸν νερό. "Εօριξε
μιὰ κραυγὴ, τράβηξε τὸ πόδι του κι ἔτρεξε σὲ ἄλλη διεύ-

θυνση. Τέλος δὲν ἥξαιρε πιὰ τί ἔκανε καὶ ποῦ πήγαινε. "Οταν συνῆρθε εἶδε πώς ἦταν ἀπάνω σ' ἔνα ὑψωμα στὴν ἀλλη ἄκρη τοῦ κάμπου. Γύρω του ἦτανε μιὰ δωδεκάδα δικοί του, τρελοί ἀπὸ τὸ φόβο τους, ὅπως κι αὐτὸς ὁ ἴδιος. Λέ μιλοῦσαν, παρὰ κοίταζαν, σὰ νὰ τὰ εἶχαν χαμένα καὶ τὰ χέρια τους ἔτρεμαν.

"Ο Δαμαστής ἔβαλε τὸ χέρι του πάνω ἀπὸ τὰ φρύδια του καὶ κοίταξε κατὰ τὸν κάμπο. "Οπως ξαφνικὰ εἶχε γίνει θεοσκότεινα, ἔτσι ξαναγύρισε ἡ ξαστεριά. Τὰ μαῦρα σύννεφα εἶχαν ἀποτραβηγτῆ κι ὁ ἥλιος βασύλευε δλοκόκκινος καὶ χρυσός. Στοὺς γύρω λόφους εἶχανε μαζευτῆ καὶ κάμποσα ζῶα, κι ὁ Δαμαστής ἔνιωσε τὸν Πιστό του νὰ τοῦ γλείφῃ τὸ χέρι.

"Ολη ἡ χώρα, ἔξὸν ἀπὸ τὰ ὑψώματα, θάφτηκε μέσα σὲ μιὰ κοχλαστὴ θάλασσα σὰν καυτὴ λάσπη, ποὺ γρήγορα ἔκανε ἀπάνω μιὰ πέτσα. "Ολα τὰ σπίτια καὶ οἱ μύλοι εἶχαν πέσει καὶ εἶχαν χαθῆ μέσα στὴν πηχτὴ καὶ κοχλαστὴ θάλασσα. "Ανθρωποι καὶ ζῶα εἶχαν ἀκόμη θαφτῆ. "Ολη ἡ πλούσια, ἡ ὅμορφη πεδιάδα, φαινόταν σὰ μιὰ ἐρημο, χωρὶς καμιὰ ζωή. Καὶ στὴ μέση ὑψωνόταν τὸ βουνό, ψηλὸ καὶ μεγαλόπρεπο, μὲ τὸν ψηλόλιγνο, σὰ σκοινί, καπνὸ στὴν κορυφή του. Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Δαμαστῆ ἀρχισαν νὰ μαζεύουν δὲ τι σώμηκε.

Μὲ θρήνους καὶ κραυγὲς ἔφυγαν μὲ δὲ τι μπόρεσαν νὰ σώσουν ἀπὸ τὴν ἐρημωμένη χώρα. Οἱ γυναικες σήκωναν τὰ παιδιά τους κι ἔκλαιγαν τοὺς χαμένους. Οἱ βοσκοὶ μετροῦσαν τὰ λιγοστὰ ζῶα, ποὺ τοὺς ἀπόμειναν. Οἱ ναυτικοὶ τοῦ κάκου κοίταζαν τὴν θάλασσα μὴν ἰδοῦν πουθενά κανένα καράβι.

— "Ελα πατέρα, εἶπαν στὸ Δαμαστή. "Ας φύγουμε ἀπὸ τὸν καταραμένο τόπο. Κάπου θὰ βροῦμε ἄλλον τόπο, καὶ δι τι χάσαμε, θὰ τὸ ξαναποχτήσουμε.

"Ομως δὲ Δαμαστής κουνοῦσε τὸ κεφάλι.

— Πηγαίνετε, ἀργοφιθύρισε, θάρρως ὑστερα.

Αὐτοὶ φύγανε. Ἐκεῖνος σὰ μαρμαρωμένος κοίταζε τὸ παράξενο βουνό, ποὺ ἦταν ἡ αἰτία δλητικῆς τῆς τρομερῆς καταστροφῆς. Ως ἀργὰ τὴ νύχτα κοίταζε καὶ δὲν ἦταν κανεὶς κοντά του παρὰ μόνο δ σκύλος του, δ Πιστός, ποὺ δὲ θέλησε νὰ τὸν ἀποχωριστῇ. Ο καπνὸς πότε-πότε περνοῦσε ἀπὸ κεῖ, παρασυρμένος ἀπὸ τὸν ἄνεμο. Τὸν

πρόσεξε καλύτερα, δὲν ἦταν καπνός, παρὰ ἐλαφρὸς ἀτμός.

* * *

ΟΙΟΣ τάκαμε ὅλον αὐτά; Ποιός; ἀναρωτιόταν ὁ Δαμαστής.

— Εγώ, τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ ἀτμός.

— Εσύ; Ποιός εἶσαι σύ, ποὺ περνᾶς σὰν διμήχλη ἀπὸ μπροστά μου; Πῶς εἶχες τόση δύναμη νὰ κάμης ὅλα αὐτά; Ποιός εἶσαι, ποῦθεν ἔρχεσαι;

— Εἶμαι δὲν ἀτμός κι ἔρχομαι ἀπὸ κεῖνο κεῖ τὸ βουνό. Χύθηκα ἔξω νὰ βρῶ τὴ λευτεριά μου. "Εσπασα τὴ φυλακή μου, ἔρημωσα ὅλο τὸν τόπο. Τώρα μοῦ πέρασε διψυμός, εἶμαι εἰρηνικὸς τώρα καὶ εἶμαι δπως μὲ βλέπεις.

— "Αχ, ἐσὺ κακέ, κακέ!

— Δὲν εἶμαι κακός, ἀποκρίθηκε ὁ ἀτμὸς ἥρεμα.

— Εἶσαι λοιπὸν ἐσὺ καλός; Ἐρήμωσες τὸν τόπο, μοῦ σκότωσες τὰ παιδιά μου καὶ τὰ παιδιὰ τῶν παιδιῶν μου καὶ τὰ περισσότερα ζῶα μου. "Οσα ἀπόχτησα μὲ τόσους κόπους καὶ σὲ τόσα γρόνια, ὑστερα ἀπὸ τόση σκέψη, τ' ἀφάνισες μέσα σὲ λίγες ὥρες, χωρὶς νὰ σὲ πειράξω. Εἶσαι λοιπὸν ἐσὺ καλός;

— Δὲν εἶμαι.

— "Α, δὲν εἶσαι μήτε καλός, μήτε κακός. Κάτι τέτοιο ἄκουσα καὶ κύποια ἄλλη φορὰ στὴ ζωὴ μου. Γιὰ στάσου... "Α, ναί! Ό ανεμος μοῦ τὸ εἶπε, ὅταν κι αὐτὸς μὲ κατάστρεψε.

— Πολὺ σωστά, εἶπε ὁ ἀτμός. Δὲν εἶμαι μήτε κακός, μήτε καλός, ἔτσι ὅπως τὸ εἶπε ὁ ανεμος. Πιάσε με λοιπὸν καὶ μεταχειρίσου τὴ δύναμή μου, κάνε με ὑποταχτικό σου. Εἶμαι ὁ δυνατώτερος.

‘Ο Δαμαστῆς ἄρχισε νὰ συλλογίζεται. Κοίταξε τὴν ἐρημωμένη πεδιάδα, τὸν ἥλιο ποὺ σκορποῦσε τὸ φῶς του, σὰ νὰ μὴν εἶχε συμβῇ τίποτα, καὶ τὸν ἀτμό, ποὺ περνοῦσε ἥσυχα.

“Οταν ἐκοίταξε καὶ τοὺς δικούς του, τοὺς εἶδε μακριά, πολὺ μακριὰ στὸν ὁρίζοντα. Μόλις φαίνονταν καὶ σὲ λίγο χάθηκαν ἀπὸ τὰ μάτια του. Μὰ δὲ σκοτίστηκε νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ.

— Ποιός εἶσαι σύ; ξαναρώτησε τὸν ἀτμό. Πές μου κάτι παραπάνω, νὰ καταλάβω τί πρᾶμα εἶσαι.

— Τώρα εἶμαι ὅπως μὲ βλέπεις, ἀπάντησε ὁ ἀτμός. Κοίταξε καὶ στὴ θάλασσα νὰ μὲ ἴδῃς καὶ κεῖ.

— Ἐκεῖ δέ σὲ βλέπω.

— Δὲν ξαίρεις τίποτα. Πρώτα κι ἀρχῆς ἡμουν νερό.

— Γιατί; πῶς; λέγε!

— Σοῦ τὸ εἶπα. Νά, εἴμαι νερὸς τῆς θάλασσας, ποὺ ἀπὸ κεῖ μπῆκα, διάμεσα τῆς γῆς, καὶ μέσα σὲ κεῖνο τὸ βουνό. Ἀνάμεσα ἀπὸ χιλιάδες δρόμους πῆγα κεῖ. Ἀλλὰ μέσα στὸ βουνὸν ὑπάρχει ἀκούμητη φωτιά, ποὺ ποτέ της δὲ σβήνει. Ὅταν τὸ νερὸς πλησιάζῃ φωτιά, γίνεται ἀτμὸς καὶ μαζεύεται στὶς σπηλιὲς τοῦ βουνοῦ, ὅσο ὑπάρχει τόπος καὶ χωρεῖ. Ἀλλὰ μὲ τὸν καιρὸν μαζεύεται τόσος, ποὺ δὲ μπορεῖ νὰ σταθῇ. Ὅσο στενοχωριέται, τόσο μεγαλύτερη γίνεται ἡ δύναμή του. Κι ἔρχεται ὥρα ποὺ πετάει στὸν ἀέρα πέτρες, βράχους, ὅ,τι βρῆ μπροστά του. Παρασέρνει κι ὅ,τι λιώνει ἡ φωτιὰ καὶ κάνει τὸ βουνὸν νὰ τὰ ξερνᾶ. Ἔτσι σχηματίστηκε τὸ πύρινο ποτάμι, ποὺ σκέπασε τὸν κάμπο. Λάβα τὸ λένε. Δὲν τὸ εἶδες; Ὅλα τὰ εἶδες! Ἔτσι πρέπει νὰ ξαίρης πῶς δὲν ἀνέχομαι φυλακές. Σὰ μὲ παρασφίξουν, τὰ κάνω ὅλα κομμάτια.

Κατάλαβες;

‘Ο Δαμαστὴς ἔγειρε τὸ κεφάλι.

— Εἶδες τὸ λεπτό, σὰν ἔνα σκοινί, ἀχνό, ποὺ βγαίνει κάθε μέρα ἀπὸ τὸ βουνό! Μένει πάντα μιὰ τρύπα ἀνοιχτή, μιὰ δικλεῖδα, ὅπως τὴ λένε, ποὺ ἀπὸ κεῖ ἀδιάκοπα ξεφεύγει ἔνα μέρος ἀπὸ μένα. Ἀλλὰ στὸ τέλος δὲ χωρῷ νὰ περάσω, καὶ τότε τὰ πετῶ ὅλα στὸν ἀέρα. Ἀπ’ αὐτὰ ποὺ ἔμαθες, σκέψου νὰ μὴν ξανακατοικήσῃς κοντὰ σὲ τέτοια βουνά, γιατὶ ἡ ζωή σου δὲν εἶναι σύγουρη, πάντα θὰ κιντυνεύῃ.

— Δὲ μ’ ἀρέσει ν’ ἀφήσω στὴν ἔξουσία σου ὅλο τὸ ζεδαφός, θέλω νὰ σὲ κάνω ὑποταχτικό μου. Εἶσαι ἡ πιὸ

μεγάλη δύναμη ποὺ γνώρισα. Θὰ σὲ κάνω δοῦλο μου
ὅπως τὸ βόδι, τὸ ἄλογο, τὸν ἄνεμο καὶ τὸ ρέμα.

— Ἀν μπορῆς, πιάσε με καὶ ἀνάγκασέ με νὰ σὲ δου-
λεύω, εἶτε δὲ ἀτμός.

— Καλά, ἀπάντησε ὁ Δαμαστής. Θὰ δοκιμάσω. Μὰ
πές μου, τί θὰ γίνης τώρα, ποὺ κυματίζεις ἀπάνω στὸν ἀέρα;

— Θὰ κρυώσω... καὶ τότε θὰ γίνω διμύχλη, νερό,
βροχή, δὲ τι θέλεις.

— Κι ἔπειτα πέφτεις στὴ θάλασσα. Ἀπὸ κεῖ μπαί-
νεις στὸ βουνό, δπου ὑπάρχει φωτιὰ καὶ γίνεσαι πάλι
ἀτμός, κι ἔτσι ξαναρχίζεις πάντα. "Ετσι γίνεται;

— "Ετσι εἶναι, δπως τὸ λές, βεβαίωσε δὲ ἀτμός.

"Επειτα κυματιστὰ πέρασε πάνω ἀπὸ τὸν ἐρημω-
μένο τόπο καὶ χάθηκε στὴ θάλασσα. Ὁ Δαμαστής τὸν
κοίταξε κι ἔπειτα κοίταξε καὶ τὸ βουνό, ποὺ κάπνιζε
ἥσυχα καθὼς καὶ πρίν.

"Ολη τὴ νύχτα ἔμεινε ἄγρυπνος καὶ συλλογιζό-
ταν. "Επειτα σηκώθηκε, φώναξε τὸ σκύλο του κι ἀκο-
λούθησε τὸ δρόμο, ποὺ εἶχαν πάρει οἱ δικοί του.

* * *

ΔΑΜΑΣΤΗΣ κι οἱ δικοί του
βρήκανε μιὰ νέα χώρα.

Ξανάγτισαν καινούργια
σπίτια, καλλιέργησαν νέα χωράφια, φύτεψαν περιβόλια,
θέρισαν γεννήματα, ἀπόχτησαν νέα κοπάδια.

• Απὸ τὸ δάσος ἔκοβαν ξύλα κι ἔχιζαν νέα καράβια.

• Ομως δὲ Δαμαστής δῆλο καὶ στοχαζόταν καὶ βασανίζόταν μὲ τὴν πολλὴν τὴν σκέψην. Γιὰ τὴν καταστροφὴν βέβαια δὲ σκοτίζόταν πιά. Εἶχε χάσει πολλοὺς καὶ πολλά, καὶ δῆμως οἱ ἀπόγονοί του τώρα ἦταν τόσο πολλοί, ποὺ δὲν ἐγνώριζε μήτε τὸ ὄνομά τους, μήτε καὶ πόσοι ἦταν. • Η σκέψη του πήγαινε δῆλο καὶ στὸν ἀτμό.

• Εβλεπε τὸν ἄνεμο νὰ γυρίζῃ τὰ φτερὰ τοῦ ἀνεμόμυλου, ἢ νὰ σπρώχνῃ τὰ καράβια στὴν θάλασσα, καὶ γελοῦσε περιπαιχτικά. Τοῦ φαινόταν πὼς πήγαιναν πολὺ ἀργά. Κι ὅταν ἦταν καταιγίδα, τὰ καράβια κιντύνευαν κι οἱ ἀνεμόμυλοι δὲν ἀλεθαν. • Οταν ἦταν δὲν ἄνεμος πολὺ δυνατός, ἀναγκάζονταν τὰ καράβια νὰ κατεβάσουν τὰ πανιά, ἢ νὰ ζητήσουν κάπου νὰ σωθοῦν κι ὅταν πάλι δὲ φυσοῦσε, ἔμεναν ἀκίνητα. Τί νὰ σοῦ κάνουν τότε τὰ κουπιά!

— Δὲ μοῦ κάνεις γιὰ δοῦλος, ἀγαπημένε μου ἄνεμε, ἔλεγε δὲ Δαμαστής. • Ο ἀτμὸς θὰ εἴναι διαφορετικός.

Καθόταν κι ἔσπαζε τὸ κεφάλι του νὰ βρῇ πῶς περιορίζεται μέσα στὸ βουνὸ δὲ ἀτμός. Πῶς μεμιᾶς εἶχε τόση δύναμη νὰ σκοτίσῃ τὸν ἥλιο, νὰ πετάξῃ ὅτι ἔβρισκε μπροστά του καὶ σὲ λίγες ὁρες μέσα νὰ καταστρέψῃ μιὰν δλόκληρη χώρα. • Η γρηγοράδα του προπάντων τοῦ σκότιζε τὸ μυαλό. Τὸ δύχως ἄλλο δὲ ἀτμὸς θὰ εἴναι ἡ μοναδικὴ δύναμη στὸν κόσμο.

Καὶ δὲ ἀτμὸς εἶχε πεῖ στὸ Δαμαστὴ πὼς γίνεται ἀπὸ τὸ νερό, ὅταν αὐτὸ πλησιάσῃ φωτιά.

• Ο Δαμαστής παρατηροῦσε μιὰ μικρὴ χύτρα, ποὺ εἶχε ἀπάνω στὴ φωτιά. • Οσο ζεσταινόταν τὸ νερό, ἀνέβαινε ἀπ’ αὐτὸ ἀσπρος ἀτμός.

Πήρες ἔνα κομμάτι γυαλὶ καὶ τὸ κρύπτησε ἀπάνω ἀπὸ τὸν ἀτμό. Ό ἀτμὸς τότε κάθισε ἀπάνω στὸ γυαλὶ καὶ πῆρε τὴ μορφὴ τοῦ νεροῦ, ἔγινε μικρὲς - μικρὲς νεροσταλίδες.

— Κι αὐτὸς εἶναι σωστό, πῶς δὲ ἀτμὸς ξαναγίνεται νερό, εἶπε μέσα του δὲ Δαμαστής.

Καὶ κοίταξε πῶς σκέπαζαν οἱ γυναικες τὴ χύτρα γιὰ νὰ κρατιέται ἡ ζέστη. Όταν ἦταν μεγάλη ἡ φωτιά, γινόταν περισσότερος ἀτμός, κι ἔκανε τὸ σκέπασμα τῆς χύτρας νὰ γορεύῃ.

— Αὐτὸς γίνεται, γιατὶ δὲν ἔχει ἀρκετὸ χῶρο δὲ ἀτμὸς ἔκει μέσα, εἶπε δὲ Δαμαστής. Άκριβῶς ὅπως στὸ βουνὸ ποὺ βγάζει φωτιά.

“Εβαλε ἀπάνω στὸ καπάκι μὰ πέτρα καὶ δυνάμισε καὶ τὴ φωτιά. Στὸ τέλος δὲ ἀτμὸς πέταξε καὶ καλάκι καὶ πέτρα μαζί.

— Τώρα δὲ ἀτμὸς σφεντονίζει τὰ κομμάτια τοῦ βουνοῦ στὸν ἀέρα, εἶπε δὲ Δαμαστής τοίβοντας τὰ χέρια του ἀπὸ εὐχαρίστηση.

“Επειτα ἔχτισε ἔνα σπίτι, κι ἔβαλε μέσα ἔνα μεγάλο καζάνι, ἀπάνω σὲ μὰ πελώρια φωτιά. Διατηροῦσε ἀκοίμητη τὴ φωτιά, καὶ δοκίμαζε τὴ δύναμη τοῦ ἀτμοῦ, καὶ συλλογιζόταν πῶς θὰ μεταχειριστῇ αὐτὴ τὴ δύναμη.

Μαζί του εἶχε μονάχα ἔνα ἐγγονάκι του, ποὺ ἦταν πολὺ ἔξυπνο καὶ τοῦ εἶχε ἔξηγήσει καὶ καταλάβαινε τὶς δοκιμές, ποὺ ἔκαναν. Πολλὲς φορὲς κάθονταν οἱ δυό τους καὶ τὴ νύχτα καὶ δούλευαν. Προσπαθοῦσαν νὰ κάμουν τὸν ἀτμὸ νὰ ἐνεργήσῃ σὲ ὁρισμένη διεύθυνση, καὶ μὲ δρισμένη δύναμη.

Κανεὶς δὲν τολμοῦσε νὰ τοὺς ἐνοχλήσῃ! "Ολοι οἱ ἄλλοι ἀπὸ τὴ γενιὰ τοῦ Δαμαστῆ κοίταζαν μὲ θαυμασμὸ τὸ σπίτι του, γιατὶ ἥξαιραν πὼς ἐργαζόταν γιὰ τὸ καλὸ ὅλης τῆς φυλῆς.

Μερικοὶ πίστευαν κιόλας πὼς θὰ κατώρθωνε νὰ γίνη κύριος τοῦ ἀτμοῦ, δπως καὶ τόσων ἄλλων.

Οἱ πιὸ πολλοὶ νόμιζαν πὼς δὲ θὰ τὸ πετύχαινε ποτέ, καὶ πὼς θὰ εἶχε κακὸ τέλος, ἀφοῦ τολμοῦσε νὰ καταπιάνεται μὲ τὶς μυστικὲς τερατίες φυσικὲς δυνάμεις.

"Ολοι τους ὅμιως, καὶ ὅσοι πίστευαν στὴν ἐπιτυχία, καὶ ὅσοι δὲν πίστευαν, περνοῦσαν πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ Δαμαστῆ, γιατὶ ἥξαιραν πολὺ καλὰ πὼς μέσα κεῖ κρυβόταν μεγάλος κίντυνος.

"Ολοι, ὅσοι εἶχαν δεῖ τὴν ἀληθινὴν καταστροφή, εἶχαν πεθάνει τώρα καὶ πολλὰ χρόνια. "Ομως ἀκόμα ἦταν ζωντανὴ στὴ φυλὴ ἡ ἀνάμνηση τῆς φριγτῆς ἐκείνης μέρας καὶ ἡ φυγὴ τοῦ Δαμαστῆ, καὶ γι' αὐτὸ συλλογίζονταν πὼς μποροῦσε κάποτε, κάποια μέρα, κάποια κακιὰ στιγμή, ἔτσι ξαφνικά, νὰ δεῖξῃ ὁ ἀτμὸς τὴ δύναμή του καὶ νὰ τὰ καταστρέψῃ ὅλα.

"Ο Δαμαστῆς ὅμως καθόλου δὲ σκοτιζόταν γιὰ τοὺς φόβους τῶν ἀπογόνων του.

Κατασκεύαζε νέα καζάνια, μὲ παράξενες μορφές, μεγαλύτερα ἀπὸ τὰ πρωτυτερινά, γιὰ νὰ χωροῦν περισσότερο ἀτμό, καὶ πιὸ δυνατὰ γιὰ νὰ μὴν μπορῇ ὁ ἀτμὸς νὰ τὰ σπάσῃ.

"Πρόσταξε τοὺς ἀνθρώπους του νὰ βγάζουν πετροκάρβουνο ἀπὸ τὰ βουνὰ καὶ τὸ ἔβαζε σὲ σκάρες ἐπάνω νὰ καίη, γιατὶ αὐτὸ ἔβγαζε περισσότερη ζέστη καὶ γρή-

γορα ἔκανε τὸ νερὸ δάτιο. Μὲ κάθε χρόνο ποὺ περνοῦσε, πίστευε πὼς θὰ ἔφτανε ἡ μέρα, ποὺ θὰ καταφερνε τὸ σκοπό του. Κάποτε πάλι τὸν κυρίευε ἡ ἀμφιβολία.

* * *

ΙΑ μέρα ἔσπασε τὸ καζάνι. Ἐνα κομμάτι πλήγωσε τὸ Δαμαστὴ στὸ πρόσωπο, καὶ τὸ ἐγγονάκι του, δ βοηθός του, ἔμεινε στὸν τόπο νεκρό.

Ἐτρεξαν δλοι τότε καὶ θρηνοῦσαν κι ἔκλαιγαν.

Ο Δαμαστὴς δμως σκούπισε τὴν πληγή του καὶ παρατηροῦσε πολλὴν ὥρα τὰ κομμάτια τοῦ καζανιοῦ. Ἐπειτα γύρισε καὶ κοίταξε τὸ νεκρὸ ἐγγονάκι του.

— Καημένο παιδί! εἶπε. Τόσον καιρὸ ἥσουν εὐχαριστημένο νὰ μὲ βοηθᾶς, νὰ τελειώσω τὸ μεγάλο μου ἔργο. Καὶ τώρα μοῦ πέθανες. Ωραῖος ἦταν δ ὑάνατος σου, γιατὶ πέθανες γιὰ τὴν εὔτυχία τῶν ἀδερφῶν σου. Θάψετέ μου το καὶ χτίστε του ἔνα δραῖο μνῆμα!

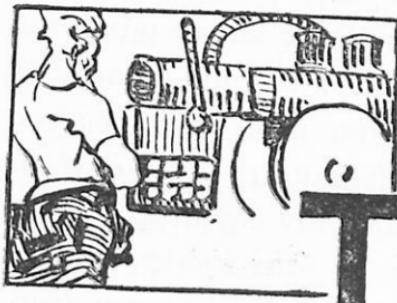
Τότε πῆγαν νὰ τὸ σηκώσουν τὸ λεύφανο καὶ νὰ τὸ πάρουν, δ Δαμαστὴς δμως τοὺς κράτησε λέγοντας:

— Περιμένετε λίγο... Θέλω στὴ θέση τοῦ νεκροῦ νάχω ἔνα βοηθό. Θέλει κανεὶς νὰ πάρῃ τὴ θέση του; Ξαίρετε τί μπορεῖ νὰ σᾶς βρῇ· ἵσως δ ὑάνατος, ἵσως γιὰ πολλὰ χρόνια ἡ ἀπογοήτευση, ὥσπου νὰ πετύχουμε. Ἀκόμη δ βοηθός μου πρέπει νὰ λογαριάζῃ καὶ τὰ περι-

γελα ἐκείνων, ποὺ τίποτα δὲν καταλαβαίνουν ἀπὸ τὸ μεγάλο ἔργο, ποὺ καταπιάστηκα!

Πρόδυμοι παρουσιάστηκαν ἑφτά, γιατὶ μ' ὅλο τὸ φόρβο, ποὺ ἔνιωθαν, τοὺς τραβοῦσε τὸ μυστήριο κι οἱ κίντυνοι. Ἐπειτα σ' ὅλη τὴ φυλὴ ἡ μεγαλύτερη τιμὴ ἦταν νὰ συνεργάζεται κανεὶς μὲ τὸ Δαμαστῆ.

Διάλεξε ἔναν ἀπὸ τοὺς ἑφτά, καὶ τὸν πῆρε μαζί του στὸ ἔργαστήρι, νὰ τοῦ πῆ τὰ μυστικά του, ἐνῶ οἱ ἄλλοι ἔπαιρναν τὸ νερό βοηθὸ καὶ πήγαιναν νὰ τὸν θάψουν.

* * *

Α ΧΡΟΝΙΑ περνοῦσαν. Μιὰ μέρα οἱ ἄνθρωποι εἶδαν τὸ Δαμαστὴ νὰ στέκεται στὸ κατώφλι τῆς πόρτας του, νὰ κινῇ τὰ χέρια του καὶ νὰ τοὺς φωνάζῃ. Ἀπ' ὅλες τὶς μεριὲς μαζεύονταν ν' ἀκούσουν τί ἥθελε νὰ τοὺς πῆ.

— Τὸ βρῆκα! Τὸ ἔχω! Τὸ κρατῶ! φώναζε.

Πῆρε τοὺς γεροντότερους καὶ τοὺς ἔδειξε ἔνα μεγάλο σιδερένιο σωλῆνα, ποὺ εἶχε κατασκευάσει. Στὸ ἀπάνω μέρος ὁ σωλῆνας εἶχε μιὰ τρύπα ποὺ συγκοινωνοῦσε μ' ἄλλο σωλῆνα. Ο πρῶτος σωλῆνας εἶχε μέσα ἔνα βούλωμα ἀπὸ σίδερο, ἔτσι καμιωμένο ποὺ νὰ μπορῇ νὰ ἀνεβοκατεβαίνῃ, κι ἦταν ἀλειμμένο μὲ λάδι γιὰ νὰ γλιστρᾶ εὔκολα. Κάτω ἀπὸ τὸ σωλῆνα ἦταν τὸ καζάνι μὲ τὸ νερό καὶ κάτω ἀπὸ τὸ καζάνι αὐτὸ ὑπῆρχε ἡ σκάρα μὲ τὴ φωτιά

• “Ο Δαμαστής ἔβαλε φωτιά. Τὸν νεοδὸν ἔγινε ἀτμός, ὁ ἀτμός ἀνέβηκε στὸ σωλῆνα καὶ σήκωσε δῶς τὴν ἀπάνω ἄκρη τὸ βούλωμα. Ἀπὸ μιὰ τρύπα ἔφυγε ὁ ἀτμός καὶ μπῆκε στὸν πλαγινό του σωλῆνα, ὅπου κρύωσε καὶ ἔγινε πάλι νεοδός. Τὸν νεοδὸν αὐτὸν χύθηκε στὸ καζάνι, ὅπου ξαναξεστάθηκε καὶ ξανάγινε ἀτμός. Ὅταν ξέφευγε ἀπὸ τὴν τρύπα ὁ ἀτμός, τὸ βούλωμα γλιστροῦσε πάλι δῶς τὸ κάτω μέρος τοῦ σωλῆνα, καὶ τότε πάλι νέος ἀτμός τὸ σήκωνε δῶς τὸ ἀπάνω μέρος. Ἔτσι ἀδιάκοπα κινιόταν τὸ βούλωμα ἀπάνω καὶ κάτω, μέσα στὸ σωλῆνα.

— Κοιτάξτε, φώναξε ὁ Δαμαστής καὶ τὰ μάτια του λαμποκοποῦσαν ἀπὸ περηφάνεια καὶ χαρά. Κοιτάξτε, ἔπιασα τὸν ἀτμὸν καὶ τὸν ἔκλεισα μέσα στὸ σωλῆνα. Ὅταν βάζω φωτιά, τὸ νεοδὸν γίνεται ἀτμός καὶ ὁ ἀτμός σηκώνει τὸ βούλωμα. Κάνει δὲ τὸν προστάξω. Στὸν ἄλλο σωλῆνα ξαναγίνεται νεοδός, καὶ ὅταν ἐγὼ προστάξω, τὸ νεοδὸν γίνεται ἀτμός. Ἔτσι ἔκαμα δοῦλο μου τὸν ἀτμό, ὅπως ἔκαμα τὸ βόδι, τὸν ἄνεμο καὶ τὸ ρέμα.

Πηγαίνετε στὸ καλό, εἴπε τέλος ὁ Δαμαστής. Ἄμα περάσῃ ἔνας χρόνος, νὰ ξαναρθῆτε καὶ θὰ δῆτε πῶς θὰ δουλεύῃ ὁ νέος μου σκλάβος. Ὅταν θὰ τὸν δῆτε καὶ θὰ τὸν καταλάβετε, θὰ μπορέσετε νὰ ἐργαστῆτε καὶ σεῖς καὶ νὰ βρήτε πῶς καὶ σὲ τί νὰ μεταχειρίζεστε τὴν δύναμη τοῦ ἀτμοῦ. Τοῦτο μόνο, μπορῶ νὰ σᾶς πῶ τώρα, πῶς ὁ νέος σκλάβος, ἀμα θὰ μάθετε νὰ τὸν μεταχειρίζεστε ὅπως πρέπει, θ' ἀλλάξῃ ἐντελῶς τὴν ὅψη τοῦ κόσμου.

“Ἐπειτα μπῆκε μέσα στὸ ἐργαστήρι του καὶ ἔκλεισε τὴν πόρτα του. Ὁλόχαρος κοίταξε τὴν νέα του μηχανή.

— Χά γά, καλέ μου ἀτμέ, ἔλεγε. Τώρα σ' ἔχω στὴν

έξουσία μου. Καὶ μπορῶ νὰ σὲ δυναμώνω καὶ νὰ σὲ ἀδυνατίζω. Καὶ θὰ ὑποχρεωθῆς νὰ μένης πάντοτε μέσα στὸ σωλῆνα, καὶ θὰ κάνης τὴν προσταγή μου. Μπορῶ νὰ κάνω τὸ σωλῆνα μεγαλύτερο καὶ μικρότερο... μπορῶ νὰ κάνω τὸ βούλωμα βαρύτερο ἢ ἐλαφρότερο... καὶ ὅμως ἔσù νὰ τὸ κινῆς ἔξακολουθητικὰ ἀπάνω καὶ κάτω. Δὲν εἶναι ἔτσι, καλέ μου ἀτμέ;

— Τώρα μὲ λὲς καλό, εἶπε δ ἀτμός. Τότε ὅμως, ποὺ πέταξα στὸν ἀέρα ἓνα μέρος τοῦ βουνοῦ κι ἔρημωσα τὸν κάμπο, μ' ἐλεγκες κακό.

‘Ο Λαμαστής γελοῦσε κι ἔτριβε ἀπὸ εὐχαρίστηση τὰ χέρια του.

— Ναί, ἀλήθεια, ἀλλὰ ποῦ νὰ σὲ μεταχειριστῷ; φώναξε. Νὰ σὲ ζέψω στὸ ἀμάξι, ἀντὶ νὰ ζεύω τὸ ἄλογό μας; Νομίζω, πῶς θὰ ιρέχης πάρα πολὺ γρηγορώτερα ἀπὸ τὸ ἄλογο Νὰ μοῦ κινῆς τὰ καράβια; Θὰ μπορῆς νὰ πηγαίνης καὶ ἀντίθετα στὸν ἄνεμο. Μήπως δὲ θὰ μπορῆς νὰ κινήσῃς τὸ μύλο; “Ω! κι αὐτὸν κι ἄλλα πολλά, κι ἄλλα πολλά!

“Ο Λαμαστής ἔσβησε τὴν φωτιά. Τὸν ἄλλον καιρὸ δόλο καὶ διώρθωνε, καλυτέρευε καὶ τροποποιοῦσε τὴν μηχανή του.

Μιὰ σπουδαία προσθήκη ἦταν νὰ βάλῃ στὸ βούλωμα ἓνα σιδερένιο ραβδί, ἔμβιολο νὰ εἰποῦμε, κι αὐτὸ τὸ ἔμβιολο νὰ τὸ δέσῃ μὲ μὰν ἄκοη ἄλλου ραβδιοῦ καὶ τὴν ἄλλη ἄκοη αὐτοῦ τοῦ ραβδιοῦ μὲ μὰν ρόδα.

Κατασκεύασε μὰν ἄμαξα, ἔβαλε ἀπάνω τὴν μηχανή του καὶ σύνδεσε τὴν ἄκοη τοῦ δεύτερου ραβδιοῦ μὲ τὶς

ρόδες τῆς ἄμαξας. Αὐτὸς δὲ Δαμαστής ἀνέβηκε στὸ πίσω μέρος τῆς ἄμαξας, ἐκεῖ ποὺ ἦταν ἡ σκάρα μὲ τὴ φωτιά. Οἱ ρόδες ἔτριξαν καὶ ἡ ἄμαξα κινήθηκε πρὸς τὰ ἔμπρός.

Οἱ ἀνθρώποι τῆς φυλῆς του ἔτρεξαν ἀπ' ὅλες τὶς μεριές, καὶ κοίταζαν καὶ θαύμαζαν τὴν παράξενη ἄμαξα.

Οἱ περισσότεροι φώναξαν ἀπὸ τὸ φόβο τους κι ἔφυγαν μακριά. Μονάχα οἱ πιὸ μυαλωμένοι κατάλαβαν τὴν ἀξία τῆς καινούργιας ἄμαξας.

— Πατέρα, εἶπε ἔνας ἀπὸ τοὺς γεροντότερους, κατέβα κάτω. Φοβόμαστε πῶς θὰ πάθης κακό. Ό αὖτις θὰ σφεντονίσῃ τὴν ἄμαξα καὶ θὰ σὲ σκοτώσῃ, ὅπως τότε τὸ βοηθό σου.

— "Ισα-ΐσα δὲ σκοτωμός του μὲν ἔμαθε νὰ εἴμαι προσεχτικός, εἶπε δὲ Δαμαστής. Έλάτε νὰ δητε.

Καὶ τοὺς ἔξήγησε πῶς λογάριαζε τὴ δύναμη τοῦ ἀτμοῦ, καὶ πόσον ἀτμὸς χρειάζεται γιὰ νὰ κινήσῃ τὴν ἄμαξα.

"Οσο περισσότερος ἀτμὸς γινόταν, τόσο γρηγορώτερα γύριζαν οἱ τροχοὶ κι ἔτρεχε ἡ ἄμαξα. "Οσο πιὸ χοντρὸς καὶ δυνατὸς ἦταν τὸ καζάνι, τόσο περισσότερο ἀτμὸς χωροῦσε, χωρὶς νὰ κιντυνεύῃ νὰ σπάσῃ.

Καὶ σ' ἔνα μέρος τοῦ καζανιοῦ ἦταν στερεωμένη μιὰ ἀσφαλιστικὴ δικλεῖδα, ἔνα ἄλλο βούλωμα, νὰ ποῦμε Αὐτὴ τὴ δικλεῖδα δὲ μποροῦσε νὰ τὴν ἀνοίξῃ δὲ ἀτμός δισε εἶχε τὴ δύναμη, ποὺ χρειαζόταν γιὰ νὰ κινιέται ἡ ἄμαξα. "Οταν δημιουργεῖται τύχαινε νὰ μπῇ μέσα περισσότερος ἀτμός, σηκωνόταν ἡ δικλεῖδα, καὶ ἀπὸ τὴν τρύπα ποὺ σκέπαζε, ἔέφευγε δὲ παραπανίσιος ἀτμός.

— Σᾶς παραδίνω τὴν ἀτμομηχανή, εἶπε δὲ Δαμαστῆς.
Κοιτάξετε νὰ ἰδῆτε πῶς κινιέται καὶ πῶς μπορεῖτε νὰ
τὴ μεταχειρίστητε. Μερικοὶ ἀπὸ σᾶς μπορεῖτε νὰ βρῆτε
νέες προσθῆκες καὶ τροποποιήσεις, ἢν βάλετε τὸ μυαλό
σας νὰ δουλεύῃ, ὅπως δούλεψε τὸ δικό μου μυαλό. Οἱ
σιδεράδες, σύμφωνα μὲ τὰ σχέδιά σας καὶ τὶς ὁδηγίες
σας, μποροῦν νὰ σᾶς βοηθήσουν.

Αὐτὰ εἶπε δὲ Δαμαστῆς καὶ μπῆκε στὸ ἔργαστήριο του.

”Αρχισε ν’ ἀνιστορῇ τὸ τί κατώρθωσε ὡς τότε καὶ
νὰ λογαριάζῃ τὸ τί μποροῦσε νὰ πετύχῃ ἀκόμα μὲ τὴν
ἀδιάκοπη παρατήρηση καὶ σκέψη.

Οἱ πιὸ ἔξυπνοι ἀπὸ τὴ φυλὴ ἄρχισαν νὰ δουλεύουν
μὲ τὴν ἀτμομηχανή. Καθὼς περνοῦσαν τὰ χρόνια ὅλο κι
ἄλλαζε ἡ ἀτμομηχανή, διωρθωνόταν, τροποποιόταν,
ἔπαιρνε νέες προσθῆκες καὶ νέες μορφές.

”Εστρωσαν τὴ γῆ μὲ σιδερένιες ράγιες, κι ἀπάνω σ’
αὐτὲς γλιστροῦσαν καὶ γύριζαν πιὸ εὔκολα οἱ ρόδες, καὶ
ἡ ἀτμομηχανὴ μποροῦσε νὰ σέρνη πίσω της πολλὲς βα-
ρυφορτωμένες ἄμαξες, τὰ βαγόνια. Μέσα σὲ λίγες ήμέ-
ρες ἵη λίγες βδομάδες μποροῦσε κανεὶς νὰ ταξιδέψῃ σὲ
τόπους ποὺ πρὸν χρειαζότανε μῆνες καὶ χρόνια γιὰ νὰ
φτάσῃ. Τὰ προϊόντα τῆς γῆς ἦταν ἀφθονώτερα καὶ φτη-
νότερα καὶ μποροῦσαν νὰ κουβαληθοῦν ἀπὸ τὴ μιὰν
ἄκρη τῆς γῆς στὴν ἄλλη.

”Εβαλαν τὴν ἀτμομηχανὴ στὰ πλοῖα καὶ μποροῦσαν
νὰ ταξιδεύουν καὶ χωρὶς ἄνεμο, κι ἐνάντια στὸν ἄνεμο
καὶ στὰ φέματα. Μεταχειρίστηκαν τὴν ἀτμομηχανὴ γιὰ
νὰ ὀργώνη, νὰ σπέρνη, ν’ ἀλωνίζῃ καὶ ν’ ἀλέθη τὰ γεν-
.ατανήματα. Καὶ ποιός ξαίρει γιὰ ποιόν ἄλλο σκοπὸ θὰ τὴν

εξβαζαν νὰ δουλέψη τὴν θαυμαστὴν μηχανή, ποὺ τὴν κινοῦσε ἡ δύναμη τοῦ ἀτμοῦ.

“Η ἀτμομηχανὴ ἄλλαξε τὴν ὅψη τοῦ κόσμου, ὅπως τὸ εἶχε προμαντέψει μὲ τὸ δυνατὸ μυαλό του ὁ Δαμαστῆς.

* * *

ΔΑΜΑΣΤΗΣ παράγερασε. Ἡ γενιά του ὅλο καὶ πλήθαινε, καὶ ξαπλώθηκε σ' ὅλη τὴν γῆ. Ἄμα σὲ

μιὰ χώρα δὲ μποροῦσαν νὰ ζήσουν ὅλοι, φεύγανε μερικοὶ σὲ μακρινοὺς ἀκατοίκητους τόπους. Τοὺς καλλιεργοῦσαν, εἴβγαζαν ἐκεῖ μέταλλα καὶ τὰ καράβια τους ἀρμένιζαν σὲ νέες θάλασσες καὶ λίμνες καὶ σὲ μεγάλους ποταμούς. Οἱ σιδερόδρομοι καὶ τὰ βαπτόρια ταξίδευαν ἀπὸ τὴν μιὰν ἄκοη τῆς γῆς στὴν ἄλλη.

“Ἡ γῆ ὅλη κατοικήθηκε ἀπὸ διάφορες φυλές, ποὺ μιλοῦσαν διαφορετικὲς γλῶσσες καὶ ποὺ δὲν ἦξαιραν πῶς γενάρχης τους ἦταν ὁ Δαμαστῆς. Σ' ὅλες τὶς χῶρες ζοῦσαν σοφοὶ ἀντρες κι ἔκαναν νέες ἐφευρέσεις, ποὺ εὐκόλυναν τὴν ἐργασία τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ αὔξαιναν τὸν πλοῦτο καὶ τὴν εύτυχία.

“Ομως, ὅπως εἶπα, πατέρας καὶ γενάρχης ὅλων τῶν φυλῶν ἦταν ὁ Δαμαστῆς.

Αὐτὸς δὲν ἦξαιρε πιὰ τὸν ἀριθμὸ τῶν ἀπογόνων του καὶ οὕτε ποὺ σκοτίζόταν νὰ τὸν μάθῃ. Πήγαινε καὶ

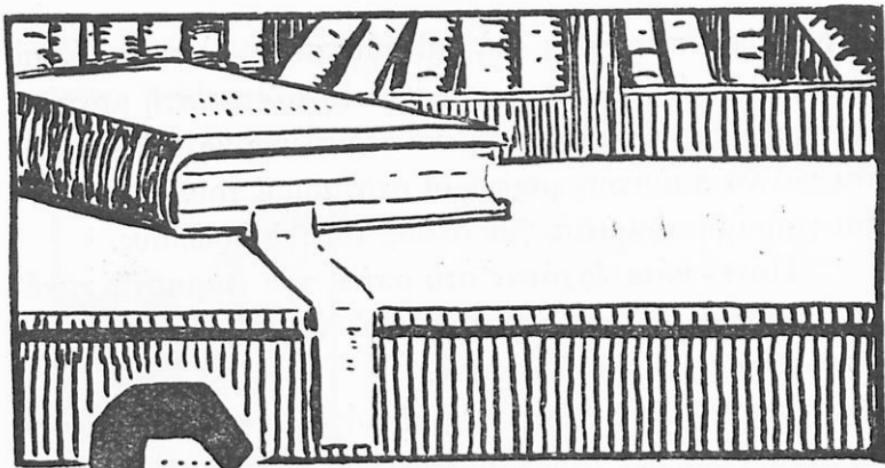
κατοικοῦσε πότε στὴν μὰ καὶ πότε στὴν ἄλλη φυλή, σὲ
ἰδιαίτερο σπίτι δικό του, γιὰ νὰ στοχάζεται στὴ μοναξιά
του μονάχος, νὰ παρατηρῇ, νὰ ξεδιαλύνῃ καὶ νὰ ἐργάζεται
γιὰ νὰ παίρνουν μορφὴ οἱ στοχασμοί του, νὰ γίνουνται
χοήσιμα πράματα γιὰ δλους τοὺς ἀνθρώπους.

Πότε - πότε ἐρχόταν στὸ σπίτι τοῦ Δαμαστῆ κανένας
πατέρας μὲ τὸ γιό του γιὰ νὰ ἴδῃ ὁ μικρὸς τὸ
σοφὸ τῶν σοφῶν τοῦ κόσμου.

"Αν εῖχε τὴν τύχην νὰ βρῷ λόγια, ποὺ ν' ἀγγίζουν
τὴ γέρικη καρδιὰ τοῦ Δαμαστῆ καὶ νὰ τοῦ προκαλέσῃ
τὴν προσοχήν, τότε γύριζε ὁ Δαμαστῆς, ἔβαζε τὰ κοκ-
καλιάρικα γέρια του στὸ κεφαλάκι τοῦ μικροῦ κι ἔλεγε:

— Νὰ μὴ γίνης μωρὸς καὶ ἀνόητος, μικρέ μου.
Μωρὸς καὶ ἀνόητος εἶναι κεῖνος, ποὺ δὲν παρατηρεῖ τὰ
πράματα καὶ δὲ σκέφτεται ποτέ του γι' αὐτά.

*Εβαλτ (Διασκευή)

Ε

"Ένα παλιό βιβλίο.

ΧΩ πολλά βιβλία παλιά στή βιβλιοθήκη μου. "Όλα έχουν τὴν ἴστορία τους καὶ μοῦ λένε πολλά, πάρα πολλά. "Ομως ἔνα, τὸ πιὸ παλιό, εἶναι οἰκογενειακό μου κειμήλιο.

Γιὰ τὸν ἄλλον κόσμο μπορεῖ νὰ μὴν ἀξίζῃ καὶ τίποτε. Πολλοί, ἀν τύχαινε νὰ τὸ βροῦν, θὰ τὸ πετοῦσαν, ἢ τὸ πολὺ θὰ τὸ ἔρωταν σὲ καμιὰ γωνιά, νὰ τὸ φάη ἢ μούχλα. Γιὰ μένα δμως ἀξίζει πολύ.

Τὸ ντύμα του εἶναι ἀπὸ παλιὸ ἔύλο μὲ δέρμα. Τί εξοδὸ κι ἀλύγιστο ποὺ εἶναι! Μοιάζει μὲ παλιό, πολὺ παλιὸ ἐλεφαντοκόκκαλο καὶ κάπου-κάπου εἶναι φαγωμένο ἀπὸ τὸ σκουλήκι. Μέσα τὰ φύλλα του εἶναι κιτρινισμένα καὶ χοντρὰ σὰν ἀπὸ δέρμα. Εἶναι γραμμένα μὲ τὸ χέρι μὲ πένα ἀπὸ φτερὸ χήνας, καὶ μελάνι ἀπὸ κικίδια βελανιδιᾶς. Τὰ γράμματα λίγο πολὺ ξεθωριασμένα. Καὶ οἱ εἰκόνες μέσα μὲ τὸ χέρι ζωγραφισμένες.

Τὸ βιβλίο, ποὺ σᾶς λέω, δὲν εἶναι γραμμένο μὲ τὸ

ἴδιο χέρι. Παραδινόταν ἀπὸ πατέρα σὲ παιδὶ δις ἐμένα,
καὶ δικαίηνας κληρονόμος ἔγραφε... Θὰ ἵδι οῦμε τί ἔγραφε..

Τις τελευταῖς σελίδες τὶς ἔγραψε δικαιοσπάππος μου.
δικαιοπούς μου καὶ δικαίως μου. Τὸ γράψιμο μοιάζει
ἔτσι, ποὺ λέει κανεὶς πώς γράφτηκε ἀπὸ τὸ ἴδιο χέρι..
Πάντα μὲ πένα ἀπὸ φτερὸν χήνας κι ἄς βγῆκαν οἱ ἀτσα-
λένιες πένες, ποὺ ξαίρετε δλοι σας. Στὸ τέλος του σὲ μιὰν
ἀκούλα μπόρεσα νὰ γράψω κι ἔγώ:

Στὰ 1924 τὸ πολίτευμα ἄλλαξε... "Εχουμε Δημο-
κρατία.

Καὶ στὴν ἀρχὴ στὸ πρῶτο φύλλο ποὺ γράφει 1410...
συμπλήρωσα 1410-1924.

Φανταστῆτε αὐτὸν τὸ βιβλίο 514 χρονῶν! "Εγειρός
600 σελίδες.

Καλὰ ποὺ δὲ λείπει καμιὰ ἀπ' αὐτές.

Πιστεύω πώς θὰ θελήσετε νὰ τὸ διαβάσετε δλο τὸ
βιβλίο. "Ισως θὰ μοῦ πῆτε πώς ἔνα τέτοιο βιβλίο ἔπειρε
νὰ τὸ τυπώσω. "Αν τυπώνονταν δλα τὰ τέτοια βιβλία,
ἴσως νὰ μὴν ἔμενε χαρτὶ καὶ γι' ἄλλα. "Επειτα τέτοια βι-
βλία ἔχουν καὶ πολλὰ οἰκογενειακὰ χρονικά, ποὺ δὲν ἔνδι-
αφέρουν τὸν ἄλλον κόσμο. Τὸ κάθετι στὸν κόσμο ἔχει
τὴν ιστορία του, μὰ δὲν τυπώνονται δλα...

Γιὰ χάρη σας ἀντιγράφω μερικὰ κομμάτια σκόρπια
ἀπὸ τὸ οἰκογενειακό μου αὐτὸν κειμήλιο.

"Αφήνω μερικὰ φύλλα. "Ενα γράφει:

1416. Χανόμαστε. Τούρκικος στόλος παίρνει σκλά-
βους τοὺς νησιῶτες τοῦ Αίγαίου... 'Εμεῖς μὲ τὴ βοήθεια
τοῦ Θεοῦ γλιτώσαμε...

1422. Τὸ ἀκοῦμε κι ἀπίστευτο μᾶς φαίνεται. Οἱ

Τοῦρκοι ζώσανε τὴν Πόλη. Ἡ Παναγία, ποὺ τὴν προστατεύει, νὰ βάλη τὸ χέρι της.

1430. Δὲν προφτάσαμε νὰ κλάψουμε τὸ Μωριὰ καὶ τὴ Θεσσαλονίκη, ποὺ τὴν πάτησαν οἱ Τοῦρκοι, καὶ βρῆκε τρομερὴ συφορὰ τὴ Χίο. Οἱ Βενετσιάνοι μᾶς ξεσπίτωσαν. Φεύγω μὲ τὰ παιδιά μου γιὰ τὴν Πόλη. Ποὺ ἀλλοῦ νὰ σωθῶ;..

1445. Ἡ συντέλεια τοῦ αἰῶνα πλησιάζει. Οἱ Τοῦρκοι νικοῦν παντοῦ. Ὁ Μωριάς, ἡ Στερεά, ἡ Μακεδονία, τὰ νησιά, ἡ Μικρὰ Ἀσία εἶναι στὰ χέρια τους. Στὴ Βάρνα κατάστρεψαν τὸ χριστιανικὸ στρατό...

1448. Ἀνέβηκε στὸ θρόνο δ Κωνσταντῖνος δ Παλαιολόγος. Εἶναι ἀξιος, δ Θεὸς μᾶς λυπήθηκε...

1453. Συχωράτε με, Χριστιανοί, καὶ δ θεὸς νὰ σᾶς συχωρέσῃ. Ἐφτασε ἡ τελευταία μας ὥρα. Ὁ Μωάμεθ ἔζωσε τὴν Πόλη. Χανόμαστε.

1455. Μὲ πολλὲς περιπέτειες σώμηκα στὴ Χίο μὲ μιὰ θυγατέρα κι ἓνα μου γιό. Γέρος πιὰ περιμένω τὸ θάνατο... ἵσως καὶ ήσυχάσω.

1459. Οἱ δικοί μας στὸ Μωριὰ σκοτώνονται συναμεταξύ τους. Δὲ φτάνουν οἱ Τοῦρκοι;

1571. Οἱ Τοῦρκοι εἶναι πικραμένοι. Ἐμαθαν πὼς δ στόλος τους χαλάστηκε στὸν Ἐπαχτό ἀπὸ τὸν Ἰωάννη τὸν Αὔστριακό.

Αφήνω πολλὰ φύλλα.

1669. Πάει κι ἡ Κρήτη. Τὴν πῆραν οἱ Τοῦρκοι...

1687. Πάει κι δ Παρθενῶνας. Μιὰ μπόμπα τοῦ Βενετσιάνου Μοροζίνη τὸν γκρέμισε...

1707. Σήμερα στέλνω τὸ μεγάλο μου παιδί στὴ

Σμύρνη, στήν Ἑλληνικὴ Σχολή, ποὺ ἄνοιξε κεῖ. Κάθε νέα ἑλληνικὴ σχολή, ποὺ ἀνοίγει, μᾶς παρηγορεῖ ἐμᾶς τοὺς ἄτυχους ραγιάδες...

1759. Ἀκοῦμε πώς ἡ χολέρα θερίζει στήν Ἑλλάδα...

1766. Ἀκοῦμε πώς στὸ Μωριὰ ἀρχισε ἐπανάσταση. Ὁ Θεός νὰ τοὺς βοηθήσῃ. Ἡ Ρωσσία ἔστειλε ἀνθρώπους γι' αὐτὸν τὸ σκοπό...

1774. Ἐθαψα τὸν πατέρα μου. Φεύγω φαμελικὰ μ' ἓνα ψαριανὸ καΐκι γιὰ τὴν Ὀδησσό...

1790. Ἀνοιξα νέο μεγάλο ἐμπορικὸ στήν Ὀδησσό. Εὔτυχισμένη ἡ χρονιὰ στὰ στάρια καὶ θὰ στείλουμε κάμποσες καραβιές στήν Ἑλλάδα. Μαθαίνουμε πώς ἡ Ἐπανάσταση τοῦ Κατσώνη ἀπότυχε. Λένε πώς ἀπὸ πέρυσι ἔγινε στὴ Γαλλία μεγάλη Ἐπανάσταση κι ἔδιωξαν τοὺς τυράννους τους. Εμεῖς πότε θὰ διώξουμε τοὺς δικούς μας;..

1798. Ἐμαυροφόρεσα κι ἐγὼ καὶ πολλοὶ ἄλλοι Ἑλληνες. Σκοτώθηκε ὁ Ρήγας ὁ Βελεστινῆς...

1814. Ἐμαθα τὸ μυστικό. Ἡ φυλὴ ἐτοιμάζεται νὰ ἐπαναστατήσῃ. Ἰδρύθηκε ἡ Φιλικὴ Ἐταιρεία...

1816. Φεύγω μὲ μυστικὴ ἀποστολὴ γιὰ τὴν Πόλη. Ἀπὸ κεῖ θὰ πάω στὴ Χίο νὰ κατηχήσω κι ἄλλους. Τὸ μαγαζὶ στήν Ὀδησσὸ τὸ πούλησα. Δὲ χρειάζεται πιά... .

1821. Ηέθανε ὁ πατέρας μου, ἀλλὰ δὲν ἐπένθησα. Εζούμε κρυφὴ χαρά. Ἡ Ἐπανάσταση ἀρχισε στὴ Βλαχία καὶ στὸ Μωριά...

1822. (Μῆνας Φλεβάρης). Μάθαμε πώς τὸν περασμένο μῆνα ψηφίστηκε στήν Ἐπίδαυρο τὸ Δημοκρατικὸ πολίτευμα τῆς Ἑλλάδας. Καὶ μεῖς στὴ Χίο στεκόμαστε μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια!..

1822. (Μῆνας Ἀπρίλης). Μόλις καὶ σώθηκα στὴ Σύρο. Χίο δὲν ὑπάρχει πιά. Τίποτε ἄλλο δὲν ἔσωσα παρὰ τὰ ροῦχα ποὺ φορῶ καὶ τοῦτο δῶ τὸ οἰκογενειακό μου βιβλίο. Τί ἔγιναν οἱ ἄλλοι, δ Θεὸς τὸ ξαίρει.

1829. Βρίσκομαι στὴ Μεσσηνία. Δὲν ὑπάρχει οὕτε σπίτι, οὕτε δέντρο, οὕτε κλῆμα. Συντρίμμια καὶ κάψαλα. Φυτέψαμε ἔνα ἀμπέλι μὲ τὰ παιδιά μου καὶ μερικὲς συκιές. Πιστεύουμε πὼς τὰ βάσανά μας τελείωσαν.

1831. Σκότωσαν τὸν Καποδίστρια.

1833. Μάθαμε πὼς ἔφτασε δ βασιλιάς Ὁθωνας στ' Ἀνάπλι...

1843. Μάθαμε πὼς στὶς 3 τοῦ Τριγητῆ ἔγινε στὴν Ἀθήνα Ἐπανάσταση. Ο βασιλιάς Ὁθωνας ἀναγκάστηκε νὰ δώσῃ στὸ λαὸ τὶς ἐλευθερίες του...

Ἄρκετὰ σᾶς ἀντίγραφα.

Ἡ Σειρῆνη κλεφτούρα

O

"Ολυμπος κι δ Κίσσαβος.

Ο ΟΛΥΜΠΟΣ κι δ Κίσσαβος, τὰ δνὸ βονηὰ μαλώνον
τὸ ποιό νὰ φένη τὴ βροχή, τὸ ποιό νὰ φένη χιόνι.

Ο Κίσσαβος φίχει βροχὴ κι δ" Ολυμπος τὸ χιόνι.

Γνοίζει τότε δ" Ολυμπος καὶ λέει τοῦ Κισσάβου:

— Μὴ μὲ μαλώνης, Κίσσαβε, μπρὸ τουρκοπατημένε,
ποὺ σὲ πάταει ἡ Κομιαριὰ κι οἱ Λαρσιοὶ ἀγάδες.

Ἐγὼ εἶμαι δ γέρος" Ολυμπος, στὸν κόσμο ξακουσμένος,
ἔχω σαράντα δυὸ κορφὲς κι ἔξητα δυὸ βρυσοῦλες,
κάθε κορφὴ καὶ φλάμπουρο, κάθε κλαδὶ καὶ κλέφτης.

Κι δταν τὸ παιόνη ἡ ἄγοιξη κι ἀγούγοντ τὰ κλαδάκια,
γεμίζοντ τὰ βουνά κλεφτιὰ καὶ τὰ λαγκάδια σκλάβονς.
"Εχω καὶ τὸ χρυσὸν δῆτό, τὸ χρυσοπλονισμένο,
πάνω στὴν πέτρα κάθεται καὶ μὲ τὸν ἥλιο λέει:
'Ηλιε μ' δὲν κροῦς τ' ἀποταχύ, μόν' κροῦς τὸ μεσημέρι,
νὰ ζεσταθοῦν τὰ νύχια μουν τὰ νυχοπόδαρά μουν;

Δημοτικό

Βούνα καὶ κάμποι.

ΚΛΑΙΝΕ τὰ μαῦρα τὰ βουνά, παρηγοριὰ δὲν ἔχοντ.
Δὲν κλαῖνε γιὰ τὸ φήλωμα, δὲν κλαῖνε γιὰ τὰ χύρια,
ἡ κλεφτονιὰ τ' ἀργήθηκε καὶ ροβοκάει στοὺς κάμπους.
Η Γκιόρα λέει τῆς Λιάκονδας κι ἡ Λιάκονδα τῆς Γκιόρας.
— Βουρό μ' πούσαι ψηλότερα καὶ πιὸ ψηλὰ ἀγγαντεύεις,
ποῦ νάραι, τί νὰ γίνηκαν οἱ κλέφτες οἱ Ἀρδούτσαι;
Σὰν ποῦ νὰ φέρουν τὰ σφαχτά, νὰ φέρουν στὸ σημάδι;
Σὰν ποιά βουνά στολίζουντε μὲ τούρκικα κεφάλια;
— Τὶ νὰ σοῦ πῶ, μωρὲ βουρό, τί νὰ σοῦ πῶ, βουνάκι,
τὴ λεβεντιὰ τὴ χαίρονται οἱ ψωριασμένοι κάμποι.
Στοὺς κάμπους φέρουν τὰ σφαχτά καὶ φέρουν στὸ σημάδι,
τοὺς κάμπους τοὺς στολίζουντε μὲ τούρκικα κεφάλια.

Κι ἡ Λιάκονδα σὰν τ' ἄκονσε βαριὰ τῆς πακοφάνη.
Τηράει ζερβά, τηράει δεξιά, τηράει κατὰ τὴ Σκάλα.
— Βρὲ κάμπε ἀρρωστιάρικε, βρὲ κάμπε μαραζάρη,
μὲ τὴ δική μουν λεβεντιὰ νὰ στολιστῆς γυρεύεις;
Πιὰ βγάλε τὰ στολίδια μουν, δῶσ' μουν τὴ λεβεντιὰ μουν,
μὴ λνώσω ὅλα τὰ χύρια μουν καὶ θάλασσα σὲ κάμψ.

Δημοτικό

Ἐὰν δέλλε λεβενῆιά.

ΑΙΑΙΑ, σὰ θέτε λεβεντιὰ καὶ κλέφτες

[νὰ γενῆτε,

*ἔμέρα νὰ ρωτήσετε, νὰ σᾶς δημολογήσω
τῆς κλέφτουριᾶς τὰ βάσανα καὶ τῶν κλέφτων τὰ ντέρτια.
Μανόη ζωὴ ποὺ κάγονυμε ἔμεῖς οἱ μαῦροι κλέφτες!
Ποτέ μας δὲν ἀλλάξονυμε καὶ δὲν ἀσπροφοροῦμε,
δῆλημερίς στὸν πόλεμο, τὴν τύχα καραούλι.*

*Δώδεκα χρόνους ἔκαμα στοὺς κλέφτες καπετάνιος.
Ζεστὸ ψωμὶ δὲν ἔφαγα, σὲν πλάγιασα σὲ στρῶμα,
τὸν ὑπρο δὲν ἔχόρτασα, τοῦ ὕπρου τὴν γλυκάδα.
Τὸ χέρι μου προσκέφαλο καὶ τὸ σπαθί μου στρῶμα,
καὶ τὸ καριοφιλάκι μου πάγτα στὴν ἄγκαλιά μου.*

Δημοτικό

Τὸ χειμῶνα.

*Π ΑΙΑΙΑ, πῆρος δὲν γινόπωρος, παιδιὰ πῆρος δὲν χειμῶνας,
πέσαν τὰ φύλλα ἀπὸ τὰ κλαριὰ, ξισκιῶσαν τὰ λημέρια
Παιδιά μου νὰ σκορπίσουμε, νὰ γίνονυμε μπονλούκια.
Πιάστε τοὺς φίλους τοὺς πιστοὺς καὶ τοὺς πιστοὺς κονμπάρους,
παιδιά μ' νὰ ξεχειμάσουμε καὶ τοῦτον τὸν χειμῶνα.*

Δημοτικό

Τὴν ἄνοιξην.

(Θ) ΕΛΕΤΕ δέντρα ἀνθίσετε, θέλετε μαραθῆτε,
στὸν ἵσκιο σας δὲν κάθουμαι, μαϊδὲ καὶ στὸ δροσιό σας.
Μόν' καρτερῶ τὴν ἄνοιξην, τ' ὅμορφο καλοκαίρι,
ν' ἀροίξῃ ὁ γαῦρος κι ἡ ὁξιὰ, νὰ σκιώσουν τὰ λημέρια,
νὰ βγοῦν οἱ βλάχοι στὰ βουνά, νὰ βγοῦν οἱ βλαχοπούλες,
νὰ ζώσω τὸ σπαθάκι μου, νὰ πάρω τὸ τουφέκι,
νὰ πάρω δίπλα τὰ βουνά, δίπλα τὰ καταράχια
νὰ βγῶ στῆς Γούρας τὰ βουνά, στὰ κλέφτικα λημέρια,
γιὰ νὰ σφυρίξω κλέφτικα λημέρι σὲ λημέρι,
νὰ μάσω τὰ μπουλούκια μου ποὺ τάχω σκορπισμένα.

Δημοτικό

Ο νέος κλέφτης.

ΒΑΣΙΛΗ κάτσε φρόνιμα, νὰ γίνης νοικοκύρης,
γιὰ ν' ἀποχήσης πρόβατα, ζευγάρια κι ἀγελάδες,
χωριὰ κι ἀμπελοχώραφα, κοπέλια νὰ δουλεύουν.
— Μάρα μου ἐγὼ δὲν κάθουμαι νὰ γίνω νοικοκύρης,
νὰ κάμω ἀμπελοχώραφα, κοπέλια νὰ δουλεύουν
καὶ νάμαι σκλάβιος τῶν Τουρκῶν, κοπέλι στοὺς γερόντους.
Φέρε μου ταλαφρὸ σπαθὶ καὶ τὸ βαρὺ τουφέκι,
νὰ πεταχτῶ σὰν τὸ πουλὶ ψηλὰ στὰ κορφοβούνια,
νὰ πάρω δίπλα τὰ βουνά, νὰ περπατήσω λόγγους,

νὰ βρῶ λημέρια τῶν κλεφτῶν, γιατάκια καπετάγιων καὶ νὰ σφυρίξω κλέφτικα, νὰ σμίξω τοὺς συντρόφους, ποὺ πολέμοῦν μὲ τὴν Τονδριὰ καὶ μὲ τὸν Ἀρβανῆτες.

Πουρὸν φιλεῖ τὴ μάνα του, πουρὸν ξεπροβοδιέται.
— Γειά σας, βουνά μὲ τοὺς γκρεμοὺς, λαγκάδια μὲ τὶς πάχνες!
— Καλῶστο τ' ἄξιο τὸ παιδί καὶ τ' ἄξιο πατικάρι!

Δημοτικό

Χαλασμὸς κρεφλῶν.

ΘΕΛΩ νὰ πάρω ἀνήφορο, νὰ πάρω ἀνηφοράκι,
νὰ βρῶ κλαράκι φουντωτὸ καὶ φιζιμὸ λιθάρι,
νὰ γύρω ν' ἀποκοιμηθῶ, γλυκὸν ὑπρο νὰ πάρω.

Μαϊδὲ ἔγειρα, μαϊδὲ πλάγιασα, μαϊδὲ τὸν ὑπρο πῆρα,
κι ἀκῶ τὰ πένκα ποὺ βογγοῦν καὶ τὶς δξιὲς νὰ τρίζονται,
κι ἀκῶ μᾶς πέρδικας λαλιά, μᾶς ἀηδονολακούσας,
καὶ τόλεγε λυπητερὰ σὰ μαῆρο μυρολόγι.

— Τὸ τί ἔχεις περδικούλα μου, καὶ κλαῖς κι ἀραστεράζεις;
μὴν εἶν' τ' αὐγά σου μελανὰ καὶ τὰ πονκιά σου· μαῆρα;

— Δὲν εἶν' τ' αὐγά μου μελανὰ καὶ τὰ πονκιά μου μαῆρα,
μὸν κλαίω γιὰ τὴν κλεφτονιά, γιὰ τοὺς καπεταναίους,
ποὺ τοὺς χαλᾶ ὁ Ἀλή πασάς στὰ Γιάννενα, στὴ λίμνη.

Δημοτικό

O

Λαβωμένος.

KLAINΕ τὰ δέντρα, κλαῖνε, κλαῖνε τὰ κλαριά,
κλαῖνε καὶ τὰ λημέρια ποὺ λημέριαζα,
κλαῖνε τὰ μογοπάτια ποὺ περπάταγα,
κλαῖνε κι οἱ κρυοβρυσοῦλες πόπινα νερό,
κλαῖνε καὶ τὰ μετόχια, πόπινα ψωμί,
κλαῖνε τὰ μοναστήρια πόπινα κρασί.

Φαρμάκι τὸ μολύβι κι ἡ λαβωματιά,
τὰ μάτια μον σβησμένα κι ὅλο μ' τὸ κορμί,
στὴν ἐρημιὰ μοράχος, δίχως συντροφιά,
θεριὰ θερά μὲ φᾶτε καὶ τ' ἄγοια πουλιά.

Δημοτικό

Κακὸς αρραισθημα.

ΟΡΕΥΟΥΝ τὰ κλεφτόπουλα, γλεντᾶνε
[τὰ καημένα,
κι ἔνα μικρὸν κλεφτόπουλο δὲν παῖζει, δὲ χορεύει,
μὲ τ' ἄρματά τον μίλαγε καὶ στ' ἄρματά τον λέει:
— Τουφέκι μου περιήφανο, σπαδί μου παινεμένο,
πολλὲς φορὲς μὲ γλύτωσες, βοήθα καὶ τούτ' τὴν ὥρα
· Απόψε εἰδα ὅνειρο στὸν ὕπνο ποὺ κοιμώμονν:
Τουφέκι μου ἥσονν τρίματα, σπαδί μου ραγισμένο,
καὶ σεῖς πιστόλια μου ὅμορφα κάτου στὴ γῆ φιγμένα.

Τὸ λόγο δὲν ἀπόσωσε, τὸ λόγο δὲν ἀπόειπε,
τρεῖς τουφεκιές τοῦ φίξαρε οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τὴν φάρη,
ἡ μὰ τὸν παίρνει στὸ πλευρὸν κι ἡ δεύτερη στὴ μέση,
κι ἡ τρίτη, ἡ φαρμακερή, μὲς στῆς καρδιᾶς τὰ φύλλα.

Δημοτικό

Ο γέρος Δῆμος

F

ΓΕΡΑΣΑ, μωρὸς παιδιά. Πε-
[γῆτα χρόνους κλέφτης

τὸν ὑπρὸ δὲν ἐχόρτασα, καὶ τώρ' ἀποσταμένος
θέλω νὰ πάω νὰ κοιμηθῶ. Ἐστρέφεψ' ἡ καρδιά μου.
Βρύσῃ τὸ αἷμα τόχυσα, σταλαματιὰ δὲ μένει.
Θέλω νὰ πάω νὰ κοιμηθῶ... Κόψτε κλαρὸν ἀπ' τὸ λόγγο,
νάραι χλωρὸς καὶ δροσερός, νάραι ἀνθοὺς γεμάτος,
καὶ στρώστε τὸ κρεβάτι μου καὶ βάλτε με νὰ πέσω.

Ποιός ξαίρει ἀπὸ τὸ μῆμα μου τί δέντρο θὰ φυτωθοῦ!
Κι ἀν̄ ξεφυτωθοῦ πλάτανος, στὸν ἵσκιο τον ἀποκάτω
θάρχωνται τὰ κλεφτόπονλα τ᾽ ἄρματα νὰ κρεμᾶνε,
νὰ τραγουδοῦν τὰ νιάτα μου καὶ τὴν παλικαριά μου.
Κι ἀν̄ κυπαρίσιο δμορφοῦ καὶ μαυροφορεμένο,
θάρχωνται τὰ κλεφτόπονλα τὰ μῆλα μου νὰ παίρνουν,
νὰ πλένουν τὶς λαβωματιὲς, τὸ Δῆμο νὰ σχωρᾶνε.

Ἐφαγ' ἡ φλόγα τ᾽ ἄρματα, οἵ χρόνοι τὴν ἀντρειά μου.
Ἡρθε καὶ μένα ἡ ὥρα μου. Παιδιά μου, μὴ μὲ κλάψτε.
Τῷ ἀντρειωμένου δὲ θάνατος δίνει ζωή στὴ νιότη...
Σταθῆτε ἐδῶ τριγύρω μου, σταθῆτε ἐδῶ σιμά μου,
τὰ μάτια νὰ μοῦ κλείσετε, νὰ πάρτε τὴν εὐκή μου.

Κι εν' ἀπὸ σᾶς, τὸ νιώτερο, ἃς ἀνεβῆ στὴ ράχη,
ἃς πάρη τὸ τουφέκι μου, τ' ἄξιο μου καιοιφίλι,
καὶ ἃς μοῦ τὸ φίξη τρεῖς φορὲς καὶ τρεῖς φορὲς ἃς σκούξη:
— «Ο Γέρο Δῆμος πέθανε, δ Γέρο Δῆμος πάει!»

Θ' ἀραστενάξη ἡ λαγκαδιά, θὲ νὰ βογγήξῃ ὁ βράχος,
θὰ βαργομήσουν τὰ στοιχειά, οἱ βρύσες θὰ θολώσουν
καὶ τ' ἀγεράκι τοῦ βουνοῦ, ὅπου περγᾶ δροσάτο,
θὰ ξεψυχήσῃ, θὰ σβηστῇ, θὰ φίξη τὰ φτερά του,
γιὰ νὰ μὴν πάρη τὴ βοή, ἄθελα καὶ τὴ φέρη
καὶ τίγρε μάθῃ δ" Ολυμπος καὶ τὴν ἀκούση ὁ Πίνδος
καὶ λιώσουντε τὰ χιόνια τους καὶ ξεραθοῦν οἱ λόγγοι.

Τρέχα, παιδί μου, γρήγορα, τρέχα ψηλὰ στὴ ράχη
καὶ φίξε τὸ τουφέκι μου. Στὸν ὕπνο μου ἀπάρω
θέλω γιὰ ὑστερη φορὰ ν' ἀκούσω τὴ βοή του.

Μρ. Βαλαωρίης

Ἡ Σουλιώτος ὄյα.

ΤΗΣ μάχης τὸν καπνό, ποὺ πνίγει τὸ λαγκάδι, δ Σουλιώτης δλα τάχει λησμονήσει, πεῖνα καὶ δίψα. Καὶ τὸ Σούλι πέφτει ξέμακρα, καὶ σὰ λησμονῆμένο εἶναι κι ἐκεῖνο, τ' ἄχαρο.

Κι ἐκεῖ ποὺ πολεμάει τὸ παλικάρι, ἀγλύκαντο, μέρα καὶ νύχτα, ἀκούει μιὰ γνώριμη φωνή, ποὺ τὸν ξυπνάει. Λοιπὸν τὸ Σούλι δὲ χάθηκε καὶ ξῆ; Κι ἥταν ἡ Λάμπη, ἡ ἀδερφὴ τοῦ νιοῦ.

— Τί καλὰ μοῦ φέρνεις, ωρὴ Λάμπη;

— Ζεστὴ κουλούρα, ἀδερφέ μου, ποὺ σοῦ τὴν ξύμιωσα μὲ τὰ χεράκια μου, κι ἡ μάνα τὴν ἔψησε στὴν ἀθρακιά, μονάχη. "Ελα νὰ φᾶς μιὰ ψίχα καὶ νὰ ξαποστάσης.

— Λὲ μπορῶ, καημένη, νὰ παρατήσω τὸ ντουφέκι...

— Αὐτὸ εῖν' ἡ συλλογή σου, Νάση; "Ερχομαι ἐγὼ καὶ σοῦ κρατῶ τὸν τόπο σου...Νά, σούστρωσα! καὶ δῶσ' μου τὸ ντουφέκι.

Χαμογελάει ὁ ἀδερφός, ὁ καπνισμένος. Καὶ δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ μάθῃ τὴν κορασία πῶς πιάνουν τὸ ντουφέκι... Ὁ πόλεμος βαστοῦσε πάντα. Μὲ χέρι σταθεὸδ γέμιζε κείνη καὶ σημάδευε. Κι ὁ ἀδερφός της παραπέρα ἔτρωγε ἥσυχος, καὶ μοναχὰ τὴν πεῖνα του ἀκουε τὴ θεριεμένη μέσα του.

Κι ὁ πόλεμος βαστοῦσε. Κι ἐκεῖ ἔνα βόλι ἥρθε καὶ πέτυχε κατάστηθα τὴν κορασία. Κι αὐτὴ ἔκανε καρδιὰ καὶ δὲ μιλοῦσε. Τὸ αἷμα πλημμύριζε τὸν κόρφο της. Ἡ Λάμπη σημάδευε καὶ ντουφεκοῦσε.

— "Εφαγες, Νάση;

— Κοντεύω, ἀκόμα λίγο, Λάμπη.

Ἡ κόρη ξαναρώθησε δεύτερα καὶ τοίτα. Καὶ τότε μ' ἔνα πήδημα τὸ παλικάρι βρέθηκε κοντά της. "Αρπαξε τὸ ντουφέκι, κι ἥσυχο, καθὼς εἶχε τραβηγτῆ, ξανάρχισε τὸν πόλεμο.

"Αμίλητη ἡ Σουλιωτοπούλα πῆγε παραπίσω κι ἔπεσε...

Κι ὁ πόλεμος βαστοῦσε.

Πιάννης Βλαχογιάννης

Ο ἔλογοδάναλος Σουλιώτης.

ΣΤΗΝ ξενιτιὰ πεθαίνω,
πατρίδα μον ἀκριβή.

Θ' ἀφήσω τὸ κορμὸν
σὲ χῶμα ξέρο.

Τοῦ κάκον αὐγὴ καὶ βράδυ
ποθοῦσα νὰ σὲ ἰδῶ.
Χριστέ, μὲ τί καημὸν
θὰ πάω στὸν Ἀδη!

Δεῖξε μον κὰν τὴν ἔρμη
τὴ δοξασμένη γῆ,
μὲ ἀπάτη σπλαχνική
βαριά μον θέρμη!

Ξανούγοντας τὰ μαῆρα
τοῦ τόπου μον βουνά,
θὰ μοῦ φανῇ δροσιὰ
τοῦ Χάρους ἢ λάβρα.

Θὰ λέω πῶς εἶνε τότες,
ποὺ πάλεναν συχρά
μὲ ἀμέτρητη Τονοκιὰ
λίγοι Σουλιῶτες.

Τὰ παλικάρια ἐκεῖνα
θὰ ξαπλάσῃ ὁ νοῦς,
ποὺ νίκησαν ἐχθρούς,
δίψα καὶ πεῖρα.

Θὲ νὰ τὰ ίδω στὴ μάχη,
στὸν κύντυρο ἐμπρὸς
ἀκλόνητα, καθὼς
τοῦ τόπου οἱ βράχοι.

Πὼς οἱ βουνίσιοι θόλοι,
βγάρον πολέμου ἀχρό,
πὼς μὲν βροηκε, θὰ πῶ,
τούρκικο βόλι.

Στὸ λαβωμέρο στῆθος
ζείλαι δ' ἀκούω θεομά
καὶ ξέπλεκα μαλλιά
καὶ δάκρυα πλῆθος.

Τοῦ κάκου. Ἐρμά, σκοτάδι
ἔχω στὰ μάτια ἐγώ.
Χριστέ, μὲ τί καημὸ
θὰ πάω στὸν Ἀδη!

Γεράσιμος Μαρκοράς

Ἡ Ἐσανάσλαση.

ΡΥΦΑ τὸ λένε τὰ πονλιά, κρονφὰ τὸ
[λὲν τὸ ἀηδόνια,

κρονφὰ τὸ λέει ὁ γούμενος ἀπὸ τὴν Ἀγια Λαύρα.

— Παιδιά, γιὰ μεταλάβετε, γιὰ ξεμολογηθῆτε,
δὲν εἶν' ὁ περσινὸς καιρὸς κι ὁ φετευτὸς χειμῶνας.

Μᾶς ἥρθε ἡ ἄροιξη πικρή, τὸ καλοκαίρι μαῦρο,
γιατὶ σηκώθη πόλεμος καὶ πολεμοῦν τὸν Τούρκον,
νὰ διώξονμ' ὅλη τὴν Τουρκιὰ ἢ νὰ χαθοῦμε ὅλοι.

Δημοτικό

*Ο δάναλος
τοῦ Διάκου.*

ΤΡΙΑ πουλάκια κάθουνταν ψηλά στὴ Χαλκομάτα,
τόρα τηράει τὴ Λιβαδιὰ καὶ τ' ἄλλο τὸ Ζητούνη,
τὸ τρίτο τὸ καλύτερο μοιρολογάει καὶ λέει!

— Πολλὴ μανούλα πλάκωσε, μαύρη σὰν καλιακούδα,
μήν δὲ Καλύβας ἔρχεται, μήν δὲ Λεβεντογιάννης;
— Οὐδὲ δὲ Καλύβας ἔρχεται, οὐδὲ δὲ Λεβεντογιάννης,
Ομέρο Βριώνης πλάκωσε μὲ δεκοχτὸν χιλιάδες.

‘Ο Διάκος σὰν τ’ ἀγροίκησε, πολὺ τοῦ κακοφάνη.
Ψύλη φωνὴ ἐσήκωσε, τὸν πρῶτο τὸν φωνάζει:

— Τὸ στράτεμά μου σύναξε, μάσε τὰ παλικάρια,
δῶσ’ τους μπαρούτη περισσὴ καὶ βόλια μὲ τὶς χοῦφτες
γρήγορα καὶ νὰ πιάσουμε κάτω στὴν Ἀλαμάρα,
ποὺ εἶναι ταμπούρια δυνατὰ κι ὅμορφα μετερίζια.

Παίρνουντε τ’ ἀλαφρὰ σπαθιὰ καὶ τὰ βαριὰ τουφέκια,
στὴν Ἀλαμάρα φτάρνουντε καὶ πιάνουν τὰ ταμπούρια.
— Καρδιά, παιδιά μου, φώναξε, παιδιά, μὴ φοβηθῆτε,
σταθῆτε ἀντρεῖοι σὰν Ἔλληνες καὶ σὰ Γραικοὶ σταθῆτε!
Ἐκεῖνοι φοβηθήκαντε καὶ σκόρπισαν στοὺς λόγγους.

Ἐμειν' δὲ Διάκος στὴν φωτιὰ μὲν δεκοχτῷ λεβέντες.

Τρεῖς ὥρες ἐπολέμας μὲν δεκοχτῷ χιλιάδες.

Σκίστηκε τὸ τονφέντι του καὶ γίγηκε κομμάτια.

Σέργει καὶ τὸ ἀλαφόδο σπαθὶ καὶ στὴν φωτιὰ χονμάει,
ξῆργα ταμπούρια χάλασε καὶ ἔφτά μπονλονκυπασῆδες
Καὶ τὸ σπαθί του πόπηκε ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν χούφτα,
καὶ ζωτανὸ τὸν ἔπιασιν καὶ στὸν πασὰ τὸν πᾶνε,
χίλιοι τὸν πᾶν ἀπὸ μπροστὰ καὶ χίλιοι ἀπὸ κατόπι.

Κι δέ Ομέδο Βριώνης μνοτικὰ στὸ δρόμο τὸν ἐρώτα!

— Γένεσαι τοῦρος, Διάκο μου, τὴν πίστη σου ν' ἀλλάξης,
νὰ προσκυνήσης στὸ τζαμί, τὴν ἐκκλησιὰ νὰ ἀφήσης;

Κι ἐκεῖνος τὸ ἀποκριθῆκε καὶ στρίφτει τὸ μονστάκι

— Πᾶτε καὶ σεῖς κι ἡ πίστη σας, μονοτάτες, νὰ χαθῆτε!

Ἐγὼ Γραικὸς γεννήθηκα, Γραικὸς θὲ ν' ἀποθάρω.

”Αν θέλετε χίλια φλωριὰ καὶ χίλιους μαχμούτιέδες,

μόρο ἔφτά μερῶν ζωὴ θέλω νὰ μοῦ χαρίστε,

ὅσο νὰ φτάση δέ Οδυσσεὺς κι δέ Καπετάν Νικήτας.

Σὰν τὸ ἄκονσε δέ Χαλήλιμπεης ἀφρίζει καὶ φωτάζει!

— Χίλια πονγκιὰ σᾶς δίνω ἐγὼ κι ἀκόμα πεντακόσια,

τὸ Διάκο νὰ χαλάσετε τὸ φοβερὸ τὸν πλέφτη,

γιατὶ θὰ σβήσῃ τὴν Τουρκιὰ κι δλο μας τὸ ντοβλέτι!

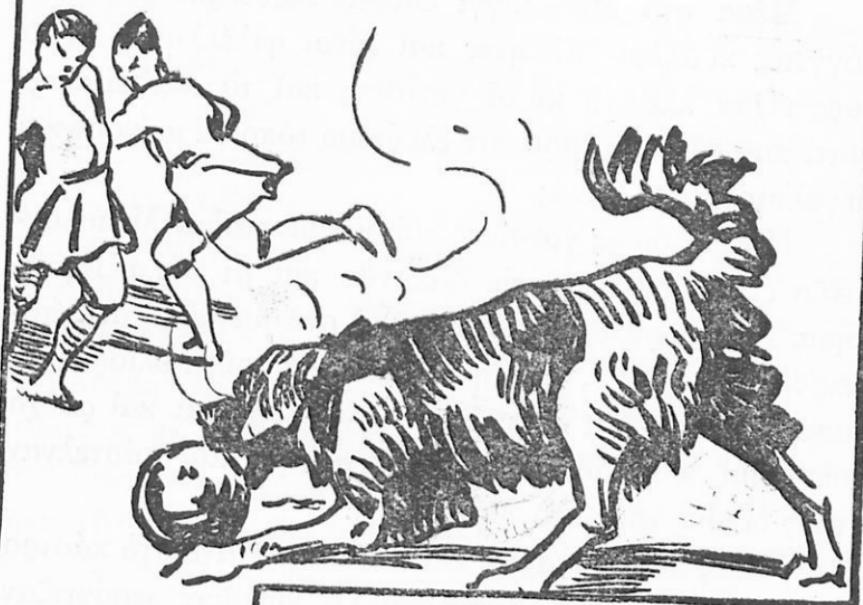
Τὸ Διάκο τότε παίρνουνε καὶ στὸ σουβλὶ τὸν βάζουν,
δλόρθο τὸν ἐστήσανε κι αὐτὸς χαμογελοῦσε!

— Σκνλιά, κι ἀν μὲ σουβλίσετε, ἔνας Γραικὸς ἐχάθη.

”Ἄς εἰν' καλὰ δέ Οδυσσεὺς κι δέ Καπετάν Νικήτας,

ποὺ θὰ σᾶς σβήσουν τὴν Τουρκιὰ κι δλο σας τὸ ντοβλέτι.

Δημοτικό

Ο Ἄγης.

HΤΑΝ ἡ ἐποχὴ τοῦ κλεισμοῦ στὸ Μεσολόγγι. Οἱ Κιουταχῆς κρατοῦσε τὴ στεριὰ καὶ χτυποῦσε καθημερινὰ τὸ χαμηλὸ κάστρο καὶ τὴν ἔρειπωμένη πόλη. Οἱ Μεσολογγῖτες, κι ὅσοι ἄλλοι μαζί τους ὑπεράσπιζαν τὴ γωνιὰ αὐτὴ τῆς Ἑλλάδας, βρίσκονταν μέρα νύχτα στοὺς προμαχῶνες. Ἀπὸ κεῖ χτυποῦσαν τὰ ὀχυρώματα τοῦ Κιουταχῆ καὶ τὴν κατασκήνωσή του. Καιγόταν δ τόπος ἀπὸ τὸ κανονίδι, τὰ βουνὰ ἀντιβούιζαν τὸ ἀδιάκοπο βροντολόγημα καὶ τόστελναν μακριὰ ὡς τὴν Πάτρα, κι ὡς τὴν Ζάκυνθο. Τὴ νύχτα ἔπαυε τὸ μεγάλο κακό, μὰ δχι κι δλότελα. Μέσα στὸ σκοτάδι τῆς νύχτας ἄστραφτε πότε-πότε, ἐδῶ καὶ κεῖ, καμιὰ τουφεκιά.

Μέσα στὸ Μεσολόγγι ζοῦσαν ἐλεύτεροι οἱ Μεσολογγῖτες κι ἄλλοι Ἕλληνες καὶ ξένοι φιλέλληνες. Μαζί τους εἶχαν κλειστῆ κι οἱ γυναικες καὶ τὰ παιδιά τους, γιατὶ ποῦ ἀλλοῦ θάβρωσκαν ἐλεύτερο τόπο νὰ μείνουν καὶ μεγαλύτερη ἀσφάλεια;

Πολλὲς ὅμινες γυναικες καὶ μικρὰ παιδιά Μεσολογγιτῶν εἶχαν περάσει στὴ Ζάκυνθο καὶ στ' ἄλλα Ἐφτάνησα. Ἐκεῖ γύριζαν στὰ σπίτια καὶ στὰ μαγαζιά, στὶς πόλεις καὶ στὰ χωριά, καὶ ζητιάνευαν γιὰ τοὺς πολιορκημένους. Μάζευαν ὅ,τι τοὺς ἔδιναν, καὶ χρήματα καὶ ροῦχα καὶ ψωμὶ καὶ λάδι κι ἄλλα φαγώσιμα καὶ τάστελναν στοὺς δικούς τους στὸ Μεσολόγγι.

“Οσες πάλι γυναικες καὶ παιδιά μείνανε στὸ κάστρο μέσα, βιηθμοῦσαν στὸν πόλεμο. Οἱ γυναικες φρόντιζαν τοὺς λαβαμένους καὶ τοὺς ἀρρωστους, ἑτοίμαζαν ψωμὶ γιὰ τὰ παιδιά τους, τοὺς ἄντρες τους καὶ τοὺς πατέρες τους, ποὺ πολεμοῦσαν στὸ κάστρο. Πολλὲς κρατοῦσαν καὶ ντουφέκι στοὺς προμαχῶνες γιὰ νὰ ἔκουσαν τοὺς δικούς τους. Τὰ παιδιά κουβαλοῦσαν νερὸ καὶ ψωμὶ στὸ κάστρο, ἔφτιαχναν φυσέκια μὲ χαρτὶ καὶ βιηθμοῦσαν σὲ ὅ,τι μποροῦσαν. Κι ὅταν ἀπὸ τὸ πολὺ τὸ κανονίδι ἄνοιγε σὲ κάποιο μέρος τὸ κάστρο καὶ μποροῦσε ἀπὸ κεῖ νὰ δρμήσουν οἱ Ἀρβανίτες μέσα, τρέχανε γυναικες καὶ παιδιά, καὶ κουβαλοῦσαν καλάμια καὶ ἔύλα ἀπὸ τὰ γκρεμισμένα σπίτια τους καὶ πέτρες καὶ πλίθρες κι ὅ,τι ἔβρισκε ὁ καθένας καὶ κλείνανε τὸ ἄνοιγμα.

Καὶ πάλι σὰ δὲν εἶχαν δουλειὰ τὰ παιδιά, μαζεύονταν σὲ κάποια ἐκεῖ ἀπλοχωριὰ κι ἔπαιξαν. Στὴ φωτιὰ καὶ στὸν πόλεμο ποὺ ζοῦσαν, τῆς φωτιᾶς καὶ τοῦ πολέμου παι-

χνίδια ἔπαιξαν. Μάζευαν σφαῖρες μολυβένιες, σκόρπιες σ' δλο τὸ Μεσολόγγι, καὶ τὶς ἔλιωναν στὴ φωτιὰ καὶ τὶς ἔχυναν σὲ καλούπια χωματένια, καμωμένα ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ παιδιὰ πολὺ ἐπιδέξια." Ετσι ἔκαναν μικρὰ κανονάκια μολυβένια, τάστηναν ἀπάνω σὲ χωματένια κάστρα, ἀντίκου τόνα στ' ἄλλο, κι ἔπαιξαν ψευτοπόλεμο. Κι οἱ γέροι πολεμιστές, παλιοὶ ἀρματολοὶ καὶ κλέφτες, περνώντας ἀπὸ κεῖ, γιὰ νὰ πᾶνε στὸ ἀληθινὸ τὸ κάστρο καὶ στὸν ἀληθινὸ τὸν πόλεμο, κοντόστεκαν λίγο γιὰ νὰ δοῦν καὶ τὸν παιδιάτικο πόλεμο καὶ νὰ καμαρώσουν τὰ παιδιὰ καὶ τ' ἀγγονάκια τους,—δικά τους ἦ ξένα.—Καὶ τὰ ὠδηγοῦσαν καμιὰ φορὰ ἦ φώναζαν σὲ δσους κόντευαν νὰ χάσουν τὸ παιχνίδι:
— 'Αχά! καὶ σᾶς πῆραν οἱ ἄλλοι ἀπὸ πέρα!..

* * *

Στὴν ἴδια ἔκει ἀπλοχωριὰ ποὺ παίζανε τὰ παιδιά, εἶχε τὸ κατοικιό του κι ἔνας σκύλος, ἔνας μεγαλόσωμος, μαῦρος, μαλλιαρὸς μαντρόσκυλος, ποὺ τὸν φώναζαν Ἀλή. Δὲν εἶχαν φτάσει ἀκόμα οἱ στεργὸντες κακὲς καὶ δοξασμένες μέρες τοῦ Μεσολογγιοῦ. "Αν τόχε κλείσει ἀπὸ τὴ στεργιὰ δὲ Κιουταχῆς, διμως τοῦ ἔμενε ἀκόμη ἀνοιχτὴ ἡ θάλασσα. Στὴ λίμνη μέσα ψάρευαν παχιὰ ψάρια κι ἀπὸ τὴν ἀνοιχτὴ θάλασσα πέρα τοὺς ἔρχονταν τροφὲς κι ἄλλες βοήθειες. Ἡ μαύρη πεῖνα δὲν εἶχε ἀκόμη μπῆ νὰ θρονιαστῇ στὸ Μεσολόγγι, νὰ θερίσῃ ζωὲς καὶ νὰ ἐτοιμάσῃ τὸ χαλασμό του "Ετσι, κοντὰ στὸν ἄλλον κόσμο, ἔβρισκε τρόπο νὰ ζήσῃ κι δὲ Αλής. Κοντὰ ἔκει ποὺ μαζεύονταν τὰ παιδιά, θὰ τὸν ἔβρισκες πάντα κουλουριασμένο, πίσω ἀπὸ

κανένα μισογκρεμισμένο τοῦχο γιὰ νὰ μὴν τὸν βρίσκουν οἱ καυτερὲς ἀχτῖνες τοῦ ἥλιου, ἢ κάτω ἀπὸ καμιὰ μισοπε- σμένη στέγη σὲ ὥρα βροχῆς.

Πῶς βρέθηκε δὲ Ἐλῆς στὸ Μεσολόγγι, πολιορκημένος κι αὐτὸς ἀπὸ τὸν Κιουταχή, κανεὶς δὲν τόξαιρε. Οὕτε κανεὶς τὸν γνώριζε γιὰ δικό του. Ποιός ξαίρει ἀπὸ ποιά στάνη ρουμελιώτικη, ποὺ τὴν ξολόθρεψε κι αὐτὴν δὲν πόλεμος, σώθηκε αὐτὸς μονάχος. Καὶ ποιός ξαίρει πῶς κατάληξε στὸ Μεσολόγγι. *“Ισως πῆρε ἀπὸ κοντὰ κάποια παλι- κάρια σὰ μισογνωστά του, γιατὶ μπορεῖ νὰ τὰ εἶχε δῆ στὴ στάνη του κάποια νύχτα, ποὺ εἶχανε περάσει νὰ φᾶνε ψωμὶ καὶ νὰ κοιμηθοῦνε μὲ τοὺς τσοπάνους ἀντάμα. Πάλι μπο- ρεῖ νάχε κι ἀφέντη ἔδω στὸ Μεσολόγγι κανένα παληκάρι φερμένο ἀπὸ τὰ βουνά, ποὺ ξαφνικά, κάποια μέρα, τόχασε καὶ δὲν τὸ ξανάειδε, σκοτωμένο ἀπὸ ἀρβανίτικο βόλι. Οὕτε τὸ ὄνομά του ἤξαιρε κανεὶς.* «Ἐλή», τὰ παιδιὰ τὸν ἔβγαλαν, καὶ τούμεινε τὸ ὄνομα καὶ τὸ συνήθισε κι δὲν ιδιος.

«Ολοι μικροὶ-μεγάλοι, προπάντων οἱ μικροί, ποὺ τὸν εἶχαν καθημερινὴ συντροφιά, τὸν ἤξαιραν τὸν Ἐλή ἀπὸ μιά του συνήθεια. *“Οταν δὲν θόρυβος τῆς μάχης ἔφτανε στὴ ἀφτιά του, δὲν ἔχει τὸν Ἐλή,* πάντα κουλουριασμένος στὴ γωνιά του, μάνιζε κι ἔγρουζε. Κι ἀν καμιὰ σφαῖδα ἀπὸ τούρ- κικο κανόνι ψηλοριγμένη περνοῦσε σφυρίζοντας ἀπάνω ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι, δὲν ἔχει πετιόταν δλόρθος καὶ τὴ γάβγιζε μὲ τὴ χοντρὴ φωνή του, κι ὠρμοῦσε ἀπάνω ἀπὸ χαλάσματα καὶ λάκκους κατὰ κεῖ ποὺ ἄκουε τὸ σφύριγμα, σὰ νὰ κυνηγοῦσε λύκο, ποὺ ἐρχόταν νὰ φάη τὰ πρόβατα.

Μὰ δὲν ἔγινε ξακουστὸς ἀπὸ τὴν ἀκόλουθη ίστορία: *“Ενα ἀπογεματάκι τὰ παιδιά, μαζευμένα στὸ συνη-*

θισμένο τους μέρος, ἔπαιζαν, δπως πάντα, καὶ γέμιζαν τὸν ἀέρα μὲ φωνὴς καὶ γέλια. Ἐκεῖ ποὺ ἔπαιζαν, νά κι ἔρχεται σφυρίζοντας καὶ πέφτει μιὰ σιδερόμπαλα κανονιοῦ στὴ μέση! Ἡταν μεγάλη σὰ μικροῦ παιδιοῦ κεφάλι, κι ἀπὸ μιὰ τρύπα τῆς πρόβαινε τὸ ἀναμμένο φυτίλι, ποὺ θάδινε φωτιὰ στὸ μπαρούτι μέσα καὶ θάκανε τὴ σφαῖρα νὰ σκάσῃ, νὰ σκορπιστῇ σὲ χίλια κομμάτια, σκορπίζοντας μαζὶ γύρω καὶ τὸ θάνατο.

Τὴν ἕδια στιγμὴ πρὶν τὰ παιδιὰ προφτάσουν νὰ κινηθοῦν ἀπὸ τὸν τόπο τους, δ Ἀλῆς πετιέται ἀπάνω γαβγίζοντας καὶ μ' ἔνα πήδημα ἀρπάζει τὴ μπάλα μὲ τὰ δόντια του. Μὰ ἡ μπάλα ἥτανε μεγαλούτσικη καὶ τὰ δόντια τοῦ σκύλου γλιστρήσανε τρίζοντας ἀπάνω στὸ σίδερο καὶ καθὼς κλειστήκανε μὲ δρμὴ οἱ μασέλες του, βρέθηκε σφιχτὰ δαγκωμένο τὸ ἀναμμένο φυτίλι. Ὁ σκύλος τίναξε τὸ κεφάλι, καθὼς ἐνιωσε τὴ φωτιὰ στὸ στόμα του, κοὶ βγῆκε τὸ φυτίλι ἀπὸ τὴ θέση του. Ἐτσι δὲν πρόφτασε νὰ πάρῃ ἡ μπάλα φωτιά.

‘Ο Ἀλῆς ἔπειτα τὴ μύρισε ἔνα δυὸ φορές, κούνησε τὴν οὐρά του στὰ παιδιά, ποὺ τοῦ φώναζαν καὶ τὸν χάϊδευαν γιατὶ τοὺς εἶχε σώσει, καὶ ξαναπῆγε καὶ κουλουριάστηκε στὴ θέση του.

Μέρες ἔπειτα εἶχε νὰ κάνῃ τὸ Μεσολόγγι μὲ τοῦ Ἀλῆ τὸ κατόρθωμα. Κι δταν ἀργότερα ἥρθαν οἱ κακὲς μέρες τῆς μεγάλης πείνας κι οἱ πολιορκημένοι φάγανε δ, τι μποροῦσε νὰ φαγωθῆ καὶ τὰ γατιὰ καὶ τὰ σκυλιά τους, τὸν Ἀλή, ὅχι, δὲν τὸν ἔπειραξε κανείς. Ἐξησε μαζὶ τους καὶ πέθανε μαζὶ τους ἀπὸ τὴν πεῖνα, ἦ ἀπὸ τὴν ἀρώστια ἦ κι ἀπὸ βόλι θερισμένος.

Το νερό των διγασμένων.

ΓΕΡΟ ἀγωνιστὴς ἔκοιταζε τὸ θολὸν νερὸν μέσα στὸ ποτήρι, ἀνεβοκατέβασε τὰ κάτασπρα δασὰ φρύδια του, καὶ κουνώντας τὸ κεφάλι του, εἶπε:

— Μωρέ, ποῦ κατάντησε τὸ δόλιο Μεσολόγγι, μῷ αὐτὸν τὸ θεοσκοτωμένο τὸ Δήμαρχο! Οὔτε στὸν κλεισμὸν δὲν πίναμε τέτοιο νερό...

‘Ο γέρο ἀγωνιστὴς εἶχε τὴν ἀδυναμία καὶ τὴν τέχνην ἀπὸ κάθε κουβέντα μ’ ἔνα πήδημα νὰ φτάνῃ στὴν πολιορκία καὶ στὴν ἔξοδο, καὶ χρωστοῦσε μάλιστα χάρη σὲ μένα, πού, παιδάκι τότε λαίμαργο γιὰ ίστορίες, ήμουνα δὲ πιὸ καλόβιος ἀκροατής του...

— Οὔτε στὸν κλεισμό, μωρὲ παιδὲ μου, μὰ τοῦτον τὸ σταυρό, νὰ τὸν κάμω καὶ νὰ βγῆ ἡ ψυχή μου. Τὸν καιρὸν ποὺ δὲ Μπραΐμης μᾶς ἔκοψε τὸ νερό, πάντεχε πῶς θὰ παραδοθοῦμε τὴν ἄλλη μέρα, ἢ θὰ σκάσουμε σὰν ποντίκια, ἐμεῖς δικαὶοι ἀνοίξαμε πηγάδια στὸν "Αι-Νικόλα, στὶς τάπιες, δπου βλέπαμε χῶμα γλυκό, καὶ βγάλαμε νερό. Θὰ πῆς, κακὸν καὶ ψυχρό, ἀρμυρό, θολό, βαρύ, μὰ κεῖνο μᾶς ἔφτανε γιὰ νὰ μὴν κάνουμε τὸ χατήρι τοῦ Μπραΐμη καὶ τοῦ Κιτάγια. Αὐτοὶ μαθαίνανε τί νερὸν πίναμε καὶ ἀπορούσανε πῶς ἀκόμα βαστάγαμε.

Μιὰ φορὰ κάναμε ωρᾶς (*) καὶ μᾶς στείλανε μέσα τρεῖς μπέηδες νὰ μᾶς προτείνουν νὰ παραδοθοῦμε.

Πολλὲς φορὲς τὸ κάνανε αὐτό. Τὸ περισσότερο δικαὶος θέλανε νὰ ίδουνε τί νερὸν πίναμε, γιὰ νὰ καταλάβουν πόσο θὰ κρατήσουμε ἀκόμια.

'Ο Θανάσης δὲ Ραζηκότσικας ἦταν τότε πολιτάρχης αὐτὸς εἶχε υηλυκὸ μυαλὸν καὶ κατάλαβε καλὰ τὸ σκοπό τους.

— Σταθῆτε, λέει, καὶ θὰ δῆτε καὶ μένα. Κράζει τὶς γυναῖκες, ποὺ μᾶς δίνανε τὰ φυσέκια καὶ μᾶς φέρνανε τὸ φαγὶ καὶ τὶς διατάζει νὰ βγάλουν νερὸν ἀπὸ τὸ καλύτερο πηγάδι, νὰ τὸ στραγγίζουν καλὰ καὶ νὰ τὸ περάσουν πολλὲς φορὲς ἀπὸ πανὶ ἕξῆντα νούμερο καὶ ἅμα λαγαρίσῃ καλά, νὰ γεμίσουν μ' αὐτὸν ἔνα ἀσκί. Κράζει καὶ τὸ Ντάγλα, ποὺ ἦταν ἔξυπνος καὶ πιστὸς καὶ τὸν εἶχε στὸ σπίτι του δὲ πολιτάρχης, καὶ τὸν δρμηνεύει τί νὰ κάνῃ σὰν ἔρθουν οἱ μπέηδες.

(*) Ράρι = ἀνακωχή.

‘Ηρθαν οἱ μπέηδες καὶ πῆγαν στὸ σπίτι τοῦ Κότσικα, ἐκεῖ ποὺ εἶνε ἀκόμια τὸ Κοτσικέϊκο. Τότε ἦταν χαμηλό. Τὸ ἀπάνω πάτωμα τὸ εἶχαν χαλάσει οἱ μπόμπες καὶ οἱ ἴδιοι οἱ νοικοκυραῖοι τὸ εἶχαν ἀπογκρεμίσει.

Κάμανε τεμενάδες, ρώτησαν πῶς τὰ περνᾶμε κι ὑστερα ἥρθαν στὴν κουβέντα.

— Καπετὰν Θανάση, τοῦ λένε, τί περιμένετε! Δὲ βλέπετε ποὺ εἶστε κλεισμένοι ἀπὸ δλες τὶς μεριές; Νὰ παραδοθῆτε τώρα καὶ κανεὶς δὲ θὰ σᾶς κατηγορήσῃ. Οἱ πασάδες σᾶς χαρίζουν τὴ ζωὴ καὶ τὸ βιό σας, νὰ ζήσετε ὅπως καὶ πρόν, ἥσυχοι κι ἀγαπημένοι.

‘Ο Ραζηκότσικας τοὺς λέει:

— Καὶ νὰ θέλουμε, μωρὲ Μπέηδες, νὰ παραδοθοῦμε, εἶνε ντροπή μας τώρα ποὺ περιμένουμε ὥρα τὴν ὥρα τὸν καπετὰν Μιαούλη, καὶ μᾶς φέρνει τοῦ κόσμου τὰ καλά.

Ψέματα τοὺς ἔλεγε.

Κάμανε κι ἄλλες κουβέντες, καὶ κάποια ὥρα οἱ μπέηδες καμώθηκαν πῶς δύψασαν καὶ ζήτησαν νερό.

‘Ο πολιτάρχης πρόσταξε τὸ Ντάγλα νὰ φέρη μὲ τὸ ἀσημένιο τάσι. ‘Ο Ντάγλας, ὅπως ἦταν δρμηνεμένος, εἶχε δυὸς ἀσκιά, ἕνα μὲ τὸ καθαρὸ νερό, ποὺ εἶχαν λαγαρίσει οἱ γυναῖκες, κι ἕνα μὲ τὸ νερό, ποὺ πίναμε.

Λυεῖ τὸ ἀσκὶ μὲ τὸ θολὸ νερὸ καὶ γεμίζει τὸ τάσι.

— Βρέ, τοῦ λέει δὲ πολιτάρχης, ἀπὸ τὸ νερὸ ποὺ ἔχουμε γιὰ τὰ ζῆα μας δίνεις στοὺς μπέηδες;

Τοῦ δίνει ἕνα μπάτσο, δίνει καὶ μιὰ κλωτσιὰ στὸ ἀσκὶ καὶ χύνει δλο τὸ νερό.

‘Ο Ντάγλας λυεῖ τότε τὸ ἄλλο ἀσκὶ, γεμίζει τρία

τάσια μὲ καθαρὸν νερὸν καὶ τὰ δίνει στοὺς μπέηδες.

Ἐκεῖνοι σὰ βγῆκαν γελασμένοι, χαιρετᾶνε καὶ φεύγουν. Πᾶνε στοὺς πασάδες καὶ λένε τὸ καὶ τό. Οἱ Μεσολογγῖτες ἔχουν καθαρὸν νερόν, καὶ κεῖνο τὸ θολὸ τόχουνε γιὰ τὰ ζῶ τους, καὶ τὸ χύνουνε ἀλύπητα. Οἱ πασάδες ἀπελπίστηκαν τότε πῶς θὰ παραδοθοῦμε.

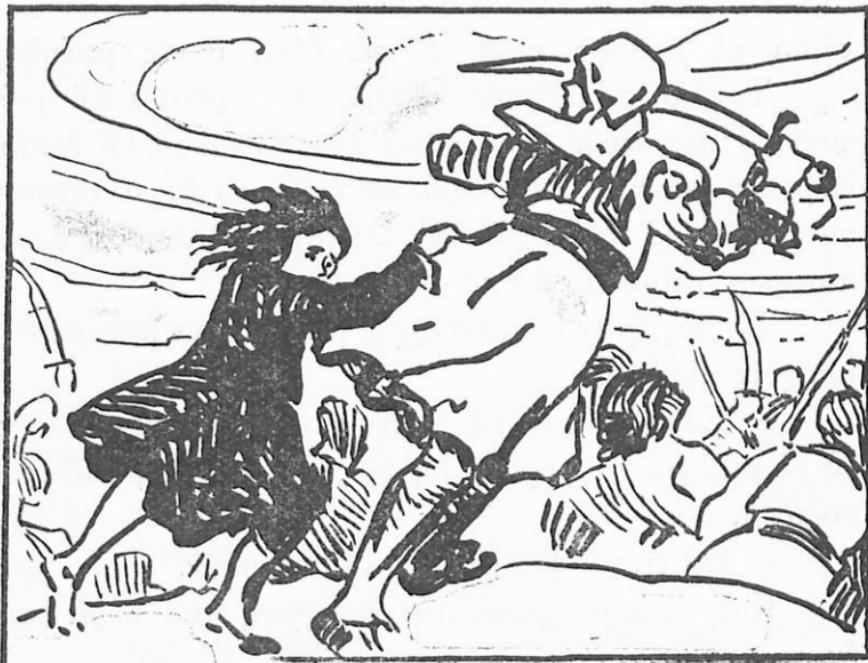
Τέτοιος ἦταν ὁ πολιτάρχης μας. Τώρα κάναμε δημάρχους μουλάρια.

— Ἐσὺ μωρέ, νὰ τὰ γράψῃς αὐτά, σὰ μεγάλώσῃς, νὰ τὰ μάθῃ ὁ κόσμος, νὰ δῆ πῶς τὸ βαστάξαμε τὸ Μεσολόγγι.

— Θὰ τὰ γράψω, μπάρμπα Γιωργούλα.

Καὶ νά ποὺ ἔχτελῶ τὴν ὑπόσχεσή μου τώρα ποὺ ἔγινα κι ἐγὼ μπάρμπα. Ἀντώνης.

A. Τραυλαντώνης

T

Ο χαλασμός.

Ο ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ τώρα τοιμάζεται νὰ βγῆ, μὲ τὸ σπαθί. Τοιμάζεται κι ἡ χήρα Μάνθα, ἡ Μεσολογγίτισσα, νὰ βγῆ κι αὐτή. 'Ο Τοῦρκος ἀ νικήθηκε χίλιες φορές, τῆς πείνας τὸ θεριδ εἶν' ἀνίκητο. "Ετσι δ λαός, μαζὶ μὲ τὴ φρουρά, πήρανε τὴν ἀπόφαση. Κι ἀπόψε...

Νύχτα, σκοτάδι. 'Η χήρα στὰ τυφλὰ ψηλαφώντας βρῆκε τὸ δέμα μὲ τὰ ροῦχα τ' ἄχαρα τοῦ μακαρίτη ἀντρός της. 'Η μπόμπα ἡ τούρκικη τὸν ἔκοψε στὰ δυό, μόλις ἀρχιζε ἡ πολιορκία. Κι αὐτὸ μονάχα; Τὸ βόλι, τὸ σπαθί, τῆς ἀρρώστιας ἡ ὁργή, τῆς πείνας ἡ κατάρα θέρισαν κάθε δικό της, γύρω της.

”Ερημη ἡ χήρα, ἔρημη μὲ τὴν Ἀνθή τὴν κόρη τῆς, ἐφτὰ χρονῶν μικρούλα κι ἀρρωστη, στὰ βάσανα μπα- σμένη, ἀπὸ τὴν πεῖνα ἀγνώριστη, φάντασμα ζωντανό, κι ἥμερο κι ἵλαρδ σὰν ἄλλου κόσμου πλάσμα...

”Η χήρα ντυμένη βρίσκεται μὲ τὴ στολή, τὴ λε- βέντικη καὶ τὴ ματόβαφη, τ' ἀντρός της. Τὴ φύλαγε σὰν ἄγιο λείψανο τόσον καιρό. Καὶ τώρα πόσα γέ- λια θ' ἀκουγε, μέρα ἔτσι νὰ τὴν ἔβλεπε κανείς. Τόσο εἶν' ἄχαρη καὶ τόσο κωμική. Κι ἔχει στὴ μέση της ζω- σμένο τὸ σπαθί. Καὶ πρέπει νάναι τόσο τρομερὴ κι ἡ ὅψη κι ἡ ματιά της, ποὺ θάδιωχνε ἀκόμα καὶ τοῦ χω- ρατοῦ τὸν ἵσκιο ἀπὸ μπροστά της. Κι εἶναι τόσες ἄλ- λες, χῆρες εἴτε ἀνύπαντρες, νιὲς καὶ γριές, ἀντροντυ- μένες, ἔτοιμες νὰ βγοῦν ἀπόψε...

Τὴν κόρη τῆς σηκώνει ἀπὸ τὸ στρῶμα. Τὸ χάδι τῆς καρδιᾶς τραχὺ τῆς βγαίνει ἀπ' τὸ λαιμό. Μοιάζει σὰν προσταγὴ καὶ σὰ φοβέρα. Τὴ σέρνει ἀπὸ τὸ χέρι, τῆς κρυφομιλεῖ, μὰ στὴν ἀγκαλιὰ νὰ τὴ σηκώσῃ δὲ μπορεῖ. Τέτοια δύναμη κι ἡ μάνα δὲν τὴν ἔχει!

Τραβοῦν ἀργὰ τὸ δρόμο κατὰ τὰ προχώματα, μαζὶ μὲ τ' ἄλλο ρέμα τοῦ κόσμου ποὺ τραβᾶ. Ζυ- γώνει ἡ χρα! Κανένας δὲ φωνάζει, κι ὅμως μιὰ σύ- σμικτη βοὴ ἀκολουθεῖ τὸν ἴδιο δρόμο. ”Η χήρα σκύ- βει γιὰ στερνὴ φορά, κι ἄγρια καὶ βραχνερὰ τὴν ἄμοιρη μικρούλα θέλει νὰ δρυμηνέψῃ.

— ’Ανθή μου, ’Ανθή, ’Ανθίτσα μου, ἐδῶ ποὺ θὰ κινήσουμε, σφιχτὰ νὰ μοῦ κρατῆς τὴ φουστανέλα. Τίποτ’ ἄλλο νὰ μὴ βλέπης καὶ νὰ μὴν ἀκοῦς. Τὴ φουστα- νέλα νὰ μὴ χάσης ἀπ' τὰ χέρια σου! ’Ανθή μου, ’Ανθί-

τσα μου... Έδω ποὺ πᾶμε, γιὰ νὰ σὲ γλιτώσω, πρέπει νὰ χτυπῶ μὲ τὸ σπαθί, μ' ὅτι μπορῶ. Δὲ θάχω ὅλο τὸ νοῦ μου ἀπάνω σου. Βαστάξου ἐσὺ μὲ τὰ χεράκια σου, μὲ τὴν καρδιά σου! Πιάσου.

Καὶ κινήσανε. Μὲς στὴ θεοποντί, ποὺ ἀνοῖγαν καὶ περνούσανε, χωρὶς νὰ γύρη πίσω, κάποτε ρωτοῦσε ἡ χήρα:

— Ποῦ εἶσαι, Ἄνθη

— Ἐδῶ εἴμαι, μάνα.

Μὰ κάποτε, κι ἐκεῖ ποὺ πλάκωσε τὸ χῦμα τὸ τρανό, καὶ σάρωσε καὶ σαρώθηκε, ἡ χήρα ἔχασε τὴν Ἄνθη, γιὰ μόνη μιὰ στιγμή. Ξέχασε καὶ νὰ τὴ ρωτήσῃ. Κι ἄμα βρέθηκε σὲ μιὰ βουρλιὰ κρυμμένη καὶ πῆρε ἀναπνοή, τότε εἶδε πῶς ἔλειπε ἡ Ἄνθη της.

Δὲν ἀργησε ὕστερα στὴ ράχη ἀπάνω νὰ βρεθῇ. Τότε γύρισε στὸν ἑαυτό της. Τότε ἔύπνησε τῆς θυγατέρας ὁ καημὸς μὲς στὴν καρδιά της.

— Ἄνθη! φώναξε, καὶ πάλι φώναξε.

— Ἄνθη! Ἄνθιτσα!

Τοῦ κάκου! Ἡ Ἄνθιτσα πάει πιά! Πάει καὶ τὸ Μεσολόγγι.

Πιάννης Βλαχογιάννης

“*Umnoς*
εἰς τὴν Ἐγενθερία.

Ε ΓΝΩΡΙΖΩ ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὅψη,
ποὺ μὲ βιὰ μετράει τὴ γῆ.

Ἄπ’ τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήρων τὰ ἱερὰ
καὶ σὰρ πρῶτα ἀγδρειωμένη
χαῖρε, ὡς χαῖρε Ἐλευθεριά.

Ἐκεῖ μέσα κατοικοῦσες
πικραμένη, ἐντροπαλή
κι ἔνα στόμα ἀκαρτεροῦσες,
«ἔλα πάλι», νὰ σοῦ πῆ.

**Αργιε νάρθη ἐκείνη ἡ μέρα
κι ἥταν δόλα σιωπηλά,
γιατὶ τάσκιας^ο ἡ φοβέρα
καὶ τὰ πλάκων^ο ἡ σκλαβιά.*

*Δυστυχήσ! παρηγορία
μόνη σουμενε, νὰ λέσ
περασμένα μεγαλεῖα
καὶ διηγώντας τα νὰ κλαῖς.*

*Κι ἀκαρτέρει κι ἀκαρτέρει
φιλελεύθερη λαλιά,
ἔνα ἔχτύπαε τ' ἄλλο χέρι
ἀπὸ τὴν ἀπελπισά,*

κι ἔλεες: «Πότε ᾧ! πότε βγάνω
τὸ κεφάλι ἀπὸ τοῦ ἐρμές;»
*Κι ἀποκρύνοντο ἀπὸ πάνω
κλάψες, ἀλυσες, φωνές!*

*Τότε σήκωνες τὸ βλέμμα
μὲς στὰ κλάματα θολό,
καὶ εἰς τὸ ροῦχο σου ἔσταξ^ο αἷμα,
πλῆθος αἷμα ἑλληνικό.*

Μὲ τὰ ροῦχα αίματωμέρα,
ξαίρω δπι ἔβγαινες κρυφά,
νὰ γυρεύης εἰς τὰ ξένα
ἄλλα χέρια δυνατά.

Μοναχὴ τὸ δρόμο ἐπῆρες,
ἐξανάρθες μοναχή...
Δὲν εἶν' εὔκολες οἱ θύρες,
ἔὰν ἢ χρεία τὶς κονταλῆ.

Ἄλλος σοῦ ἔκλαψε εἰς τὰ στήθια,
ἄλλ' ἀνάσασῃ καμιά...
Ἄλλος σοῦ ἔταξε βοήθεια
καὶ σὲ γέλασε φριχτά.

Ἄλλοι, ωιμέ, στὴ συφορά σου
δπον ἔχαίροντο πολύ;
— «Σύρε τάβρης τὰ παιδιά σου,
σύρε», ἐλέγαν οἱ σκληροί.

Φεύγει δπίσω τὸ ποδάρι
καὶ δλογλίγοδο πατεῖ
ἢ τὴν πέτρα, ἢ τὸ χορτάρι,
ποὺ τὴ δόξα σοῦ ἐρθυμεῖ.

Ταπεινότατη σοῦ γέρνει
ἡ τρισάδλια κεφαλή
σὰ φτωχοῦ, ποὺ θυροδέρει
κι εἶναι βάρος του ἡ ζωή.

Ναύ. Ἄλλὰ τώρα ἀγιπαλεύει
κάθε τέκνο σου μὲ δρμή,
ποὺ ἀκατάπαντα γνωρεύει,
ἢ τὴν νίκην ἢ τὴν θανάτην.

Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ίερά,
καὶ σὰν πρώτα ἀνδρειωμένη
χαῖρε, ὥς χαῖρε Ἐλευθεριά.

Δ. Σολωμός

Τὰ Υἱαρά.

Στῶν Ψαρῶν τὴν δλόμανον ράχη
περπατώντας ἡ Δόξα μονάχη,
μελετᾶ τὰ λαμπρὰ παληκάρια,
καὶ στὴν κόμη στεφάνι φορεῖ,
γενωμένο ἀπὸ λίγα χορτάρια,
ποὺ εἶχαν μείνει στὴν ἔδημη γῆ.

Δ. Σολωμός

Τὸ δῶρο τοῦ Θεοῦ.

ΤΟ Περιγιάλι ζοῦσε ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια μιὰ γερόντισσα, ποὺ ταίρι δὲν εἶχε στὴν καλοσύνη. "Οποιος πονεμένος, στὴ γριὰ Πανώρια — ἔτσι τὴ λέγανε — θὰ πήγαινε νὰ πῆ τὸν πόνο του. Οφανὰ καὶ παντέρημα θὰ ἔβρισκαν προστασία. Νοικοκυρὲς ἔπεισμένες ἡ γριὰ-Πανώρια θὰ τὶς βοηθοῦσε, χωρὶς νὰ τὸ μάθη κανείς. Πανώρια καὶ παρηγορήτρα, τὴν ἔλεγαν. "Ασυλο ἔλεγαν τὸ σπίτι της. Καὶ δὲν ἦταν καμιὰ ἀργόντισσα, μὰ νοικοκυρὰ ἀπ' τὶς νοικοκυρὲς. Καὶ πολὺ φτωχὴ ὅμιως νὰ ἦταν, ἡ καρδιά της ἔκρυψε θησαυροὺς μεγαλύτερους ἀπ' δλο τὸ χρυσάφι τῆς γῆς.

“Οταν οἱ θησαυροὶ τῆς καλῆς καρδιᾶς μοιράζουνται γνωστικά, μποροῦν καὶ διώχνουν τὴ δυστυχία.

“Ολοὶ λέγανε πῶς ἡ γριὰ ἦταν κόρη τοῦ Φώτη τοῦ Πανώριου, ἡ προκομμένη καὶ ὅμορφη ἀκριβοθυγατέρα του, καὶ πῶς αὐτὸς μὲ τὴ γυναικα του τὴν Πηνελιώ, τὴν ἀνάθμεψαν ὅπως ἐπρεπε, καὶ τὴν ἔκαμαν καμάρι τοῦ χωριοῦ. “Οταν μεγάλωσε, τὴν παντρέψανε μὲ τὸ καλύτερο νοικοκυρόπουλο, τὸ Μήτρο τὸ Δρόσο, ἵνα λεβέντη στὴν ὅψη, λιοντάρι στὴν καρδιά, καὶ ἴδιον στὴ γνώμη μὲ τὴν Πανώρια. Αὐτοὶ οἱ δυὸ ἔγιναν τὸ θαλεόδ δέντρο, ποὺ ἔβγαλε ἄντρες καὶ γυναικες, ποὺ ὀφέλησαν καὶ τὸ χωριό τους τὸ Περιγιάλι, καὶ τὴ μεγάλη μας πατρίδα. ‘Ο καθένας τους καὶ ἡ καθεμιά τους ἔχουν μιὰ ὁραία ἰστορία. ‘Η ἰστορία ὅμως, ποὺ θὰ σᾶς διηγηθῶ, δὲν εἶναι γιὰ τὰ βλαστάρια τοῦ θαλεόδου δέντρου τῆς Πανώριας τοῦ Φώτη Πανώριου—ὅπως τὴν ἐλεγαν—καὶ τοῦ Μήτρου Δρόσου. Θὰ σᾶς διηγηθῶ κάποιο μυστικὸ ἀπ’ τὴ ζωὴ τῆς Πανώριας.

“Η Πανώρια δὲν ἦταν κόρη τοῦ Φώτη Πανώριου. ‘Η ἰστορία της ἀρχίζει ὕστερα ἀπὸ τὴν καταστροφὴ τῆς Χίου. “Οσοι Χιῶτες καὶ Χιωτοποῦλες σώθηκαν τότε, σκόρπισαν σ’ ὅλη τὴ μικρὴ Ἑλλάδα. ‘Ακόμα καὶ σήμερα τὰ δισέγγονα καὶ τρισέγγονά τους ἔχουν τὸ ἐπίθετο Χιώτης. Μὰ κι ἀλλιῶς ἂν λέγωνται, ξαίρουν οἱ γεροντότεροι τους πῶς οἱ προσπάπποι τους ἥ οἱ προμάμμες τους εἶχαν σωθῆ ἀπὸ τὴν καταστροφῆ.

“Ητανε Δεκέβρης μῆνας, κοντὰ τὰ Χριστούγεννα. “Ἐνας φτωχὸς γεωργός, ὁ Πέτρος ὁ Καλούδης, κατέβαινε ἀπὸ τὸ βουνὸ μὲ φορτωμένο τὸ γάϊδαρό του ξυλαράκια.

Φτωχός, κι εἶχε πολλὰ στόματα νὰ θρέψῃ. Καὶ μάλιστα τὰ χρόνια ἐκεῖνα, ποὺ δὲ πόλεμος δὲν εἶχε ἀφῆσει τίποτε. Κατεβαίνοντας ἀργὰ ἀπάντησε ἔνα μικρὸ κοριτσάκι ξυπόλητο καὶ κουρελοντυμένο.

— Ποῦ πᾶς, κοριτσάκι μου; τὸ ωτήσε.

— Ξαίρω κι ἐγώ; ἀπάντησε ἐκεῖνο. Ἀπὸ τὸ Ἄσπροχώρι ἔρχομαι, στὸ Περιγιάλι κατεβαίνω.

— Γνωρίζεις κανέναν ἐκεῖ;

— "Οχι!

— Τότε ποῦ θὰ μείνης;

— Ξαίρω κι ἐγώ; δῆπου τύχει!

— Ἀπὸ ποῦ εἶναι τὸ χωριό σου;

— Δὲν ξαίρω!

— Πῶς τὸν λένε τὸν πατέρα σου!

— Δὲν ἔχω πατέρα.

— Τὴ μάνα σου;

— Μήτε μάνα ἔχω!

— Πῶς ζῆς;

— Ζητιανεύω τὸ ψωμί μου ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριό.

Πῶς ἦταν ἀπὸ τὴ Χίο δὲν τὸ ηξαιρε. Πόσο χρονῶν ἦταν, ποῦ καὶ πῶς σώθηκε, δὲ θυμόταν. Μόνο αὐτὸ ηξαιρε, πῶς γύριζε ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριὸ καὶ ζητιάνευε.

Καὶ ἦταν ἡ καρδιὰ τοῦ χειμῶνα. Ἐκείνη μάλιστα τὴ στιγμὴ ἔπεφταν σπίθες ἀπὸ χιόνι, καὶ τὸ κρύο περόνιαζε ὡς τὸ κόκκαλο.

Καὶ τὸ πεντάρφανο ἦταν ξυπόλητο καὶ κουρελοντυμένο.

‘Ο φτωχὸς γεωργὸς τὸ κοίταξε καὶ σὲ λίγο εἶπε:

— "Ελα, νὰ σὲ πάρω στὸ σπίτι μου.

Τὸ κοριτσάκι τὸν κοίταξε, σήκωσε τὰ μάτια του στὸν οὐρανό, κι ἔνα δάκρυ κύλησε στὰ μάγουλά του.

— "Ελα πᾶμε, φτωχούλα μου! εἶπε δ φτωχός, σκουπίζοντας κι αὐτὸς ἔνα δάκρυ.

Πῆγαν στὸ καλυβάκι. Ἡ γυναίκα του ἔτρεξε νὰ τοῦ βοηθήσῃ στὸ ξεφόρτωμα.

— Τίνος εἶναι τὸ κοριτσάκι; ρώτησε.

— Δῶρο τοῦ Θεοῦ, κυρὰ Κοντύλω. Στὸ βουνὸ τὸ βροῆκα, ἔτσι ὅπως τὸ βλέπεις. Πάρτο τὸ καημένο μέσα νὰ ζεσταθῇ.

ΤΟ μεταξὺ ἀρχισε νὰ χιονίζῃ δυνατά!

Αφοῦ φάγανε τὸ φτωχικό τους καὶ βάλανε τὰ παιδιά νὰ κοιμηθοῦν, καὶ μαζὶ μ' αὐτὰ καὶ τὸ πεντάρφανο κοριτσάκι, μίλησε δ Πέτρος δ Καλούδης, δ φτωχός γεωργός, λίγο μὲ τὴ γυναίκα του τὴν Κοντύλω.

— Κυρὰ Κοντύλω μου, τῆς εἶπε, τὸ γοργὸν καὶ χάριν ἔχει. Αμαρτία νὰ χαμῆ τὸ κοριτσάκι. "Ετσι ποὺ γυρίζει θὰ χαμῆ. Μὰ πάλι νὰ τὸ κρατήσουμε εἶναι βαρὺ γιὰ μᾶς. Τὸ κομμάτι τὸ ψωμὶ θὰ γίνη πιὸ μικρότερο γιὰ μᾶς καὶ γιὰ τὰ παιδιά μας... Λέω νὰ πάω στὸν Παπαδημήτρη. Αὐτὸς μπορεῖ κάτι νὰ κάμη. Φτωχός κι αὐτὸς δ καημένος. Κατατρεγμένος κι αὐτός, σωσμένος ἀπὸ τὴν καταστροφὴ

τῆς Χιός. Κι αὐτὸς δὲ μπορεῖ νὰ τὸ κρατήσῃ. Μὰ ποῦ ξαίρεις...

— Ναί, ἄντρα μου, εἶπε ἡ κυρὰ Κοντύλω. "Ετσι νὰ κάμης. Στὸν Παπαδημήτρη νὰ πᾶς.

Κουκουλώθηκε ὁ Πέτρος ὁ Καλούδης μὲ τὴν κάπα του καὶ βγῆκε. Τὸ χιόνι ἔπεφτε πυκνό. Τράβηξε ἵσα στοῦ Παπαδημήτρη, χτύπησε, τοῦ ἄνοιξαν.

— Εὐλογεῖτε! Καλησπέρα, Δέσποτα, εἶπε μπαίνοντας.

— Καλῶς τονε τὸν Πέτρο. Γιὰ καλό! πῶς τέτοια ὥρα; "Ολοι καλὰ στὸ σπίτι;

— Δόξα νάχη δ Θεός, παπά μου, ὅλοι καλά. Μὰ κάποιο μυστικὸ ἔχω νὰ σοῦ πῶ.

— Νὰ μοῦ πῆς, εἶπε ὁ Παπαδημήτρης, καὶ τὸν ἔβαλε νὰ καθήσῃ κοντά του στὴ φωτογραφιά, ὅπου ἔκαιγαν ἀδερφωμένα δυὸ τρία ἐλάτινα κούτσουρα.

"Ο Πέτρος ὁ Καλούδης διηγήθηκε στὸν Παπαδημήτρη τὴν ἴστορία τοῦ κοριτσιοῦ, καὶ τοῦ ξήτησε τὴ γνώμη του τί ἔπειτε νὰ γίνη, γιὰ νὰ μὴ καθῆ, νὰ μὴ γυρίζῃ ἔτσι ἀποστάτευτο τὸ μικρό.

"Ο Παπαδημήτρης δάκρυσε. Θυμήθηκε κι αὐτὸς τὰ δικά του βάσανα.

— Χιωτάκι θὰ εἰναι τὸ κακόμιοιδο, εἶπε. Βέβαια ἐσὸν δὲ μπορεῖς νὰ τὸ κρατήσῃς, Πέτρο. Καὶ σὲ μένα, ξαίρεις, δύσκολο εἰναι. "Ομως ἀν δὲν πετύχω κεῖνο ποὺ μοῦ ἦρθε στὸ νοῦ, δὲ θὰ τὸ ἀφήσω. 'Ο Θεός δὲ θὰ μοῦ τὸ συχωροῦσε ποτέ...

Κι δ Παπαδημήτρης ἔσκυψε καὶ κάτι εἶπε στ' αὐτὶ τοῦ Πέτρου τοῦ Καλούδη. 'Ο Πέτρος ἀναπήδησε ἀπὸ τὴ γαρά του.

— "Αν τὸ πετύχης αὐτό, παπά μου, τὸ κοριτσάκι εἶναι σωσμένο σίγουρα. "Εξυπνο φαίνεται κι όμορφοκαμώμένο. Ποιός ξαίρει! 'Ο Θεὸς νὰ σὲ βιηθήσῃ νὰ πετύχης.

— Θὰ δοκιμάσω, Πέτρο, εἴπε ὁ παπάς. Κάνε μου τὴν χάρη νὰ μοῦ τὸ φέρης πολὺ πρωί, νὰ μὴν τὸ δῆ κανεῖς δὲ θέλω νὰ τὸ δῆ. Καὶ στοὺς δικούς σου νὰ πῆς νὰ μὴν εἰποῦν τίποτε.

— Καλά, καλά, εἴπε ὁ Πέτρος, φύλησε τὸ χέρι τοῦ παπᾶ, καληνύχτισε κι ἔφυγε.

Τὸ πρωί, πρὸν βγῆ ὁ ἥλιος, ἡ κυρὰ Κοντύλω κι ὁ Πέτρος ξύπνησαν κι ἄναψαν φωτιά. Ξύπνησε καὶ τὸ κοριτσάκι.

— Φώτισε; ρώτησε. Θέλω νὰ γυρίσω μερικὰ σπίτια καὶ νὰ τραβήξω γι' ἄλλο χωριό.

— Οχι, μικρούλα μου, εἴπε ἡ κυρὰ Κοντύλω. Γιατί νὰ πᾶς σ' ἄλλο χωριό;

— Τί νὰ κάμω; ἔτσι γυρίζω πάντα.

— Καὶ δὲ θυμᾶσαι ἀπὸ ποῦ εἰσαι;

— Οχι.

— Οὕτε τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου;

— Τίποτε δὲ θυμᾶμαι. Δὲν ξαίρω τίποτε! Γυρίζω, δῶλο γυρίζω.

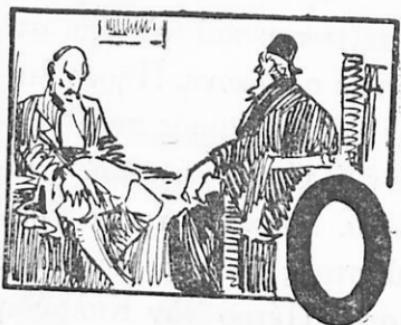
— Καὶ ἂν ἥθελε κανεῖς νὰ σὲ κρατήσῃ σπίτι του, θὰ καθόσουν;

Τὸ κοριτσάκι συλλογίστηκε λίγο καὶ εἴπε:

— Πῶς θὰ μὲ κρατήσῃ; Γίνεται αὐτό; 'Ως τώρα δὲ μοῦ τὸ εἴπε κανεῖς, λίγοι μὲ λυποῦνται, οἵ πιὸ πολλοὶ μὲ διώχνουν...

‘Ο Πέτρος δὲ Καλούδης πῆρε τὸ κοριτσάκι καὶ τὸ πῆγε τοῦ παπᾶ. Αὐτὸς ρώτησε νὰ μάθῃ γιὰ τὴν καταγωγή του, μὰ δὲν ἔμαθε περισσότερα ἀπ’ δὲ τοῦ εἶπε δὲ Πέτρος. ‘Ως καὶ τὸ ὄνομά της δύσκολα θυμήθηκε.

— Θυμοῦμαι, εἶπε, πὼς μὲ φώναξαν Πανώρια, μὰ ἀπὸ τότε δὲ μὲ ξαναφώναξε κανείς! κανείς!..

* * *

ΦΩΤΗΣ δὲ Πανώριος δὲν εἶχε παιδιά. Τὸν κάλεσε δημοσίᾳ δὲ Παπαδημήτρης καὶ μιλήσανε γιὰ πολλά. Σὲ μιὰ στιγμὴ τοῦ εἶπε:

— Θὰ δεχτῆς κάτι ποὺ θὰ σοῦ χαρίσω, Φώτη!

— Τί, παπά μου;

— Ένα δῶρο ποὺ μοῦ ἔστειλε δὲ Θεός.

— Γιὰ ν’ ἀκούσω.

Καὶ δὲ Παπαδημήτρης τοῦ μίλησε γιὰ τὴ μικρὴ Πανώρια.

— Νὰ τὸ δεχτῆς, Φώτη. Εἶναι πολὺ φτωχὸς δὲ Πέτρος κι ἐγὼ δὲν πάω πίσω. “Έχουμε τόσα στόματα νὰ θρέψουμε. Στὰ χέρια τὰ δικά σου κάτι μπορεῖ νὰ γίνη ἡ Πανώρια.

‘Ο Φώτης δὲ Πανώριος ἀποκρίθηκε:

— Νὰ σοῦ εἰπῶ, παπά μου, θὰ τὴ δεχτῶ. Μὰ πρέπει νὰ σοῦ εἰπῶ καὶ τὴν ἀλήθεια. Δὲ μπορῶ νὰ σοῦ ὑποσχεθῶ πὼς θὰ τὴν κρατήσω καὶ γιὰ πάντα. “Αν τύχη

καὶ εἶναι καλή, θὰ τὴν κάμω κόρη μοι. Άν δχι, τί νὰ σου εἰπῶ... ξαίρω κι ἐγώ... δύσκολο θὰ μοῦ εἶναι. "Όμως τώρα θὰ τὴν πάρω. Χειμῶνας καιρός, εἶναι κρῖμα νὰ γυρίζῃ τὸ κακόμοιδο... Σκέφτηκε λίγο κι ἔπειτα πρόστεσε:

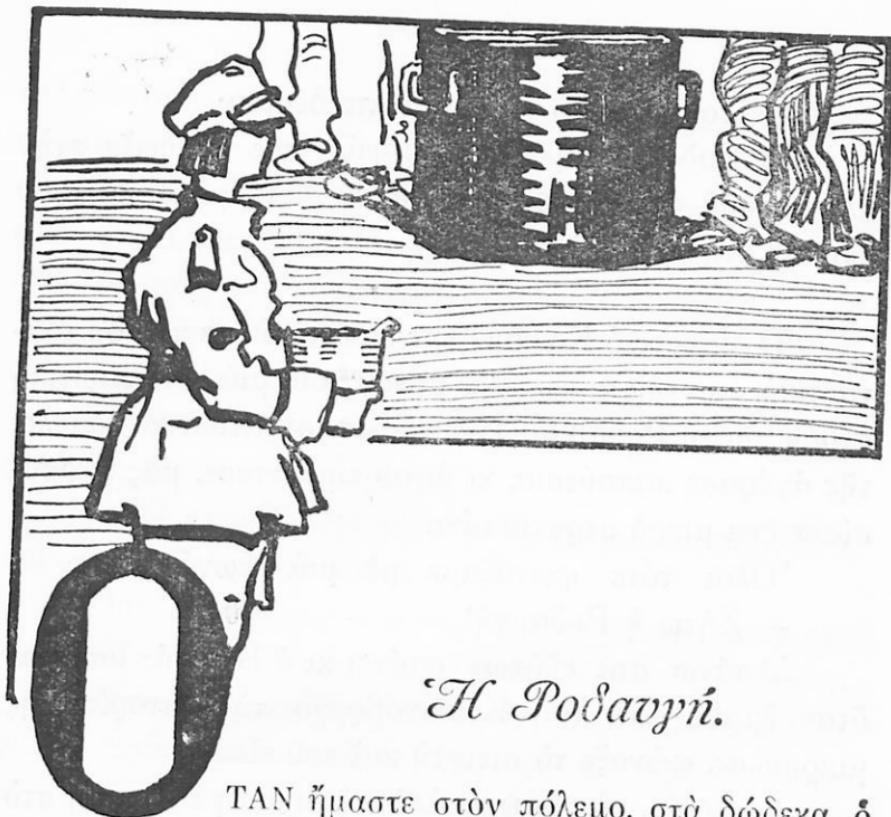
— Κι ἔνα ἄλλο ἀκόμη. Πρέπει νὰ ρωτήσω καὶ τὴν Πηνελιώ τὴ γυναικα μου. «"Οχι» δὲ θὰ μοῦ εἰπῆ. Μὰ πρέπει νὰ τὴ ρωτήσω...

‘Ο Πανώριος πῆγε στὸ σπίτι του καὶ τὸ εἶπε στὴ γυναικα του. ‘Η Πηνελιώ βρέθηκε σύμφωνη. Πήραν λοιπὸν τὴ μικρὴ Πανώρια καὶ δὲν πέρασε καιρός, ποὺ δόξασαν τὸ Θεό, γιατὶ τοὺς ἔστειλε ἔνα τέτοιο χάρισμα. Υπάκοη, πρόθυμη σ' ὅλα ἡ Πανώρια. Μὲ κάθε τρόπο ἔδειχνε τὴν εὐγνωμοσύνη της, καὶ στοὺς θετοὺς γονεῖς της καὶ στὸν Παπαδημήτρη καὶ στὸν Πέτρο τὸν Καλούδη. Κι αὐτοὶ τὴν ἀγαποῦσαν καὶ τὴν καμάρωναν.

“Ετσι ἡ πεντάρφανη καὶ ἔρημη Πανώρια βρέθηκε μὲ οἰκογένεια, μὲ σπίτι καὶ νοικοκυριό.

Καὶ δὲν τὴν ἀγάπησαν μονάχα αὐτοί, μὰ ὅλο τὸ χωριό. Σὲ λίγα χρόνια ὅλοι εἶχαν ξεχάσει πώς ἡ Πανώρια δὲν ἦταν καθαυτὸ κόρη τοῦ Φώτη τοῦ Πανώριου. Γιὰ κόρη του καὶ μονοθυγατέρα του τὴν ἤξαιραν ὅλοι. Κι ἔτσι ἔζησε κι ἔτσι πέθανε ἡ Πανώρια ἀπὸ τὴ Χιό.

N. ΙΙΙ.

Ἡ Ροδανγή.

ΤΑΝ ἥμαστε στὸν πόλεμο, στὰ δώδεκα, ὁ Μῆτρος ὁ Κοκκινόβραχος παρουσιάστηκε μιὰ μέρα στὸ λόχο μὲ μιὰ μικρούλα ἐυπόλητη καὶ τυλιγμένη σ' ἕνα τσουβάλι.

‘Ο Μῆτρος ἄφησε τὴ γυναικὰ του μὲ πέντε παιδιὰ στὸ χωριό, κι ἦρθε ἐθελοντὴς νὰ πολεμήσῃ γιὰ τὴν πατρίδα. Μὰ εἶχε ἀγάπη στὰ παιδιά, καὶ καθὼς εἶδε τὴ μικρούλα, ποὺ γύριζε ἐδῶ κι ἐκεῖ μονάχη, τὴ φωτησε:

- Πῶς σὲ λένε;
- Ροδανγή, ἀποκρίθηκε κείνη.
- Ποῦ εἶναι ὁ πατέρας σου, ἡ μάνα σου;
- Τοὺς σκότωσαν.
- Ποιοί, παιδί μου;
- Οἱ Λιάπηδες... καὶ τὰ μάτια της γέμισαν δάκρυα.

— Ποῦ είναι τὸ σπίτι σου, παιδί μου;

‘Η Ροδαυγή σήκωσε τὸ κεφάλι της κι ἔδειξε στὴν πλαγιὰ τοῦ ἀντικρυνοῦ βουνοῦ τὰ χαλάσματα κάποιου ὕραιού χωριοῦ.

‘Ο Μῆτρος δὲ Κοκκινόβραχος ἔκοψε ἔνα παλιὸ στρατιωτικὸ μαντύα κι ἔρραψε μόνος του μιὰ στρατιωτικὴ στολὴ γιὰ τὴ Ροδαυγή. Τῆς ἔφτιασε στρατιωτικὸ καπέλο, τῆς ἀγόρασε παπούτσια, κι ἀφοῦ τὴν ἔντυσε, μᾶς παρουσίασε ἔνα μικρὸ στρατιωτάκι.

“Ολοι τότε φωνάξαμε μὲ μιὰ φωνή:

— Ζήτω ἡ Ροδαυγή!

‘Απάνω στὰ «ζήτω» φτάνει κι δὲ λοχαγός μας, καὶ δταν ἔμιαθε ἀπὸ τὸν Κοκκινόβραχο τὴν ἴστορία τῆς μικρούλας, φώναξε τὸ σιτιστὴ καὶ τοῦ εἶπε:

— Λοχία, νὰ γράψῃς ἀπὸ σήμερα τὴ Ροδαυγή στὸ συσσίτιο.

Πολλὲς μέρες καμαρώναμε τὴ μικρούλα, ποὺ ἔμπαινε πρώτη στὸ δεξιό, κρατώντας τὴν καραβάνα της. “Οταν ἔπαιρνε τὴ μερίδα της, ἔτρεχε κοντὰ στὸ Μῆτρο κι ἔτρωγαν μαζί. Νὰ τὴ βλέπατε, τί χαριτωμένα ποὺ χαιρετοῦσε στρατιωτικὰ τὸ λοχαγό, κι ἔτρεχε μ’ ἔνα θεόρατο δαυλί, γιὰ νὰ τοῦ ἀνάψῃ τὸ τσιγάρο του!

— Πρόσεξε, θὰ μοῦ κάψης τὰ μουστάκια, τῆς ἔλεγε δὲ λοχαγὸς καὶ χαμογελοῦσε.

“Αξαφνα ἥρθε διαταγὴ νὰ φύγουμε. Φώναξε τότε δὲ λοχαγὸς τὴ γριούλα ποὺ ἔπλενε τὰ φουσκά, καὶ τῆς εἶπε:

— Νὰ πάρης, κυρούλα, τὴ Ροδαυγή, νὰ τὴν πᾶς

στὸν ἀστυνόμο τοῦ χωριοῦ καὶ νὰ τοῦ δώσης κι αὐτὸ τὸ γράμμα.

‘Η Ροδαυγὴ ἔβαλε τὰ κλάματα. Δὲν ἥθελε νὰ φύγῃ ἀπὸ κοντά μας, μὰ κι ἐμεῖς δύσκολα τὴν ἀφήναμε. ‘Ο λοχαγός, ποὺ κατάλαβε τὴν ἀδυναμία μας, εἶπε:

— Τί νὰ κάνουμε παιδιά; Δὲν πᾶμε σὲ γάμο, πᾶμε σὲ πόλεμο. Ποῦ νὰ σέρνουμε μαζί μας αὐτὸ τὸ βρέφος.

“Οταν δικαστήσε νὰ πείση καὶ τὴ μικρὴ νὰ μὴν κλαίη, ἥ φωνή του ἔτρεμε.

— Σὲ συνηθίσαμε τόσο πολύ, καημένο παιδί! εἶπε, καὶ γύρισε ἀλλοῦ τὰ μάτια.

‘Ωστόσο μὲ σφιγμένη καρδιὰ πήραμε τὸν κατίφορο καὶ σὲ λίγο δὲ μπορούσαμε νὰ διακρίνουμε τὴ Ροδαυγὴ. ‘Ο Μῆτρος δ Κοκκινόβραχος συχνὰ γύριζε πίσω τὸ κεφάλι, γιὰ νὰ κρύψῃ κάτι, ποὺ τοῦ ἔσφιγγε τὸ λαιμό, κι ἔλεγε:

— Τί ἔλεεινδς καιρός!

— ‘Αλήθεια, Μῆτρο, εἶπε δ λοχαγός, τὴν ὕρα τοῦ χωρισμοῦ δλα μᾶς φαίνονται ψυχρὰ κι ἀνάποδα.

N. Ελ.

Τὸ θωκαρίστι.

ΓΙΓΑΝΤΑΣ δ πλάτανος χιλιόχροος
κι ἡ κουφάλα του κρυφὸ ξωκλήσι
Καί, διωγμένοι οἱ χριστιανοί, τὴν πίστη τους
Μὲς στὸν κούφιο πλάτανο εῖχαν κλείσει.

•
Απ' τὰ μάτια τοῦ διαβάτη ἀπόκρυψαν
Σκίνοι, λιγαριὲς τὸ μονοπάτι
κι εἶχε γιὰ σκεπὴ τὰ πλατανόφυλλα
καὶ τὴν πόρτα του ἔφραζαν οἱ βάτοι.

•
Ἐγας-ἔνας μὲ λαχτάρα πήγαιναν
σύνθαμπα στὸν δρόμο καὶ τὸ βράδυ
γιὰ νὰ θυμιατίζουν τὰ εἰκονίσματα
καὶ νὰ βάλουν στὸ καντήλι λάδι.

Τώρα, δταν διαβαίνομε ἀπ' τὸν πλάτανο,
τίποτ' ἄλλο πιὰ δὲ θ' ἀπομένη,
παρὰ μόνο μιὰ κουφάλα ξέσκεπη,
σάπια, τρύπια καὶ σαρακωμένη.

Μ' ἀπ' τῆς πίστης τὸ ἀγιασμένο χάλασμα
κάθε γλυκοχάραμα καὶ δεῖλι
θὰ μνῷζῃ κάτι — σὰ θυμίαμα,
θὰ φωτίζῃ κάτι — σὰν καντήλι.

Γ. Δροσίνης

To χινόωρο.

TI ΕΧΕΙΣ, ἀγέρι, μὲς στὰ δάση
κι ἀραστενάζεις θλιβερά;

— Τὰ μαδημέρα κλαίω λονλούδια,
ποὺ μοῦ μωρώναν τὰ φτερά.

— Γιατί, νεράκι, στὴν κοιλάδα
θλιμμένο τραγουδεῖς σκοπό;

— Κλαίω τὴν χαμένη πρασινάδα
πούτρεχα μέσα χαρωπό.

— Γιατί, γιατί, τρελὸ πουλάκι,
τώρα μὲ πόρο κελαιηδεῖς;

— Κλαίω τῆς ἄνοιξης τὰ κάλλη
ποὺ πέταξαν ἀπὸ τὴν γῆς.

K. Χατζόπουλος

Τὸ σταφύλι.

ΟΛΛΑ εἶναι τ' ἄρθη τοῦ Ἀποιλιοῦ, μὰ
[σὰν τὸ ρόδο οὕτ' ἔνα,

πολλοὶ τοῦ χρόνου εῖν' οἱ καρποί, σὰν τὸ σταφύλι οὕτ' ἔνας.
Στ' ἄρθη τὸ ρόδο βασιλιάς, καὶ στοὺς καρποὺς ἐσύ 'σαι,
σταφύλι τρισευγενικὸ τῆς γῆς βασιλοπαίδι.

"Ἄλλοι καρποὶ ἔχονν μὰ θωριὰ καὶ σὺ πολυθωριάζεις :
ἀπ' τὴ μανοῦλα τῆς ἐλιᾶς στὴν κρυσταλλένια ἀσπράδα,
κι ἀπ' τὴ χλομάδα τοῦ κεριοῦ στοῦ κερασιοῦ τὴ φλόγα.
Μικρὸ εἴτε μεγαλόρωγο καὶ τραγανὸ ἢ ἀφράτο,
σὰν ἀκροδάχτυλο μακρὸν καὶ στρογγυλὸ σὰ μάτι,
καὶ καρπερὸ ἀπ' τὸν "Αι-Αιά ώς τοῦ Χριστοῦ τὴ Γέννα
— τὸ μοσχοστάφυλο ἢ ἀρχὴ καὶ τὸ σιρίκι τέλος —
πότε στ' ἀμπέλι κρύβεσαι καὶ προσκυνᾶς τὸ χῶμα,
πότε ψηλὰ στὴν κρεβατιὰ κρέμεσαι σὰν καντήλι.

'Εσύ 'σαι δ πόθος τῶν πουλιῶν, τῶν ἀγριμιῶν λαχτάρα,
νυχτοπατούσα ἢ ἀλεποὺ γιὰ σὲ τὰ δρυίδια ἀφήνει,
κι ἡ σφήκα ἀπ' τὴ γλυκάδα σον κυλιέται λιγωμένη.
Δίνεις τὴ σάρκα ζωντανό, κι ὅταν πεθάνης τὸ αἷμα.
Κι εἶναι γιὰ σένα μακελιοῦ σφαγὴ τὸ πατητήρι.

Γ. Δροσίνης

Τὸ κέντημα τοῦ μανῆιοῦ.

ΤΗΝ ἄκρη τοῦ γιαλοῦ ξανθὴ πάνθεται κόρη,
κι ὠριόπλονυμο, λευκὸ χρυσοκεντάει μαντίλι,
μαντίλι τοῦ γαμπροῦ, τοῦ γάμου της κανίσπι.
Τὴν θάλασσα κεντάει μὲ τὰ τησιά της ὅλα,
κεντάει τὸν οὐρανὸ μὲ τὰ λαμπρά του ἀστέρια,
τὴν γῆ μὲ τὰ πολλὰ καὶ μὲ τὰ ωραῖα λονδούδια,
κεντάει κι ἔνα βουνὸ φηλὸ-φηλὸ καὶ μέγα.
Τὸ χάραμα γλυκὰ προβάλλει στήρ κορφή του,
καὶ βάφεται ἡ κορφὴ καὶ τ' οὐρανοῦ ἡ λονδίδα
ροδόλευκη. Νερὰ καθάρια κι ἀσημένια
τὰ διάπλατα πλευρὰ ἔτερέχονν κι αὐλακώνονν.
Χιλιόχρονα, παλιά, βαθιά, ἵσκιωμένα δομάνια
κεντάει στὶς λαγκαδίες μὲ πράσινο μετάξι.
Στοὺς ὅχτους, στὰ φιζά, κοπάδια ἀσπρολογῆνε
καὶ φαίνονται βοσκοί, καὶ στ' ὅμιορφο κεντίδι
φλογέρες λές κι ἀκοῦς, λές καὶ γροικᾶς τραγούδια,
βελάσματα βραχγά, καὶ ἀχοὺς ἀπὸ τρονκάνια.

Στὰ πόδια τοῦ βουροῦ κεντάει γαλάζια λίμνη
μὲ καλαμιές χωνσές.⁷ Ένας ψαράς στὴν ἄκρη
πεζόβιο λοφατεῖ καὶ δόλωμα ἔτοιμάζει.

Κάμπο πλατὺ-πλατὺ μὲ σμαραγδένιο νῆμα
δλόγυνρα κεντάει. Στὴ μέση ἀπὸ τὸν κάμπο
ποτάμι σιγαλὸ καὶ φιδωτὸ ξομπλιάζει
μὲ δάφνες, μὲ μυρτιές καὶ μὲ δασιὰ πλατάνια,
μὲ ἀηδόνια, μὲ φωλιές. Καὶ στὸ πανώριο ξόμπλι
τὸ φλοῖσβο τοῦ νεροῦ θαρρεῖς κι ἀκοῦς, τῆς δάφνης
τὸ μύρο, τῆς μυρτιᾶς, θαρρεῖς δτὶ ἀνασαίνεις,
πῶς τὸν κελαιηδισμὸ τῶν ἀηδονιῶν ξαρούγεις,
πῶς νοιώθεις τὸ ἀπαλὸ τῆς φυλλονοριᾶς μονομούρῳ.

Στὴν ἀκροποταμιὰ ἀλάφι ζωγραφίζει,
πὸν σκύφτει τὰ νερὰ νὰ πιῇ, τὰ κρονοσταλλέντα,
καὶ ξάφρον σαϊτὰ στὴν πλάτη τὸ λαβώνει...

Στρέφετ’ αὐτό, κοιτάει μὲ πόνο τὴν πληγή του,
πάσχει ν^ο ἀπαλλαχτῆ, δὲ δύνεται τὸ μαῆρο,
κι ἀπὸ τὸν οὐρανό, ἀπὸ τὰ δέντρα γύρα,
βοήθεια λὲς ζητάει...

‘Ολόγυνρα ἀπ’ τὸν κάμπο
πλῆθος μικρὰ χωριὰ κεντάει, χωράφια ὀλοῦνθε
μὲ ὀλόχρονσα σπαρτά, μὲ θημωνιές, μ’ ἀλώνια.
Πράσιν’ ἀμπέλια ἀλλοῦ μὲ κίτρινα σταφύλια,
κίτρινα σὰ φλουριά, κι ὅμορφα κοπελούδια,
πὸν μπαίνοντα μὲ πλεχτὰ καλάθια καὶ τρυγᾶνε.

Γάμον ἀρχοτικὸ σ’ ἔνα χωριὸ πλουμίζει
μὲ νύφη, μὲ γαμπρό, μὲ φλάμπουρα, μὲ ψίκι.

Λράκονς ἄλλον κεντάει καὶ λάμιες καὶ νεράϊδες.
Κεντάει κι ἔνα γιαλὸ μὲ ζαφειρένια πλάτια.
Στὴν ἀκοῃ τοῦ γιαλοῦ τὴν ἴδια τὴν θωριά της
δόλοφανη ἵστορει ἀπὸ ἐμορφιὰ καὶ τιότη
καὶ πλοῦτο καὶ ἀρχογυιά...

Καὶ στὰ λευκά της χέρια
τὸ ἐργόχειρο κρατεῖ, τὸ ὑριόπλονυμο μαρτίλι,
μαρτίλι τοῦ γαμπροῦ, τοῦ γάμου της κανίσκι.
Αράρια τὸ κεντάει κι ὅλο τοῦ λέει τραγούδια.

K. Κενσιάλλης

Ἐλὸ σιλανραιϊլό.

ΑΠΟ μικρὸ κι ἀπ' ἄφαντο πονλάκι, σταυραῖτέ μου,
παίρνεις κορμὶ μὲ τὸν καιρὸ καὶ δύναμη κι ἀγέρα,
κι ἀπλώνεις πῆχες τὰ φτερά καὶ πιθαμὲς τὰ νύχια,
καὶ μὲς στὰ σύννεφα πετᾶς, μὲς στὰ βουνά ἀνεμίζεις.
Φωλιάζεις μὲς στὰ κράκοντα (¹), συχνοιαλᾶς μὲ τ' ἀστρα,
μὲ τὴ βροντὴ ἐρωτεύεσαι, κι ἀπιδρομᾶς (²) καὶ παίζεις
μὲ τ' ἄγρια ἀστραποπέλεκα, καὶ βασιλιὰ σὲ κράζοντ
τοῦ κάμπου τὰ πετούμενα καὶ τοῦ βουνοῦ οἱ πετρίτες.

"Ετοι ἔγεινήθηκε μικρὸς κι ὁ πόθος μου στὰ στήθη
κι ἀπ' ἄφαντο, κι ἀπ' ἄπλερο πονλάκι, σταυραῖτέ μου,
μεγάλωσε, πῆρε φτερά, πῆρε κορμὶ καὶ νύχια
καὶ μοῦ ματώνει τὴν καρδιά, τὰ σωθικὰ μοῦ σκίζει.
Κι ἔγινε τώρα ὁ πόθος μου δῆτός, στοιχείο καὶ δράκος
καὶ φώλιασε βαθιά-βαθιά μὲς στ' ἄσαρκο κορμί μου,
καὶ τρώει κρυψὰ τὰ σπλάχνα μου, κονφοβοσκάει τὴ νιότη.

(¹) *Κράκοντα* λένε τὶς ψηλὲς ἄκρες τῶν ψηλῶν βουνῶν.

(²) *Ἀπιδρομᾶς* θὰ πῆ παίρνεις φόρα γιὰ νὰ ζιχτῆς μπροστά.

Μπεζέρισα (³) νὰ περπατῶ στοῦ κάμπον τὰ λιοβόρια.
Θέλω τ' ἀψήλον ν' ἀνεβῶ. Νῦ ἀράξω, θέλω, ἀπέ μου,
μὲς στὴν παλιά μου κατοικιά, στὴν πρώτη τὴν φωλιά μου.
Θέλω ν' ἀράξω στὰ βουνά, θέλω νὰ ξάω μὲ σένα.
Θέλω τ' ἀνίμερο καπρί, τ' ἀρκούδι, τὸ πλατόν (⁴),
καθημεριή μου κι ἀκριβή νὰ τάχω συντροφιά μου.

Κάθε βραδούλα, κάθε αὐγή, θέλω τὸ κρόνο τ' ἀγέρι
νάρχεται ἀπὸ τὴν λαγκαδιά, σὰ μάρα, σὰν ἀδέρφη
νὰ μοῦ χαϊδεύῃ τὰ μαλλιά καὶ τ' ἀνοιχτά μου στήθη.

Θέλω ή βρυσούλα, ή φεματιά, παλιὲς γλυκιές μου ἀγάπες,
νὶ μοῦ προσφέροντα γιατρικὸ τ' ἀθάνατα νερά τους,
θέλω τοῦ λόγγου τὰ ποντιά μὲ τὸν κελαηδισμό τους
νὰ μὲ κοιμίζοντα βραδύ, νὰ μὲ ξυπνοῦν τὸ τάχν,
καὶ θέλω νάχω στρῶμα μου, νάχω καὶ σκέπασμά μου,
τὸ καλοκαίρι τὰ κλαδιά καὶ τὸ χειμὼ τὰ χιόνια.
Κλωνάρια ἀπ' ἀγριοπρίναρα, φουρκάλες (⁵) ἀπ' ἐλάτια

θέλω νὰ στρώνω στιβανιές (⁶) κι ἀπάρω νὰ πλαγιάζω,
ν' ἀκούω τὸν ἥχο τῆς βροχῆς καὶ νὰ γλυκοκοιμέμαι.

Απὸ ημερόδεντρο, ἀπέ, θέλω νὰ τρώω βαλάνια,
θέλω νὰ τρώω τυρὶ ἀλαφιοῦ καὶ γάλα ἀπ' ἄγριο γίδι,

(³) Μπεζέρισα θὰ πῆ παραβαρέθηκα.

(⁴) Πλατόνι εἶναι τ' ἀλάφη.

(⁵) Φουρκάλες εἶναι τὰ στυλάρια, οἱ διχάλες, τὰ παλούκια
ποὺ λένε.

(⁶) Στιβανιές εἶναι οἱ στίβες τὰ ξερὰ ξύλα, ποὺ στήνουμε
στὶς αὐλές μας.

θέλω νούσῳ ἀκούω τριγύρῳ μον πεῦκα καὶ δξιὲς νὰ σκούζουν,
θέλω νὰ περπατῶ γκρεμούς, ραιδιά⁽⁷⁾, ψηλὰ στεφάνια,
θέλω κρεμάμενα νερὰ δεξιὰ ζερβιὰ νὰ βλέπω.
Θέλω νούσῳ τὰ νύχια σου νὰ τὰ τροχᾶς στὰ βράχια,
νούσῳ τὴν ἄγρια σου κραυγή, τὸν ἵσκιο σου νὰ βλέπω.
Θέλω... μὰ δὲν ἔχω φτερά, δὲν ἔχω κλαπατάρια⁽⁸⁾,
καὶ τυραννιέμαι, καὶ πονῶ, καὶ σβιέμαι νύχτα μέρα.

Παρακαλῶ σε, στανδαιτέ, γιὰ χαμηλώσουν δλίγο,
καὶ δῶσ⁹ μον τὶς φτεροῦγες σου καὶ πάρε με μαζί σου,
πάρε με ἀπάρου στὰ βουνά, τὶ θὰ μὲ φάη δ κάμπος...
K. Κρυστάλλης

(7) Ραιδιὰ λένε τοὺς ραιδιμένους μεγάλους βράχους.

(8) Κλαπατάρια εἶναι οἱ φτεροῦγες τῶν πουλιῶν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
1. Τὸ Ἀστερόπαιδο, ἀπὸ τὸ ἀγγλικό (διασκενή)	3
2. Ἡ καρδιὰ τῆς μάνας	28
3. Ὁ τάφος τῆς μάνας, ποίημα Μ. Στασιωπούλου	35
4. Τὸ Εὐτυχισμένο Βασιλόποντο, ἀπὸ τὸ ἀγγλικό (διασκενή)	36
5. Ἐργασία, ποίημα Γ. Μαρκορᾶ	51
6. Ἐνας λόγος	53
7. Πολιτισμὸς στὸ χωριό	62
8. Καλότυχοί μου χωριανοί, ποίημα Κ. Κρυστάλλη	73
9. Μιὰ παλιὰ καὶ μιὰ νέα ιστορία	75
10. Ἀλλαγμένοι τόποι, Ν. Ἐλατον	87
11. Ὁ γεωργικός μας πλοῦτος	95
12. Ἡ σπορά, ποίημα Γ. Δροσίνη	103
13. Ὁ θέρος, »	104
14. Στὸ ἄλωνια, »	105
15. Τὸ ψωμί, »	106
16. Οἱ ἔφτὰ τεμπέληδες	107
17. Ὁ Πέτρος ὁ Ρουπακιάς	116
18. Ἡ ἀκαρπὴ ἀμυγδαλιά	124
19. Ὁ τενεκές, ποίημα Α. Γρ. Καμπούρογλου	130
20. Τὰ μάρμαρα, Κ. Κρυστάλλη	131
21. Στὸν Πειραιᾶ	137
22. Ὁ Μιχαλάκης τοῦ Λούκα	148
23. Ὁ θαλασσοκράτορας ἄγιος, Α. Καρκαβίτσα	157
24. Ὁ θάνατος τοῦ ναύτη, ποίημα δημοτικό	160
25. Ἡ Μερμηγκοφωλιά, Ἀργύρη Εφιαλιώτη	162
26. Ὁ μπάρμπα-Φώτης	166
27. Τὸ τραγούδι τοῦ ἥλιου, ποίημα Κ. Μάρου	171
28. Ὁ Δαμαστής, Ἐβαλτ (διασκενή)	174
29. Ἐνα παλιὸ βιβλίο	204

	Σελ.	
30. Ὁ Ὀλυμπος κι δ Κίσσαβος, ποίημα δημοτικό (σ. Πολίτη)	209	
31. Βουνά και κάμποι	210	
32. Σὰ θέτε λεβεντιά	211	
33. Τὸ κειμῶνα	211	
34. Τὴν ἄνοιξη	212	
35. Ὁ νέος κλέφτης	212	
36. Χαλασμὸς κλεφτῶν	213	
37. Ὁ λαβωμένος	214	
38. Κακὸ προαισθήμα	215	
39. Ὁ γέρο Δῆμος, ποίημα Ἄρ. Βαλαωρίτη	216	
40. Ἡ Σουλιωτοπούλα, Γιάννη Βλαχογιάννη	218	
41. Ὁ ἔτοιμοθάνατος Σουλιώτης, ποίημα Γρ. Μαρκορᾶ	220	
42. Ἡ Ἐπανάσταση	222	
43. Ὁ θάνατος τοῦ Διάκου	223	
44. Ὁ Ἀλής	225	
45. Τὸ νερὸ τῶν διψασμένων, Ἄ. Τραυλατώρη	230	
46. Ὁ χαλασμός, Γιάννη Βλαχογιάννη	234	
47. Ὑμνος εἰς τὴν Ἐλευθερία, ποίημα Δ. Σολωμοῦ	237	
48. Τὰ Ψαρά	240	
49. Τὸ δῶρο τοῦ Θεοῦ, Ν. Ἐλ.	241	
50. Ἡ Ροδαυγή, Ν. Ἐλ.	249	
51. Τὸ ξωκλήσι	ποίημα Γ. Λροσίνη	252
52. Τὸ χινόπωρο	253	
53. Τὸ σταφύλι	254	
54. Τὸ κέντημα τοῦ μαντιλιοῦ	255	
55. Στὸ σταυραῖτό	258	

